Bibliotéka poučná a zábavná
vydávaná
Dědictvím sv. Cyrilla a Methoděje.

Veškerých Dědictvím vydaných spisů čís. 40. na rok 1894.

ŽIVOT
blahoslavené Anežky České.

Napsal

P. ANTONÍN REJZEK, T. J.

V BRNĚ, 1894.

V komisi u K. Winikra v Brně, Bedřicha Grosse v Olomouci
a Frant. Řivnáče v Praze.

ŽIVOT

blahoslavené Anežky České.

Napsal

P. ANTONÍN REJZEK, T. J.

Nákladem „Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje“
na rok 1894.

V BRNĚ, 1894.

V komisi u K. Winikra v Brně, Bedřicha Grosse v Olomouci
a Frant. Řivnáče v Praze.

Předmluva.

Odevzdávaje životopis bl. Anežky České veřejnosti, vyznává spisovatel, že mu při skládání spisu nic jiného na mysli netanulo, nežli podati k větší cti a chvále Boží svým krajanům dávno již žádoucné zevrubnější vypsání života vlastimilé Anežky, slavné Přemyslovny, u vniterné, časové i věcné souvislosti dle dějepisné pravdy.

Použito mimo literaturu českou, jak na svých místech podáno jest, výhradně památné knihy processu beatifikačního z archivu nejdůstojnějšího ordinariatu Pražského.

Nedostatky spisu pociťuje spisovatel nejvíce a přál sobě povolanějšího ducha k dílu o křesťanské lásce vlastenecké: než úcta, důvěra a láska k blahoslavené Anežce pobádala jej, by neustal v práci započaté. Komu nebudou snad vhod stránky asketické, možná, že se mu spíš hodí statě historické. A pojme-li soudný čtenář jen jednu myšlénku z četby této, aneb utvrdí-li se v ní, že totiž život lidský toliko na základě víry, jakou katolická církev hlásá, pravý jest a učiní člověka časně i věčně šťastného, jest odměněn více než stonásobně duchovním prospěchem tímto.

V Praze, na den Neposkvrněného Početí Marie Panny, l. P. 1893.

Spisovatel.

Úvod.

Dobré jest znamení nejnovější doby, že se alespoň tu a tam vyskytují zase muži, kteří o době středověké střízlivěji a proto i příznivěji soudí, nežli proud časový XIX. věku dosud snesl. Spisovatelé, jmenovitě o umění se rozepisující, zajímají se ač po různu s nemalou zálibou o památky středověké, tak že několik spisů nejnovější literatury předvádí nám značnou kulturu a osvětu dávných věků.

Až do posledního období lze říci, že svět učený i neučený se svou moderní vzdělaností a osvětou podceňoval, ba nešetrně zlehčoval středověký život s jeho křesťanskou výchovou, jeho křesťanskou vědu s pravou učeností, jeho křesťanské umění a kulturu vůbec.

Ký div, že byly úsudky doby této o středověku namnoze nepravdivé a jevily přečasto až podivuhodnou nešetrnost, za níž se arci také nemalá nevědomost spojená s povrchností moderního vzdělání skrývala.

Říkalo se na př. o středověké výchově mládeže, že byla výhradně klášterní a náboženská, a proto prý pro život nevychovávala. Veškerá téměř vzdělanost, ba co odborného ve vědách a uměních za tehdejší doby bylo, čerpalo se z klášterův.

Ovšem, že po větším díle, nerceme-li výhradně, pěstovány vědy a umění za středověku v klášteřích, ač duchovní stav vesměs bral podílu v rozšiřování vzdělanosti výchovou mládeže. Ale že by pro to bývalo všady temnosti, nijak z toho nevysvítá. Úsudek takový jest nespravedliv a odsuzuje se sám ve své předpojatosti.

Jak zúplna jinak a to velmi pochvalně vyslovil se historik český, František Palacký, ač nekatolík a tudíž ne valný přítel ústavů výhradně katolických, když napsal, že „účely těchto bývaly ještě vyšší a působení blahodárnější nežli nyní akademií učených, uměleckých atd.“

Životopis blah. Anežky odnáší se k XIII. věku, v němž žila. Přispěje tudíž kniha tato k tomu, že bude míti čtenář příležitost pozorovati středověk dle skutečnosti. Na naší blah. Anežce právě se osvědčilo, co dokázal středověk se svou klášterní a náboženskou výchovou, kterak právě proto, že náboženskou výchovu měla, tak velikých věcí dokázala, tak národu svému prospěla, že obdivu hodný vliv na blaho národa československého měla. Osvědčilo se tu, jak liché jest říkati, že řeholníci a řeholnice se jen modlí a ničeho pro svět nečiní. Ejhle, tu Anežka Česká, která od svých dětských let všechen téměř život v klášteře strávila! Zajisté mimo sv. Ludmilu, kterouž předkové naši po Matce Boží matkou národa českého nazývávali, nenalezneme v historii české ženy, která by si vděčnost lidu českého tak zasloužila, jako blah. Anežka naše. Nebo která žena v národě našem, jež svým povoláním ve světě žila, tolik své vlasti prospěla, jako

naše světice? Která královna země české tak mocně a šťastně zasahovala do politického života, jako slavná Přemyslovna, stavši se chudou paní Klariskou na· Františku v Praze?

Blah. Anežka Česká byla jako štěpený strom, jenž se víc a více vyvinuje, aby časem přinášel přerozkošné ovoce. A vyvinul se život Anežčin k požehnání časnému i věčnému. Zajisté přinášel a přináší podnes ovoce dobré a vzácné.

Po ovoci poznáte ji. Jestliže květ koruny košaté na stromě poutá člověka, že se rád pozastaví a obdivuje krásy jeho vnímaje do sebe líbeznou vůni, tím více zajímá každého přehojná sklizeň ovoce zralého a v radostné náladě zadívá se mimoděk kolemjdoucí do růžových plodů stromových. Více však jest Anežka Česká v dokonalém životě, jejíž svatost vůni bohumilou vydává a svou krásou nebe i zemi unáší. A co teprve říci o křesťanských skutcích jejích?

Milost Boží v srdce její vštípená jevila se skutky živé víry. Ctnostné její jednání bylo zlatým ovocem života křesťanského, jež uzrálo na slunci lásky Boží. Ovšem, že skliděno a uloženo bylo u Boha pro život věčný. Ale nám všem dostalo se také podílu. A předkové naši jedli také ze sladkého ovoce tohoto.

Takové ovoce byla její modlitba na zemi a jest podnes její přímluva na nebi. Požehnaným ovocem byl onen neocenitelný vliv, kterým mocně zasahovala do veřejného života vlasti naší; a daleko široko i za hranicemi země české pociťován vliv tento. Záležitosti církevní i politické, občanské i

soukromé zahrnuty jsou v oboru činnosti blahoslavené Anežky České. Nemalý byl vliv její na vědy a umění, jako nemalý byl vliv její v zakládání klášterů za doby její. Co teprve říci by bylo o skutcích a památkách dobročinné lásky křesťanské, k níž si vyhledala půdu úrodnou? Zdaž to vše mimo čest a chválu Boží nesloužilo ku blahu a spáse vlasti?

Zajisté co by byla Anežka národu svému prospěla, kdyby se v hojnost a přepych byla odívala nebo jako císařovna leskem koruny císařské zářila? Mohlať, ba měla se státi chotí velmocného Bedřicha II. císaře římského. Kolik bylo od XIII. věku císařoven, jejichž jména sotva nám jsou známa!

Sv. Vavřinec Justinianský, patriarcha benátský, svou vroucnou modlitbou způsobil, že Bůh několikráte, jak sám zjeviti ráčil, na přímluvu toliko světcovu od záhuby zachránil republiku benátskou. A naši předkové nejinak soudili o modlitbě blah. Anežky České: proto ji rádi porovnávali s Mojžíšem modlícím se za svůj lid. Tak si vážili křesťanští předkové naši modlitby její; víme pak o Mojžíšovi, jak mocná byla jeho modlitba před Hospodinem.

Kdyby pak žádné jiné zásluhy o národ český blah. Anežka neměla, nežli té, že zachránila nám Karla IV., napotomního otce vlasti, byli bychom k ní zavázáni vděčností po všecky věky. Co by byly Čechy bez Karla IV.? A byl Karel IV. jako tříletý chlapeček na smrt nemocen už už umíraje: než na přímluvu blah. Anežky vytržen jest z náručí smrti. Proto se též s velikou úctou a vděčností k ochránkyni života svého vezdy nosil.

O jejích stycích s apoštolskou Stolicí jedná v knize celá hlava. Papežové Řehoř IX. a Innocenc IV. dopisovali si s Anežkou Přemyslovnou a uměli oceniti působení její ku blahu celé katolické církve; proto ji za to chválili a velebili žehnajíce jí a stanovíce ji za vzorný příklad kněžnám a vladařkám křesťanským.

Žehnal Bůh slovům jejím, která v dobré radě pronášela k milenému bratru svému, králi Václavu I. A vskutku, dokud král Václav I. se s Anežkou radíval, panoval šťastně a země česká vzkvétala v blahobytu časném i ctnostech života křesťanského: jakmile se však podal rádcům ošemetným a zanedbával rady bráti sobě na Františku u zbožné a Bohem osvícené sestry své, bylo zle jemu a celému národu. Co podstoupila za synovce svého krále Přemysla Otakara II.?

Obětavost její a veliká láska k chudině přiměla ji, že založila v Praze chudobinec ubohým a nuzným. A požehnané bylo dílo toto; nebo vzešlo z něho dobrých skutků tolik, že vypsati je všecky od r. 1238. až po naši dobu nestačila by objemná kniha. I sami biskupové a arcibiskupové pražští po více než celé století vydržováni byli ze zálohy, kterou byla řádu křižovnickému učinila prve, nežli opustila svět. Než o všech těchto bohumilých skutcích jedná zevrubněji kniha sama.

Kéž by duše, které by rády veliké byly, a snad od Boha takové vlastnosti mají, poznaly, kde a jak vynikati smějí bez překážky, jak mohou prospěti vlasti, kterou vřele milují! Vysvětlím to příkladem rodiny křesťanské, v níž je dítko nevinné

a zbožné. Dítě takové omilostněné mívá mnoho platnosti pro celý dům. Kolikráte bývá příčinou, že Bůh žehná pro dítě jemu milé celé rodině, k níž přináleží, že odvracuje zlé a zahání nehody, které by rodinu zasáhly. Podobných příběhů jest mnoho v Písmě svatém. „Požehnal Hospodin (1. Mojž. 39, 5.) domu egyptskému pro Josefa a rozmnožil jak doma tak na poli všecken jeho statek,“ protože byl Josef spravedlivý a bohabojný. Pamětihodné jest zaslíbení Páně, učiněné modlitbě Abrahamově (1. Mojž. 18, 32.), že nezahladí Sodomy a obyvatelů jejích, bude-li nalezeno deset spravedlivých. „Odpustím všemu místu pro ně,“ pravil Hospodin. Totéž se vztahuje na modlitbu duší bohumilých, které čím více dokonalostí života křesťanského vynikají, tím více v modlitbě dokáží. Ejhle pravé vlastenectví!

Po právu a pravdě uznati tudíž jest, že základ požehnanému životu svému po milosti Boží položila blah. Anežka tím, že v duchu středověkém vychována byla. A nebyl to duch jiný, nežli duch ryze křesťanský, který se arci ve školách hlavně klášterních pěstil.

Jakého proto významu pro člověčenstvo měly ústavy řeholní tehdy! Zdaž mají za našich dob ve příčině blaha člověčenstva ústavy podobné významu jiného? Proto tehdy samí císařové a králové, jakož i panovníci vůbec, byli ve svých říších prvními ochránci ba zakladateli klášterův a ústavů řeholních, vědouce, že takto podporují pravou kulturu a křesťanský blahobyt poddaných svých. Zdaž také nejsou lidé, kteří svým stavem a povoláním vyznávají dokonalost života, poměrně nejschopnější ku pěstění

vyznačených odborů? Jsouť lidé, kteří bez starosti o vlastnictví a u vítězství nade vším sobectvím a samolibostí žijí. Takové povahy se trvám nejspíše dovedou obětovati za blaho bližního svého. Kdo světem a tělesností a marnostmi vezdejšími zhrdli, vidí se býti nejpovolanějšími pěstovati nadsmyslnou vědu a umění k pravým idealům se odnášející. Napsal-li historik český,[1]) že „ústavové k chování duchovenstva, klášterové a řehole byli ve XIII. věku přední buditelé a opatrovatelé osvěty křesťansko-evropejské," nebylo by lépe člověčenstvu, kdyby měly ústavy řeholní takový význam na světě až podnes?

Po stránce historické o XIII. století alespoň zmíniti se vyžaduje úkol úvodní k naší knize ještě o tom: Bohužel, jest pravdou, že právě toto století jest obdobím, které trvám nejcitlivěji postrádá písemných památek, z nichž by se čerpati daly vědomosti o veliké tehdy kultuře křesťanské v milé vlasti naší. Za to máme jiných památek, které jako neomylní svědkové oné doby se zachovaly, alespoň tolik, kolik potřebí jest, bychom tušili, jaký byl lesk osvěty křesťanské a křesťanského umění. Velikolepé chrámy a dobročinné ústavy svědčí o křesťanské lásce k Bohu a bližnímu až podnes.

Ovšem, že pověstní Husité[2]) pobořili, nešetříce ani nejnádhernějších budov a výtvorův umění sebe zdařilejších, téměř vše a jako zběsilci ohněm napořád hubili a ničili památky slavné minulosti písemné i nepísemné. A za to naši svobodomyslní

---

[1]) Palacký. Dějiny české. Díl I. Část 2. Str. 144.

[2]) Kdo byli Husité? Vyloženo stručně dle spisů Františka Palackého. 1890. V Praze.

předáci až do nebe je vynášejí a velebí! Avšak i ze zbytků, které Husité zanechali, seznáváme, že třinácté století bylo pro království Boží na zemi vůbec snad jedno z nedůležitějších a nejproslavenějších na světě. Kdo ví, co církev svatá jest a jaké povolání má, dozná, že tehdy byl vliv její na mysl a srdce pokolení lidského znamenitý.

A v zemích koruny svatováclavské nebylo jinak. Na základě katolického křesťanství vzmohla se země česká tehdy k slávě a moci, že o její přízeň evropští mocnáři všichni, i sami papežové a císařové, se ucházeli a podpory Českého krále nemálo si vážili.

Zajisté „Přemysl Otakar I.“, otec blah. Anežky slavné Přemyslovny, dí Palacký,[1]) „za svého 33letého panování (1197—1230) povznesl zemi Českou tak, že, když umíral, odevzdával ji synovi svému, Václavu I., jako království, a to mocné a neodvislé, v sobě upokojené a svorné a ve valné části Evropy netoliko vážnosti, ale i strachu požívající. A takového zdaru dosáhl bez ukrutnosti a násilí, pouze opatrným užitím příznivých okolností, důrazností své povahy a vůle, i pomocí bratra ušlechtilého.“ Toť chvála, kterou arci dějepis nemnohým panovníkům dáti může.

Odklidiv posloupnost na trůnu Českém dle staroství knížecího rodu Přemyslovcův (bývalať příčinou dlouholetých svárův a sporů domácích v slavném rodu knížecím) zavedl dědičné právo prvorozencův (r. 1216), ano založil a ujistil království nerozdílné,

---

[1]) Dějiny České. Díl I. Část 2. Str. 142.

čímž počaly Čechy co do poměru k cizině novou epochu v dějinách světových.[1]) Rovněž u vniterném ústrojí vládním vznikly proměny velikého dosahu. Už se počíná starodávná ústava župní nachylovati k úpadku, až během více jednoho století za Karla IV. úplně za své vezme.

Přemysl Otakar I., král Český, jest první z knížat našich, kteří od r. 1203. po právu dědičném a věčném zdobili svou hlavu korunou královskou. Dosáhlť královské důstojnosti pravomocí papežskou, jíž tehdy jediné příslušelo stanoviti důstojnosti této. Ani císař římsko-německý neměl práva učiniti zemi královstvím dědičným, aby potomkové královi nazývali se králi; nebo v moci jeho bylo toliko osobně titul krále někomu přiřknouti, jak se bylo v Čechách u dvou dřívějších panovníků stalo.

Minorita Jan Marignola, dvorský kaplan a spolustolovník otce vlasti, císaře Karla IV., zove ve své historii České, již na rozkaz císařův byl sepsal, Přemysla Otakara I. Zlatým, buď že jeho bohatství, buď že jeho moudrou vládu na mysli měl. Jiní historikové zovou jej Vítězným, ač není o četném neb děsném krveprolévání za jeho vlády v dějinách ani řeči. Spíše bez krvavých válek dovedl si vydobyti moci, tak že papežové, jako veliký Innocenc III., tichý Honorius III., statečný kmet Řehoř IX., a císařové jako Filip, Ota, Bedřich II., ucházeli se o přízeň Českého krále. A Stolice apoštolská štědře obmyslila Čechy výsadami rozmanitými, jak starobylé památky tomu nasvědčují.

---

[1]) Dějiny České. Díl I. Část 2. Str. 230.

Své nectnosti měl arci Přemysl Otakar I. též a nikoliv nepatrné, jmenovitě takové, na jaké velmocní mužové rádi stoní, jako svéhlavost a tvrdost, pýchu ve spřežení s bujnou smyslností, tak že historie nám jej líčí ač jako slavného krále, než vrtkavého ve svých slibech a špatného manžela, spolu pak jako otce veleušlechtilých dcer. Za to zaznamenaly nám letopisy mnohé dobré skutky štědré jeho pravice prokázané církvi Boží, neméně i snahu smazati a nahraditi všelikou křivdu a všeliké bezpráví dopuštěné na osobách duchovních.

Počátkem XIII. věku tedy, totiž r. 1203., dostalo se národu Českému Stolicí apoštolskou milosti veliké, že vyhlášeny byly Čechy za království dědičné. A jiné veliké milosti, které se hned na to r. 1204. vlasti naší dostalo, pomlčeti nelze. Jesti r. 1204. kanonisačním sv. Prokopa, patrona a dědice českého. Bylo to první slavné vyhlášení za svatého v Čechách vůbec, které se kdy na půdě vlasti naší slavnostně odbývalo.

Na Sázavě, kde svatě žil a v Pánu zesnul slavný opat benediktinský, zakladatel proslulé školy slovanské a jeden z patriarchů kultury křesťanské v Čechách, shromáždila se kolem krále Přemysla Otakara, jenž se dvorem královským v královském ornátě na Sázavu zavítal, veškera šlechta, kdežto biskupy českého a moravského s četným duchovenstvem obklopoval věřící lid v bezčetném množství. Jako jednatel vyslaný Stolicí apoštolskou přibyl z Říma kardinál Kvido, legatus a latere. Hrob sv. Prokopa stal se dávno již magnetem vábícím mysli a srdce nepřehledných zástupů. Divy a zá-

zraky zaznamenané a soudně zkoušené nasvědčovaly tomu, jak mocná jest přímluva svatoprokopská u Boha všemohoucího a jakým jeho miláčkem svatý Prokop jest, tak že slepí zraku, hluší sluchu nabyli, němí jali se mluviti, rozličné nemoci pro zásluhy sv. Prokopa mnohým zažehnány byly. Kardinál Kvido byl vším, co viděl a slyšel, zvláště když stoje u hrobu otevřeného nebeskou libovůni vystupovati pociťoval, tak dojat, že se dal z nenadání do zpěvu, velebě latinským Zdrávasem světce našeho.

A na třetí ještě velikou milost pomýšlel tehdy slovutný papež Innocenc III. Pozoroval zajisté, jaké moci má král Český na rozhárané tehdy poměry politické v Němcích a v Evropě vůbec a z jak utěšeného rozkvětu křesťanství se Čechy kochají. Jelikož pak království České na stolci svatovojtěšském posud biskupa toliko mělo, bylo jeho upřímnou touhou, povýšiti stolec ten na arcibiskupský a Prahu za metropolu několika biskupství nově zřízených vyzdvihnouti. A na jisto by se tak bylo stalo, kdyby překážek ne v Římě, ale kdes jinde položených nebylo stávalo.

Toť ona doba slavná, v níž se narodila naše světice.

Hlava I.

Narození blah. Anežky České.

Rodištěm Anežčiným starobylý hrad na královském Vyšehradě u Prahy. — Vidění Konstancie, královské matky její. — Význam shody sv. křestu se svátkem sv. Anežky Římské. — Pozorování na Anežce v kolébce. — Její bratří a sestry a jiní svatí příbuzní.

Na starobylém královském Vyšehradě u Prahy, nejstarším to hradě panovníků země České, bylo dne 20. ledna 1208[1]) neobyčejně živo. Sídlel tu ještě král Český Otakar I., jako za dřevních dob knížata Česká, ačkoliv měl tehdy už také královský hrad na Hradčanech a mimo to královský dvůr na místě, kde nyní u Prašné brány kadetní školy s vojenským chrámem sv. Vojtěcha stojí. Na Vyšehradě porodila právě spanilá královna Konstancie choti svému králi Přemyslu Otakaru I. dcerušku, na níž zvláštní požehnání Boží býti se tušilo.

Již před narozením jejím, jak nám vypravují nejstarší rukopisy o světici naší, na př. Pražský z počátku 14. století nám zachovalý,[2]) událo se něco,

---

[1]) Těžko jest kriticky určiti rok narození blah. Anežky, jelikož se dočísti lze mimo rok 1208., který podle všech historických okolností jest nejsprávnějším, ještě 1205, 1207, 1212 jako léta narození blah. Anežky Přemyslovny.

[2]) Manuscriptum Pragense viz Bollandi Acta Sanctorum Mensis Martius I. pg. 509.

čehož pomlčeti nelze. Matka naší blah. Anežky pod srdcem ji ještě nosíc měla ve snách vidění. Zdálo se jí, že vidí ve svém šatníku mezi skvostnými oděvy ze zlatohlavu a drahých látek, drahokamy a perlami bohatě posetými, kterých hojnost měla, viseti chudou sukni šedou z hrubé látky, ba i záplatovanou a podle něco spleteného jako provaz, totiž františkánský pás. Zadumaná přemýšlí, co by to bylo a znamenalo, ale v procitnutí žasne, ano se jí zdá, že slyší, kterak duch dobrý zvěstuje jí zprávu obdivu hodnou, že oděv ten připraven jest dítku, jež poroditi má.

Obyčejný sen bez významu se vztahuje na to, co jsme kde viděli nebo slyšeli: avšak tu nemohlo býti řeči o oděvu chudých Klarisek, jelikož jich ani tehdy nestávalo. Založilať teprve r. 1212., tudíž rok čtvrtý po onom vidění, sv. Klára svůj panenský řád a proto o jeho oděvu ni tušení nebylo. Spíše byl to zjev, jakým Hospodin upozorniti volil na omilostněné dítko, ukázav, že zvláštní prozřetelnosť Boží bude s ním.

Nadešla chvíle narození jeho. Královští rodiče dali dítku jméno Anežka. Co je přimělo, že se rozhodli pro svatou Anežku Římskou, bylo by snadno uhodnouti. Ve které z vysokých rodin, jmenovitě kde více dcerušek bylo, nejmenovala se tehdy jedna Anežkou? Tolik všude byla ctěna a oblíbena svatá Anežka Římská. K tomu se právě před jejím svátkem narodila. Ne náhodou, nýbrž řízením Božím se tak stalo; nebo v rukou Božích jest život lidský i začátek jeho. U Nejvyššího není nic nahodilého. Novorozeňátku měla býti sv. Anežka Římská patronkou a vzorem. I stala se jí vpravdě.

Věru mnoho podobností nalézáme mezi oběma. Jak mile se čte o sv. Anežce Římské [1]): „Anežka se narodila z rodičů bohatých. Po křesťansku vychována jsouc, skvěla se od mladosti bázní Boží a zbožností vroucí. K Vykupiteli svému Ježíši Kristu a nejsvětější Matce Jeho Marii Panně zahořela záhy láskou takovou, že se zasvětila Jemu slibem věčného panenství. Neméně vynikala krásou ducha, moudrostí a důmyslem, než postavou vnější. Když jí bylo třinácte roků, nevolí ani slyšeti o lásce světské, která se jí nabízí ba i vnucuje, tak že zlatem, perlami, drahokamy, zlatohlavem, slovem všemi skvosty zhrdá, jen aby zůstala věrnou Spasiteli svému, jemuž zasvětila duši svou. Za to ji ovšem přistrojil Ježíš Kristus rouchem milosti své nade vše skvostnějším a ozdobil hlavu její korunou dvojnásobnou zářící na věky.“ [2])

---

[1]) Ben. Kuldy Rok církevní, svaz. I. na den 21. ledna.

[2]) Jedno z nejvybranějších říkání breviáře církevního jest na svátek sv. Anežky Římské. Tak živé a malebné jest, že se nám zdá, jako bychom ji viděli a slyšeli ano i přelíbezné svatosti její okoušeli. „Marná snaha, nikdy nemohu chotí tvou býti; neboť jinému již zasnoubena jsem.“ (Officium I. Nocturni.) Tak mluví k mladému šlechtici římskému, jenž sobě Anežku navnaditi úsilovně přeje. A jelikož se dovolává rodu svého, bohatství ano i své krásy, jme se Anežka vychvalovati Ježíše Krista řkouc: „Ženich můj jest krásnější nade všecku mládež smrtelnou. Jeho kráse diví se slunce i měsíc. Matka jeho jest Panna, Otec jeho nezná ženy. Ženich můj jest nejmocnější; před ním chvějí se knížata, andělé mu slouží, nebesa mu trůnem jsou a země podnožím. Ženich můj sám jediný v pravdě bohat jest. Jeho jsou poklady zemské a vzácnosti mořské. Jeho jest zlato všech hor; jeho jsou perly všech řek. Ženich můj sám jediný má lásku pravou; onť dal všechno za choť svou. Mně

A totéž lze doslova slyšeti o Anežce České. Byť nebyla pro Ježíše Krista svou krev vylila jako svatá Anežka Římská, za to její serafská láska k němu a bezměrná přísnost, jíž své cudné tělo trestala, zasloužily jí Beránka, který pase mezi liliemi čistými a vonnými.

Biskup pražský Daněl II. [1]) jeden z bývalých kaplanů knížete Vladislava, jménem Milík z Talmberků řádu bílých kněží na Strahově, křtil blahoslavenou Anežku Českou dne 21. měsíce ledna na svátek sv. Anežky, panny a mučenice.

A ještě se vypravuje v nejstarších legendách ze života blah. Anežky, kterak rozmilé děvčátko malinké ručinky a nožičky v peřinkách rádo na způsob kříže skládalo; z čehož soudili, kdo to pozorovali, že dítko toto bude zvláštní ctitelkyní svatého kříže a ukřižovaného Ježíše. [2])

Nyní arci, kdy jest před námi život světice jako otevřená kniha, lze snadno viděti potvrzení všeho, co se bylo tehdy tušilo. Mělať blah. Anežka

---

k vůli opustil blaženost nebeskou, za mne položil i život svůj. On mi navlekl prsten víry na prst; oblekl mě v skvostné roucho sv. ctností; opásal mě pásem statečnosti; zavěsil mi náušnice poslušnosti. On mi ozdobil hrdlo perlami svých milostí; dal mi přeskvostné náramky dokonalé jednomyslnosti; hlavu pak mi ověnčil nevadnoucím věncem panenským. A ještě větší poklady ukázal mi slibuje, zůstanu-li jemu věrna. Kterak bych mohla opustiti chotě, s nímžto sloučena jsem věčnou věrností a láskou?“ (Přeložil Ben. Kulda. Rok církevní I. led. 21.)

[1]) O biskupu pražském Danělovi (1198—1214) viz Dra. Borového Dějiny diecése pražské, Tomkův Dějepis města Prahy. I. str. 143 atd.; Palackého Frant. Dějiny české I. 2. str. 105.

[2]) Jana Nep. Jenče C. SS. R. Blah. Anežka Česká str. 4.

vskutku převelikou lásku k ukřižovanému Spasiteli. A jak On přehořkým umučením svým nesmírné lásky svědectví dal, tak jevila následovnice Jeho velikost svou právě v touze kráčeti v šlépějích toho, jehož z té duše milovala a na němž celým srdcem visela.

Anežka Přemyslovna byla šestým dítkem krále Přemysla Otakara I. A jelikož prvorozený Vratislav, kterého s královnou Konstancií, sestrou uherského krále Ondřeje II., měl, záhy († 1200) zemřel, byla po Jitce, které i Bořislava říkali (nar. 1203), a slezské kněžně Anně (nar. 1205), jakož i po Václavu I. napotomním králi (nar. 1206) a Vladislavu (nar. 1207) dítkem pátým. Po ní následoval ještě princ Přemysl (nar. 1209) markrabě Moravský a nejmladší všech byla Blažena. [1])

Není trvám od místa, uvedu-li zde z příbuzenstva naší světice alespoň některé osobnosti vynikající jak svatostí tak postavením svým. Přední místo zasluhuje ovšem sv. Alžběta Durinská, sestřenice Anežčina, jsouc dcerou uherského krále Ondřeje II., který matky Anežčiny, Konstancie, bratr byl. [2]) Svatá Hedvika, kněžna slezská, byla

---

[1]) Palacký na své cestě spisovatelské do Vlach, kterou roku 1837. podnikl, našel v knihovně Ambrosianské v Miláně jméno královské dcery z rodu Přemyslovců dosud neznámé, která dle rodokmenu Blažena, než klášterním jménem Vilemína slula. A byla také dcerou Přemysla Otakara I. a královny Konstancie. Posledních 20—30 let věku svého strávila prý v Miláně vedouc život velmi nábožný; a skutky lásky křesťanské získala si takové vážnosti, že ji měli lidé za svatou.

[2]) V blah. Anežce České a sv. Alžbětě Durinské setkávají se dvě veliké duše. Arci že jest veliký rozdíl cest, po kterých

také příbuznou ač vzdálenější naší Anežky.[1]) Této pak veliké světice syn Jindřich, příjmím Pobožný, kníže slezský, pojal za manželku šlechetnou Anežčinu sestru Annu.[2])

---

vedl sv. Alžbětu a blah. Anežku týž Duch Páně. Tiše plynula léta mládí sv. Alžběty jako pravidelné toky v upraveném řečišti za jasného nebe. Na německém hradě šlechetného knížete Ludvíka na „Wartburgu“ nepostrádá ničeho, co by bohumilý život její bylo mohlo zkaliti; v hojnosti a štěstí světském pamětliva byla vezdy zřídla všeho dobra. Když pak jako zlato v ohni byla zkoušena a Hospodin dopustil, že 20tiletá ovdověla se 4 dítkami, ano z vlastního hradu vyhostěna jsouc, v bídě a opuštěnosti hledala přístřeší, a nikdo jí ho neskytal; osvědčila po celá 4 léta života svého sílu a důvěru v Nejvyššího, který neopouští, kdo se jeho nespouští. Stála pevně pod tíhou kříže, až se dostala z místa zajetí do překrásných stánků nebeských. Zemřelať v 24. roce věku svého (1231) a za 4 léta svatořečena jest papežem Řehořem IX. spolu s velikým apoštolem svatým Antonínem Paduanským, který rovněž před nedávnem v 31. roce věku svého byl zemřel.

[1]) Matka svaté Alžběty Durinské, jménem Kedruta, byla sestrou sv. Hedviky, kněžny Polské ve Slezsku. Tato pak královna Kedruta, jsouc za bratra matky Anežčiny Ondřeje provdána, podává nám niť, po níž přicházíme k svaté Hedvice. Byla tudíž svatá Hedvika též příbuznou ač dalekou naší Anežky. Svatá kněžna tato, hlavní patronka Slezska a dědička země koruny svatováclavské, svítí mocně po nové své vlasti, jíž se stala provdáním svým mateří. Její láska k Bohu a dobročinnost k poddaným učinily ji obdivuhodnou. Její neobyčejná moudrost se nám brzy objeví v milostném obraze, který nám poskytnou první léta naší Anežky na blízku svaté Hedviky.

[2]) Kněžna Anna zasluhuje nemalého povšimnutí. Životopisec sv. Hedviky praví o ní, že jí nescházely skutky života svatého, ale divy a zázraky; a proto nedošla u lidu po smrti takové úcty, jako její tchyně sv. Hedvika; což zajisté převelikou chválou zbožné kněžny jest. Známo pak jest, kterak se svým manželem, knížetem Jindřichem, příjmím Zbožným,

každé noci na jitřní vstávali, modlíce se spolu hodinky jako řeholníci. Po příkladu sv. Hedviky oddali se časem oba manželé vespolné zdrželivosti. V adventě a postě nosívala pod knížecím roucheni kajicný šat látky hrubé a žíněný provaz kolem těla. Když pak byl kníže Jindřich, manžel její, v boji proti Tatarům a Mongolům roku 1241. u Lehnice padl a život svůj v boji za sv. víru položil, vzdala se zbožná kněžna ve svém ovdovělém stavu, v němž 24 let trvala (tak vypravuje Jana Beckovského, křížovníka s červenou hvězdou, Kronika česká čili Poselkyně I., str. 345) nádhery světské, živa jsouc modlitbě a dobrým skutkům.

Na důkaz toho dala si ostříhati hlavu, oblekla se v roucho šedé, zdržela se od té chvíle na vždy masitých krmí a po způsobu duchovních sester Klarisek postila se přísně od svátku Všech Svatých až do Vánoc. Nemajíc potřeb žádných, tím více cítila potřeby ubohých, chudých a opuštěných. Vypravuje se, že člověk od narození slepý býval dlouhá léta u jejího stolu každodenním hostem. Ve Vratislavi bydlíc, navštěvovala po domech nemocné a chudé matky, jmenovitě šestinedělky, a kam nemohla sama, tam posýlala po jiných almužny a pomoci. Děti své od prvých let navykala, by poznaly, co je bída, a prokazovaly nuzným dobrodiní; proto brávala je s sebou na návštěvy k nemocným a do příbytků chudiny. Každou sobotu dala napéci z měřice mouky chléb, jejž v neděli mezi chudé sama rozdala. Podporou její studovali leckteří hodní a schopní jinochové nemajetných rodičů: tak prý to vídala u sv. Hedviky a činila to po ní. Třikráte do roka směli všichni prosebníci své žádosti přednésti, aby vyslyšení nabyli. Chudým pak dívkám zjednávala výbavy, by se mohly poctivě provdati. Velikou radostí jí bývalo a těšívala se již dlouho napřed na chvíli, kdy odsouzené na smrt omilostniti směla, neb zajatým svobodu dáti mohla; načež je hojnou almužnou obdarovávala. Dověděla-li se, že někdo proti ní zášť a hněv v srdci má, snažila se všemožně dobrotou se odplatiti a štědrostí svou nad hněvem a nenávistí zvítěziti. Za posledních pěti let svého života navštívena byla mrtvicí, tak že ochromené údy službu jí vypovídaly. Avšak ani tu neupouštěla od svých skutků kajicných. Nemohouc pak k nemocným choditi, dala se k nim nositi,

aby sdílela s nimi žalosti i radosti v bolestech vlastních i jejich. Ke sv. přijímání se až do smrti velmi svědomitě připravovala; a z veliké úcty nikdy nedopustila, by jí velebnou Svátostí na lůžku posloužено bylo. Ač povážlivě nemocná, dávala se nositi k okénku, kde spojení s kostelem minoritův a příbytkem jejím bylo. Na Zelený čtvrtek, ač sama chromá, umývala nohy mrzákům. Před smrtí sama o sobě vyznala, co jí nebem sděleno bylo, řkouc: „Utrpení mého už na dlouho nebude, a k povzbuzení svému vím, že mi hříchy moje odpuštěny jsou.“ Posledním slovem jejím byla modlitba k Hospodinu o svatou trpělivost: „Buď, ó Pane, milostiv ubohému tělu mému, by s pomocí tvou vytrvalo v trpělivosti až do konce!“ V noci 23. června před sv. Janem Křtitelem r. 1265. odevzdala Hospodinu duši svou a pochována jest v kapli sv. Hedviky při kostele sv. Kláry, kterou přistavěti dala.

Když pak r. 1699. chrám sv. Kláry znova byl stavěn, nepomýšlelo se na to hledati hrob zbožné kněžny Anny. Za to řízením Božím r. 1857., kdy nová dlažba v chrámu Páně kladena byla a podzemní krypty prohlédnuty, stalo se, že nalezena také hrobka s rakví zbožné kněžny Anny, která u přítomnosti nejdůst. p. biskupa Vratislavského Jindřicha II. vyzdvižena jest; kosti z ní do nové skleněné uloženy jsou na blízku hlavního oltáře v chrámu Páně samém. Nápis latinský na rakvi skleněné zní: „Ossa Annae ducissae reperta sepultaque 1858.“ t. j. Kosti kněžny Anny nalezeny a pohřbeny 1858. (Dr. Gustav Stenzel, Scriptores rerum Silesiacarum II. pg. 27. Vita Annae, ducissae Silesiae. Balbini Miscellaneor. l. Hagiograph. §. 43.)

Hlava II.

Blah. Anežka v klášteře Třebenickém (1211—1214) a Doksanském 1215.

Klášter Cisterciánek v Třebenicích. — Zde Anežka Česká, zasnoubená knížeti Boleslavovi, vychována sv. Hedvikou, jeho matkou. — Základ k svatosti Anežčině tu položen. — Způsob dokonalé výchovy. — Slovo i příklad velikých ctností svaté Hedviky. — Smrt Boleslavova a konec pobytu blah. Anežky v klášteře Třebenickém. — Klášter Premonstrátek v Doksanech. — Další zde vzdělání Anežčino. — Dobrodincové kláštera a jeho veliký chrám Páně. — Dokonalost Anežčina.

Půl třetí míle od Vratislavi, hlavního města nyní Pruského, druhdy Polského Slezska, jsou Třebenice, velmi staré město Polské, jehož nemalou ozdobou býval starožitný klášter panenský, založený na přímluvu svaté Hedviky, kněžny a patronky Slezské, od manžela jejího vévody Jindřicha příjmím Bradatého r. 1203. pro sto panen řeholních. [1])

---

[1]) Bollandist. Acta Sanctor., VIII. vol. mens. Oct. Vita s. Hedvigis die 17. Octobris.

Dluhoš, kanovník Krakovský (Historia Polon. l. VI. an. 1203.) vypravuje, že vévoda Jindřich I. tam, kde nyní Třebenice jsou, míval lovecký zámek, v němž se s neobyčejnou zálibou od mladosti své zdržovával. I stalo se, že jednou na

Zbožné panny Cisterciánky měly se tu za blaho země a šťastné panování knížat Slezských, potomků zakladatelových, modliti, v dokonalosti křesťanského života se cvičiti a chovanky jim svěřené křesťansky vychovávati.

Třebenice se staly časem znamenitými; poněvadž

---

svém oři honě zvěř příliš daleko v krajině borkové se odvážil, až se hluboko v bahnisku ocitnul a hloub a hloub se probořoval. Šlechetný a zbožný kníže nevida tu pomoci lidské, obrátil zraků svých vzhůru k Všemocnému, slíbiv, obdrží-li milosti a vyvázne-li z nebezpečí života, že na témže místě vystaví klášter. Šťastně arci vyvázl. Než nač více nepomýšlel, byl právě učiněný slib.

Ale jeho svatá choť, kněžna Hedvika, nadpřirozeným vnuknutím zvěděla o slibu muže svého a neustala knížeti domlouvati, až se vyplnilo, co slíbeno bylo. R. 1203. byla stavba tak pokročila, že v oktávě sv. 3 králů řeholnice Cisterciánky do Třebnic se stěhovati mohly. Bývalou vychovatelku svou, Petrušku jmenem, benediktinku z Kicinek, vyprosila si svatá Hedvika, by černé roucho zaměnila rouchem bílým Cisterciánek; načež ji první představenou Třebnickou jmenovala.

Předůležitým se stal klášter tento celé zemi, jelikož ve Slezsku tehdy podobného ústavu ku vzdělání a pěstění mládeže pohlaví ženského nestávalo. Kam se mohly utéci křesťanské dívky chtíce nabyti potřebných vědomostí, buď že si volily napotom život rodinný aneb klášterní zasvětivše život Ženichu nebeskému? Proto byl klášter Třebnický vítaným útulkem v krajině tamní. A není divu, že hojnými dary knížat a zámožných rodin křesťanských obmyslen jsa skvěle zkvétal.

Než právě z té asi příčiny r. 1460. od vojska husitského přepaden, vyloupen a vypálen jest. Když se byl pak opět z úpadku utrpěného pozdvihl, zasadila mu 30tiletá válka na novo strašlivé rány, až r. 1810. zrušen a v továrnu soukenickou proměněn byl, konečně r. 1857. zvoleno totéž místo za káznici. Jaký to rozdíl! Kde druhdy nevinnost a zbožnost v liliích a růžích zkvétaly, vydávajíce přelíbeznou vůni Bohu i lidem, tam nyní káznice!

sem z blízka i z daleka posýlaly na výchovu nejen občanské, nýbrž i urozené rodiny svých dcerušek, takže klášter Třebenický slynul.

Vévoda Slezský Jindřich měl se svou chotí svatou Hedvikou tré synův a tré dcer; ze všech nejmladší byl Boleslav. Podle obyčeje tehdejších mravů, jaké při knížecích dvorech panovaly, vyhlídli křesťanští rodiče záhy synáčkovi svému družku jeho života, kdy ještě ani jeden ani druhý z dětských let nebyli vyšli.

Naše Anežka Česká teprve tříletá pro něho vyhlídnuta jest; za tou příčinou vysláno slavné poselství na královský hrad Přemysla Otakara a královny Konstancie do Prahy, by sdělili královským rodičům Anežčiným úmysly vévody Slezského. Po zralém uvážení a společné poradě uznali starostliví rodiče blah. Anežky za dobré, by po vůli Boží milené jich dítko za mladistvého knížete Polského Boleslava zasnoubeno bylo. Svolili tudíž k prosbám vévody Slezského Jindřicha a sv. jeho choti Hedviky.

I nastala tříletému dítku žalostná chvíle rozloučiti se s rodiči a stěhovati se s příslušným komonstvem do ciziny; neboť odebrati se bylo Anežce naší ke Slezskému dvoru, by na blízku budoucího chotě vychována byla.

Obyčeje a způsoby za středověku vyžadovaly toho. Jako tříletá Alžběta, nevěsta knížete Durinského, poslána byla z Uher do Němec r. 1210., podobně se dálo s Anežkou Přemyslovnou. Bývalyť nevěsty knížecího rodu v nejútlejším věku posýlány do zemí, kde jednou kněžnami býti měly, aby se tam naučily řeči a mravu a způsobu dotčeného národa.

A zajisté z výchovy takové, ač mívala také své stíny, přece, trvám, mnohem více naděje kmitala ku štěstí budoucího manželstva. Především mnohé neblahé následky pro budoucí rodinu zamezeny bývaly, jelikož společně vychováni jsouce jako bratr se svou mladší sestrou navykali sobě od maličkosti. Hlavní pak příčina způsobů takových bývala asi u výchově samé následující. Zamezilo se výchovou takovou pro budoucí rodinu jedno zlo, které nemalou překážkou rodinného štěstí bývá, totiž různost manželů v smýšlení a osobním jednání; neboť základem manželského blaha jest jednota myslí a srdcí. Porozumějí si záhy, tak myslili rodiče křesťanští, a navyknou si, tak že napotom snadno na vzájem podporovati se dovedou.

Za našich dob arci namítali by leckteří tak zvaného nabažení se před časem. Než kdo tak mluví, neví ani, v čem pravá láska a vespolná úcta záleží, jaké jest kouzlo ono, které činí manželství šťastným. Jestliže se zakládá náklonnost vespolná na vlastnostech marného zevnějšku, na rozmarech kratochvilných, které v životě rodinném ani trvání ani ceny nemají: pak se arci brzy jeden druhého nabaží a štěstí jejich postrádá pravého základu!

Podle středověkých obyčejů nedostala se do rodiny křesťanské nevěsta mravů nekřesťanských, jako na př. kdysi Drahomíř, matka svatého Václava, do knížecího domu, kde sv. Ludmila zbožně byla vychovala kněžice, Spytihněva a Vratislava, syny své; neboť sebe umělejší přetvářka není s to, by na delší čas ukryla letory neukrocené. Buď tudíž se na-

praviti a přizpůsobiti mravům rodinným, buď z domu odejíti v čas, stávalo se nevyhnutelným.

Rozloučivši se Anežka Přemyslovna se svými královskými rodiči opustila otce a matku, a zavezena jest do Slezska ke dvoru sv. kněžny Hedviky, matky Boleslavovy, aby od ní jako budoucí své tchyně vychována byla. Do lepších rukou Anežka přijíti ani nemohla. Že to bylo pro ni velikým štěstím, uznávala vezdy sama také.

Životopis její[1]) český, na počátku XIV. století sepsaný a v rouše starodávném r. 1666. vydaný, dí takto: „Když pak (Anežka) 3 let stáří měla, otec a máti její slavně a urozeně, jakž jest slušelo, vdáti ji chtíce, vévodovi jednomu Polskému ji oddali, tam se svou pěstounkou a s poctivým průvodem urozených panen donešena jest, kde do kláštera, jemužto Třebenice dějí, počestně jest vzata,“ by se v něm vůli Boží znáti učila. Nebo předkové naši, zvláště urozenější, dokládá veliký ctitel Anežčin, Jan Beckovský,[2]) dřív nežli své dcerky mužům dávali, je ne na svatbu k tanci, ne na procházku k darebnému tlachání, ne k zrcadlu, v němž by se vzhlížely a dlouhý čas v šperkování trávily, ale do klášterův pannám duchovním na cvičení posýlali; z kteréhožto tak užitečného cvičení následovalo, že nesčíslný počet panen urozených i neurozených poznavši šťastný život řeholní, za největší čest uznával, směl-li na se

---

[1]) Život blahoslavené Anyžky Panny řádu sv. Kláry, dcery krále Přemysla Ottakara, od starožitného spisovatele czesky sepsaný a nyní v témž starodávním czeském jazyku, pro větší a jistější víru vydaný.

[2]) Tamtéž str. 347.

řeholní roucho obléci. Tak se stávalo, že zbožně v klášteřích žily a Pánu Bohu svatě sloužily, až s milostí Boží a vlastním přičiněním ozdobou církve sv. na zemi se skvěly a na věky na nebi se skvějí.

Sv. kněžna Hedvika jest velikou světicí v církvi Boží. Ovšem, kdo mezi svaté počten jest, svatým nezbytně se stal již za živa: proto byla sv. Hedvika světicí již na zemi. Vypravuje nám životopis její, kterak právě tehdy, když jí byla svěřena Anežka Česká, jsouc ještě ve květu života svého, složila do rukou biskupových slib ustavičné zdrželivosti a zasvětíc se takto Svrchovanému, uhostila se na nějaký čas v klášteře panenském v Třebenicích.

Sem se tudíž odebrala s dívenkou Anežkou Českou, aby zde vychování její sama podle vůle Boží řídila. Arci světice dovede jinak dítko vychovávati nežli obyčejná matka nebo vychovatelka. A kdybychom ji porovnali s leckterou pěstounkou marnosti světa holdující a duchem světským proniklou, jaký rozdíl bychom postřehli mezi výchovou a výchovou! Ovšem, kde jsou dary Ducha svatého jako moudrost, rozum, dobrá rada, bázeň Boží, síla, zbožnost, vědomost, tam se vychování daří. Obdivujeme-li tudíž blah. Anežku v letech pozdějších, základ po milosti Boží položila zde k životu svému požehnanému.

Sv. Hedvika byla také, jak jsme už seznali, příbuznou Anežčinou, byť i vzdálenou. Jako sama jsouc ještě dítě nemívala záliby v bohatství a radovánkách světských, tak uměla své chovance vštěpovati radost nikoliv na věcech marných. Její starosti se nesly k lepším věcem, nežli jest marnivost

vláskův a šatiček nevím jakých a všelijakých tretek a úklon útlého těla; při čemž pak mnohdy tím více pokulhává horlivost v modlení se s dítkem ráno a večer, čím větší pozornost zaujímá vnějšek se svou ozdobou. Světice tato milujíc sama ctnost tichého ducha a skromného srdce, učila též záhy tichosti a skromnosti svého svěřence; sama nejsouc nikdy choulostivou, věděla jak škodlivou jest všeliká mazlivost a přehnaná jemnocitnost. Naučila ji zajisté, jsouc sama panující kněžnou, jak se slušelo a patřilo, knížecím mravům a způsobům; než především zbožnosti a pokorné poslušnosti, jakých ctností na Královně nebes v témže věku obdivujeme.

Zajímavo by bylo pozorovati, jaká jest podobnost mezi přesvatou Marií Pannou, když ji byli rodiče tříletou Hospodinu obětovali a v ústavě při chrámu Jerusalémském zanechali, a naší blahoslavenou Anežkou v klášteře Třebenickém.

Svatá Hedvika pěstila po tři leta se vší obětavostí vzácnou růži, která jí svěřena byla, by Hospodinu vyrostla, zkvetla a přelíbeznou vůni vydávala.

Jednajíc dle zásady, že „čím kdo Hospodinem více povýšen, tím skvělejším vzorem ve ctnosti svítiti má druhým“, předcházela svatá kněžna ve všem dobrém, tak že se jí obdivovali malí i velcí, duchovní i světští.

Sv. Hedvika byla tehdy ještě panující kněžnou a proto jako světská paní řídila výchovu milené nevěsty své. Do kláštera Cisterciánek vstoupila teprve po smrti chotě svého, knížete Jindřicha, který zemřel 19. března 1238. Život její byl už

ve světě rozdělen na modlitbu a skutky křesťanské lásky. V rozjímání Umučení Páně jmenovitě při nejdražší oběti mše svaté, jakož i ve sv. svátostech nalézala posily; načež spěchávala konat bohumilé skutky lásky křesťanské. Kde kdo byl ubohý nejen v hlavním městě, nýbrž po celé zemi její, kde jaká rodina strádající, kde jaká nemocnice byla, vše se stalo předmětem starostlivé péče sv. kněžny, matky chudých a trpících. Pro sebe nemajíc výdajů (bylať v přísnosti těla a utužilosti vnější na obdiv i řeholním osobám) rozdávala vše mezi chudé a potřebné, povzbuzujíc ubohé a nuzné k trpělivosti a odevzdanosti do vůle Boží. Štědrá almužna dodávala hojivé síly slovům potěšitelným. Znamenité příjmy skytaly jí nemalé výhody v zaměstnání jejím. Ale ani tyto nestačovaly na uhrazení všeho, co veliké srdce její činiti si přálo.

Této lásce ke každému ubožáku učila se záhy také naše dobrotivá Anežka od vysoké vychovatelky, ano podporovala ji už tehdy v milosrdném zaměstnání jejím. Netřeba zvlášť podotýkati, že bezplatné vydržování a vzdělávání chudých děvčátek v ústavě leželo oběma na srdci, aby se naučily, jak se má poctivý chléb jísti a křesťanský život vésti. Zajisté požehnaně se ujímalo vše, co do srdce Anežčina uloženo bylo. Kdo si také více přál, aby nijak štěstí Anežčino pokáleno nebylo, nežli právě svatá teta kněžna Hedvika, která pro velikou lásku k Bohu a Ježíši Kristu milovala z toho srdce svěřený jí poklad. Za to malá Anežka s radostí a láskou co nejupřímnější visela na své sv. pěstounce konajíc vše na vlas ochotně a volně a stále. Ký

div, že u věku nejútlejším vnímajíc do sebe libost ctností zatoužila také po svatosti povšechné!

Vypravuje se nám o svaté Alžbětě Durinské, že jako pětiletá dívenka neumějíc ještě čísti, rozložila si žaltář, jak to vídala u panen Bohu zasvěcených; načež sepjala ruce a modlila se nejinak než jakoby z něho skutečně četla. A kdo ji viděli, nemálo se z ní radovali.

O naší blah. Anežce víme z nejstarších spisů, že již jako tříleté dítko z úst sv. Hedviky rozličným modlitbám s patrnou radostí se byla naučila. Ctnostné mravy zdobily ji záhy. A jako včelička plným douškem do sebe med ssaje, tak Anežka počátky svaté víry vší snažností do svého nevinného srdce vnímala. I libovala sobě v tomto nebeském cvičení tolik, že, jakžkoliv malou panenkou byla, v dětských letech nic dětinského nečinila, ale raději s pannami klášterními na hodinky do kůru chodívala, před obrazem Ježíše Krista krále nebeského a jeho Matky Marie Panny klečíc, „Otče náš“ a „Zdrávas“ ráda říkávala, Bohu Synu a nejsvětější Matce jeho nábožně sebe a své družky poroučela je k milování nebeských věcí vzbuzovala, a slovy i skutky napomínala.[1])

Škoda, že po třech letech nastalo jí loučiti se se svou milou sv. pěstounkou, jelikož Boleslav, zasnoubenec její, zatím v Pánu zesnul. A úmrtím mladistvého Anežčina zasnoubence pominula příčina dalšího vychování v klášteře Třebenickém pod dohlídkou sv. Hedviky.

[1]) Štulc Václav ve svém spisku „Anežka Přemyslovna“ podle starožitného vydání.

Než i tu viděti jest, kterak nebeský Miláček Ježíš Kristus, jenž nejen okršlek zemský řídí, nýbrž i životy jednotlivců v něm, milou choť, Anežku Přemyslovnu, připravuje sobě. [1])

Anežce bylo 6 let, když ji vypravila sv. Hedvika z Třebenic, aby se navrátila opět ku královským rodičům do Prahy. Věděli pak starostliví rodiče její

---

[1]) Známý spisovatel diplomatických dějin o zrušených klášteřích a chrámech, Jan Nep. Zimmermann, kněz řádu křížovnického, vypravuje sice, že prý královna Konstancie nabyla doznání, jakou nebeskou slastí jest zdrželivost panenská, která čisté duše k nebi unáší; proto prý zaslíbila Anežku službě Nejvyššího. Dovolává se tu Waddingovy knihy Annales Minorum, kde se dočítáme slov: „Agnes ab incunabulis Deo oppignorata“, Bohu totiž zasvěcená od své matky. A za tou příčinou prý byla 3letá dívenka poslána do kláštera Třebenického ve Slezsku, aby si tam od maličkosti klášternímu životu navykala a srdce své k rozjímání a samotě naklonila; k čemuž jí sloužila příkladem sv. Hedvika, zřeknuvší se světa a meškajíc v témže klášteře. Ba sv. Hedvika, kněžna slezská, převzala prý sama výchovu královského dítka a učila je žíti Bohu a nebi. Že by byla vychovávala omilostněné dítko toto pro svého bratrovce prince Boleslava, jako by mu od rodičů zasnoubena byla, kolovalo prý toliko v pověsti mezi lidem.

Ovšem kdyby bylo pravdě podobno, co spisovatel dí, nemohlo by spolu pravdivo býti, že za příčinou zasnoubení do Slezska ku svaté kněžně poslána jest. Než všeobecně vykládají dějepisci příčiny stěhování se do ciziny tytéž, jaké byly u svaté Alžběty Durinské, která také záhy zavezena jest do Němec, protože ji rodiče zasnoubili vévodovi Durinskému. Ostatně její napotomní život, jakož i snahy otcovy, s nimiž byla srozuměna matka královna, poukazují často na to, že o slibu nějakém tu řeč býti nemůže. Ani sv. Hedvika tehdy ještě řeholnicí nebyla; zdržovalať se totiž delší čas v klášteře učinivši se svým chotěm slib ustavičné zdrželivosti, avšak kněžnou souverenní byla v době té.

dobře, že děti i urozené mnohem lépe prospívají, žijí-li a učí-li se společně, než když se každé vychovává zvlášť, jako stromkům se lépe daří a sličnějšího vzrostu se dostává ve školce, než když o samotě stojí. Proto se uradili na tom Přemysl král a královna Konstancie, že pošlou svou milou Anežku opět do ústavu na společnou výchovu, aby tam dobrým mravům a způsobům ještě lépe se naučila a písem hlubšího vědomí nabyla.

Tentokráte vyhlídli jí klášter Premonstrátek v Doksanech.

V přerozkošné krajině doliny Litoměřické na Oharce prudké leží krásný a druhdy tak slavný klášter Doksanský duchovních panen Premonstrátek s velkým vkusným chrámem Narození Panny Marie. Zbožná královna Česká Kedruta, první choť krále Vladislava II. založila jej roku 1147.[1]) Sám král Vladislav byl také velikým ctitelem řádu bílých kněží, jak říkali nově založenému řádu svatého Norberta; a založil mu na Strahovském vrchu u Prahy, podobném Sionu v Palestině (odtud jméno Abbatia in monte Sion), klášter mužský, kdežto jeho spanilá choť, královna Kedruta, klášter pannám založila. Posavadní královská obora v místech, které nyní Doksany slovou, za budoucí klášter panenský vyhlídnuta jest. V témže ještě roce položili královští manželé základní kámen, jejž slovutný biskup olo-

[1]) Dle jiných r. 1143. Viz Dominika Čermáka „Premonstráti v Čechách a na Moravě,“ str. 132. Jména prvých devíti panen z předních rodin šlechtických v Čechách, které sněhobílé roucho řeholní na se vzaly, jsou: Sezima, Markéta, Dobroslava, Hedvika, Pomoslava, Utěcha, Pomoslava Mladší a dvě laičky Ladislava a Ludmila.

moucký, Jindřich Zdik, prvý český příslušník řádu premonstrátského, posvětil.[1])

---

[1]) Jeden z nejvýtečnějších biskupů moravských byl Jindřich Zdík (1126—1150), syn slavného dějepisce českého Kosmy a jeho zbožné manželky Božetěchy. Otec jeho, Kosmas, jsa učeností a zbožností slavný, postaral se o vzdělání syna svého, o němž ve své kronice poznamenal, že syn jeho, Zdík, l. P. 1123 v měsíci březnu pouť do Jerusaléma podnikl. Když pak r. 1126. úmrtím Jana II. prestol svatomethodějský v Olomouci uprázdněn byl, zvolen byl k důležitému úřadu apoštolskému Zdík, jemuž dáno jméno Jindřich. Chrám sídelní svatého Václava v Olomouci dostavěl a posvětil.

Tento Jindřich Zdík vstoupiv sám na své pouti v Palestině do řádu bílých kněží, píše se zakladatelem kanonie řádu premonstrátského na Strahově v Praze; neboť vyřídiv šťastně záležitost tuto u biskupa pražského a krále českého, Vladislava II., obrátil se k mateřskému klášteru v Prémontré, v biskupství Laonském ve Francii, kde se právě generalní kapitola odbývala, s prosbou, aby na Strahov představeného s 12 řeholníky bílými poslali. Což se stalo r. 1143. Dr. Matěj Procházka vypravuje ve své monografii o slovutném Jindřichu Zdíkovi, jak šel ku pohanským Prusům v úřadě missionářském, bera sobě ve všem za vzor sv. Vojtěcha, — mimo to jak vydav se na pouť do Říma, loupežníky přepaden byl; avšak když tito do klatby dáni jsou, přímluvou jeho odpuštění dosáhli — jak se účastnil výpravy křižácké proti pohanům na pomoří baltickém. Dne 25. června r. 1150. zemřel a pochován jest podle poslední vůle v klášteře premonstrátském na Strahově. Jaký byl to muž, lze souditi z toho, že zpráva o úmrtí jeho veliký způsobila dojem nejen v Čechách a na Moravě, nýbrž i v Němcích, ve Francii, v Římě, ba i na východě samém. Svatý Bernard jej zove „mužem svatým“.

Na místě všech chval na velkolepou činnost knížete-biskupa tohoto, stůjtež zde slova Jarlocha, spisovatele českých dějin, jak ji napsal dle vyrčení opata svého, Gotšalka, od Zdíka do Prahy na Strahov povolaného: „Jindřich Zdík, sedmý biskup olomoucký, byl květ a perla mezi církevními knížaty svého

Devět panen z nejpřednějších rodin šlechtických slavilo brzy obláčku v sněhobílé roucho sv. Norberta a Ida, neb jak jiní mají Juditha, příbuzná králova, za první představenou kláštera toho zvolena jest. Nejen Vladislav král se svou chotí Kedrutou zůstali příznivci a dobrodinci kláštera až do smrti; Doksanům přálo ještě více znamenitých mužů, jak se z potvrzovací listiny krále Přemysla Otakara I. r. 1226. vydané dovídáme, na př. svrchu jmenovaný biskup olomoucký Jindřich Zdik, biskup a kníže český Jindřich Břetislav, syn Jindřicha bratra Vladislava krále, kníže Bedřich nástupce Vladislavův, král Přemysl Otakar, biskup Daněl a j. Mimo to následovala šlechta česká vzorný příklad rodiny královské nadacemi a dary svými. Královně Kedrutě zalíbilo se v Doksanech v té míře, že se častěji po delší čas v klášteře ubytovala, dohlížejíc, by co nejlépe zvelebila jej. Hojná nadání jakož i nejvyšší královská ochrana pozvedly a zvelebily klášter doksanský, tak že nejen ze šlechtických rodin dcerky ctihodným pannám premonstrátkám k řádnému vychování křesťanskému byly svěřovány, nýbrž i do kláštera jako řeholnice vstupovaly. Zajisté nemálo přispěla královna k tomu dadouc svoji dceru Anežku

---

času, byl sloup a svíce pro Čechy a Moravu, Bohu milý a vysoce ctěný jak u dvora papežského tak u dvora císařského.“ Papežové Innocenc II., Lucius II. a Eugen III. velmi zhusta si s ním dopisovali. Eugen III. nazývá Jindřicha „mužem milování nejhodnějším a věrným pomocníkem svým, jehož věhlasem sám král německý se řídil.“ Viz Dra. Procházky Monografii o Jindřichu Zdíkovi dle Vincentii Canonici Pragensis chronicon. Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae. Dra. Dudíka Geschichte Mährens III.—atd.

sem na vychování, kde až do 16. roku věku svého setrvala. Ano, dle věrohodných zpráv [1]) se uvádí, že Hedvika, dcera Vladislava krále, koncem 12. století jako třetí převorka doksanská zemřela, a 14. března roku 1205. Kedruta, jež ve světě Anežkou slula, strávivši úplných 20 let v klášteře doksanském, tam i v Pánu zesnula.

Z velké úcty dala se v chrámu Páně kláštera doksanského královna Kedruta, zakladatelka jeho, pochovati, tak že roku 1151. tělesná schránka její zde k časnému vzkříšení uložena jest. Roku 1196. zemřel kníže-biskup Jindřich Břetislav, největší příznivec Doksan, a pochován rovněž v klášterním chrámu Páně vedle své předrahé matky Markety, jejíž obě dcery, Alžběta a Marketa, byly vstoupily do řádu svatého Norberta stavše se jeptiškami premonstrátskými.

Kdo zná kostel klášterní v Oseku u Teplice, má spolu podobu chrámu Páně doksanského, jelikož zakladatel cisterciáckého kláštera v Oseku, Slavko hrabě bilínský, r. 1208. navštíviv Doksany, křížový útvar budovy tak si oblíbil, že dle něho chrám osecký stavěti kázal.

Do kláštera doksanského tudíž vyprovodil král Přemysl Otakar svou milenou Anežku asi 7letou, aby zde moudrostí a milostí před Bohem i lidmi prospívala. A prostomilá chovanka královská stala se v brzce obzvláštní okrasou ústavu, vynikajíc nad ostatní všelikými ctnostmi. Jelikož sv. Hedvika

---

[1]) Viz Pulveres sacri P. Georgii Crugerii pg. 257 sq. Jiní však tvrdí, že Anežka, dcera Vladislava krále, zemřela jako abatyše benediktinek u sv. Jiří v Praze.

v Třebenicích základ k budoucí svatosti Anežčině položila, vyvíjely se přednosti a ctnosti její vůčihledě.

Až do roku devátého potrvala blah. Anežka pod dohlídkou premonstrátek v Doksanech.

Zkušenost nasvědčuje tomu, že první výchova, v níž spočívá základ života, který u mnohých jest rozhodující pro život časný i věčný, zakončuje se prvým desítiletím, ba mnohdy již rokem devátým.

Ovšem že byla Anežka Přemyslovna svěřena pěstounkám ne jakýmkoliv, ale z výborných nejlepším, aby vyvolenou nádobu Ducha sv. naplňovaly ne čímkoliv, ale vším, co by nejlepší bylo. Dlelať „mezi nejvybranějšími z české šlechty bohatýrkami či rekyněmi Kristovými.“ („Inter lectissimas e nobilitate Bohemiae Christi heroinas.“) Ano, Duch svatý sám darem spasitelného umění tak ji osvítiti ráčil, že jí byl vůdcem, učitelem i rádcem. Nebo odkud by se vzala v osmiletém dítku taková pokora, taková neobyčejná skromnost, křesťanská nejen trpělivost, nýbrž tichost, vroucná a dokonalá modlitba, jaké pozorovati lze u osob svatých ve věku dospělém? Praví arci božský učitel náš, že maličcí mohou i velkým a dospělým býti za vzor pokory, jelikož jim přirozená jest. Než u blah. Anežky jest vše ctností nadpřirozenou a dokonalou, že se jí diví samí andělé.

Tomu nasvědčuje snaha její, v níž jako osmileté dítě dovedla ducha svého upoutati tak, že si liboval v rozjímání sv. tajemství; ano skutky křesťanské kajicnosti nebyly jí neznámy, ba sama dovedla se již v nich cvičiti, aby v zásluhách k životu věčnému víc a více se obohacovala. Zdaž to

není život podle křesťanské dokonalosti? Ejhle obraz středověké výchovy. Radovánky světské byť i neúhonné netěší ji pranic. Sláva světská a její lesk marný nechávaly ji chladnou, ač právě ženské pohlaví od malička k marnivosti nakloněno bývá. Za to však slyšeti o Ježíši Kristu a jmenovitě o Umučení Páně postačilo, aby se srdce její rozplamenilo ohněm lásky vroucným. Tu byla její rozkoš, tu její blaženost, tu její život. Naučila se Ježíše Krista milovati. A tato láska vzňala se jako poznovu, kdykoliv zaslechla něco nového o Ježíši Kristu, protože víc a více pojem o božské dokonalosti a kráse jeho zvelebiti sobě usilovala.

Už tehdy prohlédala, že ctnost vlastně v útrobě duše své sídlo má; za tou příčinou neostávalo jí tajno, kterak i Ježíš Kristus po stránce života vniterného poznán býti má, načež následováním v ctnostech těchto se uctívá. Aj hle, přemýšlí, jak by do nejsvětějšího Srdce Páně vniknouti, v něm přebývati, dle něho své srdce uspořádati s to byla. A najdouc v něm ošklivost hříchu, pohrdání světem, lásku ke kříži, neotálí cvičiti se ihned v těchže ctnostech.

Vším tudíž právem souditi lze, že neuzrál-li v tomto útlém věku její úmysl, výhost dáti světu a zasvětiti se duší celou Ježíši Kristu: tuť alespoň ujalo se v ní símě toto, ba vydalo květ touhy po slibu ustavičné čistoty. Pobyt její v Doksanech trvám rozhodl pro budoucí život Anežčin na vždy, jako smrt mladistvého knížete Boleslava byla podkladem myšlénky zbožné, zasvětiti život Hospodinu.

Vypravují nám nejstarší letopisové, že když osm let věku svého měla, učením Ducha svatého ozdobena jsouc, navrátila se z téhož kláštera doksanského do Prahy, kde pro své milé způsoby a šlechetné mravy nejen u rodičův a u vysokých příbuzných, ale vůbec u Čechů veliké vážnosti a lásky požívala, tak že ji vše jako pannu ctnostnou milovalo a všemožnou vlídnost, lásku i přívětivost jí prokazovalo.

Hlava III.

Anežka Přemyslovna u dvora Rakouského 1216—1221.

Anežka chce se zasvětiti Svrchovanému. — Král proto zanevře na ústav doksanský. — Roku 1216. zasnoubena kněžna Anna Jindřichovi, synu sv. Hedviky, a Anežka naše Jindřichu, synu císaře Bedřicha II. — Výchova Anežčina při dvoře Rakouském. — Anežka, zvláštní ctitelkyně Zvěstování Panny Marie, prosí Pannu Marii, aby zachovala její panenskou čistotu. — Jakým způsobem vyslyšena byla. — Smlouva svatební Lipoltem porušena. — Markéta Babenberská stane se její sokyní. — Anežka činí slib čistoty.

Že je Anežka Česká v klášteře doksanském dítkem šťastným, jemuž nebe i země přejí, které Bůh, andělé jeho i lidé milují, bylo patrno každému, kdo si jí všiml. Není divu, že královští rodiče Přemysl a Konstancie ze své rozmilé dcerky, když se jim do Prahy vrátila, měli nevýslovnou radost. Sluší-li každému člověku křesťanská ctnost, zdobou obzvláštní bývá mládeži křesťanské. Anežce bylo 9 let. Jejímu sličnému vzrůstu a vpravdě královským mravům, více ještě pak neobyčejným ctnostem, které z ní všechněm do očí zářily, obdivovali se královští dvořané.

Než milá choť nebeského Miláčka, blah. Anežka, radila se se svou matkou už v klášteře doksanském, chtíc se s jejím svolením zasvětiti Pánu Bohu slibem panenství. Král Přemysl se o tom dověděv, zanevřel proti ústavu. Odtud lze si vysvětliti, proč král Přemysl od r. 1215. proti ctihodným pannám doksanským[1]) vystupoval a přízeň svou, stav se i tvrdým oproti nim, v nepřízeň zaměnil; přemýšleltě, kde by milené své dceři vynikající místo na výsluní slávy světské zjednal.

Zatím starší sestra její Anna (1216) za Jindřicha Slezského, příjmím Pobožného, ve 12. roce věku svého zasnoubena byla. Tak obdržela sv. Hedvika za blah. Anežku náhradu v dobré sestře její Anně. Dočítáme se v životě sv. Hedviky,[2]) jak si zamilovala nevěstu svou, a v zármutku rodinném, jakýkoliv je potkal, vespolek těšívaly se. Zajisté neunikly zrakům mladistvé české kněžny ctnosti hrdinské, jakými zářila svatost a ohnivá láska Hedvičina k Bohu a Ježíši Kristu, že ji obdivoval daleko široko svět. O blah. choti vévody Jindřicha vypravují nám letopisové Slezští, že byla kněžna Anna vůči takové svatosti, v níž viděla sv. tchýni svou, prázdna všech nároků vlastních, učiněná skromnost, dávajíc přednost všady omilostněné paní. Mile se čte, s jakou uctivostí se ke svaté Hedvice nesla kněžna Anna, že když i v požehnaném stavu byla, nevolila jinak se svou vší cti hodnou tchýní mluviti, než stojíc. Ovšem, že ji tato poučovala

---

[1]) Dom. Čermáka „Premonstráti“, str. 135.

[2]) Aug. Knoblich. „Lebensgeschichte der hl. Hedwig.“ Strana 95.

především o umění svatosti a dokonalosti křesťanské, jakož i o tajemstvích šťastné rodiny křesťanské, o boji proti žádostivostem těla, světa a pýchy jeho. Praví-li dále, že zdědila po ní horlivost v ctnostech, že ji ve všem nápodobila, ano se svým knížecím chotěm jako o závod pěstovala zbožnost: jaké světlo okouzlující vrhá se tu na Annu kněžnu rodem z Čech, sestru naší blah. Anežky? Na doklad o pobožnosti obou nám slouží, že byli oba manželé navyklí o půlnoci vstávati a společně hodinky církevní se modliti. Kdo však se dočísti chce, s jakou něžnou láskou, hlubokou pokorou, obětavostí a vytrvalostí sv. Hedvika ku své milé snaše se chovala, nechať si přečte život sv. patronky Slezské.

Přemysl pak král vida v naší Anežce neobyčejných schopností ducha zasnoubil ji korunnímu princi Jindřichovi, synu císaře Bedřicha II., na požádání jeho. Němečtí spisovatelé jako Frind ve svých dějinách církevních království českého [1]) a před ním Damberger píší, že prý nabídky vyšly z Čech ode dvora královského, aby trvám nějak omluvili pletichy, které nešťastný Leopold či Lipolt VI., vévoda Rakouský, se svou neméně nešťastnou dcerou Markétou proti blah. Anežce České zosnovali.

Mladičký ještě císař Bedřich II., právě zvolený, měl na mocném králi českém Přemyslu Otakarovi I. a strýci jeho Heřmanu Durinském nejhlavnější zastánce proti četným nepřátelům svým.[2]) Ký div, že první důležité listiny, jež nově zvolený císař Římský

---

[1]) Ant. Frind. „Die Kirchengeschichte Böhmens.“ II. Strana 294.

[2]) Frant. Palackého „Dějiny české“, I. 2. Str. 123.

vydal, v Basileji totiž dne 26. září l. P. 1212 pod zlatou ještě bullou Sicilskou, se týkaly krále Českého Otakara. Uznává v nich zásluhy Čechův o své povýšení. I hledí prý se odměniti potvrzením a rozšířením výsad jim od říše Římské vůbec a od strýce jeho krále Filipa zvláště povolených. Roku pak následujícího 6. ledna 1213 sešli se oba mocnářové císař Bedřich II. a král Přemysl Otakar ve Frankfurtě nad Mohanem, kde přátelskou smlouvu navzájem uzavřeli. A Otakar ostal věren slibu svému až do smrti. Přátelství to bylo také příčinou pozdějšího zasnoubení dětí obou panovníkův, Jindřicha totiž, císařského korunního prince, a Anežky České Přemyslovny.

Všichni životopiscové se rozepisují o prazvláštní události, která se při námluvách sběhla.[1]) Vynechánoť v zásnubné listině dopuštěním Božím jméno nevěstino, ač všem svědkům a přítomným vůbec povědomo bylo, jako by na znamení, že Anežka Přemyslovna vznešenějšímu ženichu přiřknuta již jest. Když totiž Bedřich II., císař Římský, posly své k Přemyslovi, králi českému, vyslal žádaje ho, aby svou dcerušku Anežku synu jeho Jindřichovi, králi Římskému, za manželku dal; k čemuž také ihned Přemysl svolil a synu císařovu ji zasnoubil: stalo se, že žádný z jednatelů vyslanců jak císařských tak královských při zasnoubení, kteréž se vážně a slavně dálo, Anežky jméno vysloviti či na ně si vzpomenouti nemohl. Čímž, jak v nejstarším životopise českém se čte, zajisté Bůh ukázati chtěl,

---

[1]) Bolland. Mart. VI. Vita B. Agnetis ex codice MS. Pragensi. pg. 510.

že ne smrtelnému člověku, ale Synu Boha živého, Beránku bez poskvrny, v jehožto knihách jméno její už zapsáno bylo, věčným zaslíbením oddána byla.

Knížata pak německá, zpravena byvše o učiněné smlouvě, žádali na Přemyslu Otakaru králi, aby budoucí jejich císařovna záhy si také navykala způsobům a obyčejům německým. Za tou příčinou byla Anežka Česká z obecného svolení s náležitým komonstvem a průvodem urozených paní a panen odeslána z Prahy do Vídně ke dvoru Rakouského vévody Lipolta VI. z rodu Babenberského, aby tam až do vdaní svého chována a společně s jeho dcerou Markétou vychována byla.

Jaký život zde vedla, vypisuje se dle nejstarších životopisů zevrubně takto [1]): „Bohabojně a kajicně žila Anežka na dvoře Vídeňském. Po celý čas adventní nepožívala ani masa, ani vajec, ani pokrmů s mlékem ustrojených, nýbrž jen chleba a něco málo vína. Týmž způsobem se také po celý čas postní stravovala, ačkoliv se na dvoře Vídeňském v postních dnech požívalo s povolením duchovní vrchnosti vajec a jídel z mléka. Anežka stranila se též, pokud možná bylo, všech zábav a radovánek, za to však hojné almužny chudým lidem udělovala, aniž by kdo o tom vědomosti byl míval, vyjma několik důvěrných osob z jejího komonstva, které s ní srozuměny byly. Mimo to trvala Anežka celý takřka den na modlitbách a rozjímáních života Páně, které se střídaly s prací, jakož se tomu již

[1]) J. Křt. Votka T. J. „Blah. Anežka Česká a Markéta Babenberská.“ Blahověst 1876. Str. 107.

v nejútlejším věku svém od sv. Hedviky a jeptišek doksanských byla naučila. Zkrátka celý život Anežčin na dvoře vídeňském byl patrné toho svědectví, že ona svou blaženost zcela na jiných věcech než na marné slávě a nádheře dvorské, zábavách a radovánkách světských zakládá. Ano dotčené staré životopisy vypravují také zřejmě, že Anežka již tenkráte především po tom toužila, aby Bohu svou čistotu panenskou obětovati mohla a tudíž všech vdavek navždy sproštěna byla.

Ale poměry, ve kterých se právě nacházela, byly takové, že každý člověk soudě dle svého rozumu lidského, splnění této touhy za věc zcela nemožnou nucen byl uznati. Anežka byla totiž dle práva církevního řádnou smlouvou německému králi Jindřichu zasnoubena. Smlouvu tu uzavřeli sami královští rodiče Anežčini, a sice z důležitých příčin politických, jakož se obyčejně při vdavkách rodin panovnických stává. Anežka nemohla se tak snadno vzpírati proti zasnoubení svému a také nechtěla, by odmrštěním ženicha nezavedla snad otce svého, krále Českého, a s ním celý národ svůj do nějaké záhubné války.

Medle, kterak mohla Anežka v těchto poměrech a v této tísni ještě doufati, že panenský svůj stav zachová? Nikde, se žádné strany nepronikalo ani jednoho paprsku lidské naděje. Než Anežka nevzdala se naděje přese všecky tyto překážky a v tom právě jeví se její hrdinská důvěra v Boha a ve přímluvu svatých. Útočiště její byla blahoslavená Rodička Boží, Maria Panna, ku které se jako ku své matce utíkala. Za příkladem našich starých

předků měla Anežka ve zvláštní uctivosti svátek Zvěstování Marie Panny, který se dne 25. března světí.

Na tento svátek se tudíž velmi horlivě připravovávala modlitbami, posty, rozjímáním, štědrými almužnami a jinými dobrými skutky, snažně prosíc Bohorodičku, aby ji ona svým přemocným orodováním u Boha z nastávajícího sňatku manželského vysvobodila a čistotu panenskou zachránila. Bylať blah. Anežka vyvolena, by zvláštním způsobem následovala nejsv. Marii Pannu, která také, ač zasnoubená, panenství zachovala.

A Matka Boží neoslyšela úpěnlivých proseb těchto. Bůh všemohoucí vyplnil žádost a touhu Anežčinu. Ovšem že způsob, kterým to Bůh učiniti ráčil, má na první pohled cosi zvláštního a podivného do sebe, poněvadž nám na mysl uvádí takové pravdy našeho svatého náboženství, na kteréž často a ku vlastní škodě své zapomínáme.

Bůh totiž dobrotivý, dí P. Jan Křt. Votka ve svrchu udaném článku, obdařiv člověka rozumem a svobodnou vůlí, umí svou nevystihlou moudrostí celý svět tak říditi, že svobodné vůli člověka pražádného násilí neučiní; pročež také každý člověk zodpověden jest před soudnou stolicí Boží z každého skutku svého, se svobodnou vůlí vykonaného. Častokráte dopouští Bůh, že ten aneb onen člověk ledacos zlého spáchá. Bůh ovšem mohl snadno toto zlé předejíti a zameziti, ale on toho neučinil, aby svobodné vůle člověka šetřil a mu žádného násilí neučinil. A když zlý skutek, kterého se někdo dopustil, jiné lidi do všelikých trampot a nesnází, do bídy a nouze anebo v pohanu uvedl, tu se opět

v novém světle objeví nevystihlá moc, moudrost a dobrotivost Boží, pakli jen člověk důvěry své v Boha neztratí. Bůh všemohoucí dovede totiž každé zlo, které nás potká, k našemu dobrému obrátiti a zužitkovati, a Bůh to skutečně učiní, jen když my sami v důvěře k němu trpělivě setrváme. Proto také praví Písmo svaté: „Milujícím Boha všecky věci napomáhají k dobrému.“ (Řím. 8, 28.) A tak se právě stalo i s naší blah. Anežkou a s naším národem Českým.

Hospodin ráčil dopustiti, že se velká křivda a velké pohanění stalo nejprve blahoslavené Anežce a spolu také královským rodičům jejím a celému národu našemu. Avšak této křivdy a tohoto pohanění, kteréž jiní lidé proti vůli boží spáchali, uměla Všemohoucnost a Moudrost božská tak použiti, že mimoděk ku vyplnění nejvřelejší touhy Anežčiny přispěly. Jak národ náš za přestálou křivdu a pohanu zvláštní slávou přede vším světem od Boha obdařen byl, to dokázati naskytne se trvám příležitost později.

Anežka Česká žila již kolik let ve Vídni na dvoře vévody Leopolda či Lipolta VI., který měl dceru jménem Markétu, jsoucí asi v stejném stáří s Anežkou neb o něco starší. I zachtělo se Leopoldovi, aby místo Anežky České jeho vlastní dcera Markéta se provdala za německého krále Jindřicha, by po smrti císaře Bedřicha II. Německou císařovnou byla. Plánem tak poťouchlým se arci tajil Leopold, tak že v Čechách ani cos podobného netušili. Nemile se sice dotklo rodičův Anežčiných, když viděli, kterak Jindřich, Anežčin ženich, jsa v Cáchách

roku 1221. na krále německého korunován, přece se svatbou pořáde ještě prodlévá a na neurčitý čas ji odkládá. Z té příčiny navrátila se blah. Anežka, majíc věku svého 14 let, z Rakous do Čech.

Co se zatím bylo při dvoře rakouském kulo, stalo se jasno r. 1225., kdy se Lipolt vydal na cestu do Italie k císaři Bedřichovi II., kterýž se právě ve městě San Germano v Neapolitansku zdržoval. Na jeho řeči a žádost zamítl vskutku císař Bedřich II. Anežku Českou a místo ní zasnoubil synu svému, Jindřichovi, Markétu Babenberskou, dceru Lipoltovu. Nové toto zasnoubení stalo se v měsíci červenci r. 1225. a téhož roku na počátku měsíce prosince měl Jindřich s Markétou svatbu v Norimberce.

Tímto sňatkem byla Anežka Česká smlouvy otcem učiněné zbavena, aniž by k tomu nějaké nesprávné nebo hříšné příčiny byla sama podala. Ozývaly se sice tenkráte hlasy ve veřejnosti, že prý ani Jindřich ani Anežka sobě nechtěli, a proto prý manželství jejich k místu nepřišlo. [1]) Kterak mínění toto povstati mohlo, dalo by se snadno vysvětliti. Anežka byla v celé záležitosti neúhonna.

Při svém zasnoubení nečinila žádných vzdorů svým královským rodičům, podrobivši se ve všem vůli jejich. Mimo to se Anežka jen takových prostředkův uchopila, kterých každé dítě, každý člověk v kterékoliv potřebě vším právem užívati může a smí, aby si jimi nějakou milost od Boha vyprosil.

---

[1]) Frant. Palacký. „Dějiny“ I. 2. dí, že obapolná nechuť snoubenců překazila vyplnění úmyslů se strany otců. Veřejné mínění toto mohlo arci snadno povstati z přerozličného způsobu života obou.

Prostředky tyto jsou kajicný život a modlitba. Dnem i nocí prosila Anežka Bohorodičku, aby na přímluvu její pannou zůstati mohla. Jakým způsobem Bůh všemohoucí prosbu tuto vyplní, o to se Anežka nestarala vědouc, že Bůh ve své nevystihlé moudrosti nesčetných prostředků má pohotově, aby kteroukoli prosbu splnil.

Nevinná byla Anežka; což vysvítá z tajných piklů, které vévoda Leopold bez vědomí otce Anežčina s císařem Bedřichem II. nastrojil. A ještě více patrna jest bezúhonnost její z urážky krále Českého Přemysla Otakara, která byla veliká a citlivá. Nebo hned z jara r. 1226. počal otec Anežčin válku s vévodou rakouským Lipoltem. Válka ta zakončila se příměřím po roce asi, než přátelství předešlé mezi rodem Přemyslovcův a rodem Babenberků nevrátilo se až do úplného vyhynutí rodu Babenberského. Král Český nebyl by zajisté války započal, kdyby Anežka Česká jakkoliv příčinu byla podala, by smlouva svatební zrušena byla.

Lze říci, že vše, co se při druhém zasnoubení Anežčině dálo, zvláštním řízením Prozřetelnosti božské bylo. Postaralť se Hospodin, aby Anežka Česká beze vší viny své sňatku manželského uchráněna byla a by panenskou svou čistotu zachovala.

Shoduje se s událostmi těmito, že Anežka Přemyslovna ve 13. roce věku svého, tudíž r. 1221., složila ve Vídni slib ustavičné čistoty pro případ, že by se smlouva svatební, kterou otec její učinil, obrátiti měla v niveč.

Hlava IV.

Setkání se otce Anežčina, krále Přemysla Otakara I., s biskupem pražským Ondřejem II. na křižovatce.

Král Český s církví svatou v Čechách ve sporu. — Příčinou sporu přehmaty vlády. — Neohrožený biskup Ondřej II. podstupuje těžký boj nikoliv ze ziskuchtivosti, nýbrž na obhájení práva církevního. — Papež Honorius III. na straně biskupově, metropolita na straně královĕ. — Interdikt v Čechách. — Dopisy mezi králem a apoštolskou stolicí. — Prvé úmluvy na sněmu zemském v Kladrubech učiněné králem nedodrženy. — Druhé úmluvy mezi králem českým a apoštolskou stolicí čili prvý konkordát z r. 1221. — Biskup Ondřej zemře v Římě a na Velehradě jest pochován. — Papež Honorius III. zůstane obhájcem svobody církve Boží v Čechách i po smrti Ondřeje II.

Poučné jest vezdy, velké duchy ve vzájemném styku, buď si příznivém buď si nepříznivém, ve smýšlení témže aneb různém, pozorovati. Setkání, o němž se tu jedná, týče se krále Českého, Přemysla Otakara s biskupem pražským, Ondřejem, toho jména druhým.

V době, kdy blah. Anežka u dvoru knížecího ve Vídni dlela a svatostí života vynikala, hrál její královský otec Přemysl Otakar u věku 60 let daleko překročilém, ještě úlohu v mnohém ohledu ne-

málo podivnou. Není pochybnosti, že Přemysl Otakar byl a chtěl býti věrným synem katolické církve. Než méně asi snažili se býti pravými syny katolické církve leckteří úřadníci dvorští, kteří usilovali s církví sv. jako s nějakou služebnou nešetrně nakládati.

I zjednal Hospodin v době té církvi svaté v Čechách hlavu biskupa, jenž dovedl podstoupiti boj o statky její a uhájiti práv církve svaté. Byltě biskup pražský Ondřej odhodlán nepovoliti, byť jej zboží ba i život stálo uhájení toto. Arci že mu bylo také strádati pokoje a všeho, co si mnohý velepastýř přeje a přáti může.

Přemysl král dal zemi české povýšením na dědičné a nerozdílné království, jak jsme již podotkli, novou ústavu, jíž trvání, pokoj a zdárný rozkvět státu i národu pojištěny býti měly. Oč se pak málo byl postaral, bylo urovnání poměrů církevních dle potřeb duchovenstva vyššího i nižšího.

Věda, že ústavové k vychování duchovenstva [1]), kollegia se svými školami, jmenovitě řehole, jsou hlavními buditeli a opatrovateli osvěty křesťansko-evropské, šířil a množil ústavy takové ve vlasti své, jak to již předchůdcové jeho činili. [2]) A v skutku

---

[1]) Palacký „Dějiny“ I., č. 2., str. 144.

[2]) Frant. Palacký, „Dějiny české.“ Díl I. Část 2. Str. 40 a násl., píše: Vladislav král byl nejštědřejší v nadání domů řeholních; neboť za něho devatero nejbohatších a nejslovutnějších staročeských klášterů počalo, a sice 6 pro mužské, 3 pro panny; — pro benediktiny v Podlažici r. 1159., pro premonstráty na Strahově s dokončením r. 1143., pro cisterciáky v Sedlci r. 1143., v Plasech r. 1146. a v Nepomuku r. 1153., maltezské převorství v Praze r. 1156.; mimo to ustoupili benediktini premonstrátům

za Přemysla Otakara I. bylo mimo ústavy již stávající 9 nových klášterů v Čechách a na Moravě založeno. V Čechách byl vyzdvižen klášter panenský premonstrátek v Chotěšově, který založila rodná sestra blah. Hroznaty, zakladatele kláštera teplského, převorství benediktinské v Polici r. 1213., kommenda křížovníků řádu německého u svatého Benedikta na Starém Městě pražském, řád dominikánský u sv. Klimenta v Praze r. 1226. Na Moravě pak vyzdvižen byl této doby slavný klášter cisterciensky na Velehradě r. 1202., panenský téže řehole v Doubravníku r. 1211., v Oslavanech r. 1225., premonstrátské kláštery, mužský v Zábrdovicích r. 1211. a v Nové Říši pro panny.

Avšak Přemysl, jsa mužem panovnického nadání, navykl si dlouholetým panováním rozkazovati a zákony jiným strojiti, a s důrazem i odvahou jednati; za to si poněkud odvykl jako dobrý syn

---

v Litomyšli r. 1145. a v Želivě r. 1148.; dále pro premonstrátky v Doksanech r. 1143. a v Louňovicích r. 1149., pro benediktinky v Teplici r. 1156. K tomu poznamenává Palacký: A v poslední čtvrti XII. věku nebyla tato neobyčejná horlivost o zakládání a velebení nových ústavů duchovních uhaslá. Ústavové tito zajisté sloužili středověkosti za semeniště netoliko náboženství, ale i nauky a umy, osvěty a průmyslu; ba i hospodářství samo i řemesla všeliká jimi se víc a více vzdělávaly. Tatáž ušlechtilá snaha lidská, která za našeho věku libuje si v zakládání a podporování spolkův i akademií učených, uměleckých atd. vedla také v život středověké ony ústavy, jen že účely těchto (duchovních totiž ústavů středověkých) bývaly ještě vyšší a rozsáhlejší, prostředky ještě účinnější, a tudíž veškero postavení a působení jejich ještě blahodárnější.“

katolickou církev milovati a jí přáti. Ostatek není od počátku církve svaté doby, kde by páni toho světa nebyli se byli snažili stenčovati důstojnost i důchody církevní. A podobně se dálo v Čechách také za XIII. věku.

Duchovenstvo české již dříve bylo nemálo velikými daněmi stísněno, jež úředníci zemští na statcích církevních vybírali. Jelikož ve mnohých jiných zemích bývalo duchovenstvo daní a poplatků prosto, vynasnažil se kníže-biskup, aby také českému kněžstvu osvobození od daní zjednal, a to tím více, protože tehdejší zákony církevní takovýmto výsadám nasvědčovaly.

Král pak Přemysl Otakar i pánové čeští dovolovali si nad to jednati v církvi boží dle libosti, dosazovali faráře a duchovní správce beze svolení a srozumění biskupova a j. I smiloval se Hospodin nad církví boží v Čechách, když r. 1214. dosednul na svatovojtěšský prestol Ondřej, bývalý probošt na Mělníce, později u sv. Víta v Praze, spolu pak (1211—1215) nejvyšší kancléř královský. Byltě od r. 1211. v úřadu dvorního kancléře nástupcem onoho Křišťana, probošta vyšehradského, jehož máme za spisovatele legendy o sv. Václavu. Král Přemysl očekával v Ondřeji muže shovívavějšího. Ondřej byl osobně králi vřele oddán vezdy ba i milý. Avšak jsa muž činný a svědomitý, mravů přísných a povahy pevné dokázal, že mu jdou práva církve sv. nad všeliké ohledy osobní.

Arci že se tím zkalila značně jednota mezi hlavami národa českého, duchovní a světskou.

Papež Innocenc III. sám dne 22. list. r. 1215. Ondřeje na biskupa posvětil. Konalť se tehdy právě 12. všeobecný sněm církevní čili čtvrtý lateránský, k němuž i biskup pražský povolán byl.

Církev boží v Čechách už utrpěla a dosud trpěla mnoho křivd se strany panstva i úředníků královských, ku kterým nový biskup bez hříchu mlčeti nesměl. Že toho nečinil ze sobectví ani z osobních ohledů, dokazoval skutky dobročinnosti své; darovalť i své vlastní statky zděděné k účelům církevním a ku blahu lidí, později sám naléhal k tomu, by bylo rozděleno přerozsáhlé biskupství pražské, a arcibiskupství s několika biskupstvími v Čechách založeno bylo, byť i na ujmu jeho příjmů. Na očích měl zajisté blaho časné i věčné věřících svých. Znaje výborně vše, co zákony církevní ve právech a výsadách předpisovaly, postrádal jich šetření v mnohém ohledu. Jmenovitě pak čtvero bezpráví bylo, na něž biskup Ondřej toužiti byl povinnen:

Předně dle ustanovení církevních v biskupství jeho neměl žádný soudce světský ni práva ni moci nad osobami stavu duchovního; rozepře kněžské měly toliko od biskupa býti souzeny. Avšak úředníci světští dovolovali si poháněti duchovní před úřad svůj.

Za druhé: k výživě duchovenstva od starodávna zavedeny byly desátky, jež věřící odváděli svým duchovním správcům: nyní někteří pánové nejen se vzpírali desátky dávati, ano i král sám z vlastních statků svých desátek odváděti obmeškával.

Za třetí: v jiných zemích bývali kněží osvobozeni od daní a robot, a to nejen oni sami, ale i lid

jim poddaný. Proto i biskup Ondřej odvolával se na starší výsady a odepřel placení daní, konání robot: než úřadníci královští poplatky od kněžstva vybírali a jich poddané k robotám donucovali. Také v letopisech kláštera premonstrátek doksanských z r. 1215. se dočítáme, že se obrátila přízeň králova v nepřízeň a strašlivé daně klášteru jeptišek Přemysl ukládal, ano vůbec duchovenstvu ukrutným se stal.

Za čtvrté vrchnosti světské osvojovaly si oproti svému velepastýři právo osazovati obročí církevní a ji dle libosti podílely osoby duchovní. [1])

Biskup Ondřej stěžoval si napřed u krále na pány zemské. Nic však nepořídiv, zajel do Říma toužit křivdy své u apoštolské stolice, na níž seděl nově zvolený papež Honorius III. Tím však uvalil na sebe hněv králův. Dne 26. října r. 1216. opustil biskup pražský Čechy; načež se svolením papežským vyřkl nad zemí českou interdikt 10. dubna r. 1217.[2])

Král Přemysl kázal ve hněvu svém zabaviti všecky statky biskupství pražského a spravovati je k užitku jeho vlastnímu. V rozbroji takovém pobrán jest od světských úřadů také biskupský archiv a mimo jiné výsady, snad z úmyslu zničen jest i zlatý majestat císaře Bedřicha I. r. 1187. udělený, o nepodlehlosti biskupa pražského vévodovi (nyní králi) Českému.

---

[1]) Viz Dr. Beda Dudík O. S. B. Das erste Concordat von 1221, Maehrens Allgemeine Geschichte, X. Band, Maehrens Culturzustand str. 26. a násl.

[2]) Annales Pragenses ap. Pertz. V. 121. — Item Continuator Cosmae ad ann. 1216.

Král se obrátil k arcibiskupu mohučskému, Žibřidovi (Siegfried), metropolitovi biskupství pražského, se žádostí, aby Čechy sproštěny byly klatby na ně vydané. A v skutku metropolita interdikt[1]) zrušil. Než od papeže Honoria III. přísně za to pokárán jest, ano zvláštním plnomocníkům papežským nařízeno, aby se o obnovu interdiktu v Čechách postarali. Podobně se dal olomoucký biskup Ruprecht k porušení interdiktu pohnouti, tak že i v nepřítomnosti biskupa pražského sám slavné služby boží v chrámu Páně u sv. Víta v Praze konal. Za to mu však papež sesazením s hodnosti biskupské hrozil a některé kanovníky pro neposlušnost jejich skutečně zcela úřadu zbavil.

Papež Honorius III. psal na to Otakaru Přemyslovi I. ze dne 22. června r. 1217. list, v němž sice jej usvědčuje, že ho nad jiné krále věku svého ctí a miluje,[2]) ale že nemůže nenásledovati příkladu onoho, který kárá a tresce, koho miluje. S bolestí se dověděl, kterak lidé stavu duchovního v Čechách poháněni bývají k soudu světskému, ano i od laikův odsuzováni, že král sám málo sobě klatby církevní váží, s klatými osobně obcuje, ba že si osobuje právo investitury církevní vůbec, kněžím neslušné daně ukládá, desátkův pak ze svých statků platiti

---

[1]) Interdikt slove těžký trest církevní, kterým se jistým osobám, osadám neb celým zemím užívání sv. svátostí, veřejné služby Boží, církevní pohřby zapovídají. Kdo trestem interdiktu stížen jsa zemře, nesmí býti ani v posvěcené zemi pochován.

[2]) Palacký I., č. 2., str. 129. dí, že líčení celé té pře a jejího vedení až do r. 1222. sepsal podle listin ve Vatikánském archivu až podnes zachovaných. Viz italienische Reise str. 21. násl., číslo 56—93. Cardinalis Baronii Annales vol. 20., str. 375.

se zdráhá; kteréhožto příkladu pak že i poddaní jeho následujíce, ruší a pošlapují svobody církevního stavu. Napomínal tedy a prosil opravdově i důtklivě, aby nechaje takového počínání dopřál král církvi sv. svobod a biskupa pro ně tak mužně trpícího, aby tím více k sobě laskavostí přivinouti hleděl, čím více tento právě jeho, krále totiž, po Bohu za svého největšího dobrodince uznává. Svatý Otec činí se spolu ochotna vyhověti jemu a učiniti spravedlnost, kde a pokud koliv bude jen možné. [1])

Zajímavé jest slyšeti, jak na dopis papežův odpověděl Přemysl král. Napřed díky vzdává za osvědčení zvláštní jeho lásky ano i za přiložené pokárání otcovské; načež píše: „Nikdy jsem já duchovním osobám jakéhokoliv násilí nečinil ani činiti nedal; nikdy nekázal jsem jich poháněti k soudu světskému aneb trestati smrtí; neníť aniž bylo to v obyčeji u mne ani u mých předkův, odsuzovati k smrti kohokoliv, tím méně osoby duchovní. Neslušných daní jsem kostelům ani neukládal ani ukládati nedovolil, anobrž všecky takové přechvaty, o kterých došla mne známost, trestal jsem důkladně a práva církevní mnou ještě množena a šířena jsou. Při církevních investiturách řídil jsem se obyčejně návrhy, jež mi činili biskup Ondřej anebo probošt pražský Epa. Desátky ku kaplím královským dávám platiti na všech statcích svých úplně; kdo biskupovi k desátkům zavázán jest a platiti jich nedbá, toho donucuji. Zeptejte se, nej-

---

[1]) Palacký I., 2., str. 130.

světější Otče, o všech těchto věcech po celém duchovenstvu v Čechách i v zemích okolních; nepraví-li slova má pravdy, trestejte mne dle uznání; jsou-li ale pravda, nedejte také ujíti trestu osočiteli mému.“ [1])

Z listu králova a z obžalob biskupa Ondřeje patrno jest, že oba dva stáli na odporujícím sobě stanovisku. Zdaž není zdroj práva církevního a státního týž Bůh? Jeho Svatost papež Honorius III. s biskupem pražským hájili a hájiti povinni byli svobodu a neodvislost církve boží oproti světské vládě. Právě rok před tím (1215) na církevním sněmu lateránském v Římě obnovena práva církve svaté oproti mocnostem světským a přikázáno ve jménu Páně všem velepastýřům statečně hájiti její právomoc. Nezávislou založil církev svatou Ježíš Kristus. A proto nezávisí právo a moc církevní na právu a moci státní v té které zemi. A když si osvojuje nějaká moc světská nadvládu a jakousi svrchovanost nad církví boží, jest to násilí a křivda, které žádný svědomitý pastýř stádce církve boží dopustiti nesmí.

Hájí-li tudíž historik Český po protestantsku, jakoby první církev boží v Čechách nebývala měla oné svobody a nezávislosti jí příslušné, alebrž bývala podřízena moci světské, nedá se vyřčení takové vůbec se svobodou církve boží srovnati. Arci že se stávalo a stává se, bohužel, až podnes, že jistí zástupcové práv a svobod církve boží z ohledů

[1]) Regesta diplomatica necnon epistolaria Bohemiae et Moraviae Pars I. Annorum 600—1253. Opera Caroli Jaromiri Erben. Pragae 1855. Str. 273.

lidských a výhod časných někdy bývají až příliš shovívaví oproti útiskům moci světské. Tak bývalo kdys i v církvi boží v Čechách.

Ostatně sám král Český nabízel se v témže listu ku konci, že hotov jest vyjednávati a dohodnouti se o věci sporné. A vskutku r. 1219. stala se jakási úmluva na sněmu zemském v Kladrubech mezi králem a vyslanci papežskými. Než, pohříchu, kdo úmluvy nedodrželi, byli král sám a pánové čeští.

Kněží byli i dále dosazováni nikoli dle vůle biskupské, nýbrž dle vůle panské, desátky zadržovány, aniž statky biskupské byly vráceny. Často si zajeli rozliční páni a vladykové čeští s čeledí svou do klášterů, by tam bez pozvání hodovali; což bez veliké škody přede vším pro řeholní pořádek nikdy nebylo. K vojenským výpravám ba i k jízdě královĕ ku sněmu musely kláštery dodávati špíži. Největší potupou však pro duchovní stav bylo placení pomezného cla; nebo tu na hranicích českých každý kněz byl nucen ze své osoby platiti 30 peněz, ježto obecný křesťan, ano i žid, jenom jediný peníz platil. [1])

A přece na sněmu ustanoveno bylo v obapolné úmluvě, že biskup sám jediný má právo dosazovati kněží na fary a sesazovati je, že jemu jedinému náleží souditi všecky osoby duchovního stavu, že do jeho návratu odevzdá biskupství poručníkům, aby jím vládli, že za všecky škody, kteréž utrpělo, obdrží po 3 měsících náhrady a zadostučinění, že desátky mají budoucně ode vší země placeny býti,

---

[1]) Dr. Borový, „Dějiny diecése pražské“, str. 95.

jen když slíbí biskup králi svému povinnou poddanost a věrnost.[1])

Upříti nelze, že přepodivné a přenesnadné byly poměry v duchovenstvu samém. Jak vysocí hodnostáři církevní, tak z nižšího kněžstva mnozí byli zaměstnáni v úřadech královských.[2]) V důstojnosti nejvyššího kancléře dvorního byl hodnostář církevní; v úřadech rozličných král. notářův a j. byli kněží. I stávalo se, že někteří hledali více milosti a přízně u zeměpána nežli u Pána Boha; více lnuli ke stolici královské než ke stolici apoštolské. A hájil-li král své domnělé právo proti církevnímu právu hierarchie, že se stavěli na stranu krále proti svému biskupovi ba i proti papeži. Následkem toho byly povstalé rozepře a to veliké. Tak na př. Ondřejův nástupce v úřadě probošta svatovítského a nejvyššího kancléře byl kanovník Epo roku 1216. Ale král Přemysl Otakar jej sesadil, protože držel s biskupem Ondřejem po právu a pravdě. Za to si povolal r. 1219. povolného probošta litoměřického Benedikta do Prahy k oběma důstojnostem, který zaujal stanovisko proti biskupovi a nadržoval králi s kapitulním děkanem magistrem Arnoldem, jehož Přemysl Otokar sám zove svým příbuzným. Probošt Benedikt byl arci obratný diplomat, už před tím

---

[1]) Palacký tamtéž I., 2., str. 134.

[2]) Zemský archivář Jos. Emler vydal r. 1878. v této věci zajímavý spis v král. české spol. nauk: Die Kanzlei der boehmischen Koenige Přemysl Ottokar II. und Wenzel II. viz str. 7. Podobně Ferd. Tadra, skriptor c. k. universitní knihovny v Praze 1892: Kanceláře a písaři v zemích českých za králů z rodu Lucemburského. Viz úvod, str. 2.

osvědčil svou rozšafnost ve službách panstva, jak u císaře Bedřicha II. tak v Římě u papeže: byl pak méně dobrým hodnostářem v církvi Boží.

Na snadě jest pochopiti, proč se král zaň a ještě jiné preláty u sv. Otce Honoria III. přimlouvá, aby jich netrestal a církevních úřadův a beneficií jim za to neodnímal, že „jejich vina jest takměř jeho vinou,“ spíše však byl opak pravdou, že jeho vina byla více jejich vinou. Patrno jest také, proč jejich neposlušnost k apoštolské Stolici omlouvá, že oni jsou mu jako pravicí v panování, bez níž prý ani nemůže, ani nesmí, ani nebude moci vládnouti. Tu jsou hlavní příčiny, pro které vyjednávání mezi apoštolskou Stolicí a králem Českým nevedlo k cíli.

Z těchto příčin také obnoven jest interdikt papežem Honoriem III. dne 2. srpna roku 1219. v Čechách a na hlavní odpůrce církve svaté vyslovena klatba. Nemilá rozepře se táhla dále, až r. 1220. mezi apoštolskou Stolicí a králem Českým vyjednávalo se znova.

Kardinál Řehoř de Crescentio vypravil se s biskupem Ondřejem do Čech. O dvě záležitosti se jednalo, jednak o povýšení Prahy na metropoli čili arcibiskupství s více biskupy suffraganními, jednak o urovnání článků sporných ve výsadách biskupství pražského. V Seefeldu na hranicích dolnorakouských, kde s moravskými české se stýkají, sešli se papežští splnomocněnci s králem a panstvem jeho. Avšak smíření se nepodařilo a Ondřej se vrátil do Říma. Teprv dne 2. července r. 1221. nová smlouva mezi mocí duchovní a světskou v Čechách dokonána a prvý konkordát spečetěn jest na Šachách, hoře u

Seefeldu.[1]) U přítomnosti krále Přemysla Otakara, Lipolta vévody rakouského, kardinála Řehoře, Ondřeje biskupa pražského, biskupů olomouckého, nitranského a vratislavského, mnoha proboštův a prelátův z Čech i okolních zemí, též hojného počtu předních pánů českých učiněn konec nešťastnému sporu a zrušen několikaletý interdikt v zemi české, tak že služby Boží zase bez překážky konány jsou a milosti církve Boží plynuly věřícím ze zdroje všeho dobra jakož i požehnání, z Ježíše Krista, Spasitele našeho, hojněji než dříve.

Stalo se pak na tento způsob: Nejprve oznámil biskup Ondřej sám a přísahou slavnou dosvědčil, jakový byl obsah privilegií církve Boží v Čechách, o jichž zmaření se strany krále i panstva českého se tolik usilovalo. Na to obsah jejich králem přijat i stvrzen novými toho dne vydanými zápisy. Mocí těchto zápisů vskutku poddaní biskupští ode všech robot zemských osvobozeni jsou a vyjmuti ze soudů župních. Hrad Podivín na Moravě s příslušenstvím byl navrácen biskupu pražskému.

Avšak ve smlouvě této nebylo zahrnuto duchovenstvo ostatní, ani světské ani řeholní. Za tou příčinou vyjednáváno bylo dále, až v Praze zápisem novým ze dne 10. března r. 1222. také ustanoveno bylo, z jaké svobody a z jakých výsad duchovenstvo ostatní se těšiti má. Stanoveno pak jest především, že kláštery osvobozeny jsou od dodávání vozů špí-

---

[1]) „Mons Scac“, dí Palacký, jest přívrší u moravské vsi Šachy, ležící mezi Dačicemi a Studenou na někdejším panství teleckém, nedaleko hranic českých a rakouských. — A. Šembera v Pam. arch. 1874, str. 195. má vrch Šatzberk u Znojma.

žových a osobního cla. Panstvu zakázáno jest noclehování a vykrmování koní v klášteřích. Poddaní kollegiatních chrámův i klášterů vyňati jsou z právomocnosti soudů župních; a jiné ještě výsady byly uděleny. Od robot a daní společných s druhými občany poddaní na statcích duchovenských úplně osvobozeni nebyli; tuto výsadu poddaní toliko biskupští měli.

Soudy pak nad duchovenstvem, v jeho rozepřích s lidem, přivtěleny byly koruně, tak že se král zavázal jejich pře a stížnosti osobně pokaždé, po uzavření sněmu zemského u přítomnosti svého kancléře a několika urozených pánů před se bráti a v nich rozhodovati. Vztahovala-li se pak záležitost výhradně k osobám duchovním, ostávalo právo církevní ve vší platnosti a právomocnost biskupova rozhodovala. Neodvislost tudíž soudu církevního nad osobami duchovními prvým konkordátem českým porušena nebyla.

Papežský pak legat Řehoř za svého pobytu delšího v Čechách byl u krále s velikou poctou držán. I přičinil se a s nemalým prospěchem dokázal, že duchovenstvo české spornými stranami rozeštvané do povinné poslušnosti a spořádanosti uvedeno bylo, tak že Čechy úplně upokojené opustiti mohl.

Statečný obhájce práv církevních, biskup pražský Ondřej, se sice do Prahy vrátil; avšak netroufal si ve svém biskupství zůstati. Uslyšev zprávu, že pánové čeští zradně a ošemetně ukládají o jeho život, odešel opět do Říma, kdež 30. července r. 1224. v Pánu zesnul. Věru mohl biskup Ondřej

zvolati s papežem Řehořem VII.: „Za to, že jsem hájil církev Boží, umírám ve vyhnanství.“ Tělesná schránka jeho byla z Říma na Velehrad převezena, kde v cisterciénském chrámu Matky Boží, jako kosti jeho předchůdce Daněla, uložena jest.

Byliť oba štědrými dobrodinci památného nám a všem křesťanům československým nezapomenutelného Velehradu. „Consummatus in brevi explevit tempora multa“ (Moudr. 4, 13.) t. j. „dokonav v brzce, vyplnil časy mnohé; líbilať se Bohu duše jeho.“ Zajisté spravedlivý Hospodin se stal věrnému velepastýři stádce jeho štědrým odplatitelem a tisícerонásobnou náhradou za všecky útisky, které na se vzal.

Spisovatel český z doby otce vlasti Karla IV., Beneš z Weitmile, kanovník pražský, vypravuje ve svých letopisech, že slavný „biskup Ondřej od mnohých mužů hodných i starožitných považován a nazýván jest svatým; a ti sami vypravují, že ho Bůh někdy zveleboval zázraky.“ Za tou asi příčinou a z úcty k tak velikému muži dal císař Karel IV., když kaple svatováclavská na hradě u sv. Víta v Praze zlatem a drahými kameny ozdobena byla, hlavu ctihodného sluhy Páně biskupa Ondřeje na zadostučinění za křivdy, které utrpěl, ve zdi této kaple r. 1369. zazditi, tam kde zlatý kříž namalován. Roku 1889. při obnově vchodu do svatyně na témže místě vskutku nalezena jest.

Ku zřízení metropole v Praze, o niž usiloval u Stolice apoštolské pro království české biskup pražský Ondřej neméně než legat papežský, nedošlo z příčin mimo Čechy položených. Byltě totiž arcibiskupem mohučským a metropolitou pražským

Žibřid (Siegfried), bývalý probošt vyšehradský, pramálo u svého duchovenstva oblíbený. Z té příčiny uznávala Jeho Svatost za neradno ztenčiti jeho moc a důchody, protože by potom ještě více od své kapitoly osočován byl. [1])

Katolické církvi pak v Čechách ostane papež Honorius III. na věky vyznamenán jako otec starostlivý a pečlivý o blaho svěřenců svých. A vychvalují-li na papeži Honoriovi III. vůbec jeho neobyčejnou tichost a trpělivost, ba až do očí bijící shovívavost, jako by si byl právě tuto ctnost vyvolil, v níž vyniknouti se snažil: tím nápadnějším je veliké účastenství jeho v půtkách biskupa českého Ondřeje se zástupci moci světské. Snažení pak jeho ještě patrnějším se stalo po smrti Ondřejově.

Aby snad nedbalostí a přílišnou shovívavostí následovníka Ondřejova na prestolu svatovojtěšském nepřišlo na zmar, čeho dlouhým bojem stěží bylo dobyto, staral se o to, aby byl zvolen důstojný bojovníka Božího nástupce. Vida pak, že skutečně pletichy při volbě nového biskupa Pelhříma se kuly, neupustil od záměrů svých, ač nový biskup již zvolen ba i posvěcen byl — bez vědomí a vůle papežovy.

Mohučský arcibiskup za urychlený výkon tento pokárán jest; spolu obdržel rozkaz, by posvěceného biskupa sám ihned do Říma poslal, a kdyby se zdráhal jíti, třebas církevními tresty jej k cestě této donutil. Načež poslaný do Prahy papežský

---

[1]) Dr. Kryštůfka „Všeobecný církevní dějepis“ (Dědictví svatoprokopské v Praze) II., 2., str. 175.

legat kardinál Kunrat zvolením nového biskupa záležitost vyřídil a urovnal.

Biskup Pelhřím (Peregrin), probošt mělnický a kanovník svatovítský, byl proto volen, poněvadž se doufalo, že nebude s takovou houževnatostí hájiti práv biskupských jako předchůdce jeho. Avšak Pelhřím vida ráznost Stolice apoštolské, odřekl se biskupství a vstoupil do kláštera dominikánského u sv. Klimenta v Praze. Papež Honorius III. sám nového biskupa Budilova (1225) potvrdil a v Římě posvětil.

Škoda, že zlovolná ruka patrně ze zášti ke katolické církvi porouchala už v XIII. věku letopis Jarlocha, opata milevského, tak že necelý a jen až do r. 1198. sahající nám zachován jest! Mnohých důležitých zpráv o době naší bychom se byli z něho dověděli. Avšak že psal podle pravdy, jako věrný a svědomitý syn katolické církve a odkryl stíny vrchnopanských vášní, proto brzy z části zničen byl. Za to nám nedostatečné prameny nechávají dobu tuto poněkud temnou, ač přece pramenů máme tolik, že si dosti jasný obraz o rozkvětu křesťanského života a tehdejších poměrech můžeme učiniti.

Hlava V.

Blah. Anežka Česká po svém návratu z Vídně.

Příčiny návratu Anežčina. — Sokyně její Markéta Babenberská a osudy její. — Nehody potkávají rodinu vévody rakouského. — Bývalý zasnoubenec Anežčin stane se druhým Absolonem. — Druhý syn Lipoltův Bedřich také nešťastným. — Zatím Anežka klidně žije na hradě pražském, těší se z korunovace mileného bratra Václava. — Její soustrast s ovdovělou sestřenicí, svatou Alžbětou.

L. P. 1222. vrátila se, jak jsme ku konci hlavy III. viděli, Anežka Přemyslovna z Rakous do své vlasti. Nesl-li otec její, král Přemysl Otakar I., nemile odkládání Jindřicha zasnoubence sňatkem Anežčiným, zuřil a kypěl hněvem vida se býti sklamána Lipoltem VI., vévodou rakouským. Odloudiltě královské princezně Anežce České krále německého Jindřicha, namluviv mu svou dceru Markétu, která roku 1225. byla jemu zasnoubena a téhož ještě roku s ním oddána.[1])

Než utrpení toto, které Hospodin na národ Český a blah. Anežku dopustil, obrátil v Prozřetel-

---

[1]) Jana Kř. Votky T. J. článek historický v Blahověstu roku 1876.

nosti své ve prospěch tisíceronásobný. Zdaž by se byla stala blah. kralevička naše takovou orodovnicí a mocnou ochrankyní národa Českého, kdyby jej byla opustila, jako učinila nejedna dcera urozená vlasti naší i velikými ctnostmi vyzdobená, která v cizině strávila dni života svého? Zdaž bychom měli také tolik důkazů lásky její k lidu našemu, jehož tolik milovala, jak nám nejvážnější prameny dějin českých sdílejí?

Než Prozřetelnost Boží se také o to postarala, by světácká chytrost Lipoltova ani jemu samému, ani Markétě, dceři jeho, ani vůbec rodině Babenberské pranic neprospěla, nýbrž spíše ve všem škodnou se býti ukázala.

Na poučenou stůj zde životopis Markétin v letech přímo následujících. Podivno jest, že čím blaženější Anežka Česká v napotomním životě dokonalém se stávala, čím větší lásky u národa českého požívala, čím větší úcta se jí v Čechách i za hranicemi českými vzdávala: tím smutnější osudy potkávaly Markétu Babenberskou, tím více úcty u národu svého pozbývala, tím větší hoře hnětlo na srdci jejím.

Roku 1225. provdala se za bývalého ženicha Anežčina a roku 1227. byla korunována za královnu německou.

Avšak roku 1228. potkala hned první rána rodinu Babenberskou. Zemřel totiž bratr Markétin, druhorozený syn vévody Lipolta VI., Jindřich, jemuž za příjmí dáno nechvalného názvu „Ukrutný“, protože se ku své vlastní matce špatně choval

nejsa pamětliv, že Bůh dle čtvrtého přikázaní takovým dětem život zkracuje.[1])

Po dvou letech zemřel sám Lipolt, a sice ve Vlaších v tomtéž městě San Germano, kde před 5 lety s císařem Bedřichem II. na tom se byl usnesl, aby Anežka Česká zapuzena byla a Jindřich, syn císařův, s jeho vlastní dcerou Markétou do stavu manželského vstoupil. Jest to zajisté podivné řízení Boží, že Lipolt právě na tom místě zemřel, kde tak velkou křivdu proti Anežce České byl sosnoval. Lidé bez víry takový sběh událostí nazývají holou „náhodou a osudem“; avšak užíváním slov „náhoda“, „osud“ nevyvrátí se sv. pravda, že Bůh všemohoucí jest svrchovaným Pánem života i smrti a že bez jeho svaté vůle anebo dopuštění nic ve světě se nestane.

„Čím kdo hřeší, tím i trestán bývá,“ praví Písmo sv. Jaké štěstí kvetlo Markétě Babenberské

---

[1]) Jindřich, druhorozený syn Lipoltův, narozený dne 18. května 1208, je znám příjmením „Ukrutného“, jelikož se ukrutnosti proti své vlastní matce, Theodoře, dopustil. Dav se svésti zlými rádci vytáhl s vojskem proti ní a vyhnal ji mečem v ruce z vlastního hradu i města Haimburku. I svému otci strojil pikle, tak že Lipolt mnoho trpkých ba bezesných nocí proň strávil boje se, by jím o život nepřišel. Jakmile se tudíž Lipolt, jenž právě v Italii na říšské radě v Kremoně meškal, dověděl, jakého zločinu se Jindřich na své matce dopustil, vrátil se a s vojskem na město Haimburk vyrazil, kořisť nezdárnému synu odňal a jeho zatknul. To se stalo roku 1226. Dvě léta potom zemřel Jindřich dne 21. září, jak se vypravuje, ne bez žalu a lítosti nad nepravostmi života svého. (Viz Chronicon Australe apud Struvium — Script. rer. Germ. ad ann. 1226. — Contin. Sancruc. I. p. 626. — Annales Rudberti Salisburg. p. 786.)

v stavu manželském s Jindřichem králem? Dějiny nám podávají tyto události: Roku 1233. strojil se císař Bedřich II. k válce v Italii proti městům lombardským, s kterými již dávno byl ve sporu. Příležitosti této použil syn jeho Jindřich, manžel Markétin, aby vešel v smlouvu s dotčenými městy lombardskými proti císaři Bedřichovi II., čímž se stal zjevným odbojníkem proti vlastnímu otci, jako druhdy nezdárný Absolon proti Davidovi. Hřích takový nenechá Bůh nikdy na zemi bez trestu; neboť sám přikázal: „Cti otce svého i matku svou“ a ku přikázaní tomu zvláště doložil, „abys dlouho živ byl a by se ti dobře vedlo na zemi.“ Císař Bedřich, obdržev zprávu o odboji tomto syna svého Jindřicha, pospíšil r. 1235. do Němec, odboj brzy zkrotil, syna svého Jindřicha dal zatknouti, do Apulie odvésti, kdež neustále ve vazbě držán byl, až r. 1242. zemřel. Po celý ten čas žila Markéta bez manžela svého. Věru v takových poměrech na růžích ustláno neměla.

Po rozbroji císaře Bedřicha II. s Jindřichem následoval hned r. 1235. jiný velký rozbroj mezi císařem a vévodou rakouským, Bedřichem Bojovným, bratrem Markétiným. O němž praví dějepis, že byl mladík bujné povahy, svárlivý a nerozvážlivý; za tou příčinou byl také „Svárlivým“ a „Bojovným“ nazýván. Císař Bedřich II. vinil jej z účasti ve spiknutí Jindřichově a ze zlých úkladů proti říši. Obeslal jej proto před svůj soud. Když pak se nedostavil, vyhlásil naň klatbu na sněmu říšském v Augšpurce r. 1236. Ostatních 6 let života svého strávil bratr Markétin, vévoda Bedřich, v neustálých

bojech s císařem Bedřichem II., s králem českým a jinými sousedy až konečně ve válce s králem uherským, Bélou, v bitvě u pomezní říčky Litavy r. 1246. padl. Jím vymřelo mužské pokolení rodu Babenberského.

Rána tudíž za ránou stíhala ubohou Markétu Babenberskou po celý čas manželství jejího s králem Jindřichem, bývalým snoubencem blah. Anežky České.

Zatím blah. Anežka až do smrti svého otce, krále Přemysla Otakara, kterému již nescházelo mnoho do 80 roků, nevystupovala skutky bohumilého života svého do veřejnosti, ale spíše se svou zbožnou matkou Konstancií jak o závod dokonalost křesťanskou v úkrytu svém pěstila.

Není pochybnosti, že měla účastenství v radosti, když položil otec královskou moc do rukou syna svého Václava; nebo Václav a Anežka vespolek se velice milovali. Král Přemysl dal totiž nejstaršího syna Václava I. na království České ještě za svého života r. 1228. korunovati, ano odevzdal mu moc svou; bezpochyby proto, že se obával, aby po jeho smrti bouře o trůn, kdo by naň dosednouti měl, jako druhdy bývalo, nenastaly opět.

Arcibiskup mohučský, Žibřid, vykonal slavný obřad ve hlavním městě královském a korunoval mladého Václava na krále a Kunhutu, jeho choť, na královnu dne 6. února r. 1228.

Téhož ještě roku zesnula v Pánu Anežka, sestra krále Přemysla Otakara I., jako abatyše benediktinek u sv. Jiří, kterou král nemálo miloval a k vůli níž ctihodným pannám duchovním na Hradčanech starých výsad potvrdil a nových přivtělil.

Za jejího vladaření roku 1216. byly z Libice do chrámu Páně svatojirského slavně přeneseny ostatky ctihodných bratří svatého Vojtěcha od Vršovců zavražděných. [1])

Mocně asi dojala blah. Anežku Českou zpráva, kterou ke dvoru pražskému zvláštní posel z Němec přinesl o úmrtí Ludvíka, landkraběte durinského, o němž však již dříve byli do Čech truchlivou zvěsť přinesli křižáci naši vrátivše se z Jerusaléma a svaté země. „Ubohá Alžběto,“ zvolala trvám Anežka naše, „jak brzy jsi ovdověla! Jak nestálé jest štěstí lidské!“ Sv. Alžbětě durinské nebylo více než 20 let, když ovdověla r. 1228.[2]) Ani o rok se nerozcházely ve svém stáří Anežka Česká a Alžběta durinská; arci život jejich měl docela různé cesty vykázané od Boha, ale přece týž Duch sv. vedl obě a ovíval je povzbuzuje obě k obdivuhodné dokonalosti.

Uplynulo od r. 1211., kdy kněžice Alžběta požívala pohostinství českého krále, kolik let.[3]) Tehdy v Zábrdovicích, předměstí brněnském na Moravě, byl právě pod ochranou krále českého Přemysla a částečnou nadací bratra jeho Vladislava, markraběte moravského, dostavěn klášter řádu premonstrátů Strahovských s kostelem Nanebevzetí Marie Panny, tak že téhož roku byl posvěcen. Ke slavnosti církevní zavítali arcibiskup hnězdenský Jindřich, biskup pražský Daněl a olomoucký biskup Robert. A k nemalé radosti všech

---

[1]) Eckerta Frant. „Posvátná místa města Prahy“ I., str. 80.

[2]) Porovnej, co už bylo krátce řečeno o svaté Alžbětě Durinské v poznámce [2]) na str. 23. a 24.

[3]) Dom. Cermáka „Premonstráti“, str. 437.

vzácných hostů duchovních i světských byla též 4letá kralevička, dceruška krále uherského, napotomní velká světice, svatá Alžběta přítomna, kterou jako nevěstu lantkraběti durinskému vezli do Němec.

Král Přemysl tehdy častoval sám vzácné hosty své po královsku; byltě svaté Alžbětě ujcem a s Ludvíkem lantkrabětem durinským, nastávajícím chotěm jejím, jakož i s otcem jeho Heřmanem v důvěrném styku po celý čas kralování svého. Za doby války bývali si spolčenými pomocníky. Nejednou meškal král Přemysl, otec Anežčin, na německém dvoře v Durinkách. Lantkrabě Ludvík byl, neméně než otec jeho Heřman, zbožný, dobročinný a ctnostný kníže, jenž si vážil sestřičky své, jak nazýval Alžbětu, dokud jeho chotí ještě nebyla. Málo kdo rozuměl a vážil si svatosti Alžbětiny, kterou od maličkosti své pěstovala, tak jako její budoucí choť Ludvík. A nikdy nedal přístupu pomluvám a křivdám, kterými lidé nepoctiví ba zlomyslní poštívali jeho proti ní. Dokud byl zbožný Ludvík na živě, byli oba šťastni, ač Alžběta ráda nebyla vídána ani u matky Ludvíkovy čili budoucí své tchyně Žofie, ani u sester jeho pro velikou pobožnost, které ani neměly ani si nevážily. A dvořané vidouce úštěpky jejich, spůsobili jí mnoho hořkosti a útrap. Se svým Ludvíkem pak žila jako anděl; jeden druhého si předcházejíce a na vzájem se těšíce, byli Bohu milí i lidem pro svou zbožnost a dobročinnost velikou.

Dle myšlení lidského by štěstí a požehnání časné musilo zprovázeti tak nevinné, jako byli Alžběta a Ludvík v stavu manželském. Než Ho-

spodin dí, že jako zlato se zkouší v ohni, tak spravedlivý člověk v peci utrpení. Dopustil Hospodin v Prozřetelnosti své, že Ludvík, lantkrabě Durinský, na cestě do svaté země se roznemohl a zemřel zanechav Alžbětu jako dvacetiletou vdovu se čtyřmi malými dítkami.

S jakou něžností a láskou milovala muže svého, lze souditi z toho, že se oblékala v roucho vdovské, kdykoliv se kníže Ludvík někam vypravil. Když pak obdržela truchlivou zprávu o úmrtí svého mileného chotě, sevřely ji bolesti téměř nezměrné. Lkající a hořekující běhala semo tamo komnatami; při čemž bědovala volajíc: „Ó bratře můj rozmilý, ó zbožný muži můj! S tebou jsem ztratila na světě vše! Ty's tedy v Pánu zesnul a mě's ubohou tu zanechal! Kterak mi bude lze bez tebe živu býti?“ Po celých 8 dní nebylo po hradě Vartburku slyšeti než pláč a kvílení pro zbožného a dobrého Ludvíka. [1])

Ubohá vdova, svatá Alžběta, asi tušila, jaké hrozné útrapy jí nastanou po úmrtí mileného chotě. Zlomyslní lidé bez citu a spravedlnosti navedli Jindřicha, Ludvíkova bratra, by vládu uchvátil a vdovu Alžbětu s jejími dětmi vyhnal. Srdce puká téměř žalostí nad tvrdostí lidskou. Péro není s to, by vypsalo, jak s ubohou vdovou nakládáno jest! Marně se namáhala tchyně její Žofie, aby zabránila alespoň ukrutnostem, které se dály na Vartburku

---

[1]) Montalembertův „Život sv. Alžběty durinské“ (Dědictví Cyrillo-Methodějské) hl. 16. Kterak sv. Alžběta i s dítkami ze zámku svého vyhnána, do jaké bídy uvržena byla, a jakou nevděčnost a krutost zakusiti musila.

u Isenaku, kde po tolik let kvetla láska křesťanská! Za tuhé zimy vyhnali ji z hradu s dvěma komornýma a 4 dítkami vesměs maličkými; tři v náručí nesou, nejstarší pak běží s sebou, sukně se držíc a zimou se třesouc. Sotva z brány vyšly, vrata zapadla, by se jim neotevřela více. Ubohá Alžběto! Snad ti, kterým jsi nebeskou dobrodějkou byla, se tě ujmou! Než ani v Isenaku, jehož obyvatelům tolikerá dobrodiní skytala, nenalezla srdce útrpného; byloť jim zakázáno, by do domu nikdo opuštěné nepřijal. Od domu k domu chodí a o přístřeší prosí. A všecky prosby její jsou marné. Isenačtí zapomněli zákona lidskosti, vděčnosti a spravedlnosti. Konečně stane před jednou hospodou. A když ji hostinský přijmouti nechce, dovolává se obecného tu místa. Nemoha ji vyhnati, ukázal jim na hospodářskou kůlnu, kde spolu chlívek pro vepřový dobytek. Tu přenocovala dcera uherského krále a suverenní kněžna ve vlastní zemi! A právě zde v největší poníženosti se vzpamatovala duše její, ze zármutku se probrala, slzeti přestala, ano ještě téže noci zaslechnuvši zvoniti na jitřní v klášteře františkánském se tam odebrala, by se Pánu Bohu za navštívení takové poděkovala.

Největší starost jí působily malé dítky, které hladem a zimou křehly, o něž péči míti musila. Ač jí bylo velkou obětí svěřiti je lidem cizím, i této oběti se podvolila vidouc ve všem vůli Boží; načež sama svýma vlastníma rukama vydělávala sobě, čeho k živobytí potřebovala.

Mnoho životopisů líčí nám sv. Alžbětu, jejíž nejdojemnější statě zakládají se na soudním líčení

a vyznání právě oněch dvou věrných spoludružek Isentrudy a Jitky, které očitými svědkyněmi byly všeho, co se bylo dálo.

Jaké dojmy vzbuzovalo vše, co byla koliv šlechetná duše Anežčina o své přemilé sestřenici z Němec slyšela, v srdci jejím, kdo nám pověděti dovede? Toť jest jisto, že všeliké zprávy dobré i zlé, odkudkoliv přicházely a kohokoliv se týkaly, uvažovala ve světle Prozřetelnosti Boží a ze všeho brala příležitost víc a více přilnouti k Ježíši Kristu ukřižovanému, na němž duše její visela.

Hlava VI.

Blah. Anežka u své matky Konstancie až do smrti královského otce Přemysla Otakara I.

Čechy na konci panování Přemyslova. — Pieta Anežčina k otci králi. — Duchovní život Anežčin podoben životu sv. knížete Václava v hrdinském sebezapírání, v pilném obcování mši sv. — Její úmysly při modlitbě a úcta k ostatkům svatých.

Dne 15. měsíce prosince l. P. 1230 rozlétla se po království českém ba i za hranice daleko široko žalostná zvěst, že statečný, neb jak jej zvali, zlatý král Přemysl Otakar I. po svém 33letém panování zemřel. Nastal smutek všady, poněvadž ztratily Čechy panovníka moudrého a věhlasného, který pro zemi a poddané své mnoho dokázal. Vně i vnitř v ústrojí státu i národa českého vznikly za jeho panování změny mnohé. Byť se soudnému čtenáři historie České přemrštěným býti zdálo, co napsal historik [1]) o Čechách, že prý před Přemyslem Otakarem svrženy byly Čechy až na nejhlubší stupeň politické nemoci a nevážnosti, podrývané od

[1]) Palacký I., č. 2., str. 141.

nepřátel domácích i zahraničných, trhané na různo rozličnými stranami, blízké konečného úpadku a sotva sebou vládnoucí — pravdou jest, že takovou mocí se dříve nikdy vykázati Čechy nemohly, jakou měly při úmrtí krále svého Přemysla Otakara I. Pozůstavilť je synovi svému Václavu I. jako království nikomu nepodlehlé, v sobě upokojené a svorné, a požívající ve valné části Evropy netoliko vážnosti, ale i strachu. Že ke zdaru takovému nepřišel prolévaním krve, nýbrž opatrným užíváním příznivých okolností, důrazností své povahy a vůle, svými schopnostmi vladařskými, tomu nasvědčuje historie.

Truchlila blah. Anežka Česká oplakávajíc svého mileného otce. Co se již zaň namodlila, jmenovitě po celou dobu boje jeho s věhlasným biskupem pražským, obětavým velepastýřem Ondřejem, aby vše šťastně vyřízeno bylo ku spáse vlastního otce a poddaných jeho! A modlívala-li se zaň za živého, nyní zdvojnásobila modlitby své jako dobrá dcera, aby duše jeho uzřela světla věčného v království nebeském.

Od té doby, co se do Prahy vrátila, pěstila život duchovní se svou zbožnou matkou, byť i potichu, za to tím úsilovněji. Nesmělať, dokud otec její žil, do veřejnosti se svou pobožností a svatostí vystupovati. Avšak přece jsouc dospělejší již a na sebe více odkázána, razila si cestu ku křesťanské dokonalosti po radě svého duchovního vůdce sama. Dokázati toho mohla tím spíše, jelikož ji matka její slovem i příkladem povzbuzovala, ač dcera matku svou ve zbožnosti daleko předčila; neboť

nejen běžela po cestě dokonalosti, nýbrž letěla, na perutích čistoty a sebezapírání povznášejíc se.

Nejstarší životopisové[1]) vypravují o ní, kterak záhy po půlnoci vstávala a s několika věrnými družkami modlení rozjímavému se oddávala. Na to pak v chatrný oděv se obleknouc, aby poznána nebyla, chodívala časně z rána a s týmiž družkami po kostelích. Nejraději konávala návštěvy tyto bosa, majíc před očima příklad sv. Václava, o němž se ví, že milerád přestrojen jsa, bosou nohou i za doby zimní navštěvoval v noci chrámy Páně. Následovalať ve mnohých ctnostech sv. dědice, milého nám knížete Václava; což na první pohled do očí padá, kdo životy obou světců porovná.

Vypravujeť kněz Tovaryšstva Ježíšova, Felix Kadlinský, jenž r. 1701. život sv. Václava, mučeníka a knížete českého vydal,[2]) že svatý Václav jmenovitě za doby čtyřicetidenního postu církevního nočním časem ze svého lože dosti tvrdého vstával a se svým věrným Podivínem chrámy Páně bosýma nohama navštěvoval a tu svou duši a sobě svěřený lid Bohu všemohoucímu s pláčem poroučel. Přísnost zimy a sněhu studenost i kamení ostrost s radostí snášel, tak že mu až krev z lýtek i z noh vyprskovala. „Ó kolikráte,“ volá tu spisovatel, „byly lýtka i paty, jsouce od služebníkův umývány, od veliké zimy nalezeny rozpukané a rozsedané! Ó kolikráte

---

[1]) Bolland. Act. Crugerius S. J. ex MSS. c. 6. Virtutes B. Agnetis usque ad ann. 21. aetatis nn. 15—18.

[2]) P. Kadlinský T. J., Život a sláva sv. Václava mučeníka, knížete a patrona českého, vydaný pro potěšení duchovní všeho českého národu. Hlava 12.

Podivín, jeho upřímný a nerozdílný následovník, jeho šlépěje krví skropené spatřil! Nejednou se stalo, že blah. Podivínovi byla tuhá zima až nesnesitelná, ač dobře ošacen býval: ale tu jej vyzýval sv. Václav, by do jeho šlépějí vstupoval a tak se zahříval. Což on čině, nepociťoval pak již žádné zimy. Ó kolikráte mučenictví sv. Václav již před svým posledním mučenictvím v životě svém svatém vystál pro milost a lásku Krista Pána! Kdož to myšlením postihne!? Kdo slovy vypraví, kdo pérem vypíše, kdo barvami vymaluje? Byl jest zajisté sv. Václav muž chvály hodný, jenž své, od přirozenosti k zlému náchylné náruživosti duše i těla dokonale rozumu podmaňoval. Žíní ostrou své nahé tělo opasoval! Ačkoliv zevně, maje s lidmi jednati, dosti drahých a vzácných šatův užíval, trestal tělo své a se sv. Pavlem v kázeň uváděl. Jednou za den a to skrovně jídával, za to o půl noci vstával.“ Tak vypisuje život milého nám knížete a jeho ctnosti. A zdaž nepozoruje bedlivý čtenář života blah. Anežky v jejím přísném chování se soukromém až obdivuhodnou shodu se životem svatého dědice našeho?

Sebezapírání stalo se jí milou ctností a na cvičbu v ní se více těšívala nežli lidé podle světa na hody se těšívají. Jak daleko v sebezapírání byla, patrno jest z toho, že kolikráte tak dlouho i za doby zimní od kostela ke kostelu chodila, že její nohy až omrzly, ba i častokráte krvácely, tak že krev z nich vypryskovala. Anežka pak, jakoby nic necítila, domů se navrátíc se svých nohou krev stírala a jak se jen málo ohřála, opět v královské

roucho se přioděla, by se svým komonstvem veřejně do nejbližšího kostela se odebrala. Jistým lidem je dlouhá chvíle při jedné mši svaté a hledají výmluv kolikráte i pro dni zasvěcené; Anežka Česká meškávala ve průvodu urozených paní a panen v chrámu Páně více hodin až do poledne, aby několik mší svatých každý den slyšela. Bývaloť jí zvláštním potěšením, když mnoho mší sv. nábožně mohla slyšeti.

Vědouc, jak marná jest nádhera toho světa a nemohouc za příčinou stavu svého odříci se zlatohlavu a rozličných šperků, pod oděvem skvělým tajně žíněnkou tělo své trýznila a pod nachovým pláštěm pichlavými řetízky opásávala svá bedra. Co jiným bývá kouzlem, jako hedvábí a zlato, bohatství a umění světské, to vše bylo jí nemilým břemenem, kterého se sebe svrhnouti prozatím nemohla a nesměla.

V komnatě její bývalo lůžko měkce a nádherně vystlané, vzácnými koberci a drahými pokryvkami okrášlené. Avšak pro Anežku vzácností těch nebylo; navyklať si na tvrdém lůžku, na holé zemi léhati a ještě dřív než na ni se položila, líbala ji, jakož i při vstávání, na znamení pokory, v níž myslila, že ani toho místa nezasluhuje. Místo prachových podušek nebo podhlavniček sloužíval jí kámen anebo poleno, jež si kladla pod hlavu, a to tajně činila, aby nikdo o tom nevěděl; kolikráte i bodlavou postel sobě ustlala a když vstala, sama si ji do tajného místa uklidila. Tichý tento život, posvěcený modlitbou a kajicností vážil jí nade vši slávu dvoru císařského, kteréž byla ráda pozbyla.

Ještě si jí povšimněme, jak si vede v jídle a pití. Kdežto druhé urozené paní i hosté vzácní hověli mnohdykráte choutkám při hostinách královských, odcházela blah. Anežka od hodů skvostných lačná; majíc před sebou drahá vína ani jich neokusila; žíznila raději z lásky k Spasiteli svému, ba i v užívání vody jevila velikou střídmost. A při všem tom tak uměle zakrývala své jednání, že nic nápadného ani jakés přepjatosti nebylo pozorovati; dovedlať se baviti, když tak slušnost kázala, aby druhých do rozpaků neuvedla. V pátek pak z lásky k Ježíši ukřižovanému, a v sobotu z úcty k přeblahoslavené Marii Panně jakož i ve svatvečery svátků nepožívala téměř ničeho; tak se naučila v klášteře doksanském, ano vídala to u sv. Hedviky, kdy jako malé děvčátko v Třebenicích chována byla.

Čím více se vzmáhá ve zbožné duši přátelství s Bohem, tím více přibývá nepřátelství proti vlastnímu tělu. Tak bylo viděti na blahosl. Anežce, že den co den přísněji nakládá s tělem svým. Celé hodiny v modlitbách na kolenou stráviti, každou chvíli mysl svou k Bohu povznášeti, stalo se jí časem jako přirozené, aniž cvičbu takovou považovala za něco mimořádného. Na modlitbách svých brzy myslila na sebe a svoje hříchy či spíše nedokonalosti a křehkosti, skutečné i domnělé, které oplakávala, a lkajíc před Bohem svým, milosti a síly se doprošovala; brzy přednášela ve svých prosbách úmysly svých rodičů, svého bratra, za něhož se mnoho modlívala; brzy utkvělo na mysli její celé království, jemuž přála blaho časné a ještě více věčné. Jak důležito bývá v životě lidském

uměti se dobře poděkovati za obdržená dobrodiní; býváť kolikráte díkůvzdání prosbou za novou milost.

Anežka děkovávala Pánu Bohu i za ty, kteří toho nečinili; ale i k Matce Boží vděčným srdcem se utíkala přinášejíc k nohám jejím vroucných díků za vše, čím své dítky těšila. S nemalou útěchou vzpomínala sobě sv. patronův a dědiců zemských, kteří jako jasné hvězdy kmitali do duše čisté, netušící arci, že jednou též sama připočtena bude k nim. Jmenovitě sv. Václav zajímal ji, že jej netoliko vzývala, nýbrž i věrně následovala, svatá Ludmila se sv. apoštoly slovanskými Cyrillem a Methodem, sv. Prokop pro svůj samotářský život, sv. Vojtěch druhý biskup pražský, jenž pro spásu duší tolik pracoval a trpěl, osvěžovali zbožnou mysl její. Nebylo záležitosti, ať si soukromé, ať si veřejné, v které účastenství by nebyla vzala, jakmile o ní byla zpravena.

A jako pamatovala ráda na živé, tak vzpomínala si v Pánu zesnulých, jejichž lehké odpočinutí Spasiteli světa odporučovala. Nebylo dne, kdy by se nebyla mnoho modlila za duše věrných zemřelých. Neušlo jí, že jsou církevní modlitby za duše v očistci Ježíši Kristu zvláště milé; proto bývala ráda přítomna církevním hodinkám za zemřelé, sama dávala sloužiti mše sv. a jim obcovala.

Živé bylo spojení blah. Anežky České s vyvolenými a nebešťany vůbec, s kterými se v duchu bavila a je za pomoc prosila; následkem uctění tohoto byly jí ostatky svatých drahými poklady. Zasvětila se jednou svému nebeskému choti, Ježíši Kristu, a od té chvíle na nic jiného nemyslila ve

dne v noci nežli na své svatební roucho milosti Boží, v němž se zalíbiti usilovala tomu, jehož milovala. Proto jí také zájmy Ježíše Krista přicházely vezdy vhod; a co se koliv vztahovalo naň, vítala vždy s nadšením. Toto pak obcování s Ježíšem Kristem zaměstnávalo ji doma v jejích komnatách, pudilo ji z hradu do rozličných chrámů, kde Ježíš Kristus ve svatostánku své tajuplné sídlo má.

Aniž se diviti jest, že se našly šlechetné panny z urozených stavů, které ji v životě jejím přísném následovaly; zajisté pro výborný příklad, který jim Anežka kralevička skytala, nepociťovaly asi oběti, které Pánu Bohu přinášely. Ó, co dokáže dobrý příklad shůry!

V kostelích klášterních bývaly tehdy o půl noci nebo brzy po půl noci církevní hodinky jitřní, po nichž počínaly časně z rána mše svaté. Blahoslavená Anežka dobře o nich věděla, poněvadž jim obcovávala spojujíc se s řeholníky ve službách Božích. U vší prostotě pak a tichosti ubírala se ze dvoru královského neveliká družina s blahoslavenou Anežkou v čele ulicemi pražskými; a promluvila-li některá slovo, bylo jenom povzbuzením k pobožnosti; načež v chrámu Páně buď kdes nepozorované v lavicích buď i na holé zemi, jak podnes vídati jest zvláště ve městech velkých tu a tam ač pořídku zbožné dcery křesťanské i z lepších rodin, kdesi v koutku klečívaly pohřížené ve svou pobožnost.

Také sv. Alžběta durinská za oné přepodivné noci, kdy vyhnána jsouc z vlastního hradu, toliko v kůlně jedné hospody útulku se svými dítkami

nalezla, zaslechla o půl noci zvonění na hodinky jitřní z kostela františkánského a sebrala se jdouc na služby Boží. A na tom nemajíc dosti, prosila důst. otce z téhož řádu, by ve jménu jejím oslaveno bylo vyhnanství její na témže místě zpěvem díkůvzdání Te Deum laudamus.

Podobné jednání nemělo tehdy do sebe ani nic zvláštního; nebylyť ani první ani poslední ve zbožnosti své. Máme v rodokmenu knížat a králů Přemyslovcův a druhých vysokorodých pánův a paní mnohé krásné duše, které se podobnými ctnostmi skvěly jako naše blah. Anežka. [1])

Když královský otec její umíral, byla světice naše už rozkvetlou růží ve vší kráse a v libovůni ctností. Ve svém pak věku dosáhla, ba překročila již dvacet a jeden rok.

---

[1]) Bohuslav Balbin T. J. ve svých Miscellan. l. IV. Hagiograph. p. 1. vypočítává a stručně líčí množství osob velice dokonalých v životě svém, které pocházely z rodu Přemyslovců.

Hlava VII.

Blah. Anežka Česká působí blahodatně na bratra svého krále Václava I.

Ústava původní země České až do knížete Břetislava I. — Od r. 1053. ústava dle stařinství. — Od roku 1216. dědičný řád prvorozenstva v království Českém. — Kultury pravé pojem. — Král Václav I. v čele kultury v Čechách. — Vliv Anežky Přemyslovny na bratra krále Václava. — Ona mu odporučuje následování svatého Václava. — Obcování obou s biskupem pražským, Janem II.

Kdo historii českou zná, ví, kterak Čechy původně na vícero údělů mezi knížata česká rozděleny byly, avšak tak, že kníže pražský býval velkoknížetem, jemuž jako starostovi přísahali druzí věrnost. V rukou jeho spočívala nejvyšší moc a vláda nad celou zemí a celým národem vůbec. Důstojnosti této velkoknížecí nedostávalo se ani prvorozenému ani nejstaršímu mezi knížaty, nýbrž dle starostského práva tomu, který se zdál býti k němu nejspůsobilejším. Stolice knížecí čili trůn ze skály vytesaný byl na hlavním hradě celé země české postaven a pod širým nebem velký kníže naň dosazen; načež

přísahali jemu přední páni ve jménu celého národa a všichni knížata ostatní poslušnost.[1])

Na staroslavném Vyšehradě a od 10. věku v Praze stávalo se nastolení toto panovníka českého obřadem slavným.

Kdo by o tom pochybovati mohl, že dosazování nejlepších knížat na přední stolec jest výborným prostředkem k nabytí vlády v pravdě spůsobilé a bezúhonné?

Avšak povaha lidská to v sobě nesla, že téměř každý Přemyslovec sebe sama pokaždé nejspůsobilejším ke vládě býti uznával; i nalézal též za dary a sliby vždy ochotných přívrženců dosti. Tuť ovšem jest zřejmo, proč tolik různic a rozbrojů časem v zemi povstávalo, pokud ono neurčité právo starostské zrušeno nebylo.

A zrušení nastalo r. 1053. Tehdy vymohl slavný kníže český Břetislav I. zákon posloupnosti na trůn podlé stáří. Čechy nesměly nikdy více býti děleny. Jediný byl kníže, jemuž poddáni byli všichni, urození totiž páni i lid. Velký kníže pak čili vévoda měl býti věkem nejstarší mezi všemi knížaty z domu panujícího. I tu nelze popírati, že vynesení zákona tohoto o posloupnosti v říši české bylo moudré a prospěšné. Nezletilost panujících knížat a vláda sobeckých poručníků byly jím téměř úplně vymezeny. Na trůn měli dosedati napotom jen mužové v životě a správě lidských záležitostí již zkušení.[2])

Každý Přemyslovec maje stejné právo a stejnou naději dočkati se nejvyšší vlády a panovati jednou

---

[1]) Frant. Palackého Dějiny české I., 1., str. 195. a násl.

[2]) Tamtéž str. 315.

celému národu, snažil se a přičiňoval seč byl, aby řád tento vždy v moci své zachován byl.

Jelikož pak vždycky stává lidí plných ctižádosti bezměrné, schopných pokusů převratných, měl velkokníže prostředků hojně, by je mohl zkrotiti a zmařiti, v případě zvláštním i potrestati.

A přece ani tento zákon nepostačoval, aby prospívala země s národem a za nedlouho nastalo nešvarů po Čechách, že žírná vlast česká pustla nemajíc ani klidu ani sil k odstranění různic a potyček, do nichž celý národ stržen byl.

Moudrého Přemysla Otakara krále I. neušlo, že království české při takové ústavě práva zemského nikdy na další dobu se nevzmůže a nesesílí. Za tou příčinou usiloval k tomu, by dědičný řád prvorozenstva domu královského zaveden a zákon takové ústavy ode vší země české přijat byl.

R. 1216. dal pak syna svého Václava skrze pány české na sněmu voliti a za nástupce na trůnu českém stanoviti; což císař Bedřich II. ihned potvrdil. Mělyť takto bezpečnosť, pokoj a zdárný rozkvět státu a národu pojistěny býti.

A když dne 6. února 1228 uzřel mladého krále Václava I. s jeho spanilou chotí Kunhutou korunovaného, tu viděl své úmysly dovršeny a dokonav dílo připravoval se, aby také Hospodinu na věčnosti ze svého vladaření řádné účty složil a s Hospodinem smířen jsa odpočinutí lehkého došel.

Král Václav I. převzal po otci svém panování, jež prvý v dědičném království českém od r. 1230 až 1253 držel; nebo Přemysl Otakar I. vzdělal Čechy v politickém ohledu jinak, nežli se až posud bylo

dálo. Utvořiltě nové poměry právní a dal zemi nové zákony. Důležité změny se byly staly. Nyní se snažil Václav I. mocné království české i dle mravů a způsobů přepodobiti, navnadiv je k mravům novým, obyčejům posud nevídaným a vzdělanosti v zemi neužívané. [1])

Lze již předem říci, že, byl-li krok otce Václavova velice odvážný pro celé království, bude krok syna jeho ještě odvážnější; nebo jako pravá kultura bývá požehnaná velmi, tak, zaběhne-li do kolejí nepravých, jest hrozně záhubná a zhoubná. Byla-li volba Václavova šťastna či méně šťastna, netěžko jest rozhodnouti tomu, kdo pojem o pravé křesťanské vzdělanosti národů má a historii českou poněkud alespoň zná.

V XIII. věku nebylo těžko pravého pojmu o křesťanské vzdělanosti se dočiniti, jelikož nebylo ani jiného zřídla k vědám a umění nežli v katolické církvi. A není pravé vzdělanosti až podnes, jestliže se nezakládá na křesťanství a nevyrůstá z něho.

Každá kultura se nese k idealu, který jímá mysl a srdce jednotlivcův i národů. Člověk jest k tomu zrozen, aby byl umělcem, ať si jest učený ať si neučený; ovšem na prvním místě a nevyhnutelně sám sobě umělcem býti jest povinen, svému životu zevně i vnitř. A poněvadž rozum lidský, který se svou moudrostí má býti vůdcem srdci, jest nepostačitelný, přišel nám vstříc vůdce nejspolehlivější s obdivuhodnou moudrostí svou, svrchovaný Pán, jenž slove Bůh sám. Syn Boží

---

[1]) Frant. Palackého Dějiny české I., 2., str. 145. a násl.

sestoupil s nebe, vzal na se člověčenství naše a postavil se nám za vzor čili ideal malým i velkým, knížatům a králům, jak zámožným tak chudině. Čím lépe tudíž dovede kdo smýšleti, jak On smýšlí, o to se zajímati, oč se On zajímá, po tom toužiti, po čem On touží, Jeho nápodobiti v malém i velkém, dle Jeho neomylné nauky jednati: tím větší vzdělanosti se dopracoval. A čím rozsáhlejší jest obor vlivu Jeho dobrého, tím větším činitelem jest pravé kultury.

Avšak co hlavně na váhu padá, jest, že svrchovaný Pán se také postaral o to, by slabému světlu rozumu světla zdokonalujícího v milosti boží a sv. víře se dostalo a slabým silám vůle ušlechťujícím srdce přišla v ústrety pomoc výdatná ke všemu dobrému povzbuzující. Z toho již patrno jest, že čím více kdo přioděn a proniknut jest křesťanstvím, tím spíše a snáze se vpraví v kulturu pravou.

Jakého tudíž má dosahu katolická církev ustanovena jsouc Ježíšem Kristem, aby byla pokolení lidskému neomylnou školou pravé vzdělanosti ku blahu časnému i věčnému vedoucí! Proto také povinností nezdolnou jest každého obyvatele pozemského státi se údem této velké rodiny katolické církve sv., aby přijal v ní vzdělání potřebného a prospěšného. Z té příčiny ani jinak mysliti nelze, nežli že hlava církve sv. viditelná s hlavami korunovanými království a mocnářství co nejúžeji spojeny býti, ano svorně a jednomyslně ku zvelebení národův a říší pracovati mají, má-li pravá vzdělanost vzkvétati a mohutně jako košatý strom se svými větvemi, svým květem a dobrým, chutným ovocem

občerstvovati a síliti pokolení lidské. Kterak jen možná jest vzdělanost pravá, staví-li se koruna moci světské proti zřídlu pravého blaha, Ježíši Kristu a náměstku jeho na zemi?! Patrno předem jest také, jakého dosahu mělo přičinění blah. Anežky, aby milený bratr její Václav I. stál po straně apoštolské Stolice, když císařové němečtí sužovali ji a povstávali nepřátelsky proti církvi sv. a viditelné její hlavě.

Nebylo a není až po dnes pravé kultury, neovládá-li ji ve všem duch křesťanský. Není to žádné přehnané úsilí hierarchie či duchovenstva, vlivu-li se domáhá na lid; ano, bezpráví se dopouštějí strašlivého, kteří vytiskují vše, co křesťanským slove, ze života lidského a ubíjejí je.

Máť k tomu církev sv. právo, ba i povinnost zasahovati do života, na základě přirozeného života vychovávati, své zákony a zásady životu soukromému i veřejnému vtělovati. A největší škůdcové pravé kultury jsou všichni, kteří žádají školy beznáboženské, bádání ve vědách a uměních od křesťanství neodvislé, světské mravy pohanské, oddělení víry od vědy a umění, vytisknutí vlivu křesťanského ze škol, z rodiny a výchovy, z umění a vědy, ze vzdělanosti, z osvěty, z průmyslu a všeho co veřejný i soukromý život s sebou nese. Naopak veškeré útvary a výroby ducha lidského, veškeré činy mysli a srdce nechať do sebe mají vtisknuto, že duch křesťanský a křesťanské srdce zplodily je; pak mají na sobě též znamení, že jsou mu ku blahu a zdaru a požehnání podle duše i těla. Takto snadno pochopí každý, proč právě katolická církev to byla,

která zakládala školy nižší i vyšší, která pěstovala vysoká učení.

A komu přináleželo přede vším vzdělání ducha lidského na zřeteli míti, ne-li katolické církvi?

Takového pojmu o křesťanské kultuře měla blah. Anežka Česká. Její jasné oko prohlédalo hluboko až do útrob srdce, ba i celého národa a celé země, kterou milovala. A proto jí přála z té duše všeho štěstí a blahobytu pravého.

Král Václav I. se postavil sám v čelo pokroku a kultury. Čechy jsouce sesíleny, tak že se nepřítele za hranicemi báti nemusely, braly zření ku zvelebení svému ve vědách a uměních, ke zmohutnění podle ducha. Ký div, že zatoužili obyvatelé tak bohatého království po všem tom, co vzdělanost a osvěta s sebou přinášejí; vídaliť podobné věci u mužů ze Vlach, Francie a z Němec přišlých. A nejeden zdržoval se k vůli vyššímu vzdělání na vysokých školách. Mimo to jako ve Vlaších nebo Francii tak byla tehdy na západě vůbec nemalá vnada stěhovati se na východ a přinášeti s sebou z ciziny všelicos na podívanou: ovšem že se kolikráte ani nehodilo ani neprospělo národům západoevropským, co si byli přinesli.

Král Václav I. byl panovník dosti spůsobilý a bylo-li třeba, dovedl býti i rázný. Duch jeho liboval si v krasoumě ano i v básnictví, kteréž podporoval. Vědy a umění zkvétaly. Jak pěstováno bylo básnictví národní, tomu nasvědčují zbytky Rukopisu kralodvorského, jehož klassičnost stala se předmětem obdivu až po dnes po širošírém světě. Král sám také rád vídal a ctil básníky na dvoře

svém, ba vypravuje se, že i sám skládal básně. Pod ním turnaje čili sedání a kolby vešly v Čechách ve známost a oblibu. Jelikož hornictví zkvetlo, vyskytlo se bohatství v královské komoře, tak že dvůr královský skvostnější a nádhernější se stal nežli posud. Města česká a obyvatelstvo jejich brala na se tvářnost zvelebenou. Průmysl a obchod vzmáhaly se dodávajíce veškeré zemi čilejšího života.

Kdo zná směr ducha křesťanského, jemuž se protivuje duch nekřesťanský v člověku podle žádostivosti očí a těla a pýchy, táže se, pod jakým a čím vlivem si vedl král Václav I. v panování svém? Vypravují nám historikové vesměs, že mezi osobami, které požívaly královy důvěry a na jeho úmysly hlavní vliv měly, stála na předním místě blah. Anežka česká. Její upřímná láska k bratru staršímu upomíná každého živě na sv. Pulcherii, která k bratru svému Theodosiovi mladšímu s neobyčejnou láskou a obětavostí přilnula. [1])

Což neučinila pro mladého Theodosia svatá Pulcheria, jejíž moudrosti obdivoval se veškerý svět? Podobně Anežka česká ovládajíc mysl a srdce Václava, krále, ku blahu bratra i celého království prokázala služby neocenitelné. Ač blah. Anežka ve jménu bratra svého neujala se otěží vládních, jako se dočítáme o sv. Pulcherii, která sotva 18 let věku svého majíc zastupovala jej s obezřelostí nevídanou: přece nalézá soudný pozorovatel obou vysokých osob neobyčejnou shodu. Napsaltě kardinal

---

[1]) Bolland. Act. Sanctor. 10. Sept. nn. 22—25, 44, 81, 91, 104.

Baronius[1]) ve svých letopisech církevních, že „na tak dlouho Theodosius křesťansky a správně a šťastně vládl, jak dlouho sv. Pulcheria nejvyšší svůj vliv na bratra svého měla; jakmile však od rady její upustil, dada se licoměrnými kleštěnci k šerednostem sváděti, stal se nešťastným a hrozných nepravostí páchal, až zahynul.“ Což po česku, na Václava krále, by as takto znělo: „Václav I. král český také křesťansky a správně a šťastně vládl, dokud blah. Anežka požehnaným vlivem svým v modlitbě a dobré radě králi napomáhala; jakmile k ní více o radu nechodil, nýbrž zlých a nesvědomitých rádců, kteří jej obklopovali, se držel, nešťastným se také stal.“ Upříti nelze, že byla Anežka bratru svému jako dobrý anděl napomínajíc jej k modlitbě a zbožnosti vůbec; na čemž právě u panovníků velmi mnoho záleží. Zajisté více záleží na zbožnosti panovníkově, nežli na jeho vojsku a vlastní síle; nebo moudrosti a rozšafnosti až nadlidské najíti lze toliko u Boha.

Blah. Anežka sama jsouc vroucnou ctitelkyní svého patrona českého sv. Václava odporučovala jeho zajisté všady bratru svému, který jméno jeho nosil, aby ho následoval a také si všímal ctností křesťanských, pro něž jeho ochránce tak velikým se stal. Byl zajisté sv. Václav moudrý, v řeči pravdy milovný a v soudu spravedlivý, v radě prozřetelný, v dobrotě podivný a ve vší počestnosti vznešený, v bohoslužbách pilný a v modlitbách často trvající, maje na paměti slovo Páně: „Modlete se bez pře-

[1]) Baronii Annales ecclesiastici vol. VIII. ann. 449. a 450.

stání.“ Proti všelikým nepřátelům viditelným i neviditelným byl duchovní zbraní přepásaný; neméně pak ve vojenských věcech udatný, v protivenství veselý, ve štěstí mírný; proti pyšným vyvýšený; tichým a pokorným snížený; v ctnosti znamenitý, ale u víře a v zastání jí mnohem znamenitější. Kněžstva byl zvláštní ctitel, zarmoucených těšitel, potěšení chudých, otec sirotkův, zástupce vdov, vězňův navštěvovatel, zajatých vysvoboditel. Byl jako lucerna svítící, jiným mnohých ctností příkladem, zvláště pak pobožnosti a poníženosti k dokonalostí cestu ukazující.[1])

Zajisté záleželo Anežce na tom, by bratr její vynikal v lásce k Bohu a záliby míval u věcech dobrých. A Václav jsa usvědčen o upřímné lásce bezzištné své sestry, rád se v prvých letech její moudrosti svěřovával. Učilať ho, v jakých okolnostech má býti tichý a kdy neohrožený, znajíc podlízavou povahu jistých dvořenínů, kteří slabých stránek panovničích rádi zneužívají. A v skutku bylo štědrému a dobročinnému králi radostí chrámy stavěti, chudobince a útulny zakládati, nové kláštery nadati, jakož svědectví chvalné dává historie česká,[2]) která dí, že „král Václav v prvním roce a po více let svého panování velice jest miloval duchovenstvo světské i řeholní, a s větším zalíbením ctil kostely Boží a služebníky jejich.“ A dále praví, že „za časů

---

[1]) P. Kadlinského Život a sláva sv. Václava, hl. 14.

[2]) Fontes rerum bohemicarum: Pokračovatelé Kosmovi, Příběhy krále Václava I., str. 303. (MSS. kapitoly Pražské obsahují 2 zvláštní sepsání, z nichž prvé jest vypravování o králi Václavu I.)

téhož krále vystavěno jest mnoho domů řeholních ve městě pražském, totiž bratří kazatelů u sv. Klimenta, menších bratří u sv. Jakuba, chudých paní u sv. Františka, templářů u sv. Vavřince, křižovníků u sv. Petra. A více domů těchže řeholí jest založeno v království českém se svolením téhož krále.“ Kláštery již založené zvelebeny bohatými nadacemi, kterými je král, neb rodina královská aneb členové jiných urozených rodin českých štědře byli obmyslili. [1])

Kéž by býval déle na živě ostal pražský biskup Jan II. (1226—1236), který u Václava I. velké vážnosti požíval! K němu chodili na radu král Václav i Anežka sestra jeho. Vynikal zbožností, štědrostí svou; mimo to chválí jeho ducha řečnického a příkladný život, tak že mnozí urození páni příkladu takového si všímali a v horlivosti křesťanského života jej následovali.

Vypravuje o něm jeden starší životopisec, že pod jeho pastýřskou berlou celá země česká přelíbeznou vůní ctností křesťanského života oplývala. [2])

Jakého rozkvětu v každém oboru věd a umění by se bylo království české dopracovalo, jaké požehnání shůry by bylo sestoupilo na obyvatelstvo jeho, kdyby byl Václav I. pokračoval v panování, jež tak šťastně započal! Bohužel, nestalo se tak! Kdo a jakým spůsobem jej kazil, uvidíme později.

---

[1]) Erben. Regesta, 341.

[2]) Ant. Frind Kirchengeschichte Böhmens, sv. II., str. 26. „Ganz Böhmen schier nichts anderes als Heiligkeit athmete.“

Hlava VIII.

Anežka Česká zasnoubena císaři římskému Bedřichu II. jakožto vzácnějšímu krále anglického Jindřicha III.

Obraz památný Anežky České. — Císař římský Bedřich II. a Jindřich III., král anglický, ucházejí se o Anežku. — Snubní smlouvy v Praze uzavřeny mezi králem Václavem I. a císařem Bedřichem II. — Císařské poselství v Praze za příčinou sňatku. — Panské mravy a kroje v Čechách. — Anežka ohražuje se proti sňatku prostřednictvím papeže Řehoře IX. u krále Václava I., u císaře Bedřicha II. — Památná slova císařova při zrušení smlouvy.

Mezi památnými obrazy blahoslavené Anežky, které k vůli beatifikačnímu processu dle původních okresleny byly, nacházejí se pod čísly 4. a 5. vypodobnění blahosl. Anežky České jako královny v oblacích, s jejíž hlavy Kristus Pán korunu méně skvělou snímá, aby jí krásnější na hlavu vsadil. [1])

Jak se pod jedním obrazem čte, vydal je v čele svého rukopisu s nápisem „Milá choť Kristova, Anežka Přemyslovna . . . .“ Jan Beckovský, kněz řádu křižovnického s červenou hvězdou, roku 1701.

[1]) Dr. Borový, Blah. Anežka Česká. Časopis katolického duchovenstva. 1876., str. 18.

Obraz tento upozorňuje nás na událost památnou ze života naší sv. dědičky, která se při této příležitosti v nesnázích nemalých octla. Ještě za živa krále Přemysla Otakara I., otce Anežčina, pomýšlel ovdovělý r. 1227. císař římský Bedřich II. vzíti sobě za choť buď kralevičku Anežku Českou aneb sv. Alžbětu durinskou. Byltť právě po druhé ovdověl, jelikož mu Jola čili Jolanda, dcera Brennova, krále Jerusalémského, při porodu prvního chlapečka roku 1227. zemřela. Možné jest, že chtěl takto napraviti urážku synem svým králi Přemyslu Otakarovi učiněnou. Současně se také král anglický Jindřich III. ucházel o Anežku Českou; vyslalť do Čech poselství ku králi, by mu dcera jeho Anežka za královnu byla svěřena.

Avšak Anežka Česká měla jiné úmysly; a proto se utíkala ve svých nesnázích k tomu, v jehož rukou jsou osudy člověka. Nadál se asi král anglický, že jakožto mocný panovník, pošle-li vzácných darů, zalichotí se své budoucí choti, s níž bylo bez toho u dvora rakouského tak ošemetně jednáno. A byť i císař sám se o ni ucházel, neobdrží ji pro urážku, kterou utrpěla od jeho syna Jindřicha. Domnívali se, že koruny a žezla královského nezamítne dcera královská.

Také císař Bedřich II., nejmocnější panovník světský, jemuž nebylo rovného na světě v mnohém ohledu, měl za to, že ani Anežka Přemyslovna sama ani královský otec její nebudou se rozpakovati v úmyslech svých, nýbrž s radostí s ním smlouvu sňatku uzavrou. A zajisté král Přemysl nemálo se klonil k císařově žádosti, pokládaje sňatek takový

za veliké štěstí. Císař tedy doufal, že vyhověno bude přání jeho.

K tomu nemálo přispěl i sen, jejž jeden z vyslanců císařských na cestě do Prahy měl. Zdálo se mu, jakoby byl viděl korunu překrásnou, zlatem a drahokamy se třpytící a velmi uměle vytvořenou, která Anežce České s nebe na hlavu spadala. Než kratičké, ba toliko okamžikové bylo korunování toto; nebo v tu chvíli sejmuta jí byla, by korunou ještě nádhernější a nepoměrně vzácnější nahrazena byla. A koruna tato jí na hlavě ostala. Časně z rána zvěstováno císaři Bedřichu II. o radostném snu; ihned dodán jest výklad, že to předtucha šťastného vyřízení. A císař uslyšev zprávu tuto, bez meškání přisvědčil, že bude míti jako císař římský před anglickým králem přednost; proto také jeho koruna prý odstraněna, by císařskou nahrazena byla.

Vskutku marně se ucházel Jindřich III. o ruku Anežčinu; bylať vyššímu pánu, nežli byl král anglický, usouzena. Jen že vyšší tento pán nebyl ani císař římský Bedřich II., nýbrž kdosi nepoměrně vyšší, totiž Svrchovaný Pán nebes a země.

Poslové císařští u Přemysla Otakara I. toho vskutku vymohli, že snubní smlouvy jsou vyhotoveny. Hosté vzácní po královsku vyčastovaní navrátili se s pořízenou šťastnou k císařskému pánu svému.

Anežka bezpochyby majíc za to, že by marné bylo odporovati královskému otci, poroučela se do prozřetelnosti Boží. S důvěrou v Boha očekávala, co se asi s ní díti bude. Aj hle, přese všecky snahy lidské ku provedení plánů bez vůle Boží, jak se

mnohdy na světě děje, okázalo se nebe ještě příznivější svaté panně, tak že slibu, který nebeskému ženichu učinila, dostáti mohla.

Ani králi anglickému ani císaři římskému se jí nedostalo; nebylať ona přeskvostná koruna jí na hlavu vsazená, již byli císařští vyslanci ve snách viděli, koruna pozemská, ale koruna, kterou ji korunoval sám přemilý choť její, Ježíš Kristus. Božským vínkem přiozdobil čelo její, aby jím ozdobena setrvala na věky.

Divilať se nemálo především matka její Konstancie, kterak dcera její Anežka jednak lhostejně se nese k všelikému štěstí pozemskému, jednak neodporuje vůli otcovské pamětliva býti majíc slibu učiněného. Anežka pak spíše k nebeskému králi obracela zraků svých na modlitbách trvajíc, aby On ji vytrhl z osidel světem strojených, proti nimž jsou síly lidské nedostatečné. A Hospodin věděl, že Anežka nevolí se zalíbiti nikomu, leč jedinému ze všech synů lidských nejkrásnějšímu, Ježíši Kristu. I vyslyšel vzdechy dívky pokorné.

Koncem r. 1230. zemřel otec Anežčin, Přemysl Otakar, který jediný by ji byl asi nutil ke kroku tak povážlivému. Úmrtím pak Přemyslovým usínal aspoň na čas úmysl Bedřichův uskutečniti svou smlouvu a učiniti z Anežky České císařovnu.

Císař Bedřich II. arci pomýšlel též na to, pojmouti mladistvou vdovu po Ludvíku durinském, sv. Alžbětu, za svou choť; alespoň slova jeho, která později, totiž r. 1235. při slavném vyzdvižení neporušeného těla svaté Alžběty z hrobu, z něhož líbezná vůně se proudila, pronesl, nasvědčovala by

tomu. Svaté její tělo bylo do chrámu německých rytířů v Marburku přeneseno, kde se odbývala slavnost kanonisace.

Při obětování o slavné mši, které císař Bedřich II. s korunou císařskou obcoval, pronesl vezma korunu s hlavy své a vsadiv ji na hlavu sv. Alžběty v nadšení slova tato: „Ježto jsem ji nemohl korunovati za živa jako svou choť a císařovnu, chci ji alespoň dnes korunovati jako nesmrtelnou královnu království Božího.“ [1])

Nebylo ani divu, že se Bedřichu II. zatoužilo opět po vlastní choti a jmenovitě takové, jakými byly sv. Alžběta a blah. Anežka Česká. Byltě život jeho od r. 1227.—1235. spoustou vší nemravnosti. K tomu byla kralevična Anežka dospělou pannou, daleko široko věhlasna pro svou neobyčejnou ctnost a šlechetnost. Zajisté císařovnou se skvěti by bylo jí také slušelo. Mimo to byla mu již kolik let zasnoubena. Nebylo tudíž jiného potřebí, nežli si pro ni zajeti a svátostí stavu manželského doplniti a posvětiti, co již před léty zasnoubením započato bylo.

Za tou příčinou vyslal císař Bedřich II. slavné poselství ke dvoru krále Václava I. do Čech. Ve jménu Jeho císařské Milosti žádala knížata říšská a hrabata sprovázená urozenými paními z nejpřednějších rodů a komonstvem bohatě vyzdobeným, tak že se vše zlatem a drahokamy lesklo, u krále českého za mladší jeho sestru milenou Anežku. Vypravují nám letopisové, s jakou slávou a nádherou tehdy král Václav I. tak vzácné hosty byl přijal.

---

[1]) Montalembertův Život sv. Alžběty. Hl. 29., str. 302.

Dlouho napřed se dály přípravy k důstojnému uvítání a pohostění, kteréž kolik týdnů trvalo. Záleželo Václavu I. nemálo na tom, aby dobré byly dojmy cizinců do Prahy přišlých. Z politických pak příčin především domníval se, že království české nabude výhod nesmírných, vyřídí-li záležitost tuto příznivě.

A císař sám s velikými dary vyslal posly k Václavovi králi českému, žádaje ho, aby svaté sestře svojí neodpíral, nýbrž ji co nejdříve jemu poslal. Toužíť a prahne už dávno, aby ji spatřiti a míti mohl; nebo jest mu již od Přemysla jejich otce zasnoubena.

Král Václav se za to všemožně vynasnažil netoliko, aby hosti urozené jak se slušelo uctil, nýbrž aby žádosti císařské za dosti se stalo. I těšil se nemálo z naděje, že obdrží v příbuzenstvo tak vzácného a mocného pána.

Zajímavé bylo viděti po Praze množství Čechů v národním kroji pestrobarevném, podle nichž se procházeli Němci ve svých kabátcích.

Byla také ještě stará česká šlechta, jež ostala věrná starým obyčejům. Kníry na hořejším retu a vlasy krátce přistřížené se hodily k vážné tváři a bystrému pronikavému oku. Kožený a zažloutlý kabátec kryl jich tělo jako volné spodky až po kolena. Kolem ramenou pak visel plášť. U levého boku zpod pláště viděti bylo železný jílec těžkého širokého meče.

Mnohé novoty se tehdy zaváděly, jen že staré české šlechtě líbiti se nechtěly. A leckterá hlava se-

šedivělá myslila si a vyslovila bez obalu, že zavádění novot nevídaných vlasti české bude jenom k záhubě.

Zatím velká část jakož i král se dvorem svým ve mravech i obyčejích, zbraních i kroji, ba i jazyku odcizovala se národu opičíc se ve všem podle ciziny.

Není úlohou spisu našeho líčiti slavnosti, jakým byla Praha, královské město, s okolím svým přítomna.

Václav hosty své ubezpečil, že s Anežkou rozmilou sestrou svou Jeho Milosti císařské jedenkráte již zasnoubenou vše vyjedná, by ji napotom po vůli císařského pána co nejdříve odeslati mohl.

Mnozí se na dvoře královském radovali z poselství takového a velikého vyznamenání, jehož se má dostati královskému dvoru v Praze. Komu však poselství toto bylo velice nevhodné a pranic milé, to byla Anežka Česká. Slyšíc od bratra svého příčinu poselství velmi se ulekla; viděla, že se panenství jejímu patrné osidlo strojí. Což, budou-li žádati, aby žádoucí choť mocnému císaři hned zavezena byla, jak se vymkne z nástrah takových, kdo jí bude spomocníkem? Avšak svrchovaná Moudrost ví vždy rady a pomoci. V rukou Božích jsou především srdce králův a císařů; proto vzhůru obrací zraků svých, odkudž naděje se pomoci. Blah. Maria Panna v tajemství zvěstování andělského byla opět útočištěm jejím jako druhdy ve Vídni.

I stalo se, že přední páni z poselství sami nabízejí odročení. Není-li ještě vhod velitelce jejich, jeti s nimi, ohlásí toliko svrchovanému pánu svému prodlévání nejmilostivější Anežky. Slovo toto jako

s nebe přišlé Anežka ihned přijímá. Omlouvá se býti k takovému kroku nepřipravenou.

Věděla asi Anežka naše také a nebylo ji trvám tajno, kdo jest ten, jenž ji usiluje míti za manželku svou. Byltě císař Bedřich II. (1212 se stal králem německým, 1215 v Cáchách korunován; načež 1220 v Římě korunován byl na císaře římského) veliký podivín. Za vše, čím byl, měl po Bohu apoštolské stolici děkovati a špatně se jí odsloužil stana se napotom jedním z největších odpůrců jejích.

Ovšem bohužel mívala ve vládách světských církev sv. pramálo zastánců; nebo jak patrno jest pozorovateli v historii, budívá moc a autorita církevní v hlavách moci světské snadno závist, která přechází kolikráte až v hotové pronásledování. A jelikož byla právě tehdy moc apoštolské stolice vrchovatá, jaká ani před ani po době té více nebyla, není divu, že se šklebila zášť moci světské na ni.

Bedřich záhy osiřel, neboť otec jeho Jindřich VI. císař římský zemřel v 32. roce věku svého. I prosila umírající matka jeho Konstancie papeže, tehdy velikého Innocence III., aby se osiřelého dítěte ujal a proti rozličným nepřátelům mocným vlivem svým ho chránil. Sv. Otec slíbil a co slíbil také učinil. Proto měl papeži býti zač vděčným; nebo mu zachránil dědictví po matce a dopomohl i k dědictví po otci. [1]) Nejprve se postaral o výborné učitele, aby pachole vynikající neobyčejnými schopnostmi vychovali.

A vskutku Bedřich obdržel od Boha neslýchaných a nevídaných darů duševních, tak že, jak jeden leto-

---

[1]) Dr. Kryštůfek, Církevní dějiny II., 2., str. 167.

pisec o něm dí, nebyl by měl sobě rovného na zemi, kdyby byl miloval duši svou; mohlť císařskému trůnu zjednati slávy převeliké a rozličným národům sobě poddaným jakož i spojencům svým po celé Evropě blahobyt a vzdělanost, jakých na světě nebylo.

Než snad příliš záhy dosedl na trůn císaře římského. A oženil se tak záhy, že syn prvorozený Jindřich byl toliko o 16 let mladší nežli otec Bedřich. Ovšem byla povaha Bedřichova jiná nežli jsme navykli vídati v krajích severních; Bedřich byl z polou horkokrevný Vlach a v sicilském podnebí vychován. A v krajinách takových dospívá mládež mnohem rychleji.

Dokud byl Innocenc papež III., jehož ctil jako otce svého, živ, nebylo pozorovati na mladistvém králi žádného vzdoru proti apoštolské stolici; jakmile zavřel oči († 1216), tu se objevilo srdce jeho nepřátelské proti sv. církvi, jejíž synem byl. Z počátku arci byl opatrný a slíbenou výpravu do svaté země z rozličných příčin odkládal. Jakmile se stal r. 1220 císařem římským, netajil se více záměry svými zmařiti moc apoštolské stolice. Rozbroje a pikle proti apoštolské stolici strojil kde a jak mohl, tak že stařičký ale rázný papež Řehoř IX. vyhlásil naň kletbu. Když vše před Bedřichem II. trnulo, papež se ho nebál.

Konečně r. 1228. uchystal se ke křižácké výpravě a vytáhl do Palestiny. Avšak zde spojiv se s vojskem saracenským sám loupil kláštery a chrámy katolické, při čemž do Evropy vítězoslavné zprávy zasýlal. Jakých prostopášností tu páchal, nelze ani

vypsati, a což horšího ještě jest, tytéž do Evropy zavezl.

A při vší zpustlosti hrál si zlomyslný císař na beránka nevinného a toužil na papeže veřejným listem knížatům světským; ale Řehoř papež IX. výborně naň posvítil a jeho násilnictví jakož i nepravosti do nebe volající jim vylíčil. „Zoveť se,“ tak psal papež knížatům křesťanským, „sám předchůdcem antikristovým. A jako nevěrec a zlosyn vyslovil se, že třemi podvodníky byl celý svět zklamán: Mojžíšem prý židé, Mohamedem Turci, Ježíšem křesťané; jen že dva z nich slavnou smrtí, Ježíš na potupném dřevě kříže zemřel. Toliko blázen prý věří, že Bůh, Stvořitel světa, se z Marie Panny narodil.“

Když pak byl z rouhavých slov usvědčen, tu upíral a lhal, jako v rozpacích každý špatný člověk činívá. Bedřich byl v náboženství skeptik, jenž vše v pochybnost uvrhuje; a v mravech si vedl jako turecký sultán. A kdežto v životě soukromém na jevo dával nevěru a zpustlost svou, jako panovník a císař římský hrál si na mocnáře nejkřesťanštějšího.

Poctivý protestantský historik Leo vynáší o Bedřichovi II. úsudek až překvapující [1]) řka: „Cesta zkázy, na níž se Bedřich II. ocitnul, jest až příliš nenápadná tomu, kdo jeho povahu zná. Na takové cestě k záhubě nechal ho Svrchovaný trestem za hříchy, jako mnohá jiná knížata opojená mocí a slávou světskou, kráčeti.“ Načež píše: Ovšem takovým lidem, kteří ochotni jsou kolena svá hlouběji

[1]) Vorlesungen über die Geschichte des deutchen Volkes. 1861., sv. III., str. 222.

ohýbati před člověkem, v němž vidí jakéhosi genia, nežli před Bohem a jeho sv. církví, byl Bedřich arci jedním z nejidealnějších panovníků, kteří kdy na světě byli. Nic proti tomu nenamítáme, že tak jistí lidé smýšlejí. Než nám budiž také dovoleno vysloviti o něm vlastní úsudek, který není jinak nežli že jednání jeho vysvětliti nejlépe lze, když si pomyslíme, že tak jednal z vnuknutí ďábelského [instigatio diaboli.] [1])

A takovému zlochu měla vydána býti na pospas blah. Anežka Česká! Ovšem císařovnou římskou jedinou na celém světě měla se státi, jíž by se byla nevyrovnala žádná paní na světě; ale jak ubohou by bývala po boku takového muže, jakým byl císař Bedřich II.? [2])

Ký div, že se utíkala Anežka k Bohu a svatým jeho o pomoc, aby se neuskutečnilo, co se na ni připravovalo; proto jí nabídnutá lhůta odložení cesty byla vítána.

Zatím potají vyšle Anežka posly ku sv. Otci Řehořovi IX. do Říma, sdělujíc mu vlastnoručním listem svoje úmysly. Prosí a zapřísahá Jeho Svatost pro Boha, by mocí papežskou se jí ujal a z nesnází ji vytrhl; neboť jedinému Ježíši Kristu volí zachována býti. Doložila, že sice k vůli rodičům svým, hlavně k vůli svému královskému otci, k zasnoubení svoliti musila, že však dávno před tím Krista Pána za ženicha jediného sobě vyvolila. Nyní pak po smrti otce svého se nedá od jeho

[1]) Dr. Vřešťál, Sněm lyonský I. Časopis katolického duchovenstva. 1886., str. 259.

[2]) Dr. Kryštůfek, Církevní dějepis II., 2., str. 178. a násl.

lásky nijak odvrátiti, byť i přátelé a příbuzenstvo třebas vlastní bratr Václav k sňatku ji nutili. Tak volí žíti i umříti.

Stařičký papež Řehoř IX., jemuž 80 let bylo, když vsedl na stolici apoštolskou, ukazoval před veškerým světem neobyčejnou ještě sílu s moudrostí kmeta spojenou. Velice se zradovav z toho, co mu skrze posly Anežka vzkázala, chválil svatý její úmysl jakož i neohroženou vůli, jíž ve skutek uvésti usiluje předsevzetí své. I vyslal za tou příčinou zvláštního legata do Čech, aby jí nápomocen byl v urovnání záležitosti tak choulostivé. Mimo to jí sám potěšitelná slova napsal, otcovsky ji povzbuzuje k vytrvalosti v předsevzetí jejím.

Za nedlouho přibude do Prahy papežský legat. Když Anežce zbožné všechen úmysl papežský sdělil a mimo to i vlastnoruční psaní s potěšujícím obsahem jí dodal, spadl kámen se srdce jejího; usvědčenať byla, že taková vůle Boží jest, a proto i milost Boží že neopustí ji.

Rozradostněná všecka nad šťastnou novinou touto spěchá ihned ku králi, chtíc mu vyjeviti tužby srdce svého a předsevzetí dávné. Spolu pak podává bratru svému papežský list, aby sám do něho nahlédl a, oč se jedná, seznal. Beckovský [1]) píše, že blah. Anežka hojných slz prolévajíc žádala, by bratr král nad ní ochrannou ruku držel, jí k stavu manželskému nenutil, ale mužně a upřímně ji před všemi pozemskými ženichy hájil, poněvadž od let věku mladistvého již všechna se zasvětila

[1]) Poselkyně příběhů českých I., str. 350.

nebi a své tělo do hrobu složiti slíbila panenské. Patrno jest, že tu o slibu panenství mluví, který ve 13. roce věku svého složila. Doložila koncem slova tato: „Jestliže mě, nejmilejší bratře, k manželství nutiti budeš, věz, že papeže, jenž má větší moc nežli třebas císařská jest, proti sobě popudíš; ano Boha samého urazíš a hněv jeho na sebe uvalíš!“

Jak sv. Otec o záležitosti této soudil, vyplývá z listu, jejž poslal zbožné královně sv. Blaženě, sestře Kunhutině, manželce Ferdinanda III., krále kastilského, které píše dne 7. června 1236: „Anežka, dcera krále Českého, opovrhla v útlém věku, jako nějakým jedovatým hadem, důstojností císařskou.“ [1])

Václav král uslyšev takové zprávy nemálo se ulekl; jednak znal povahu prchlivého Bedřicha II., jednak viděl, že Anežku k tomu, co císaři slíbil, nutiti nemůže. I jemu nezbývalo, nežli u Boha hledati rady a pomoci, aby věc tak choulostivá šťastně vyřízena byla. Zatím podporovala jej sestra zbožná modlitbami svými. Jednalo se králi o to, by usvědčil císaře, že při nejlepší vůli nelze mu ničeho činiti. Za tou příčinou vyslal posly k císařskému dvoru, aby zvěstovali Bedřichovi, co Anežka bez vědomí králova v Římě u papeže byla vyjednala. Spolu pak si vyprosil, aby mu nijak ve zlé vykládáno nebylo, v čem on úplně nevinným se býti uznává.

Zpráva poslů českých císaře velmi nemile dojala. A nelibostí svou či spíše rozhorleností se netajiv, zvolal: „Jestli Václav, král váš, sestru svou

[1]) Život sv. Alžběty. Hlava 29., str. 296.

mi za manželku nedá, volím sobě mečem štěstí svého dobývati a mně učiněnou potupu na celém království mstíti. Ostatek se o příčinách sebe tajnějších nemilosti této dopátrám: pak ale běda!“

Než když hněv jej opustil a sám na mysli své nevinnost Václava krále, jakož i zaslíbené Ježíši Kristu panenství Anežčino uvažoval, pronesl slova věru císaře křesťanského důstojná a mnohé chvály hodná k poslům českým. „Kdyby Anežka Česká,“[1]) pravil k nim, „naší láskou pohrdší, jiného ženicha pozemského mimo nás si byla volila, chtěli bychom potupu svou všelijakou zbraní na ní, bratru jejím i na jeho království pomstíti; že se však nesmrtelnému králi Ježíši Kristu, nezhrdajíc naší přízní, zasvětila, sluší se, bychom též k převýborným snahám jejím přisvědčili a jí blahopřáli. Nechať tudíž po vůli Boží se věnuje v lásce Kristu Pánu, aniž kdy dopustí, aby láska k takovému ženichu láskou světskou kdy zneuctěna byla. Poznáváme, že jsme jí byli asi velmi odporni; oč jsme se ucházeli, bylo podle smlouvy s jejím otcem králem. Od této však chvíle volíme býti spíše obhájcem jejího panenství.“ Podobná byla slova, která napsal do soukromého listu, jejž napotom poslal s mnohými převzácnými dary blah. Anežce České. Dary tyto císařské obsahovaly posvátné ostatky sv. Anežky Římské v pouzdro ze zlata a perel a nejvzácnějších drahokamů zasazené; v přiloženém listě bylo čísti: „Jelikož, Anežko, někdy naše nevěsto, nyní pak věčného krále choti, bohatství časné i všechnu slávu

[1]) Bolland.: Compendium vitae B. Agnetis Bartholomaei Pisani, minoritae. Str. 508.

světskou a rozkoš jsi zavrhla, abys Bohu a vyvoleným jeho všecka se oddala, z té příčiny posýláme Tobě ostatky svatých, jakožto duchovní poklad, s císařskou Milostí svojí a připovídáme, že Tebe před každým chotěm zemským hájiti budeme, abys tím pokojněji a horlivěji nejmilejšímu Ženichu svému, věčnému Bohu, sloužiti mohla. Na nás pak hříšného ve svých svatých modlitbách také si vzpomínej.“

Bedřich pak pojal za manželku roku 1235. Alžbětu, sestru Jindřicha III., krále anglického.

Toť bylo osidlo poslední, arci že nejnebezpečnější se strany světa, které láska světská jí strojila. Anežka Přemyslovna neupadla do něho, ale šťastně z něho vyvázla. Nyní vidouc se úplně na svobodě beze všech závazků, pomýšlela na to, jak by světu výhost dala a do kláštera vstoupila, by tu výhradně Ježíši Kristu a jeho lásce žíti a srdce své zasvětiti mohla a na vzájem Ježíš Kristus nejčistší a nejčistotnější synů lidských láskou svého božského Srdce ji oblažovati a šťastnou na zemi již učiniti ráčil.

Hlava IX.

Blah. Anežka působí na krále Václava I., aby minority do Prahy povolal (1232).

Z jakých poměrů vyvinuly se žebravé řády františkánské a řád dominikánský? — Stoupenci sv. Františka rozdělí se dle řehole přísné a ještě přísnější na minority a františkány. — Minorité povoláni do Čech na radu blah. Anežky České. — Václav I. jim vystaví kostel sv. Jakuba s klášterem v Praze. — Působení jejich v duchovní správě a ve vyučování.

Po pravdě se trvám říci může, že za Václava krále nebyla v Čechách tak důtklivá a naléhavá potřeba na zavedení minoritů čili menších bratří sv. Františka, jako v sousedním Německu a v zemích jižní Evropy. Ale předkové naši schvalovali vše, co bylo dobré, ano i přijímali ochotně, co v širém křesťanském světě svatí mužové Bohem nadšení ke cti a chvále Boží a ku spáse pokolení lidského podnikali. Tak už za Přemysla Otakara I. byli uvedeni do Čech synové sv. Dominika; a sice r. 1226. do Prahy, r. 1230. do Plzně, později za Václava I. roku 1236. do Litoměřic, roku 1250. do Turnova, Jablonného, Králové Hradce a j.,[1]) aby v duchu

[1]) Dr. Borový, Dějiny diecése pražské, str. 153.

zakladatele svého naukou sv. víry a vědami křesťanskými vlasti naše československé zvelebovali.

Podobně se r. 1232. dostali synové sv. Františka serafinského do Čech, aby obyvatele království českého ve vroucné nábožnosti a lásce k Ježíši Kristu a přehořkému umučení Jeho učili či spíše zdokonalovali. Na bíledni jest, že nemálo k tomu přispěly styky blah. Anežky České se sv. Alžbětou durinskou, kterážto jsouc vedena duchovními otci františkány znala je a ústně i písemně chválu o věhlasném řádu serafinském rozhlašovala. Bylať sv. Alžběta sama členem třetího řádu a jest mu po všecky časy ozdobou a klenotem, vynikajíc svatostí života svého. Odtud trvám, podnět dán k tomu, že Anežka Česká se tak nadšenou stala pro řády sv. Františka serafinského vesměs, mužské totiž i ženské, že si v duchu řeholním dokonalého života podle serafinského světce († 1226) tolik libovala. Anežka to byla, jež královského bratra svého přiměla, aby do Prahy menších bratří povolal a jim klášter s chrámem Páně vystavěl.

Podivný jest Bůh ve světcích svých, které časem svým posýlá na svět, aby jako veliká světla svítili světu a blahonosným působením obnovili tvář země. Mocně působil sv. Benedikt, patriarcha řeholníků na západě, a jeho mohutný řád ve věku pátém a pozdějších. Byltě mocným buditelem pravé vzdělanosti a osvěty křesťanské naproti sveřeposti pohanské.

Na základě sv. víry vyvinul se během času život křesťanský, zkvétala kultura v národech křesťanských. Spokojenost a blahobyt s požehnáním

Božím rozhostily se po nivách zemí křesťanských. Než povaha lidská v jádru svém dědičným hříchem pokažená a porušená nesnese na delší dobu bydlo dobré. Jen stěží se udržuje v ústředí, jež arci nejlepším jest a proto zlatým slove; za to tím snáze vystřeďuje a do divokosti či krajnosti zabíhá. Takovým výstřednostem neunikli ani národové křesťanští se vším blahobytem, jehož požívali v rozkvětu sv. katolické církve.

V bohatství a hojnosti všeho býti a při tom tak žíti, aby se na člověku vyplnilo blahoslavenství, které hlásá Ježíš Kristus: „Blahoslaveni chudí duchem, nebo jejich jest království nebeské,“ předpokládá silných duší. A poněvadž takových nebývá na světě mnoho, proto zvrhli se křesťané mnozí jednak přilnouce k bohatství a marné chloubě, hovíce tělu a žádostem jeho, jednak úsilovně bažíce po tom, co svět skytá přívržencům svým. Tak se vyvinovaly i mezi křesťany žádostivost očí a těla, k čemuž záhy pýcha života se přidružila.

Byla to nade vši pochybnost křesťanská láska k Ježíši Kristu, která vynořila v srdci myšlénku: Půjdeme a osvobodíme sv. zemi, kterou Spasitel náš nejen kroky svými posvětil, nýbrž i krví svou nejsvětější zúrodnil. Půjdeme a vytrhneme ji z rukou nepřátelských; a položíme-li na oltář život svůj a krev svou, dobře jsme vyplnili úkol svého povolání. Avšak neopatrností, nedostatkem kázně a sebezapírání se stalo, že svaté země nevydobyli muži Bohem nadšení; naopak vzali na se neřesti východních Řekův a Mahomedánů, které v zemích západních do té chvíle ani podle jména známy ne-

byly. Rozkošný svět se všemi prostopášnostmi zmocnil se srdcí lidských. Následkem toho zaujaly srdce lidské požitkářství, lenivost, baživost po bohatství a pohodlí, nevčasná vynášivost, shánění se po zábavách a radovánkách smyslných.

V hnusném přepychu takovém závodili mocní mezi sebou; a pokud stačili, ne jen urozené třídy, i občanstvo hovělo si v směru tomto. Ba i do některých zámožných klášterů zlořády takové se dostaly. To vše se objevilo a vyvíjelo v první polovici XIII. věku v zemích mimočeských čili zahraničných.

Tuto dobu jako nejtemnější stín znázorňuje kacířství druhu, pokud paměť stačí, nejhoršího, kacířství tak zvaných Katarův a Valdenských, kteří pohrdajíce zákonem božským i lidským hrozili zkázou církvi i státům, vůbec vší společnosti lidské. Z počátku pokrývali vlka beránkem naříkajíce, že prý není v církvi kázně a chudoby apoštolské. Takto zaslepili neobezřelých na tisíce. Ale brzy se ukázali žasnoucímu světu v úplné zběsilosti své. Svátostí zavrhovali, svatost manželského sňatku popírali, mezi svým a cizým rozdílu nečinili, poslušnost všelikou i občanskou vypovídali! — Veškera téměř společnost lidská potápěla se v pustém sobectví a hrozila zahynutím. A katolická církev skládajíc se z rozličných národův octla se podobně v zuboženém stavu. Viděli dva papežové ve snách Innocenc III. a Honorius III., jak ohromný chrám lateránský sesutím hrozí. A nebyl to pouhý sen, byltě to dle pravdy ubohý stav katolické církve v obraze. Proto mělo-li se vyplniti na církvi Boží slovo Ježíše

Krista: „A brány pekelné jí nepřemohou,“ potřebí bylo podpor a opevnění sloupy a pilíři novými; což se i vskutku stalo.

Sv. František z Assisi[1]) a sv. Dominik byli vyvoleni za schopné k tomu nástroje. Objevili se jako veliká světla na rozbouřeném moři toho světa. Světla tato nebyla rudá aniž nepokojná po způsobu revolučních ohňův, nýbrž světla bílá a klidná jako elektrické světlo, ukazující záchranu člověčenstva. Ježíš Kristus, který neopustí církve své, postaral se ve své Prozřetelnosti, aby vzešlo veliké světlo, ozařující veškerý obzor do všech dílů světa. A člověčenstvo pochopilo jeho poslání, poněvadž při vší pokaženosti mravů zachovalo sv. víru, zárodek života nadpřirozeného; nebylo ještě stromem suchým, jenž se vytne a na oheň uvrhne, nýbrž mělo ještě života do sebe. A proto jako strom okopaný, zmrvený, očistěný a zdělaný mohlo člověčenstvo na novo okřáti. A okřálo výborně. Kéž by i naše doba ve svaté víře nesla zárodek nadpřirozeného života: bohužel, že právě víry se namnoze nedostává!

Základní myšlénkou a úhlavním rázem svatého Františka byla chudoba dosud nevídaná a neslýchaná. Naprostá odloučenost od věcí pozemských měla býti heslem řádu jeho. Každá řehole vyznává dobrovolnou chudobu, která jest jedním ze tří slibů podstatných. A ve slavných slibech vzdává se řeholník i práva na dědictví a majetek jakýkoliv; než každá řehole má také svůj

[1]) Chalippe, Leben des heiligen Franciscus Seraphicus.

zvláštní či výhradní ráz, který zove svým. A svatý František serafinský vyvolil si založiti žebravý řád a hlásati svým sebezapíráním a svou chudobou Ježíše Krista chudičkého a světu zůstaviti příklad odumření žádostem očí a těla.

Byť i jiné řehole jako společnosti směly míti pozemky a statky, stoupenci jeho nesměli nic vlastního míti ani jako společnost, tak že dle řehole jím podjaté ani kláštery ani řády ani chrámy jejich nesmějí míti ve svém majetku nic stálého jsouce jediné odkázáni na dobrovolnou almužnu bližních svých. Volil míti netoliko žebravé mnichy, nýbrž žebravý řád.

I sami papežové divili se sebezapírání takovému, které nejen zakladatel na se bral, nýbrž i na bedra všech soudruhův ukládal, kteří se k němu přidali a kdy přidati volili. Vidělo se jim býti odvážlivou věcí spoléhati na Prozřetelnost Boží v míře dosud neslýchané; ano i podezřelé se jim zdálo, protože nevěřili, že by takové přísné sebezapírání Duch svatý vyžadoval. Z té příčiny otálela apoštolská Stolice delší dobu, než potvrdila stanovy jí předložené.

A přece jakmile se roznesla zvěsť o úmyslu světcově po světě, odevšad z blízka i ze zdálí hlásili se mu stoupenci, tak že v brzce ne na sta, ale na tisíce soudruhů čítal, kteří podobný život vedli jako zakladatel jejich svatý František. Řád františkánský měl za 35 let trvání svého 33 provincií s 800 klášterů, v nichž členů přes 20.000 bydlelo, ano za 100 let čítal na 150.000 členů živých na světě. Byla to zajisté vzácná podívaná viděti z nenadání muže učené i neučené, lidi z bo-

hatých i chudých rodin, urozené i neurozené, opouštěti svět a jako o závod pěstiti chudobu, pokoru a lásku křesťanskou v dokonalosti její.

Sprovázeni jsouce těmito ctnostmi jako spanilými družkami podjali se vydobývati světa Kristu.

Arci že ne všichni za jedno smýšleli se zakladatelem svým. Nebo ještě za něho povstalo rozdělení se členů na dva tábory; v jednom zastávána chudoba přísněji nežli v druhém. Odtud obdrželi jedni název „fratres minores observantes“, (t. j. bratří menší, zachovávatelé přísné řehole), druzí sluli „fratres minores conventuales.“ [1]) Tito totiž „conventuales“ čili jak nyní slovou „minorité“ žili pospolu v konventech, mohouce jako společnosti i jmění míti a stavěli chrámy Páně okázalejší. Hledíce si vůbec v životě více práce apoštolské na vinici Páně mírnili se v přísném provádění chudoby na sobě. Za to „observantes“ čili jak nyní slovou „františkáni“, ač také pospolu žili, daleko přísněji slib chudoby si vykládali; a proto beze všeho společného jmění sebe i kláštery i chrámy z almužen menších i větších vydržovali.

Upříti nelze, že řády sv. Františka vynikaly kazatelstvím, vedením duší křesťanských k dokonalosti, jako návodem hříšníkův i zapeklitých ke kajicnosti; vyznamenaly se také muži veleučenými, jmenovitě pak svými missiemi zámořskými jakož i pracemi apoštolskými ve sv. zemi. Kázaní a zpovídání byly nejhlavnějším zaměstnáním v povolání jejich.[2])

---

[1]) Frant. Doucha, Minorité.

[2]) Fr. Ekert, Posvátná místa král. hlav. města Prahy, I., str. 420. a násl. má zajímavé zprávy o menších bratřích u sv. Jakuba.

R. 1232., bylo to právě po smrti sv. Alžběty durinské a velikého apoštola františkánského svatého Antonína paduanského, kdy král Václav po vůli blahosl. Anežky menší bratry i minority do Čech povolal. Přišli, tak vypravují letopiscové, z Mohuče nad Rýnem.

Jak patrno ze všeho jest, přináleželi k tak zvaným konventualům; čemuž nasvědčuje již velkolepý chrám u sv. Jakuba, který jim král Václav na přímluvu sestry své vystavěl, a neméně prostranný klášter s bohatou nadací, kterou je obmyslil.

Nádherný chrám gothický u sv. Jakuba byl teprve roku 1244. v těchže rozměrech, v jakých nynější přestavěný jest, dokončen a biskupem pražským, Mikulášem, posvěcen.

Anežka Česká nemálo se radovala z požehnaného působení jejich; nebo nabyli v lidu záhy veliké obliby, jak patrno až podnes jest, kde synové duchovní sv. Františka volně podle stanov svých s lidem obcovati a na jejich spáse bez překážky pracovati smějí. Horliví kazatelé, horliví zpovědníci, mezi nimi i někteří učenci [1]) ve vědách bohoslovných i filosofických, dovedli vyhovovati mužům učeným i lidu, a majíce právo kázati kdekoliv užívali práva svého. I v hlavním chrámu Páně u svatého Víta v Praze a v jiných kostelích kázali. Že byl klášter svatojakubský v nemalé vážnosti i v kruzích vznešenějších, o tom vypravuje historie klášterní i česká. [2])

---

[1]) Ant. Frind, Kirchengeschichte Böhmens, II., str. 283, 293.

[2]) Cont. Cosm. 370, Neplach 280, Pulkava 215, Marignola 281.

Právě působení jejich na lid mělo v zápětí, že si je lid zamiloval. A jelikož sbírajíce almužen s lidmi do styku přicházeli, získali si přízeň lidskou v Praze i mimo Prahu po království českém velice. Co se zvláště pozoruje, jsou zaznamenány případy časté, kdy údové řádů těchto byli za přátelské rozsudí požadováni na smíření rozvaděných sousedů nebo bratří. Byli to synové československých vlastí, kteří se záhy k řádu menších bratří z ciziny přišlých hlásili a v duchu svatého Františka na lid působili, ovšem že v jazyku vlasteneckém čili mateřském.

Bohužel jest také zaznamenáno, že se bratřím menším vytýkalo a to záhy, jakoby představení jejich do klášterů v Čechách a Polsce mnohem více Němců posýlali, jazyka slovanského neznalých, než třeba bylo, za to rozené Slovany dávali do klášterů cizozemských, kde prý pro neznalost jazyka neužitečnými se stávali, ba i na to touženo, že prý českým i polským bratřím se bránilo představené řádu voliti. Alespoň z dopisů, které královna Kunhuta, choť Přemysla Otakara II., ku dvoru papežskému v té věci zaslala, jest vidno, že se někdy tak vskutku dálo. [1])

Podle zaručených zpráv stal se klášter pražský u sv. Jakuba mateřincem čili semeništěm pro země československé Čechy, Moravu a Slezsko; odtud se dá vysvětliti, že v krátké době vzkvetl klášter tak, že kromě bratří laikův a kleriků tu bývalo až 126 kněží.[2])

---

[1]) Tomek, Dějepis Prahy, I., str. 424.

[2]) Kollnberger minorita, rukopis historiae provinciae Bohemiae ord. Minor. Conventualium.

V Praze bývalo generalní studium bohoslovecké a filosofické mladých členů, k jehož přednáškám bezpochyby i venkovští posluchači se dostavovali. Tak lze rozuměti papežskému listu, jejž papež Urban V. r. 1366. zaslal provinciálovi minoritů napomínaje ho, aby v klášteře pražském stále mistry bohosloví choval, kteří by četli dle způsobu obecných učení o vědách theologických a filosofických.

Hlava X.

Anežka Česká zakládá nynějšímu rytířskému řádu křížovníků s červenou hvězdou špitál čili chudobinec v Praze u sv. Františka r. 1233.

Blah. Anežka nápodobí sv. Václava a sv. Alžbětu. — Zakládá se svou matkou špitál sv. Františka. — Svěřuje ho řádu křižovníků s červenou hvězdou. — Několik slov o původu řádu tohoto. — Vypravování Beckovského. — Řád křižovnický s řeholí svatého Augustina. — Působení a rozkvět jeho za let Anežčiných. — Hlavní sídlo velmistrovo u mostu v Praze. — Odkud titul „rytířský řád“, „ordo militaris“? — Důležitost řádu toho v církevní historii české.

Jedno z nejhlavnějších děl, které blah. Anežka v následování sv. Václava a sv. Alžběty dokázala, bylo založení špitálu čili chudobince v Praze. Věc udála se následovně: [1])

Zbožná královna, matka Anežčina, vdova Konstancie obmýšlela při kostele svatého Petra na Poříčí v Praze založiti panenský klášter řádu cisterciensského, a koupila k tomu cíli dotčený kostel se dvorem a vším příslušenstvím od řádu

---

[1]) Tomek, Dějepis Prahy, I., str. 159.

německých rytířů, kteří zde asi po 20 let svou kommendu měli. Vzdala se však plánu tohoto; neboť se jí zdálo místo toto býti nepříhodné pro jich účel. Spíše je založila a královskou štědrotou opatřila v Tišnově na Moravě, kamž se také sama za nedlouho utekla.

Zatím král Václav I. vydal milené své sestře Anežce její královské věno, a sice Újezd přeštický s přiléhajícími vesnicemi, který v Čechách jihozápadních mezi Klatovy a Plzní položen jest.

Bohuslav Balbín T. J., známý historik země české, tvrdí, že Přeštice s hradem černoleským Skálou byly od nepaměti statky knížecími a napotom královskými, a sice v držení druhorozenců z rodu panovnického.[1]) Tak Kristian, bratrovec svatého Václava, slove také pán z hradu Skály na Přešticku. Přebýval pak na Přešticích za doby naší Anežky jako nejvyšší správce královský úřadník, kterému se župan říkalo, ač se zdá, že měl toliko moc výkonnou a záležitosti vojenské spravoval.

Tento Újezd přeštický daroval tedy král Václav sestře své Anežce s dovolením, by statky jeho prodati a z výtěžku klášter a chudobinec vystavěti mohla. A Anežka vskutku zaprodala Újezd tento s 15 vesnicemi za 1200 hřiven klášteru benediktinskému v Kladrubech. V listině, jíž král Václav I. roku 1239. statky kláštera kladrubského potvrzuje, čte se mezi jiným: „Koupil také Újezd od konventu jeptišek kláštera sv. Františka, kdežto zbožná

[1]) Řičák, Dějepis města Přeštic, str. 5. a násl.

panna sestra naše, jménem Anežka, pod zákonem svatého Františka Bohu slouží, za 1200 hřiven, jménem Přeštice.[1])

Z peněz za úděl přeštický obdržených měla Anežka příležitost nadati bohatě špitál pro chudé a nemocné, který ku cti a chvále sv. Františka serafinského špitálem svatého Františka nazvala. A v díle tom podporovala ji nemálo matka její, královna Konstancie, darujíc jí zakoupené statky u sv. Petra na Poříčí.[2])

Tak učiněn počátek. A jelikož vše teprve zařízeno býti musilo, započato jest se špitálem prozatímným nedaleko chrámu Páně u sv. Haštala, jak výslovně se čte v listině krále Václava, dané dne 21. března r. 1234. Hlavní sídlo pak obdržel při kostele sv. Petra na Poříčí, až roku 1252. přeložen k mostu, kde podnes křižovníci s červenou hvězdou své sídlo mají.

Jedná se nyní o to, do čí správy a ochrany blah. Anežka špitál sv. Františka odevzdala.

Nejeden z historiků českých píše, že jest to starobylý řád křižovníků pražských, jemuž Anežka Přemyslovna klášter i špitál, ústav to lásky křesťanské, založila. Zajisté odpovědí nejspolehlivější na otázku tuto jest potvrzující listina, kterou Jeho Svatost papež Řehoř IX. dne 14. dubna r. 1238. křižovníkům, kteří nyní křižovníci s červenou hvězdou u mostu v Praze slovou, potvrzuje, že Anežka[3]) se vzdává

---

[1]) Erben, Regesta 529, 534. Archiv Přešt., str. 15.

[2]) Listina psaná dne 6. února r. 1233. Erben, str. 376.

[3]) V processu beatific. Fol. 53. jest Bulla Confirmationis.

dobrovolně všech práv na špitál svatého Františka a statky jeho a skládá je do rukou velmistra a jeho bratří. Zní pak bulla Jeho Svatosti takto:

Řehoř, biskup, služebník služebníkův Božích, milým synům, mistrovi špitálu svatého Františka v Praze a bratřím jeho jak přítomným tak budoucím, kteří život řeholní tu vedou nebo povedou, na věčnou památku.

Všemohoucí Bůh, jenž nevystíhlou Prozřetelností svou všecky věci řídí, roznítil srdce a mysl v Kristu rozmilé nám dcery Anežky, sestry nejmilejšího nám v Kristu Pánu syna a jasného krále českého, takovým ohněm lásky své, že sama v klášteře svatého Františka s chudými jeptiškami pražskými dadouc se zavříti v libou vůni se obětovala, jakož i z čisté lásky a útrpnosti k chudým a nemocným chudobinec založila, nadací příslušnou opatřila a vám v něm sloužiti Pánu Bohu ustanovila.

My tudíž ohled berouce na její úmysl svatý a volíce apoštolskou ochranou ji sprovázeti, přijímáme na její žádost chudobinec založený na půdě, již svrchu jmenovaný král v souhlasu se ctihodným bratrem naším, biskupem pražským, církvi římské a Stolici apoštolské daroval, za dědictví sv. Petra. Slibujeme spolu, že pod ochranou naší a apoštolské Stolice majetek dotčený státi bude a tímto listem výhradním potvrzujeme co jsme stanovili.

Ustanovujeme pak předně, aby řád váš, který v chudobinci tomto po vůli Boží a podle řehole sv. Augustina na rozkaz náš potvrzen jest, na věčné časy v něm přebýval. Jakékoliv statky k témuž špitálu dosavad spravedlivě příslušné aneb jakékoliv

příště od papežů, králů, knížat a jiných dobrodinců jemu dány budou, rovněž nechať vám a vašim nástupcům přináležejí . . . . .

Na bulle této jsou mimo 7 kardinálů též tři biskupové podepsáni. Mají také křižovníci u pražského mostu na jedné stříbrné tabulce při monstranci v krátkém obsahu podané potvrzení kanonické svého řádu. Památka tato zhotovená r. 1492. od velmistra Mikuláše Puchnera má nápis latinský, který česky takto se čte: L. P. 1238 od nejsvětějšího Otce papeže Řehoře IX. potvrzen jest řád bratří křižovníků s červenou hvězdou pod řeholí sv. Augustina, který založila nejkřesťanštější panna Anežka ještě ve světě žijíc, narozená z královského rodu, z otce Otakara Přemysla, nejosvícenějšího krále českého a z matky Konstancie, sestry nejosvícenějšího knížete pána Ondřeje, krále uherského a otce sv. Alžběty.

Není tudíž pochybnosti žádné, že nynější křižovnický řád s červenou hvězdou obdržel správu špitálu blah. Anežkou založeného.

Mimo to jest v řádu křižovníků pražských ustavičné podání od pradávných dob, že blahoslavená Anežka se zove zakladatelkou špitálu svatého Františka u mostu pražského. V zápisní knize památné archivu téhož řádu [1]) se pak čte, že „na tom nemajíc dosti, od bratra svého Václava krále čtvrtého a jeho choti Kunhuty obdržela majetek s pozemky bohatými (fundum cum possessionibus, opulentiis) na vystavění špitálu ke cti sv. Františka na konci mostu ve Starém městě pražském, kamž,

[1]) Liber ruber archivii ordinis Crucigerorum pag. 8. ann. 1654. viz process. Beatif. fol. 53.

když špitál dostavěn byl, křižovníky od sv. Petra přestěhovati dala . . . .“

Jiná se zde naskytuje otázka o původu řádu, který se řádem křižovníků s červenou hvězdou nazývá.

Někteří historikové píší, že tentýž řád, jemuž Anežka Přemyslovna klášter i špitál založila, má původ svůj v Čechách; což by zajisté ku chvále a cti vlasti naší nemálo sloužilo. A věru má náhled tento jakési pravděpodobnosti do sebe, jelikož, jak historik V. Tomek napovídá, po celém světě není téhož řádu vyjma Čechy; a co napotom mimo Čechy založeno bylo, od počátku podřízeno bylo velmistrovi pražskému.

Jiné pak domnění o původu tohoto řádu křižovnického jest, že nynější rytířský řád křižovníků s červenou hvězdou není v Čechách povstalý, nýbrž že jsou bývalí křižovníci betlémští odjinud do Čech přišlí. O tom nyní se učiní zmínka. Alespoň výsady veliké, kterými apoštolská Stolice družstvo toto lásky křesťanské od počátku jeho v Čechách tak bohatě obmyslila, předpokládati dovolují, že v Čechách původně nepovstalo, ale již tehdy jakýchsi zásluh jinde vydobytých mělo. Pohřešuje se arci písemných listin o původu tomto. A není divu; nebo mnoho, přemnoho během času utrpěli křižovníci pražští vystaveni jsouce bouřím válek husitských a protestantských, tak že kolikráte v ssutiny obrácen byl křižovnický klášter u Karlova mostu v Praze.

Zastavatelé tudíž domněnky této vypravují, že prý nynější řád křižovníků [1]) s červenou hvězdou

[1]) Beckovský, Poselkyně, I., str. 357.

zanesli do Čech bývalí křižovníci betlémští, kteří vypuzeni jsouce z Betléma a z Palestiny, do Akvitanie t. j. do Francie se utekli, až pak jako Templáři do Čech a to do Prahy uvedeni byli.[1]) R. 1232. přišli Templáři, rytířský řád (založený roku 1118.) francouzský, jenž tak jako Johanité chránili poutníky do sv. země ke hrobu Spasitelovu do Jerusaléma putující a bojovali proti Arabům a Saracenům. Byliť dílem rytíři dílem kněží dílem služební bratři. Do Čech se dostali skrze některé šlechtice české, kteří ve Francii do řádu vstoupili.

Podobný snad byl účel křižovníků betlémských ujímati se poutníků do Betléma putujících, skytati jim přístřeší a v nemoci jim býti ochranou a pomocí. Zavítavše do Prahy ujímali se povolání svého ve špitálech. Tak prý se stalo, že si blah. Anežka právě tyto vyvolila pro svůj r. 1233. nově založený chudobinec na blízku sv. Haštala, který se roku 1235. ke sv. Petru na Poříčí přestěhoval.

Náhled tento o původu křižovníků pražských zejména vypravuje J. Beckovský, který sám členem téhož řádu byl, ve své kronice čili Poselkyni (I. str. 365.) a sice k r. 1217., ovšem s patrným omylem letopočtu, řka: „Téhož roku křižovníci z východních zemí od Saracenův (proti kterým více než 800 let mocí sv. kříže rytířovali a mnoho vítězství nad pohany obdrževše jim zem egyptskou, palestinskou, fenyckou, Jerusalém a jiné východní krajiny odňali) vytlačeni byvše do Prahy přišli, a od Konstancie Přemysla Otakara I., krále českého

[1]) Eckert, Posvátná místa králov. hlavního města Prahy, I., str. 330, II., str. 387.

zbožné manželky, $^3/_4$ míle od Prahy k východu slunce ležící ves Hloupětín s dvěma vesničkama dostali, kdež oni ze štědroty dobrodincův obydlí, též také při něm kostel sv. Jiří, který byl rytíř a mučeník Boží, v krátkém čase vystavěli a své duchovní služby při něm konali. Když se pak ti křižovníci z téhož Hloupětína blíž ku Praze na Poříčí ke kostelu sv. apoštolů Petra a Pavla, který jim Konstancie královna s přináležejícím dvorem postoupila, r. 1233. přistěhovali, kostel sv. Jiří v Hloupětíně na vrchu postavený zachován byl, ale obydlí těch křižovníků po časích v tvrz proměněno bylo. Načež tito chrám Páně rozšířili a zvelebili, též také při něm špitál vystavěli.“

Špitál sv. Františka svěřila blah. Anežka tomuto špitalnímu bratrstvu, které s mistrem v čele vedlo život klášterní. Třeba zde podotknouti, že jedna strana drží se náhledu, že křižovníci tito na počátku neměli své vlastní od Stolice apoštolské schválené řehole, ale že prý stáli pod dozorem nejprv minoritů, potom dominikánů: třeba však zároveň podotknouti, že křižovníci sami proti tomuto náhledu se vzpouzeli dokládajíce se ústním podáním, že už v Palestině řeholi sv. Augustina zachovávali.

Toť jisto jest, že r. 1237. ba už dříve uložil jim papež Řehoř IX. spravovati se dle řeholních pravidel sv. Augustina. Ano r. 1237. vydal bullu, v níž nařizuje, aby se mistr se svými bratry řeholí sv. Augustina spravovali; při čemž je jako církevní řád schválil, tak že z něho nebylo více volno vystoupiti. Spolu udělil král Václav I. špitálu všeliká

osvobození od soudů a povinností župních. Papež sám je přijal pod svou ochranu.

Z počátku byli ve svých důchodech závislí na blah. Anežce. Tak ustanoveno a potvrzeno bylo králem Václavem I. a papežem Řehořem IX., který bullou dne 30. srpna 1234 vydanou špitál z moci biskupské vyňal a s kláštery Anežčinými v bezprostřední pravomoc svou vzal. Ještě r. 1235. znova papežská Stolice vyhlásila, že špitál tento se vším jměním a příslušenstvím neodcizitelný zůstane od kláštera panenského u sv. Františka, ano ještě jednou pojistil abatyším na Františku svobodné nakládání s jeho důchody.

Než roku 1238. blah. Anežka volíc zachovati přísnou řeholi sv. Kláry, odřekla se všelikého posavadního práva svého nad špitálem a statky jeho. Toto právo složila do rukou papežských; načež apoštolská Stolice dne 27. dubna 1238 špitál s jeho statky mistru a bratřím řeholním odevzdala. Bezprostřední ochrana apoštolské Stolice byla jako pečeť řádu přiložena. Tolik o původu nynějšího řádu křižovníků.

S červenou pak hvězdou se nazývají proto, že bylo v Praze vícero řádů křižovnických ve XIII. století, kteří také nosili kříž za odznak svůj. Aby se od sebe lišili, ustanovil biskup pražský Mikuláš r. 1250. jsa splnomocněn apoštolskou Stolicí, by směli nositi křižovníci blah. Anežkou podporovaní za odznak červenou hvězdu s červeným křížem nad ní.

Pamětihodná jsou slova Jeho Svatosti Řehoře papeže IX., která dne 27. dubna 1238 velmistrovi

a druhým bratřím špitálu čili chudobince pražského u sv. Františka psal; znějíť takto:

Rozmilá v Kristu dcera naše Anežka, vlastní sestra slavného krále českého, jakož i jí poddané služebnice Kristovy v klášteře pražském u sv. Františka z řádu sv. Damiana, prosily nás pokorně, aby chudobinec sv. Františka, který druhdy se všemi právy a vším příslušenstvím od nich spravován byl a Stolicí apoštolskou témuž klášteru pražskému u sv. Františka přivtělen jest, aby totiž chudobinec ten jim odňat byl, jelikož se ho dobrovolně vzdávají. Nemohouce tudíž pokornou žádost naší v Kristu Pánu milé dcery Anežky oslyšeti, přijali jsme dle otcovské péče a lásky postoupení toto a špitál čili chudobinec sv. Františka k apoštolské Stolici již příslušný postupujeme vám a nástupcům vašim naší apoštolskou mocí k užívání na věčné časy se vším příslušenstvím. Aby pak vám špitál ten se vším příslušenstvím ve vaší správě a k vašemu užívání zůstal na věčné časy, v tom vám naší apoštolskou mocí milostivě nápomocni budeme . . . ."

Ostatek co se původu jejich betlémského týče, dá se sotva co jistého stanoviti, ač tehdy nezřídka se stávalo, že Čechové do sv. země putovali, kde rozličné ústavy poznávali, ba se k nim i sami přidružovali. Muži z vlastí československých, zámožní i chudí, urození i neurození, putovali do sv. země. Jmenovitě z dob Vladislava krále v XII. století jest známo, s jakou toužebností táhlo Čechů množství také do Palestiny, aby vysvobodili sv. zemi z moci turecké, a počínali si při tom s takým úsilím, že byli na postrach samým Turkům. „Pošleme na vás

Čechy!“ volali prý křesťané na nepřátely je sužující. Zdaž se nepodobá pravdě, že někteří Češi v Palestině zůstali, do toho kterého řádu rytířského vstoupili, jako má rytířský řád křižovníků maltezských svého Bavorovského, aneb že tam šlechta česká špitál založila? Jako se dokázati dá, že olomoucký biskup Jindřich Zdík v Palestině řád bílých kněží čili premonstrátský poznal, do něho vstoupil a jej do Čech, ač nebyli první premonstráti právě z Palestiny přišlí, na Strahov zavedl: tak by se souditi dalo o možnosti vstoupení do řádu betlémského toho kterého rozeného Čecha ze stavu šlechtického a příchodu špitálních bratří do Čech. Kdo ví, nebyl-li první velmistr jejich, Albert ze Šternberka († 1248), bratr Jaroslava křesťanského reka známého z bojů s Tatary, sám ve sv. zemi a nestal-li se členem řádu bratří betlémských? Avšak „a posse esse non valet illatio ad esse,“ z možnosti nelze ještě souditi, že by tomu vskutku tak bylo. To ovšem jest pouhá domněnka, které pro nedostatek zjištěných zpráv dokázati nelze.

Dost možná jest, že by se snad v archivech vatikánských leckteré zprávy našly, kterými by se tato záhadná otázka ještě lépe vysvětliti a snad i rozřešiti dala, ale prohledávání archivů vatikánských vyžaduje času a výloh.

Z historie jest patrno vůbec, že kde v pravdě „ordo militaris“ rytířský řád jest, tamť hlavní částí jsou nekněží, jichž povinností jest, na ochranu sv. země zbraň nositi a víru sv. hájiti. A vskutku právo nositi zbraně měli členové řádu, jak jim výslovně z výnosu Jeho Svatosti Mikuláše papeže IV.

r. 1292. daného potvrzeno jest. Tomu nasvědčuje velmistrův rytířský oděv, při němž se nosívá meč. Jména kommandéra a komthura, jak slovou představení jejich v Chebu, v Mostě, ve Vídni nasvědčují také rázu rytířskému. Původní pak účel řádu křižovnického byl ošetřování chudých a nemocných ve špitálech přijatých nebo příchozích. Tělesné i duchovní blaho svěřenců svých obstarávali; proto byli dílem laikové dílem kněží. A na počátku ba až do válek husitských převládala síla nekněží, kteří ve špitálech čili chudobincích zaměstnáni byli. Pravdou jest, že při špitálech stavěli také chrámy, v nichž kněži sv. svátostmi posluhovali a hlásali slovo Boží, pokrmem duchovním i tělesným posluhujíce. A když během XV. věku a později pociťovala se v Čechách nouze o katolické duchovenstvo lámající chléb nebeský, stávalo se, že řád křižovníků z lásky k nesmrtelným duším víc a více po stránce duchovní se vyvinoval, ač milosrdné stránky ve špitálech nezanedbával.

Od roku 1252. pak jest hlavní sídlo nynějších křižovníků s červenou hvězdou u mostu na Starém městě, kde dne 26. května byl položen základ k stavbě nového špitálu s kostelem sv. Ducha. O místě špitálu tohoto pamětihodno jest, že již před založením jeho blah. Anežkou, na témže místě od dřívějších dob stával menší špitál nynějších křižovníků, který však podřízen býval jejich hlavnímu špitálu u svatého Petra. Až podnes se ukazuje místo, kde blahosl. Anežka prve než Klariskou se stala, ve špitále nemocné obsluhovala. A tento podřízený špitál u mostu stal se hlavním; při čemž

největší díl nákladu z nadace blah. Anežky vzat byl. Proto také na vděčnou vzpomínku původu svého od kláštera sv. Františka zachoval i tento ústav název „špitálu sv. Františka.“ [1])

Mezi hlavní dobrodince řádu po blah. Anežce patří matka její Konstancie, bratr její král Václav, sestra její Anna, kněžna Slezská, jakož i jiní členové ze slavného rodu Přemyslovců, kteří v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, v Polsce, v Rakousku i Uhrách špitály jim zakládali.

Požehnané bylo Anežčino dílo. Každý se trvám diví, kdo soudným okem sleduje rozšíření špitálních bratří těchto od počátku jejich. Sotva že blah. Anežka založila špitál sv. Františka v Praze, za nedlouho obdrželi křižovníci tito množství špitálů, jako v župě kouřímské, žatecké, plzeňské, loketské, berounské, rakovnické, pracheňské. Na mnohých místech obdrželi spolu kostely s duchovní správou, na některých měli toliko špitály čili chudobince spravovati. Znamenitá sídla byla ve Stříbře, v Litoměřicích, v Oustí nad Labem, v Klatovech a v Mostě. V Praze měli Karlín a velkou část nynějšího Nového města s kostelem sv. Štěpána; i na Starém městě působili. A důchody starého mostu pražského

---

[1]) Podle starobylé tradice koná se nad obyčej slavně v chrámu Páně křižovnickém i ve špitále jejich slavnost svatých tří králů. V těch dnech prý přišli první křižovníci od kolébky Spasitelovy v první polovici XIII. věku do Čech a pohostinnu přijati jsou od rytířů německých v Hloupětíně. Na památku prý svého příchodu do Čech, kde skorem 700 let ve správě duchovní a podpoře chudých působí, shromážďují se členové řádu v předvečer sv. tří králův u svého velmistra, by mu složili starodávný hold.

splývaly na ošetřování chudých ve špitálech jejich. Upříti nelze, že ohromně vzrostlo časem bohatství řádu křižovnického: než kdo nevidí, k čemu se důchodů těchto užívalo? Velké bylo množství darů menších i odkazů větších od osob duchovních i světských; viděltě každý v almužně takové dobrý skutek. A papež Innocenc IV. udělil r. 1247. dárcům almužny k účelu tomuto zvláštních odpustků. [1])

A nejen v Čechách prospíval řád křižovníků. R. 1271. převzali vyhořelý právě špitál v Chebu položeném tehdy mimo Čechy, poněvadž Chebsko v tehdejší době ke koruně české nepřináleželo. I na Moravě ku př. u sv. Hypolita na blízku Znojma, v Dačicích byly špitály jim svěřeny. Ve Slezsku rodná sestra blah. Anežky, kněžna Anna, vystavěla křižovníkům ve Vratislavi velkolepý špitál a chrám sv. Alžběty, při čemž, jak letopisy vypravují, všecky třídy obyvatelstva, mladí i staří, tak horlivě pomáhali, že za 4 roky a 7 týdnů chrám a špitál dostavěn. Chrám byl farní a duchovní správa při něm jakož i špitál přiděleny byly řádu pražskému. Mimo Vrati-

[1]) Co do špitálu sv. Františka v Praze přináší Ferdinand Tadra listinu, jejíž obsah jest nadace záležející v hospodářství. Převor a celý konvent pražský přijali od měšťana pražského Vobolína jakési hospodářství (villam prope Brüx) na blízku města Mostu s povinností každou středu sloužiti zádušní mši svatou jakož i uděliti každému nemocnému ve špitále pražském ať si muž ať si žena každou středu jistou almužnu.

Viz Nově nalezené rukopisy formulářů XIII. a XIV. století. Zprávu o nich i výňatky podává Ferd. Tadra. (Rozpravy královské české společnosti nauk. VII. řada, 2. svazek. 1887.) Rukopis Celovecký, nalezený v kníž. bisk. knihovně, psaný ku konci XIV. století, obsahující sbírku formulářů XIII. a XIV. století. Str. 15. Č. XXIII.

slav bylo ještě 6 kommend se špitály spojených s vratislavským. Ústavy pak tyto vesměs byly podřízeny velmistrům řádu v Praze sídlícím.

Přízeň pak tato k řádu zachovala se i v následujícím století; nebo za Karla IV., otce vlasti, přivtělovány jsou ještě nové špitály pod správu jejich, jako na př. r. 1351. v Českých Budějovicích, roku 1351. založen nový špitál ve městě Písku na jméno Marie Panny a Všech svatých, roku 1352. v královském městě Sušici špitál s kostelem atd.[1])

Členové řádu tohoto těšili se od počátku svého mnohým výsadám. Na př. už v XIII. století byli od desátků, které se pro apoštolskou Stolici sbíraly, osvobozeni podobně jako rytířské řády pro sv. zemi se obětující; čemuž nasvědčuje listina z r. 1287. Za tou příčinou bylo jim ovšem podstoupiti nemalých bojů s biskupským prestolem pražským, jemuž opět a opět neodvislost svou dokazovali. Již r. 1237. byli ve výsadách svých rovni s královskou kapitolou Vyšehradu, která měla velikých výsad v postavení svém samostatném. A to vše se dálo proto, že řád tento užíval hlavně svého majetku k zaopatřování chudých a nuzných.

Kratičká úvaha tato vzbuzuje v nás obdiv nad křesťanskou láskou rodu královského a urozených rodin k chudině. Svědectví jest to pravé kultury křesťanské, která oživená vírou křesťanskou osvědčuje se ve skutcích štědroty, která všady těší a hojí rány a pomáhá pro zásluhy u Ježíše Krista v nebesích.

---

[1]) Tomek, Dějepis Prahy, I., str. 433—442. Archeologické Památky, I. O počátcích řádu křižovnického s červenou hvězdou v Čechách, str. 210—213.

Při této však příležitosti musíme ještě na jinou událost důrazně upozorniti, k čemu majetek blahoslavené Anežky křižovníkům darovaný během času, když v Čechách zcela jiné poměry nastaly, sloužil a jak k rozkvětu katolického náboženství v Čechách velmi vydatně přispíval.

Byltě r. 1413. za arcibiskupa pražského ustanoven Konrad z Vechty, cizinec Vestfal, který ve vřavách husitských víru zapřel a roku 1421. od katolické církve odpadl a tak dlouholeté války husitské a hrozné krveprolévání Husitů zavinil, až r. 1431. vyloučený ze sv. církve zemřel.[1])

A tento nešťastný cizinec oloupil prestol svatovojtěšský o statky církevní, kterých arcibiskupové pražští užívali, tak že arcibiskupství napotom zůstalo osiřelé od roku 1421—1561., protože arcipastýřové pražští neměli od čeho býti živi. A když opět od roku 1561. byli dosazováni, tu ustanovováni od roku 1561—1694. velmistrové řádu křižovnického za arcibiskupy pražské, aby se z důchodů velmistrovských sami vydržovali, jakož i naopak arcibiskupové pražští stávali se velmistry řádu z téže příčiny.[2])

Za našich dob obrácen jest zřetel řádu křižovnického hlavně k působení ve správě duchovní: avšak až podnes jako druhdy skytají přístřeší a

---

[1]) Catalogus venerabilis Cleri Archidioec. Prag. pag. 7. ubi legitur: „Conradus de Vechta, Westphalus .... Sub eo invalescens haeresis piorum patrum monumenta destruxit .... Die demum 21. Aprilis 1421 ipse archiepiscopus a fide et ecclesia declinavit. Excommunicatus obiit die 24. Dec. 1431.

[2]) Ekert, Posvátná místa král. hlavního města Prahy, I., str. 329—348.

výživu četným lidem potřebným. Křižovníci pohostinnu přijali a podrželi roku 1555. blah. Petra Kanisia, když v čele několika členů Tovaryšstva Ježíšova do Prahy zavítal, aby kolej Klementinskou zařídil a otevřel. Za nedlouho potom přišel svatý Vavřinec Brundisský se svými bratry řeholními řádu kapucínského a ve špitále sv. Františka zdržoval se tak dlouho, až na Hradčanech stánek jim upraven byl. Jejich štědrota jest známa.

Ač potichu, přece horlivě žijí úkolu Samaritána až podnes. A kde klášter křižovnický, tam také špitál čili chudobinec jako v Praze, v Kníně, v Chebu, v Moště, v Chlumci (Maria-Kulm), ve Vídni a j. Této štědrosti své připisuje řád sám zvláštní péči Prozřetelnosti Boží oň.

I to podotknouti sluší, že chvalný a bohumilý spolek svatého Vincence pro dobrovolné ošetřování chudých v Praze a v království Českém, jemuž Hospodin v jeho četných konferencích patrně žehná a mnoho dobrého na duši i na těle působiti dává, založen jest také členem téhož řádu, jenž obrací vzhůru zraků svých k blah. Anežce jakožto své zakladatelce. [1])

---

[1]) Důst. p. Josef Všetečka, c. r. curat. milit. in c. r. domo Invalid. v Karlíně pomocí několika spolehlivých tovaryšů, pilných navštěvovatelů kázaní u sv. Ignáce v Praze, zahájil činnost nynějšího spolku pp. Vincencianů v červenci r. 1876. První jeho předseda byl bratr nynějšího předsedy Karla Ervína hraběte Nostitze, Robert hrabě Nostitz, který napotom do řádu Tovaryšstva Ježíšova vstoupil.

Hlava XI.

Blah. Anežka Česká zakládá v Praze České Assisi r. 1234.

Sv. Klára a úmysly její založiti v Assisi žebravý řád klarisek po spůsobu řádu svatého Františka obdiv budí u apoštolské Stolice. — Obláčka její v kostelíčku Portiunkuly. — Její sestra Anežka, pak nejmladší sestra a matka její přidruží se k ní. — Sláva ženských klášterů františkánských. — Anežka zakládá české Assisi v Praze. — Radost Anežčina z toho díla. — List papežský k blahoslavené Anežce.

Když sv. Klára poprvé přednášela prosby své sv. apoštolské Stolici, by za příkladem sv. Františka z Assisi a duchovních synů jeho se svými družkami v největší chudobě žíti směla, byla odmítnuta v prosbách svých nevědouc prý, zač prosí a žádá. A když opět se hlásila a úmysly své, které byla vnuknutím Ducha sv. pojala, přednášela, prosil ji papež sám i kardinálové s ním, aby, když už volí následovati sv. Františka serafinského v chudobě, neobtěžovala sobě a svým spolusestrám v ženském řádu františkánském alespoň něco jako nemovitý majetek ponechati. Neboť, tak pravili papežové jeden za druhým, kterak budete moci býti živy

odkázány jsouce na dobrovolnou almužnu lidí, ku kterým pro přísnou klausuru jíti na almužnu ani nemůžete ani nesmíte. Synové sv. Františka mohou alespoň zaklepati na srdce milosrdná jdouce po žebrotě, ale vy kterak učiníte? Kdo vám co poskytne? A máte-li co dnes, kdo ví, budete-li míti zítra? Tak radili či spíše zrazovali sami papežové. [1])

Než Klára při vší pokoře zpěčuje se nějak upustiti od svých zámyslův a tak dlouho se domáhá, až vítězně vyslyšena jsouc, zakládá svůj nový řád ve sv. církvi. Tehdy zvolal papež Innocenc IV. unešen jsa radostí nad tak vznešenou myslí hrdinské ženy, řka: „Oč mne posud nikdo nežádal, volím dáti, totiž o výhradu zvláštní k ustavičné chudobě.“ Ovšem že pak doložil slovy Ducha sv. (Mat. 6, 26.): „Kdo krmí ptactvo nebeské, kdo odívá zemi trávou polní, onť dovede též vás nasytiti a odíti, až se vám sám podá za pokrm věčný a svou slávou jako běloskvoucím oděvem vás obklíčí.“ [2])

A kdo jest ta, jež vstupuje přes poušť? (Píseň Šal. 3. 6.) Svatá Klára, tehdy osmnáctiletá dívka z urozeného rodu mocných hrabat ze Sciffi (narozená v Assisi r. 1194., † r. 1253., za svatou vyhlášená r. 1255.), dá se nadchnouti týmže duchem, jímž vynikal sv. František. Od malička má zalíbení nikoli v nádheře a světských radovánkách, nýbrž v přemáhání sebe, krocení těla, v přísnostech vnějších; a když nebylo jí lze než obléci se ve skvostné roucho, pod ním alespoň slouží kající žíněnka tužbám její kajicnosti.

---

[1]) Lechner's Leben der hl. Klara.

[2]) Bolland. Acta Sanctor. 12. Augusti.

Zajisté pozorovala bádavým okem už dlouho život sv. Františka, sourodáka svého, a přemýšlela radíc se s Bohem i duchovním vůdcem života, co by měla činiti, není-li vůle Boží, by i ona v přísné chudobě a čistém panenství dny života svého strávila. Konečně se odvážila navštívit jej a sdělit mu svoje úmysly.

Snadno se domysliti jest, s jakou opatrností ji přijal tak pokorný a sobě nedůvěřující muž, jaký byl sv. František. Žádoucné rozvahy k takovému kroku bylo najisto potřebí a ještě více světla Božího. Proto na modlitbách trvali oba, a to dlouhý čas. Bylo pak to dílo Ducha svatého, který je poháněl k tomu, aby dokonali, čeho na nich žádá Hospodin. A oni poznavše vůli Boží neváhali provésti, co si byli předsevzali. Umluvili se, že na květnou neděli v kostelíčku svatého Damiana čili Portiunkuly dá si Klára veřejně hlavu ostříhati, odloží nádherný oděv, vezme na se roucho šedé, kajicné, z látky hrubé, opáše bedra svá provázkem a zahalí tvář v hustý závoj. Mimo to, aby nikdy více světa neuzřela, dá se zavésti do kláštera zatím k benediktinkám, které tam též sídlely. Tak se stalo dne 19. března r. 1212.

Z počátku byli rodiče její nevýslovně rozčileni. Ihned spěchali do kláštera, by dceru svoji násilím vysvobodili z vrtochů, kterým se byla snad oddala. Měliť za to, že nezkušená jejich Klára ani neví, co činí, aneb že jí někdo bláznovství takové namluvil a ji oblouznil.

Klára nevědouc kam se utéci, kde se ukrýti, utekla se do chrámu Páně, kde jednou rukou

oltáře se držíc, druhou ukazovala na svou ostříhanou hlavu; při čemž z plna hrdla volala: „Já nevolím žádného jiného chotě míti, leč Ježíše Krista. Co činím, rozmyslila jsem si už dávno. Já od něho neupustím.“

Tu teprve viděli rodiče a příbuzní, co krok její znamená. Marné byly prosby i hrozby. Nezbývalo než svolení dáti a vyčkati, jak se povolání její vyvine. V srdci svém se však zbožní rodiče radovali, že jim Hospodin tak omilostněné dítě nštědřil.

Po několika dnech navštívila ji sestra mladší Anežka. A za nedlouho i tato se hlásí, že obmýšlí také v dokonalém životě starší sestru svoji následovati. Arciže byla radost Klářina nemalá. I vzdávala díky Ježíši Kristu za vnuknutí takové.

Než přátelé jejich byli jako bez sebe. Dvanáct příbuzných a známých obého pohlaví přižene se do kláštera. Násilím vytrhnou Anežku z objetí Klářina a unášejí s sebou. Klára nevědouc si rady, padne na kolena svá a modlí se. Aj hle, div divoucí! Na slovo „Anežko!“ zastaví se a tak pevně stojí, že nikdo není s to, by jí hnul. Byl to patrný div Boží. Přátelé sami zhrozivše se toho, co se s nimi dálo, upustili od násilí; neboť proti vůli Boží nechtěli ani oni jednati, i nechali Anežku se vrátiti tam, kde se šťastnou cítila.

Svatý František obeznámil potom obě svojí přísnou řeholí. Na blízku kostelíčka sv. Damiana koupila Klára domek, do něhož obě sestry zavedeny byly, aby tu učinily začátek či přípravu řádu klarisek, které se staly novou větví košatého stromu řádu františkánského. K nim se přidružily brzy

jiné vysokomyslné dívky a paní z rodin urozených i občanských podrobujíce se řeholi přísné svatého Františka serafinského. Šťastné duše, které milost Boží nachází ochotné k sebe větším obětem!

Tak povstal ženský řád františkánský, který přijal jméno svojí zakladatelky, svaté Kláry, panenský řád klarisek.

Svatý František seznav neobyčejnou moudrost sv. Kláry, svěřil jí vedení kláštera, v jehož vůdcovství po 42 let vytrvala. Po čase vstoupila i vlastní matka její a ještě třetí sestra nejmladší do kláštera, svěřivše obě svůj život vůdcovství osvícené Kláry.

Za nedlouho vzrostl počet jejich v netušené množství. Apoštolská Stolice konečně s radostí schválila řád života tak dokonalého a bohumilého. Byla pak sv. Klára Duchem svatým tak osvícena, že tři papežové a jiné osoby moudrostí a učeností vynikající obého pohlaví se k ní utíkaly o rady a hledaly u ní mnohdy v nesnázích a úzkostech své potěchy.

Proto papež Alexander IV. roku 1255., když ji za svatou vyhlašoval,[1]) zvolal, narážeje na jméno její Klára (slovo totiž latinské znamená tolik jako Jasná) řka: „Klára jasná, ba pro jasné skutky přejasná .... nejjasněji zaskvěla se nám .... Bylať vysoký svícen svatosti, zářic skvěle v stánku Páně, prvotiny chudoby, vůdkyně pokorných, pěstitelka zdrželivých, matka kajicných ....“

Podivná to byla věru doba XIII. věku. S jedné

---

[1]) Slova papeže Innocence IV. jsou: „Clara claris praeclara ..... clarissima illuxit ..... Haec fuit altum sanctitatis candelabrum, ducissa humilium, magistra continentium, abbatissa poenitentium.“ Viz Montalembertův život svaté Alžběty, str. 55.

strany slyšeti jest stížnosti přehrozné na bujnost těla a zhoubný přepych světa; s druhé pak strany diviti se jest vítězství milosti Boží nad světem a žádostivostmi zlými, ba volení chudoby nejpřísnější posud neslýchané. A k chudobě této se hlásí dcery královské a knížecí. Ba královny a kněžny jak o závod usilují běžeti k vrchu dokonalosti po cestě nejdrsnější toho života. Takový byl přísný řád chudých paní duchovních klarisek, které horlily o zálohu chudoby a lásky k Ježíši Kristu, o zálohu veliké pokory. Jiné pak královny a vysoce urozené paní, jsouce upoutány ku stavu manželskému, který byly jednou volily, nedají si vzíti alespoň účasti v podobném směru dokonalosti a spěchají do třetího řádu, by se i na ně vztahovalo slovo Ježíše Krista: „Blahoslaveni chudí duchem; neboť jejich jest království nebeské.“ Zajisté obdivuhodnou dokonalostí křesťanskou a nevšední láskou k chudobě vynikala také terciářka sv. Alžběta durinská. Ač ve světě žila, byla přece plna téhož ducha, jímž se světcové Assišští, František a Klára, tolik skvěli.

V témž řádu vidíme brzy na to sestru svatého Ludvíka, krále francouzského, Isabelu, jež zamítá ruku císařské Konrada IV. chtíc se státi klariskou a zemříti svatě jako bratr její. Markéta, vdova po svatém Ludvíku, obě dcery sv. Ferdinanda, krále kastilského, Helena sestra krále portugalského, následují Isabelin úmysl a život. Jmenovitě z příbuzenstva sv. Alžběty lze vypočísti v XIII. věku kolik zbožných duší, které podobný život dokonalosti vedly, jako na př. královna polská Salome a její neteř sv. Kunhuta vévodkyně a j. Z nižších

pak stavů zasluhují zvláštního alespoň podotknutí velká kajicnice sv. Markéta kortonská (nar. 1247, † 1297) a andělský květ svatá Růžena viterbská (naroz. 1235, † 1252).

Avšak již vypravovati jest, jak povstalo české Assisi. Beckovský[1]) kronikář píše, kterak Anežka, Václava krále sestra, neustále o to pečovala, kde by svému nebeskému ženichu nejvěrněji sloužiti mohla. I přišlo prý jí na mysl, co od některých pánů českých byla slyšela, v Praze ve skutek uvésti. Tito páni byli putovali do Říma a na pouti své navštívili také město Assisi, kde sv. František a svatá Klára kláštery založili. Vrátivše se pak do Prahy, vyprávěli Anežce, že sv. Klára po příkladu sv. Františka nový řád panen duchovních vyzdvihla. A jsouc v témže klášteře sv. Damiána, blíž města Assisi, s duchovními pannami živa, velikými ctnostmi jakožto nějakou daleko široko zářící jasností na všechny strany světa svítila a k milování věcí nebeských jakož i k opovržení všech rozkoší světských mnohé dcerky povzbuzovala.

Za tou příčinou dala si Anežka zavolati duchovní syny sv. Františka přísnějšího směru, kterým říkalo se též „bosáci“, které byl král Václav u sv. Ambrože před městem pražským usadil.[2])

---

[1]) Beckovský, Poselkyně I., str. 364.

[2]) Ekert, Posvátná místa král. hlav. města Prahy, II., str. 447. Nyní jest na témž místě naproti Prašné bráně Nového města velká celnice v rohu náměstí svatojosefského a ulice hybernské. Druhdy stával tu chrám a klášter sv. Ambrože zprvu benediktinův obřadu milánského, potom františkánů bosáků, posléze chrám Neposkvrněného Početí Marie Panny s klášterem hybernů, t. j. irských františkánů.

I tázala se jich na řeholi sv. Kláry. A všemu jsouc od nich náležitě vyučena a milostí Boží posilněna oblíbila si řeholi tuto; nebo měla beztoho již všecken svět v sobě zošklivený. Žádala si tudíž nemálo osobně v řeholi živa býti a umříti. Než tu jí dali bratří bosáci naučení, že kdokoliv volí do řehole sv. otce Františka jakož i mezi duchovní panny sv. Kláry přijat býti, všechno časné zboží opustiti musí, Krista Pána v chudobě a pokoře následovati a jemu věrně sloužiti. To jakmile Anežka uslyšela, vesele jim odpověděla, řkouc: Otcové milí, toť jest, co já žádám a po čem také jsem vždy žádostivě toužila, abych totiž Bohu svému v chudobě a pokoře sloužiti mohla.

Aby tedy svému předsevzetí Anežka šťastný začátek učinila, založila kostel pod jménem Spasitele světa (SS. Salvatoris) i také klášter pro duchovní panny řádu sv. Kláry dle řehole sv. Františka blíž břehu řeky Vltavy ve Větším městě pražském, při čemž byl Anežce velmi horlivě nápomocen bratr její král Václav.“

Až posud zní zpráva starého poctivého kronykáře Beckovského. Třeba však podotknouti, že ve zprávě této nachází se temné místo, které nesnadno jest uvésti v souhlas s jinými zprávami dějepisnými, z pramenů historických zaručenými.

Nemáme totiž žádných zjištěných zpráv o tom, že by v dobách blah. Anežky založen byl býval klášter františkánů bosáků. Františkáni bosáci obdrželi chrám a klášter u sv. Ambrože teprve r. 1461.[1])

---

[1]) Ant. Frind, Kirchengeschichte Böhmens, II., str. 284, 294.

Jelikož se tolikráte mluví o třech řádech svatého Františka neb jednotlivě zase o minoritech, františkánech, klariskách jako řádech serafinského světce a o řádu třetím sv. Františka, záhodno jest podotknouti, že k tak zvanému prvému řádu sv. Františka přináležejí minorité či menší bratří a františkáni bosáci (oddělení z počátku hned od minoritů pro svou přísnější kázeň), k druhému pak řádu svatého Františka se počítají panenské kláštery klarisek, ke třetímu konečně řádu sv. Františka připočísti jest tak zvané terciáře, t. j. zbožné věřící, kteří bez rozdílu stavu a povolání a pohlaví ve světě žijíce sobě předsevzali následovati sv. Františka serafinského podle stanov od sv. zakladatele jim vytknutých.

Menší bratří to byli, kterým král Václav I. založil u sv. Jakuba v Praze roku 1232. klášter. A ti menší bratří čili minorité, trvám, vyprávěli Anežce České o sv. Kláře a duchovních pannách v Assisi, vynášejíce chválami sv. život jejich. A blah. Anežka dychtíc už dávno po životu podobném viděla tu cestu k uskutečnění plánu svého života. I obrací se sama na sv. Kláru, by jí v dosažení cíle tohoto nápomocna byla. Tu počíná vzájemné dopisování si obou světic.

Místo ku založení kláštera daroval sestře své král Václav I. v ohradách města pražského a za věno jí dal Újezd Přeštický s městečkem a 16 vesnicemi, kteréž ona za 1200 hřiven stříbra ve prospěch stavby kláštera prodala. Jelikož Anežku nemálo lákal zbožný a přísný život sv. Kláry, by ji docela věrně následovala, vòlila míti i zařízení

podle Assisi. Proto se poradila především s menšími bratry svatojakubskými, jak by vše opatřiti měla. Načež se jala stavěti nádherný chrám sv. Salvatora, jenž za nedlouho chrámem Páně u sv. Františka zván byl, při kterémž dva kláštery františkánské, jeden mužský důst. otcům, druhý ženský duchovním pannám zbudovány byly.[1])

Když stavba skoro dovršena byla, poslala sv. Klára pět panen do Prahy, které na den sv. Martina, 11. listopadu 1234, slavně do nového kláštera uvedeny byly. Přibyly sem z jižních Tyrol z města Tridentu obdařeny jsouce papežskými listy průvodními jakož i odporučením od sv. Kláry. A srdce Anežčino plesalo radostí z díla tohoto.

Na otázku, zdali s nimi byli rovněž posláni duchovní otcové sv. Františka přísnějšího směru, aby byli ctihodným pannám sv. Kláry duchovními vůdci, aneb zdali vyvoleni byli někteří z menších bratří od sv. Jakuba před 2 lety do Prahy přišlých, určitě odpověděti nelze; tolik jest jisto, že někteří k jejich službám byli ustanoveni, a to tím více, poněvadž od almužny živy byly řeholnice tyto, kterou samy sobě po městě hledati nemohly a nesměly.

Jakou radost měla ze všeho toho sv. Klára, s jakými modlitbami sprovázela dílo to, snadno tušiti jest. „Tak povstalo,“ dí pěkně spisovatel Posvátných míst král. hl. města Prahy, „přičiněním naší Anežky v Praze na břehu Vltavy České Assisi: dva kláštery, jeden duchovním synům sv. Františka, druhý duchovním dcerám sv. Kláry.“

---

[1]) Tomek, Dějepis města Prahy, I., strana 218. Dodatek strana 28.

Na konci hlavy této budiž podán papežský list blah. Anežce svědčící z r. 1234., který mimo chválu ctností Anežčiných obsahuje odpověď na listy z Čech k Apoštolské Stolici, v níž slibuje vzíti Anežčiny nadace jak chudobince tak klášterů pod svou ochranu a pravomoc; zní pak následovně:

Řehoř, služebník služebníků Božích, rozmilé v Kristu Pánu dceři Anežce, sestře nejmilejšího nám v Kristu Pánu syna Václava, krále českého, apoštolské požehnání.

Vyrozumějíce upřímné snaze úmyslu tvého jakož i vroucné zbožnosti tvé, nemálo jsme se z toho radovali; neboť jest vůně libá pole plného, jemuž Hospodin požehnal. A uvažujíce také, kterak hojně hořící lásku k nebeskému Ženichu ani mnohé vody v tobě uhasiti nemohly, vzdávali jsme nejvroucnější díky Bohu, dárci štědrému, kterýž tebe takovým světlem osvítiti a tobě svou milost uděliti ráčil, tak že s moudrými pannami nenadálý jeho příchod, držíc lampu dobrých a svatých ctností v rukou, radostně očekáváš.

Zajisté sv. Anežku římskou, jejížto jméno tobě na křtu sv. dáno bylo, následuješ. Vidímeť, že's, ač útlá dívenka a slavného krále nejmilejší dcera a císaře Bedřicha nevěsta vzácná, vší rozkoší světskou pohrdla a za nic ani světa ani svobody ani zboží marného si nevážíc, tělo své i žádosti všechny pod poslušnost ducha přivedla. Což jsi učinila za tou příčinou, abys tím ochotněji a vroucněji v čistotě srdce i těla choti svému nebeskému sloužiti mohla. Ano tomu, který s výsosti nebeské na svět sstoupil a člověčenství na se přijav povyšuje pokorné nade

všechny toho světa vyvýšené, jsi se slibem oddala a pokornou děvkou Páně býti volila.

Pročež nejmilejší v Kristu Pánu syn náš, slavný král země české, tvůj milý bratr, uváživ jednak milost Boží, kterou posilněna jsi, jednak lásku, kterou ke Kristu Pánu planeš, nemohl oslyšeti žádost tvou. I otevřev ruku své královské štědroty a osvědčiv lásku k tobě vykázal místa, jedno totiž k založení kláštera duchovních panen, v němž bys mohla Bohu sloužiti, druhé pak k založení chudobince pod jménem sv. Františka ve městě pražském. Oboje pak místa ctihodný bratr náš biskup pražský svolením své kapitoly ponechal našemu otcovskému opatrování, učiniv tak ohledem na tvoje ctnosti jakož i na větší čest a chválu Boží. Upustili tudíž od svého práva, které k ústavům oběma míti mohli, jak patrno jest z listin nám zaslaných. My pak, jelikož vroucnosti zbožných duší s ochotou vyhovujeme, a to tím více, kdy se o založení nové štěpnice jedná, aby utěšeně prospívati mohla, na mysli máme zvláštní péči jí věnovati; neboť takto bohda zdárně pokvete a drahně užitku vydá.

Nemohouce tudíž jak nejmilejšího bratra tvého, tak našeho nejmilejšího bratra biskupa pražského i celé jeho kapitoly slušnou žádost oslyšeti, kloníme se k prosbám a svrchu jmenovaný klášter i chudobinec v otcovskou péči, pravomoc a řízení jakož i v ochranu apoštolské Stolice přijímáme a přítomným listem vůli krále, biskupa a kapitoly jeho mocí apoštolskou potvrzujeme, a přísně zapovídáme, aby žádný arcibiskup ani biskup ani jakákoliv duchovní vrchnost ten panenský klášter neb často

jmenovaný chudobinec neb nějakou osobu těchto dvou míst do klatby dáti se neosmělili. Kdyby pak se to stalo, chceme tomu, aby klatba taková žádné moci neměla.

Zároveň ustanovujeme, aby bohoslužby dle řádu sv. římsko-katolické církve v těchto dvou místech se odbývaly, (excepto psalterio) vyjma žaltář, který se modliti smíte jak jste se modlívaly, dle vydání francouzského. Neosmělujž se proto nikdo proti naší obraně, zápovědi, proti našemu nařízení a potvrzení čeliti. Kdyby se pak přece někdo opovážil proti této vůli na odpor býti, věz, že v hněv Boha všemohoucího a sv. apoštolův Petra a Pavla padá.

Dáno v městě Spoletě, dne 30. srpna L. P. 1234.[1])

Čtyři pak dni na to psal týž Řehoř papež IX. biskupu pražskému, klada mu na pamět, aby se nikdo neopovážil jakkoliv svrchu jmenovaný klášter znepokojovati, podobně jak již v listě k blah. Anežce samé dáno jest.[2])

---

[1]) Process beatific. fol. 104. — Wadding tom. 1. Annalium Minorum ad ann. 1234. Bolland. Act. SS. Mart. VI. de B. Agnete Bohem. n. 3. — Erben, Regesta I., str. 397.

[2]) Fr. Wadding in Regesto Pontificio n. 23.

Hlava XII.

Anežka Přemyslovna slaví na svátek Zvěstování Marie Panny slavně svoji obláčku l. P. 1235.

Anežka staví České Assisi téže doby, kdy král Václav I. buduje klášter minoritů. — Šlechta a lid následují příklad jejich. — První klarisky a první františkáni v Čechách. — Dne 25. března r. 1235. slavná obláčka Anežčina; — církevní obřady — plnomocné odpustky — kázaní biskupa pražského při ní. — Nejstarší o ní české zprávy ze XIV. věku. — Radost sv. Kláry — její dary Anežce poslané.

Od té chvíle, co zavítaly duchovní panny svaté Kláry do Prahy, přebývala Anežka více v klášteře klarisek nežli na hradě pražském. Jakákoliv zpráva buď o stanovách řádu, buď o svaté zakladatelce ji došla, vše ji zajímalo velice a dovedlo nadchnouti posvátným zápalem.

Byla to doba nevýslovných radostí pro Václava krále a šťastnou jeho sestru Anežku. Oba byli zaměstnáni provedením díla ke cti a chvále Boží, z něhož měli zásluhu u Boha a chvály veškerého lidu dobrého. Kolikráte asi volala ve sv. nadšení Anežka Česká vidouc, jak se jí bohumilé dílo daří,

s nejsvětější Pannou: „Velebí duše má Hospodina a duch můj zplesal v Bohu Spasiteli svém. Shlédl Hospodin na poníženost dívky a dal jí najíti, co dávno už byla hledala.“ Den co den se víc a více utvrzovala v předsevzetích svých.

Jako o závod se svým královským bratrem stavěla Anežka synům a dcerám duchovním svatého Františka stánky čili Assisi české s chrámem sv. Salvatora. A není pochybnosti,[1]) že právě klášterní chrámy byly tehdy nejvýstavnější. Než mezi všemi vynikal kostel sv. Salvatora s oběma kláštery, ne že by byl největší všech, nýbrž proto, že se přízni královského rodu nejvíce radoval.

Na blízku Vltavy bylo od r. 1231—1250 živo. Jestliže král Václav s královskou nádherou (regia magnificentia) pilně stavěl na velkolepém chrámu sv. Jakuba s klášterem minoritů, pracováno jest s nemenším úsilím na českém Assisi, takže vůčihledě přibývalo obého.[2])

Toužebně čekala Anežka, by poněkud dovršeno bylo dílo její, by pak sama také obdržela místa ve svatyni této. S jakou trvám radostí pozorovala snahy šlechetného bratra svého, jenž si nedal vzíti příležitosti, aniž by měl také účastenství v díle jejím. Záleželo mu na tom, by stavby i uměleckým slohem vynikaly, a mimo to pravil sám: „Nesmějí tu zbožné duše postrádati zahrady.“ A proto jim ve štědrotě srdce svého daroval místa na rozsáhlou zahradu. „A volí-li v největší chudobě dobrovolně

---

[1]) Tomek, Dějepis Prahy, str. 217, 447.

[2]) Ekert, Posvátná místa král. hlav. města Prahy, II., str. 427. a násl.

živu býti," pravil dále, „nechať alespoň zdravý byt a čerstvý vzduch jim k službám jest, aby nevěsty nebeského chotě před časem nevysílely, nýbrž tím déle Hospodinu sloužily." [1])

Cokoliv skvostův a drahocenných darův od rozličných králů ba i císařských byla Anežka obdržela, vše věnovala na ozdobu chrámu Páně svému nebeskému choti Ježíši Kristu. Zlato a stříbro, démanty a perly, obráceny vesměs k službám Božím, tak že nádhera jejich až obdiv vzbuzovala.

A šlechta Česká vidouc vzorný příklad na rodině královské nevolila zahanbenu býti; i ona chtěla přispívati ke stavbám chrámův a klášterů jakož i k vydržování obyvatelů jejich. Ba ani lid nezůstal zpět, jedni přispívali penězi, druzí stavivem a prací.

Vypravuje se v starých rukopisech českých, jak zedníci, když nastala výplata, se rozprchli, nechtíce mzdy zasloužené za práci přijmouti, aby prý i oni měli účastenství v díle, které Pánu Bohu tak milé bude, jelikož je staví světice. Ó jak nevystižitelna jest láska křesťanská! Aby pak se jim v úmyslu dobrém překážeti nemohlo, pracovali před výplatou tím úsilovněji, tak že dříve odejíti mohli, než nastala výplata.

Za takových okolností bylo arci Václavovi a Anežce snadno stavěti. Kde láska křesťanská o závod pracuje, tam se arci dílo daří. Na sta lidí pracovalo tuto s myslí zbožnou zadarmo. Nemálo pak účinkovalo na mysle věřících viděti syny du-

[1]) Bollandisté, Život dle starého rukopisu českého do latiny převedený P. Crugeriem S. J., hl. 8., str. 519.

chovní sv. Františka známé života svatostí, v oděvu hrubém a drsném, bosonohé, vycvičené v postech a bdění nočním. Tací byli vskutku bratří menší přísné řehole; v podobných přísnostech se vzdělávaly z vlašských Tyrol právě přišlé jeptišky svaté Kláry. A tak chudičkou volí býti i královská dcera Anežka Přemyslovna! Vše ji obdivovalo a ji velebilo; nebo chudoba dobrovolná a přísnost života v sebezapírání činí vždycky dojem na věřící mysl a srdce zbožné.

Odtud lze si vysvětliti, kterak za blah. Anežkou přes sto dívek vesměs z urozených domů, několik i královských dcer hlásilo se do kláštera klarisek, chtíce býti přivtěleny „chudým paním," jak klariskám v Čechách říkali. Ač přísná chudoba a zhrdání světem a všemi slastmi jeho byly první podmínkou, nezhrozily se nijak obětavé duše, mnohé v hojnosti a přepychu vychované, vědouce, že pravá slast a rozkoš na světě není toliko v jídle a dobrém bydle, nýbrž že jsou dražší ještě slasti člověka. Ovšem, že je příklad neobyčejných ctností královské princezny nemálo táhl; neboť takto viděla se býti chudoba nad zlato dražší a vzácnější. Proto synové a dcery zapomínajíce své křehkosti a choulostivosti spěli k chudým klášterům, klepajíce na brány klášterní a prosíce o místečko, raději nežli ke hradům a zámkům velmožů neb urozených předků svých.

Ó jak mile se čte neb slyší,[1]) co napsal o době této v historii české jeden dějepisec: „Za biskupa pražského, Jana II. (1226—1236), který byl arci-

[1]) Dr. Frind. Kirchengeschichte Böhmens, II., str. 26.

pastýřem veleučeným a při tom velmi zbožným a skromným, zajímaly se Čechy téměř výlučně o zbožnost a svatost života.“ Jaké to svědectví!

Sám papež chválí veřejně před biskupy na sněmu církevním Viennském ve Francii shromážděnými zbožnou mysl a štědrost krále českého Václava I.

V jaké náladě srdce svého očekávala Anežka Přemyslovna šťastnou chvíli, aby se směla Bohu zúplna zasvětiti, nepotřebí vykládati. Úmysl její dozrál. Není více stránky ba ani stínu, jejž by si byla napřed zevrubně neprohlédla; jisto jest, že povolání toto souhlasí s vůlí Boží.

Nadešel konečně 25. den měsíce března l. P. 1235. Byl to zasvěcený svátek Zvěstování Marie Panny. Den tento byl jí velmi milý, jelikož od dávných let chovala v srdci svém k tomuto přesvatému tajemství zvláštní úctu. Kdo sv. tajemství toto zná, ví, že jest dnem zasnoubení se nejsvětější Panny s Duchem sv., jenž sestoupil v ni. Věděla Anežka dobře, jakých milostí se byla pro uctění tohoto tajemství stala účastnou. [1])

Přípravy jsou dokonány; trvaly bez toho už dosti dlouho. Z blízka i z daleka pozváni jsou vzácní hosté ke slavnosti neobyčejné. Bude slavná obláčka Anežky Přemyslovny a vstoupení její do řádu duchovních panen klarisek.

Lid po Praze i mimo Prahu dověděl se záhy o slavnosti a zajímal se nemálo o ni. Předně posud málo bylo známo čeho podobného. Hlavně pak za-

---

[1]) Beckovský, Poselkyně, I., str. 368. a násl.

jímá je, že královská dcera Anežka jest předmětem slavnosti. Stalať se pro svou dobročinnost a lásku k chudým jakož i pro svou neobyčejnou zbožnost v pravdě miláčkem lidu.

Naposledy ji směli spatřiti mnozí; a protož se chtěli rozloučiti s milostivou tváří Anežčinou, které si byli navykli, a která nyní se měla zastříti v hustý závoj klarisek. Ovšem srdce její neustalo i na dále milovati lid, seč bylo proň pracovati a obětovati se zaň.

Kde konána byla slavnost ta, zdali tak dobudován byl nádherný chrám sv. Salvatora, že v něm už tato slavná bohoslužba odbývati se mohla či vyvolena-li byla krásná svatyňka sv. panny Barbory aneb, co nejvíce pravdě podobné jest, sloužil-li chrám sv. Haštala ku slavnosti této, nelze na jisto udati. Majíť někteří životopisci blah. Anežky za to, že i slavná professe, kterou rokem příštím skládala, konala se v chrámu Páně u sv. Haštala. Toť jisto, že kterékoliv místo vyhlídnuto bylo, královsky upraveno jest, aby důstojně se odbývala slavnost obláčky Anežky Přemyslovny se 7 družkami z urozených domů, které rovněž s blah. Anežkou zasvětiti se hodlaly Ježíši Kristu, nebeskému choti.

K 9. hodině ranní shromáždilo se duchovenstvo světské a řeholní. Bratří menší ve svém drsném rouchu šedém a v sandálech na nohou, k nimž se družili jim příbuzní dominikáni v oděvu bílém a plášti černém. Mimo tyto řády nové zaujali místa svá řádové starší jako benediktini břevnovští a premonstráti čili bílí kněží z kanonie strahovské. Rytířské řády jako templáři, kteří měli své sídlo na Starém městě pražském při kostele sv. Vavřince,

pak johanité čili maltezští z Malé strany, za nimiž betlémští špitalníci čili křižovníci založení samou světicí Anežkou, kapitoly královské z Hradčan i Vyšehradu a jiného duchovenstva množství očekávalo papežského legáta, kardinála Jana Kajetána, s arcibiskupy mohučským a solnohradským a s biskupy pražským, olomúckým, míšeňským, řezenským, passovským a nitranským. Kardinál Kajetan zavítal do Prahy, aby sám při tak vzácné slavnosti církevní obřady vykonal.

Král Václav s komonstvem svým a královna Kunhuta se svými dvořankami jakož i královská matka Konstancie zavítali ke slavnosti a usadili se na trůnech svých. Knížata cizá, především pak hosté z Korutan a Slezska, z Moravy a z Uher, domácí panstvo s veškerou šlechtou ubíralo se ze všech stran k určenému místu. Svaté ticho nastalo v bohatě osvětleném chrámě, jakmile se objevila spanilá Anežka Přemyslovna s družkami svými. Zraky všechněch upoutala na sebe vedena jsouc vévodou slezským a knížetem korutanským, kteří její sestry Annu a Jitku za manželky měli. Přioděna byla zlatoskvoucím rouchem. Nachový plášť splýval s ramenou a královský vínek zdobil hlavu její. Praví životopisec starý, že Anežka, jako by celá zlatá, démanty a perlami posetá byla, tak zářila jdouc bohatou nevěstou nebeskému choti svému Ježíši Kristu chudičkému v ústrety. Podobně též jiných 7 panen mělo svých průvodců v pánech z nejvyšší šlechty české.

V presbytáři zaujali místa. Nejprve představil biskup pražský kardinálu Kajetanovi královskou dceru s jejími družkami a vyložil účel slavnostního

shromáždění; načež prosil kardinála, by vyhověl vroucným tužbám prosebnic.

Nyní započaly obřady. Na kolena se vrhnou všichni k litaniím Všech Svatých; načež, když se byli všichni na svá místa posadili, přistoupí Anežka Přemyslovna a vrhnouc se před kardinálem na kolena žádá pokorně, by sejmut jí byl s hlavy vínek světský, protože si přeje zasvětiti se Hospodinu. Potom kloní hlavu jako beránek podrobíc se ustřihnutí vlasů na znamení, že se vzdává vší marnosti světské. Na to odkládá sama svůj nachový plášť kladouc jej k nohám svým, by jí sloužil za podnoží, kdežto vřele líbá šedé roucho řeholní, které jí kardinál podává a pro samou radost hojně slzami je smáčí. Posvěcený závoj přikryl hlavu a nevinnou její tvář.

Vše bylo pohnuto k pláči. I sám král nemálo slzel nemoha pocitu k milené své sestře odolati. Co asi vlastní matka Konstancie? Zdaž si nevzpomněla na onen sen z doby, kdy Anežku pod srdcem svým nosila?

Podobně se dálo i s druhými pannami. Kardinál Kajetan sám zvěstoval plnomocné odpustky. Na to vstoupil výmluvný biskup pražský Jan II. na kazatelnu a vysvětlil krátkou avšak úchvatnou řečí přítomným význam slavnosti, tak že nejen lid, ale i krále a veškero příbuzenstvo k hojným slzám pohnul.

U přítomnosti všech vysokých hodnostářů sloužil kardinál Kajetan slavnou pontifikalní mši, při níž přistoupily nově oblečené panny ke stolu Páně. Až do 2 hodin s poledne trvala zdařilá a nevídaná slavnost v chrámu Páně.

Starobylý životopisec dí:[1]) Anežka, Kristova choť, znamenavši moudrou pannou, že se ustavičně plavíme na moři tohoto světa, který stálými vlnami smrtelnosti naší sem tam zmítán bývá, tak že nebeských věcí jasně spatřovati nelze: ustanovila se na tom, že se světských záležitostí vzdá a puzena jsouc vroucí láskou milosti božské světu výhost dá. Za tou příčinou slavně před více než 7 biskupy a před svým bratrem králem Václavem a královnou svojí matkou a mnohými urozenými pány a knížaty jakož i lidem bez počtu z obého pohlaví a rozličných stavův odřekla se všech královských důstojností a vší slávy světa zaletěla se 7 urozenými pannami své země jakožto holubička nevinná a prostá z povodně toho nešlechetného světa do korábu sv. zákona.

Dadouc sobě hlavu ostříhati složila roucho královské a jako královna Esther oblekla se v roucho kajicnosti a truchlivosti; neboť volila s Klárou matkou chudých podobně jednati i v rouchu ji nápodobiti. A tak útěkem unikla všelikým nástrahám světa. Než za to v pevné víře položila naději spásy na skálu tvrdou, kteráž jest Ježíš Kristus. Přestěhujíc se do samoty řeholní v naději, že si tu čistotu srdce svého zachová a pokoj věčný zabezpečí, okoušela již napřed slastí, jaké v nebesích se jí připravovaly. Ano neváhala dle zákona řeholního, pro slitování a milost ukřižovaného Spasitele, pro lásku k přesvaté Matce Jeho Marii Panně, zavříti se dáti do chudičké jizby až do smrti, aby jako

[1]) Život blah. Anežky Panny .... od starožitného spisovatele česky ve XIV. věku sepsaný. Hlava: Kterak v zákon sv. Kláry vešla jest dívka svatá.

myrrha výborná líbeznou vůni svatosti své rozšiřovala. —

Tak dosáhla blah. Anežka, po čem byla dávno již toužila. Klášter od ní založený a řád do Čech uvedený stal se přežádoucným stánkem duše její a závodem k neunavným službám Božím.

Po ukončené slavnosti církevní ubírali se král a královna jakož i všickni nejvzácnější hosté do kláštera, kde jim připravena v pohostinské jídelně královská hostina na rozloučenou s Bohu zasvěcenou pannou Anežkou. Při prvém stole seděl po jedné straně král, královna a jiní jak Anežky tak i druhých 7 nevěst příbuzní a přátelé; po druhé naproti seděl legát papežský, Jan biskup pražský s druhými biskupy, též Anežka se svými duchovními spolusestrami. Při druhém stole při jedné straně seděli preláti a kanovníci a ostatní duchovenstvo jak domácí tak přespolní, z druhé strany pak naproti radové královští a jiní vzácní páni. Za třetím stolem seděli páni stavů nižších podle věku a důstojnosti své. Ani chudých nebylo zapomenuto. Na památku radostného dne přemilé dobroditelky své se také radovati měli. V zahradě klášterní proto připraveny byly stoly, za nimiž se množství lidí nasytilo.

Zpráva o tak vznešené slavnosti roznesla se v brzku nejen po království českém, ale daleko široko po světě a všude si vyprávěli s podivením, kterak Anežka, Václava krále českého sestra, opovrhnouc mnohými vzácnými ženichy, ba i samým císařem do řádu tak chudého a přísného se odebrala a řeholi sv. Kláry přijala. Tímto pak jejím

vznešeným příkladem se stalo, že jak v Německu, tak v Polsce a jiných zemích mnohé panny a vdovy z rodův urozených i královských kláštery stavěly, výhost světu dávaly a do klášterů, chudobu a pokoru nad veškero bohatství a vši slávu světa si oblíbivše, vstupovaly, aby se v nich nebeskému choti zasvětily. Anežčin klášter či české Assisi bylo prvním klášterem klarisek v krajinách severních či chladnějších. Kdekoli v klášteřích františkánských slyšeli zvěst tuto, všude se radovali obyvatelé jejich, nejvíce se ale radovala sv. Klára, zakladatelka řádu. Aby srdci svému mateřskému uvolnila, vzdávala díky Hospodinu a Jeho božskému Synu Ježíši Kristu. Mimo to psala Anežce list blahopřejný; spolu pak poslala jí dárky vědouc, že jí nemalou radost tím způsobí. Dárky ty obsahovaly mezi jiným pletený pás františkánský, růženec, závoj, mísku, ze kteréž sv. Klára sama jídala, a koflík, z něhož pila; což vše blahosl. Anežka po všechen čas života svého u veliké úctě chovala. A dokládá Beckovský, že milosrdný Bůh skrze tyto jmenované věci ohledem zásluh sv. Kláry a blah. Anežky mnoho divného spůsobiti ráčil; protož také všechny v nápotomních časech stříbrem, zlatem, drahými perlami okrášlené v klášteře blahoslavené Anežky počestně byly přechovávány.

Hlava XIII.

Anežka Přemyslovna skládá o letnicích roku 1236. slavné sliby. Styky její se sv. Klárou.

Povolání Anežčino k životu řeholnímu ukazuje se vždy jasněji. — Význam slibů řeholních, obzvláště chudoby, jejíž největším ctitelem byl sv. František serafinský. — O letnicích r. 1236. skládá Anežka slavné sliby. — Radost sv. Otce Řehoře IX. z toho kroku a jeho úcta k Anežce České. — Radost a listy sv. Kláry. — Prvý list chválí její úmysly, touhu po dokonalé chudobě; druhý jedná o pokroku života duchovního, o poslušnosti, o následování Ježíše Krista.

Poskrovnu se stává, že by tak čisté duše s tak vyspělou již dokonalostí života vstupovaly do zátiší klášterního, jako byla blah. Anežka. Světicí byla už před vstoupením do řehole sv. Kláry.

A podobně říci lze, že tak jasného a nezkaleného pojmu o vznešeném povolání k duchovnímu životu mívá málokterý novic, jako královská dcera Anežka Přemyslovna měla při vstoupení do kláštera. Věděla, co činí a přesvědčena byla o dosahu povinností, které na se béře, uváživši zrale vše, prve nežli se k slavným slibům doživotním odhodlala.

Mnozí lidé na světě málo rozumějí životu svému a životu křesťanskému ještě méně. Jak teprve dalecí

jsou toho věděti, co dokonalý život křesťanský jest, aby uměli oceniti jej. A protože není člověku věcí snadnou poznati, co život lidský a k jakému cíli jest, Bůh sám a sice jeho neskončená Moudrost v druhé osobě nejsvětější Trojice sestoupila s nebe, aby poučila pokolení lidské, že cílem člověka je život věčný nesmrtelný u Boha. Cesta pak k životu věčnému jest zachovávání přikázaní Božích. „Chceš-li do života vjíti, ostříhej přikázaní.“ (Mat. 19. 17.) Toť každému člověku jest nezbytná podmínka a povinnost.

Než ve svatých evangeliích se dočítáme o tak zvaných evangelických radách, jakožto cestách dokonalosti křesťanského života. „Jáť jsem přišel, aby život měli a hojněji měli,“ praví Spasitel náš. (Jan 10. 10.) Zejména pak se vypočítávají tři rady, totiž dobrovolná chudoba, ustavičná čistota a slib dokonalé poslušnosti. Evangelickými radami zovou se proto, že neobsahují žádné povinnosti samy ze sebe, jako přikázaní Boží, ale křesťan sám dobrovolně se jim podrobuje, je na sebe béře, jimi se zavazuje. Tyto tři evangelické rady a dobrovolné závazky k nim v doživotných slibech jsou jádro života řeholního čili dokonalosti křesťanského života.

Za základ této dokonalosti křesťanské vždy považována byla dobrovolná chudoba po příkladu Ježíše Krista, který jsa nesmírně bohat chudým se stal pro nás. Chudobu vyznamenával učitel náš nebeský všady, aby upozornil pokolení lidské na ni.

Tak na prvním místě ve své řeči o osmeru blahoslavenstvích jmenuje chudobu, řka: „Blahoslaveni chudí duchem, neboť jejich jest království

nebeské!“ Avšak největší chválu jí vzdal příkladem života od svého narození až do své smrti na kříži. Co vidíme na Spasiteli našem přede vším, jest jeho chudoba, za niž se nestyděl, již si sám vyvolil. Chudičký narodil se nám v chlévě betlémském, „naleznete nemluvňátko položené v jeslích,“ „plénkami jej obvinula,“ na seně měl ustláno, vůl a osel, jejichž dechem se ohříval, hlásali chudobu Ježíše Krista. A na tvrdém lůžku kříže zemřel nah v největší chudobě a po smrti ani plátna svého neměl, do něhož nejsvětější tělo jeho by bylo zaobaleno. Jaká byla jeho smrt, takový byl celý jeho život; neměltě ani příbytku svého, tak že zvolati mohl: „Lišky mají doupata a ptactvo hnízda; ale Syn člověka nemá, kde by hlavy sklonil.“ (Mat. 8. 20.) Že pak chudobu dobrovolnou, jako ji sám dobrovolně nosil, za základ křesťanské dokonalosti měl a ji odporučoval, patrno jest z jeho slov k onomu mládenci bohatému, tážícímu se po dokonalosti života: „Chceš-li dokonalým býti, jdi, prodej co máš a rozdej chudým a budeš míti poklad v nebi; a pojď, následuj mne.“ (Mat. 19. 21.)

Tak byla od počátku křesťanství v církvi Boží chudoba duchovní základní naukou křesťanské dokonalosti. Proto se snažili všichni svatí si ji osvojiti a svatí zakladatelé řádů duchovních považovali slib chudoby za nejpevnější základ svých řádův. A dokud se v řeholi zachovává chudoba, potud je ve svém živlu a kvete; jakmile ale viklati se začíná tato chudoba řeholní, uhasíná také život řeholní.

Tato chudoba duchovní záleží především ve vymanění se z pout věcí pozemských, které člo-

věka víží a svírají a připravují ho ve spojení s nezřízenými žádostmi o svobodu ducha jeho; proto i kdo ve světě žije, povinen jest chudobu duchovní také míti, aby duch jeho nebyl otrokem světa a nezahynul v něm. Patrno již z toho jest, že čím dokonalejší osvobození ducha z pout věcí pozemských, tím větší svoboda ducha jest, jenž se potom povznáší vzhůru k Bohu svému, pro něhož žije a v němž šťasten jest. A kde jest stálejší vítězství nad světem a marnostmi jeho jako právě ve slibu chudoby řeholní?

Za doby XIII. století, kdy naše Anežka žila, velice se ve světě pohřešovalo ono vítězství ducha nad tělem. Jako jest namnoze za našich dob touhou míti hojně statků pozemských a užívati světa a ještě se tím vynášeti, jako by právě tací uhodili na pravou stránku života: tak bylo tehdy ve světě také. A jmenovitě jisté kruhy společnosti lidské považovaly to za úlohu života dobře se míti a v pohodlí dni života tráviti. Víra sv. ovládala sice tehdy mysle lidské a proto se liší poněkud doba XIII. věku od doby věku XIX.; než srdce lidské zhýřilo a nedrželo se toho, co víra sv. v životě skutečném zachovávati velela.

Ale Bůh ve své prozřetelnosti bdí nad církví svou. A právě v této době XIII. věku poslal církvi svatého muže neobyčejné velikosti ducha. Muži pak tomuto, jehož zvláštní milostí obdařil, dal hlouběji poznati význam dobrovolné chudoby. Muž tento jest velký světec v Assisi narozený, sv. František serafinský.

Světec tento měl povolání svým příkladem a příkladem svých soudruhů hlásati vítězství ducha nad tělem, zapírání těla; neboť velice bažení po statcích vezdejších zatemňovalo poznání křesťanské, z čehož mnoho hříchů a mnohá zla vůbec pocházela.

A v tom jej následovala svatá Klára jako zase blahosl. Anežka ji následovala, by ženské pohlaví mělo v nich příklad a by víra sv. v srdcích lidských obživla. Stalo se tak ovšem zvláštním vnuknutím Božím, že si sv. František chudobu tolik zamiloval.

Vypravují nám životopiscové jeho, s jakou nadšeností k sv. chudobě se nosil, s jakou něžností o ní mluvil, jak ji zval „kořenem, z něhož pučí životní síla,“ „uhelným kamenem budovy do nebe sahající,“ „královnou všech ctností,“ „spíží nejvzácnějších krmí a nápojů duchovních.“ A opěvuje tuto svou královnu sebral v nadšení svém nejněžnějších slov, aby ji důstojně pojmenoval „chotí,“ „velitelkou svou,“ „pramenem života,“ „korunou svou.“

Poukazují též životopiscové jeho k tomu, jak se uměl zachovati ku své, jak nazýval chudobu, milé choti a paní. Sotva že mu sdělila, že nesmí ani zlata ani stříbra ani peněz v opascích svých míti, ba ani mošny na cestě ani 2 sukní ani obuvi ani hole (Mat 10. 9.), ihned vrhá od sebe vyžebraný hábř, szouvá střevíců svých, odkládá kožený pás a v nejhrubší oděv horských pastýřů oblečen a provazem opásán jásavě volá: „Radujte se se mnou; nalezl jsem, co už dávno touhou bylo srdci mému!“ Mimo modlitbu a bdění a posty a

tělesnou trýzeň zaměstnával se v nemocnicích a chudobincích, kde nejnižší práce s velikou ochotou podnikal neb na chudé a nemocné almužny sbíral.

Že Anežka Česká podobně horovala pro chudobu dobrovolnou po příkladu sv. Kláry, jako tato po příkladu sv. Františka, jest každému patrno, kdo život světice naší zná. Touže něžností srdce svého velebila chudobu řeholní. Se sv. Františkem pociťovala, proč ten její nejmilejší Ježíš zhrdl světem a radostmi jeho a volil raději v chudičkém domečku nazaretském bydleti než v paláci královském; proč k duším vyvoleným volá: „Jdi, prodej co máš; opusť vše a následuj mne! Jediného je potřebí.“ Tak se i jí stávala chudoba víc a více zlatou a vzácnou, kdežto bohatství a žádostivost po nich viděly se býti břímě přetěžké. Se sv. Pavlem prohlédala, jak žádostivost věcí pozemských jest kořenem všeho zlého (2. Tim. 6. 10.), za to chudoba duchovní kořenem a základem všeho dobra a všelikých ctností.

Proto všecky starosti o časné statky, jimž se lidé světští rádi věnují, byly jí zaměstnáním duše nesmrtelné nedůstojným. Zajisté v nich viděla služby mrzké, kde člověk jsa obrazem Božím, stává se posluhou tomu, co daleko pod ním jest.

A za to chudoba evandělická povyšovala ji na trůn, pod nímž rozložen jest celý svět; činila ji pravou královnou, která ovládá vše, co svět má, vévodíc, sama nejsouc ničím opanována, co by koli stvořením bylo. Její koruna a žezlo září leskem až oslňujícím, že oko obyčejného člověka lesku takového ani nesnese.

Jen velké duše bývají omilostněné pochopiti cenu dobrovolné chudoby, v níž se stává srdce lidské oltářem a obětí. A takovou byla duše blahoslavené Anežky České.

Odtud její nadšení až do krajnosti jdoucí milovati chudobu a vynikati v ní, vyhledávati všude při každé příležitosti, by uctěna byla tato vzácná paní a královna, jak obyčejem jest jmenovati v řádu sv. Kláry svatou chudobu. Netajila se jí, nestyděla se za ni; spíše by se říci dalo, že se v ní až příliš blýskala, ač sama si toho ani vědoma nebyla.

Odtud se dá vysvětliti jednání naší světice, jako mnohých jiných duší vyvolených, v sv. katolické církvi. Škoda, že nám nejsou vypsány v nejstarších životopisech jejích všecky ctnosti, v nichž se stkvěla září veleslavnou. Než z toho, co nám zachováno jest, vidí každý, že hrdinské byly vesměs ctnosti její a že vynikla ve všech. Čím vznešenější byl její královský rod, tím více se ponižovala; a čím větší bylo bohatství rodinné, tím drsnější chudobu sobě vyvolila.

Nikdo by jí zajisté byl ve zlé nevykládal, kdyby, jak leckdys se stává i v řeholi i v chudobě, ať si vědomky ať si nevědomky, kdyby výsostí a urozeností vynikajíc i tu po královsku si byla vedla. Než její věru královská ctnost se nese k tomu, že volí býti za poslední jmína.

Jen žádných předností z ohledu na královský původ, bývalo vždy přáním jejího srdce pokorného. Nic by ji v zátiší klášterním nebylo trápilo, kdyby nebyla věděla o ustanovení apoštolské Stolice, že až složí sliby, státi se má abatyší

čili představenou řeholního domu na Františku. Jakkoliv se na sliby těšila, kalívala se jí radost vzpomínkou toho, co ji očekávalo. Sloužiti druhým volila až do smrti, jako Ježíš Kristus přišel na svět, aby sloužil, ne však by mu bylo slouženo: ale těšily ji, komu se úzkostmi svěřovala, že pravá dcera duchovní sv. Františka i jako představená není nic jiného nežli služebnice všech.

Arci že napřed vším úsilím pracovala k tomu, aby představení řádu nesplnili, co jí vyhrazeno bylo jako dceři královské a zakladatelce a největší dobrodějce klarisek v Čechách. Zatím se cvičí ve skutcích lásky křesťanské, kterým beztoho již ve světě dávno byla navykla. Nejnižší práce jsou jí nejmilejší. Ó jak se andělé radovali vidouce zlatého krále slavnou dceru Přemyslovnu časně z rána sestrám po domě zatápěti, kterak sestra panujícího krále Václava chodby zametá a smetím se obírá, jak císaři před nedávnem zasnoubená kralevična jako nějaká služka v kuchyni se zaměstnává přípravou chudičkého oběda, pokrmy vaří, nádobí umývá. A to vše koná s radostí nelíčenou, myslí bodrou a veselou, jakoby v životě svém nic jiného byla nepoznala.

K takové práci měla se až s nadšením. Oceňte, kdo smysl máte, skromnost a pokoru, která neosvědčuje se v slovech toliko, nýbrž ve skutcích lásky křesťanské! Tak se chovala Anežka Česká ke zdravým.

Že k nemocným bývala láska její ještě větší, tušiti můžeme. Zářilať tvář její radostí, směla-li je obsluhovati čímkoliv, třebas byla práce sebe nižší;

při čemž si tak vedla, jako by jí nemocní milost prokazovali.

Za milost pokládala, směla-li lůžko ustýlati, po nemocných uklízeti, krmě jim strojiti, po nich práti. A na domácích nemocných a pracích pro ně nemívajíc dosti dávala si sbírati ve městě a donášeti prádlo chudých a ubohých; načež je sama v klášteře právala a spravovala, tak že od ostrého louhu ruce její až bolavé bývaly.

To vše pak konávala s takovou pílí, jakoby v královském paláci samého krále obsluhovala. A obsluhovala vskutku při všem tom netoliko krále, ale krále všech králů, Ježíše Krista dle vlastních Jeho slov: „Cokoliv jste jednomu z nejmenších učinili, Mně jste učinili.“

Uplynul rok řeholního noviciátu a Anežka Přemyslovna se svými družkami, které byly s ní slavily obláčku, měla se navždy zasnoubiti Pánu svému slavnými sliby. Dobrovolná chudoba, ustavičná čistota a dokonalé poslušenství jsou, jak jsme už řekli, podstatou jejich.

Sv. Tomáš Akvinský ve své Summa theologica (2. 2. qu. 186. art. 7.) vykládá jasnými slovy, kterak život řeholní se svými evangelickými radami jest snahou dokonalé lásky k Bohu, jelikož s cesty odklízí vše, co by této snaze po lásce dokonalé brániti mohlo, jako žádostivost pozemských statků slibem chudoby, žádostivost těla slibem čistoty, pýchu a zpupnost vůle slibem poslušnosti. Spolu pak s těmito sliby přináší duše křesťanská sebe sama za oběť zápalnou obětujíc Bohu slavně slibem dobrovolné chudoby vše, co by měla neb časem získati

mohla, slibem ustavičné čistoty své tělo, slibem dokonalé poslušnosti svou vůli i svůj rozum na věčné časy, tak že nic nemá ze života svého, co by Hospodinu byla nepřinesla za oběť.

Nedočítáme se nikde, jakým způsobem professe tato se slavila o letnicích roku 1236. Než Albert, r. 1232. probošt Stadický, jenž r. 1240. proboštství se vzdav, opustil svět a chudým františkánem se stal (zajisté spolehlivý svědek) píše ve svých letopisech k roku 1236., že v témž roce „o letnicích sestra krále Českého, paní Anežka, návodem menších bratří se zasvětila řádu chudých paní dle řehole svatého Františka v Praze, zamítnuvši pro Ježíše Krista císaře Bedřicha II., který ji před tím o ruku byl žádal.“

Na odiv před lidmi nebyla tak slavná professe jako se před rokem obláčka její slavila; za to před Bohem a anděly jeho jakož i v církvi Boží má skládání slibů jmenovitě slavných nesmírnou váhu a nejinak se béře nežli jako mučenická smrt. Nebo většího milování nemá nikdo nežli kdo život svůj položí za přátely své.

Zbožný biskup pražský, Jan II., přijímaje slavné sliby Anežčiny, vykonal tuto jeden ze svých posledních výkonů církevních, které vynikají v historii církevní vlasti České; nebo dne 17. srpna téhož roku 1236. rozloučiv se se svým stádcem zesnul v Pánu. Duch pak jeho odešel k Hospodinu, aby vzal odplatu za věrné dílo své.

Velikou, převelikou radostí oplývalo české Assisi v den professe. A nejen v Praze se radovali

řeholníci sv. Františka všichni, nýbrž daleko široko se rozhlásilo zasvěcení se Anežčino Bohu.

Při této příležitosti také vyplněn nález Jeho Svatosti papeže Řehoře IX., jenž před 2 roky již dne 30. srpna roku 1234. z Říma zaslán byl provinciálu minoritů, P. Janovi, v zemi sasské jakož i P. Tomáši, který měl kustodii v Čechách, by královskou pannu Anežku po složené professi za abatyši kláštera pražského ustanovili. Což by se i bez písemného rozkazu apoštolské Stolice bylo stalo, leda že by pokorná Anežka bez zřejmého rozkazu volby této byla nepřijala. List papežský ji zove „abbatissa“; i přikazuje svatý Otec listem ze dne 4. září r. 1234. biskupu pražskému Janu II., by klášter s obyvateli jeho sám do ochrany vzal, aniž dopustil, by jakkoli v jejich bohulibém životě jim překáženo bylo.

Jak si blah. Anežky papež Řehoř IX. vážil, patrno jest z listu, který právě v týž čas psal královně kastilské do Španěl (7. června r. 1235.) Blaženě, jež napotom svatostí života tak slynula, že mezi světice počtena jest. Píšeť nejprve o překrásném příkladu svaté Alžběty durinské, potom o královské dceři, Anežce Přemyslovně, jejíž ctnosti velebí:

„Opojeni jsouce také vínem poháru tohoto (příkladem totiž sv. Alžběty) vidíme Anežku, služebnici Kristovu, pannu, vlastní sestru krále Českého, i příbuznou tvoji, jak si v útlém věku přísně vede a výhradně v zaměstnání s nebeskými věcmi sobě libuje, tak že výsosti císařovny, která jí kmitala,

unikši, svému Ženichu jde v ústrety majíc lampy rozžaté, sprovázená kůrem sv. panen.“ [1])

Že světice Klára veliké účasti brala ve slavnosti pražské, souditi lze z listů, které psala blahoslavené Anežce, z nichž první dva spadají do této doby. Výmluvným jsou nám svědectvím, čím Anežka naše v očích pronikavých a hloubavých sv. Kláry byla, jak o ní soudila zakladatelka řádu chudých paní klarisek. Svědčíť zajisté řeholnímu duchu a neobyčejné svatosti blah. Anežky list prvý, jejž se vší pravděpodobností ku slavné professi Anežčině zakladatelce českého Assisi poslala.

Nejprve chválí Anežku, že si vyměnila za císaře, velemocného Bedřicha, nebeského chotě Ježíše Krista; potom chválí její touhu po dokonalé chudobě, neboť nejjistější jest to cesta k spáse. Proto jí volá v nadšení: „Buďte dobré mysli vezdy a setrvejte!“ Toť obsah listu prvého, který v českém překladu zní následovně:

Vysokorodé a ctihodné panně Anežce, přemocného a nejnepřemoženějšího krále Českého dceři, Klára nehodná děva Ježíše Krista a služebnice panen, v klášteře sv. Damiana Bohu zasvěcených, vzkazuje své duchovní služby a v nejhlubší uctivosti slávu věčného blahoslavenství přeje.

Pověst o Vašem svatém mezi lidmi obcování a sláva života nevinného došla nejen nás v našem klášteře, ale prošla již veškerý téměř svět; z čehož,

[1]) Viz Process. Beatific. fol. 130. — Erben, Regesta, str. 415. — Palacký, Cesta do Italie roku 1837. německy vydaná, str. 26.

když k mým uším se přiblížila, nemálo jsem se v Pánu radovala. Avšak netoliko já se kochám radostí, anobrž všichni, kdokoliv konají vůli Jeho svatou a vynasnažují se choditi po cestách přikázání Jeho a sloužiti vroucně Ježíši Kristu. Povědomo jest, kterak jste ctí a slávou toho světa nade všecky vyniknouti mohla, majíc ruky dáti velmocnému císaři, a bylo by se tak na Vaše i Jeho Veličenstvo slušelo: než Vaše srdce neslo se celé upřímnou touhou po svaté chudobě a umrtvení těla. Za tou příčinou jste sobě zvolila ženicha daleko urozenějšího Ježíše Krista, Pána samého, a jemu až do smrti věrnou chotí býti slíbila. Zajisté Vám tento Váš nebeský Ženich neporušené panenství ostříhati bude a zachová; Jehož když milovati budete, zůstanete čista a neposkvrněna; Jeho když se dotknete, odejdete od něho ještě čistější; Jeho když obejmete, přece pannou býti nepřestanete. Jeho moc a síla nad všelikou sílu mocnější, Jeho milost nad všelikou milostivost líbeznější, Jeho vzezření nad všelikou krásu spanilejší, Jeho láska převyšuje všechno potěšení. A k milostným líbánkům toho nebeského Ženicha vyvolil si právě Vás. Nechať Vám ozdobí prsa skvostem drahokamův, uši perlami cenu lidskou převyšujícími a Vás celou chrysolitem kamenem, jakož i korunou zlatou, na níž vyrytý jest odznak Vaší svatosti, korunovati račiž. Proto, nejmilejší sestro a velectěná paní (neboť jste choť, matka i sestra Pána Ježíše), skvěle vystrojena jsouc nádherným rouchem neposkvrněného panenství a vítězstvím sv. chudoby utvrzujte se ve svaté službě, kterou jste příkladem

chudičkého Ježíše tak horlivě započala; následujte toho, který pro nás přehořkou smrt na dřevě kříže podstoupil, nás z moci temnosti knížete, do které naši prvorodiče pro hřích byli utkáni, vykoupil a s Otcem nebeským smířiti ráčil.

Ó přesvatá chudobo, která skytáš tebe milujícím a se v tobě kochajícím věčné bohatství! Ó milostná chudobo, tebe kdo má, království nebeské zaslíbeno má a nade vši pochybnost také věčná sláva a život věčný dán mu bude! Ó blahoslavená chudobo, tebe Ježíš Kristus, Pán nebes i země, tolik sobě oblíbil a v tobě tak trval, že jsa všemohoucí Pán, jemuž vesmír poddán jest, říci mohl a řekl: Lišky doupata mají a ptactvo nebeské hnízda, Syn pak člověka nemá, kam by svou hlavu sklonil; a skloniv hlavu na kříži vypustil duši.

Proč trvám sestoupil tak mocný Pán v život Neposkvrněné Panny, nežli že v chudobě a opovrženosti na světě živ býti volil, aby všichni, již chudí a nebeského pokrmu potřebni jsou, v něm učiněni byli bohatými vladaři nebeského království? A protož radujte se a veselte se, oplývejte slastmi duchovními, že se Vám poštěstilo zhrdnouti světem a vší slávou jeho, a chudobě přednost dáti před časnými statky, pokladům v nebi před poklady na zemi. Takto zajisté hodna jste se stala býti sestrou, chotí a matkou Syna Božího.

Nepochybuji už pranic, že pevnou vírou věříte a za pravdu máte, kterak království nebeské samým toliko chudým zaslíbeno jest, aniž komu jinému než samým chudým od Boha uděleno bývá. Arci kdo se věsí na pozemské statky, nemůže nositi ovoce

lásky božské; nebo Bohu a mamoně spolu sloužiti nelze. Buď tedy jednoho milovati a druhého v nenávisti míti, aneb jednomu sloužiti a druhého zanedbati jest. Víte také, že oděnec s nahým potýkati se nesmí, aniž drahým rouchem oděný se světem zápasiti může, protože snadno ošaceného na zem povalí zápasník maje ho kde zachytiti. Víte i to, že na světě v nádheře živu býti a v království nebeském s Hospodinem po smrti kralovati věc nesnadná jest; neboť spíše velbloud projde uchem jehly nežli bohatec těsnou branou do království nebeského vejde. Z té příčiny dobře jste učinila, že jste skvostné roucho, t. j. bohatství toho světa a jeho rozkoš zavrhla, abyste v boji s jeho klamem a mamem snáze odolala a rozhodněji vítězila a těsnou branou do království nebeského vešla. Ó šťastné a vší chvály hodné kupčení, ó šťastná výměna zboží časného za poklady věčné! Dostati sto peněz za jeden, jaký to zisk, což teprve koupiti si za bohatství pozemské království nebeské!

Proto jsem se odvážila Vaší královské Výsosti a Svatosti psáti. I prosím co nejpokorněji a zapřísahám Vás pro lásku Ježíše Krista, Vašeho nejmilejšího Ženicha, abyste se ve svém svatém předsevzetí víc a více utvrzovala: já pak neustále v nejpokornějších modlitbách Utěšitele našeho prositi budu, abyste milostí Jeho v službě, kterou jste se Jemu zaslíbila, posilněna byla a od ctnosti ke ctnosti prospívala, by Vás ten, jemuž nyní z té duše sloužíte, za to milostí svou co nejhojněji obohatiti ráčil.

Rovněž žádám co nejsnažněji, račte se též na mne, služebnici svoji, ač nejnehodnější, jakož i na druhé zbožné sestry, které se mnou v klášteře tomto přebývají, ve svých přesvatých modlitbách rozpomenouti, abychom na přímluvu Vaši u Pána Boha slitování a milosrdenství zasloužily a jednou s Vámi věčného blahoslavenství došly.

Buďte nám v Pánu zdráva a modlete se za nás! Alleluja.

* * *

Jestliže v prvém listě neobyčejnými pochvalami vyznamenala sv. Klára Anežku, že dala výhost štěstí světskému, by hledala štěstí pravého u Ježíše Krista, a velebila její touhu po dokonalosti a obdivuhodné chudobě: sdílí v druhém listě radost srdce svého, že docílila Anežka již takového pokroku v životě duchovním. Nad to odporučuje jí poslušnost k těm, kteří ji řídí na místě Božím — konečně ji vyzývá k následování Ježíše Krista na Jeho křížové cestě. I tento list budiž zde z latinského na český jazyk převeden. Zní pak takto:

Dceři krále králův, panně panen, předůstojné choti Jezu Krista, a protož královně Anežce Klára, chudých panen neužitečná a nehodná děva, vzkazuje pozdrav a u veliké chudobě ustavičné přebývání.

Díky vzdávám tomu, od něhož milost pochází; nebo všeliké dání výborné a každý dar dokonalý shůry jest. (Jak. 1. 17.) Tak věříme. A zajisté vyzdobil si Vás tolikerými ctnostmi a povýšil Vás

k dokonalosti, že se v pravdě vyplňuje na Vás: „Buďte dokonalí, jako Otec Váš dokonalý jest.“ Hodnou jste se stala Jeho následovnicí, aby oči Jeho nic nedokonalého nespatřily na Vás. Toť jest dokonalost, pro kterou se král nebeský jednou v radosti věčné, kde v nadhvězdné říši slavně trůní, s Vámi spojí. Zhrdla jste královstvím toho světa, zošklivila si radovánky manželství císařského, zamilovala si sv. chudobu, a v duchu veliké pokory a vroucí lásky kráčíte v šlépějích Ježíše Krista a tak hodna nalezena jste zasnoubenu býti nepoměrně vzácnějšímu Pánu. Vímť, že plna jste všelikých ctností; proto nevolím dlouhých řečí dělati, ač trvám za zbytečné nijak nepokládáte, co k potěše života sloužiti může. Jednoho se toliko dotýkám, jelikož se mi potřebné býti vidí. Prosím Vás a napomínám pro lásku toho, jemuž jste se v oběť přemilou zasvětila, buďte pamětliva vždy předsevzetí svého nejinak než Ráchel, která neustále počátek na mysli měla, abyste co držíte držela, a co činíte činila. Neustaňte, ale urychleným krokem v tichém následování tak opatrně běžte, aby ani prach se na nohy Vaše nezachytil a neunavná s veselou myslí na cestě k věčnému blahoslavenství spějte. Nevolte nikomu věřiti aniž komukoliv povolna býti, jenž by Vás od tak svatého předsevzetí odloučiti a v běhu snad překážkami zadržeti usiloval. Spějte do vrchu dokonalosti, k níž Vás Duch Sv. volá, abyste tak Nejvyššímu sliby své splniti a tím bezpečněji po cestě přikázání Božích kráčela. Držte se rady vysoce důstojného otce našeho, bratra Eliáše, generálního mistra veške-

rého řádu našeho, a jeho radu nad všeliké jiné rady v největší vážnosti mějte. Stalo-li by se, že by Vám kdo něco jiného radil, neb třebas i navrhoval, co by se Vaší dokonalosti zprotivovalo a s povoláním Vaším nesouhlasilo, nevolte dle jeho rady jednati, byť pak jste i nade všechny dcery lidské vyvýšena se býti zdála. Ó následujte raději jako panna chudobná chudičkého Krista; mívejte naň zření, stalť se pro Vás opovrženým a pro lásku k Němu usilujte také vůči světu býti opovrženou.

Za to vizte Ženicha svého nad krásu synů lidských spanilého, jak pro spásu Vaši stal se mezi lidmi potupeným, po celém těle biči rozedraným, na kříži v největších bolestech umírajícím. Ó královno přeslavná, povstaňte a roznětte se celou duší k jeho následování! Budete-li s ním v utrpení, i ve slávě s ním budete, vytrvejte na kříži, abyste s ním do nebeských stánků vešla; pak bude jméno Vaše zapsáno do knihy života a slavné učiněno na věky. Za pomíjející věci tohoto světa obdržíte zboží věčné a šťastně živa budete v neskončeném blahoslavenství.

S Bohem, nejmilejší sestro a panno, blahořečená pro svého nebeského chotě. Na mne i na sestry moje, které ze všech milostí od Boha Vám uštědřených velice se radují, ve svých svatých modlitbách spolu se sestrami Vašimi pilně a vroucně račte pamatovati u Hospodina.

* * *

Z obou těchto listů patrno jest, jakého ducha byla blah. Anežka Česká. Vítězí v ní zajisté především nadšená láska k chudobě a sebezapírání na základě vroucné lásky k Ježíši Kristu. Tato veliká nadšenost pro Ježíše Krista řídí její kroky, její snahy a tužby, činí ji jako okřídlenou na cestě dokonalosti, dodává svatosti její vůně a lesku, že královská dcera Anežka září v milosti Boží více nežli kdyby na výsluní stála oblečená v roucho třebas drahokamy poseté.

Hlava XIV.

Styky bl. Anežky s apoštolskou Stolicí, jmenovitě s papežem Řehořem IX.

Listy apoštolské Stolice Anežce Přemyslovně poslané. — Působení Anežčino v církvi Boží. — Na radu Anežčinu drží král Václav proti císaři Bedřichovi k papeži, ba stojí v čele jednoty knížat sv. Otci příznivých. — Veliká láska papeže Řehoře IX. k Anežce České; četné dopisy Jeho Svatosti na ni. — Anežku Českou staví za příklad. — Výsady klariskám v Čechách udělené. — List papeže Řehoře IX. ze dne 9. dubna r. 1237.; na to list krále Václava ze dne 3. července roku 1237.

Nebylo by lze učiniti sobě pravý pojem o činnosti a svatosti naší blah. Anežky, kdyby styky její s apoštolskou Stolicí nebyly čtenáři známy. Sám František Palacký píše ve svých dějinách českých, kterak r. 1233 zavedla do Čech řády sv. Františka, bratří totiž menší a napotom klarisky, a do panenského kláštera na Františku jak vstoupila pak sama, jmenovitě podotýká, že si Anežka s papeži často dopisovala a časté odpovědi od nich dostávala, jakož i že veliké vážnosti požívala.

Za důkaz, v jakém styku blah. Anežka Česká s Římem byla, uvádí ve svém spise[1]), co byl na

---

[1]) Cesta do Italie r. 1837. německy vydaná.

své vědecké cestě do Říma v zájmu historie shledal. Našelť, obíraje se rukopisy v archivu Vatikánském, mnoho opisů listův od papežů Anežce České poslaných, zvláště od papeže Řehoře IX. (1227—1241) a jeho nástupce Innocence IV. (1243—1254).

Dvaadvacet listů rozličných až podnes v Římě zachovaných svědčí blah. Anežce České.[1]) Listy tyto počínají dnem 30. srpna roku 1234., kdy jak známo založila blahosl. Anežka chudobinec svatého Františka, jemuž přivtěliti dala správu špitálních bratří, z nichž se v brzce vyvinul řád křižovníků s červenou hvězdou; a pokračují až do 20. září r. 1245. Avšak i napotom ještě byla kolikráte poctěna dopisy apoštolské Stolice v důležitých záležitostech. Nebyloť viditelné hlavy církve sv. v Římě tajno, jakého vlivu na zdar církve Boží v Čechách Anežka Přemyslovna má. A mimo to nejen co přímo a zřejmě od ní pocházelo, bylo dílem jejím, mnohem trvám účinněji působila v ústraní jako rádkyně, přímluvčí a prostředkyně na to, co ke cti a slávě Boží v zemích králi Českému podřízených se dálo.

Proces beatifikační užívá slov „in frequentissimo litterarum commercio“; což znamená, že dopisování si Anežky Přemyslovny s Římem bývalo velmi časté a zajisté nikoliv bez vlivu nevšedního.

Snad se nemíchala uzavřená jeptiška přísné řehole klarisek do politiky? Tak myslí rozpačitě čtenář, zdaž mimo svět žijíc věděla také o světě a o tom, co se v něm dálo? Zajisté věděla Anežka

---

[1]) Processus beatificationis fol. 130.

Přemyslovna, ač uzavřená v klášteře byla, dobře, co se děje v Čechách i mimo Čechy v církvi Boží, ano i zasahovala mocně modlitbami svými a obětí života svého do řízení národů v Prozřetelnosti Boží. Tak se stala duše bohumilá a obětavá prospěšnou nejen rodině, do níž patřila, ale i celé zemi a celému národu. V ohledu tomto pak vynikla Anežka tou měrou, že ji předkové naši zbožní porovnávali s Mojžíšem, an na svatém vrchu stoje obrácenýma k nebi očima a rozpjatýma rukama k Bohu za svůj lid se modlí.

Vizme již, co se bylo dálo v církvi Boží. Sv. Otec, papež Řehoř IX., jenž roku 1241. jako stoletý kmet zemřel, měl strašlivé boje s největším mocnářem toho světa, císařem totiž římským, jenž se rád nazýval nejkřesťanštějším. Císař Bedřich II., čtenářům již povědomý, nemyslil na nic jiného, nežli učiniti ze sebe svrchovaného pána v nejostřejším absolutismu (s naprostou neodvislostí od Boha a Jeho nejvyšší právomoci) a mimo to osvojiti sobě práva a moci církevní, tak že by církev katolická více méně ve všech záležitostech byla se stala odvislou od něho. Avšak stál-li právě tehdáž Bedřich na vrcholu slávy své, stála apoštolská Stolice také na výsluní své moci. A toho si byli papežové jmenovitě v oné době vědomi. Svatý Otec Řehoř IX. měl příčin mnoho stěžovati si na císaře, jenž měl býti ochráncem svaté katolické církve a zatím byl jejím sužovatelem. Do všeho se míchaje, co přináleželo právomoci papežské, ztenčoval práva její. Mimo to rozněcoval nepokoje v Římě a v zemích papežských hledaje příležitosti, by mohl za-

sahovati pod záminkou ochrany: avšak spíše všelikou pomoc mařil a proti spojencům papežovým i války vypovídal. Bedřich si počínal na př. naproti Lombardii tak ukrutně, že milánští v zoufalém odporu zvolali: „Raději chceme zemříti s mečem v ruce, než vydati město své hanebnému osudu.“ Papežské území proti vší přísaze apoštolské Stolici vzal a ustanovil v něm syna svého levobočka za svého místodržitele; při čemž tvrdil v listech ke knížatům a králům, že tak podle svědomí svého jednal; neboť prý přísahal, že bude oddělené od říše země k říši opět přivtělovati. Tu byl arci sv. Otec nucen rázně zakročiti. Ovšem že se obě strany, papež i císař, ohlíželi po spojencích. Obě strany rozesýlaly listy, v nichž každá uváděla právo své skutečné nebo domnělé.

Na kterou stranu se dal mocný král český? Neměl věru snadného postavení Václav I. Předně manželka jeho Kunhuta byla sestřenicí císařovou a Bedřichovi II. přízniva, k tomu si ji císař Bedřich v přátelství upevňoval a nároky její na švábské statky Stauffův uznával, až je r. 1235. za 10.000 hřiven stříbra odkoupil. Lze si tudíž pomysliti, že Kunhuta vlivem svým se domáhala, by král Václav stál vždy věrně po boku císařově.

Než tu se právě objevuje síla vynikající blahoslavené Anežky naší a vliv její na bratra Václava, jehož milovala jako duši svou. Že by byla Anežka měla osobní odpor proti císaři Bedřichovi z nezdařeného sňatku se synem jeho Jindřichem, jak Palacký se domnívá,[1]) není ani pravdě podobné;

[1]) Dějiny české I., 1., strana 151.

mělať samého Bedřicha císaře za muže vzíti a zdráhala se, že až k samému papeži Řehořovi IX. se obrátila, volíc se světa odříci. Nebyla to uražená samolibost, která Anežku v tom vedla, nýbrž láska a úcta křesťanská k sv. církvi a její hlavě přiměla ji, že veškerý vliv svůj u bratra krále Českého vynaložila, by král Václav nikoliv s císařem, nýbrž se svatým Otcem držel proti císaři bezbožnému a nevděčnému.

Král Václav I. ovšem několikráte ještě se k Bedřichovi přiblížil, avšak vždy od něho opět odstoupil. Nelze upříti, že měl Václav mimo hlas Kunhuty neb hlas Anežky ještě mnohé jiné příčiny politické, kterými se spravoval. I biskupové pražští, jak biskup Jan II., který až do r. 1236. na prestolu svatovojtěšském zasedal, tak jeho nástupce Bernard Kaplíř ze Sulevic, muž velemoudrý (1236—1240), měli zajisté na krále, jenž ochotně rady dobré přijímal, velký také vliv, že Čechy s apoštolskou Stolicí držely.

Sami Němci připisují smíření se Václava krále s Bedřichem Bojovným, vévodou Rakouským, hlavně přičinění Anežky České jakož i zásluhu toho, že se Bedřich Bojovný přidal potom k papeži proti bezbožnému císaři. Věru, v nejdůležitějších záležitostech pracovala o mír a odrážení šípů nepřátelských, namířených proti církvi sv. a hlavě jeho.[1])

Historie Česká vypravuje, kterak již r. 1235. založena jednota knížat proti císaři a v čele jejím stál král Václav I. Vévoda bavorský Ota, vévoda

---

[1]) Processus beatificationis fol. 133.

rakouský Bedřich Bojovný, Jindřich landkrabě durinský, Jindřich markrabí míšeňský, Ota markrabí braniborský, všichni stáli kolem krále Českého na obranu sv. apoštolské Stolice.

Blah. Anežka arci radostí zářila, že se jí podařilo stísněného papeže se ujmouti, jako on se jí byl ujal naproti témuž Bedřichovi, když v nemalých úzkostech se tísnila. A svatý Otec velikou se nesl láskou k ní, ano jak proces beatifikační praví, „a quo maxime honorabatur“, že si apoštolská Stolice, jmenovitě papež Řehoř IX., Anežky velice vážil a ji v největší úctě měl.

Dopisy papežské tuto uvedené poslouží za příklad otcovské lásky, jakou se nesli papežové římští ku blah. Anežce České a spolu dokladem, jak se apoštolská Stolice starala o to, by něžné kvítko, jakým blah. Anežka byla, nějak neopatrností lidskou na zmar nepřišlo.

Dne 30. srpna r. 1234. psal papež Řehoř IX. blah. Anežce,[1]) že klášter a špitál sv. Františka v Praze pod právo a v majetnost apoštolské Stolice béře a jeho svobody stvrzuje. A téhož ještě dne a roku psal Řehoř IX. provinciálovi v Sasku menších bratří, P. Janovi a P. Tomáši, strážci téhož řádu v Čechách, aby Anežku, sestru krále Českého, za abatyši kláštera sv. Františka v Praze ustanovili.

Dne pak 4. září téhož roku udělil všem věřícím v Čechách a v Polsce odpustky, kdo by chrám klášterní sv. Františka v Praze navštívili. Spolu téhož dne psal biskupovi pražskému Janu II., aby

[1]) P. Jana Nep. Jenče C. SS. R. Blahoslavená Anežka Česká, strana 22.

nikomu nedovoloval obtěžovati klášter sv. Františka v Praze.

Následujícího roku 1235. psal papež Řehoř IX. dne 18. května Anežce a jejím sestrám duchovním v klausuře list, v němž nařizuje, aby špitál na blízku kláštera jejich stojící od kláštera samého nikdy nebyl oddělen.

Dne 7. června téhož roku psal královně Kastilské ve Španělích Boženě (Beatrici) vystaviv jí za příklad zbožnou Anežku Českou.

Dne 25. července téhož roku potvrzuje týž sv. Otec listem blah. Anežce svědčícím všeliká nadání a uštědřené výsady a je rozmnožuje.

Roku 1237. dne 9. dubna dovoluje Řehoř IX. Anežce abatyši a duchovním sestrám jejím v klášteře na Františku v Praze, aby představená s vědomím a radou nejvyššího duchovního správce ulehčiti směla v některých věcech přísné řehole klarisek. Ulehčení pak tato týkala se stravy, oděvu a lůžka z ohledu na velké mrazy a nepohodlné počasí krajin severních. Řehole klarisek ustanovuje totiž, aby jeptišky netoliko po celý rok masitých pokrmů se zdržovaly, nýbrž jen jednou za den do syta se najísti směly: než sv. Otec dovolil pro naše kraje, aby každou neděli a každý čtvrtek dvakráte za den jedly, a to mléčných také pokrmů. Dále praví: „Na den pak Narození Páně a na slavný hod Velikonoční jakož i na slavnosti Marie Panny, sv. apoštolův i také v čas důležité potřeby žádná z vás, která by pokrmů mlékem zadělávaných požívati chtěla, není nucena se postiti.“ Pro velké pak mrazy dovolil sv. Otec, by směly dvojí oděv,

škapulíř a pláštík kožešinami podšitý nositi, na nohou střevícův a k líhání slamníku, jakož i podhlavničky senem a plevami naplněné užívati.

Celý list dýše otcovskou láskou svatého Otce k blah. Anežce a duchovním sestrám jejím od počátku až do konce. Začínáť takto: „Když pobožnou myslí rozjímáme a uvažujeme, kterak jednorozený Syn nebeského Otce, narodiv se z Marie Panny, pro spásu pokolení lidského vše s takovou dobrotou a přívětivostí říditi ráčí a všechněm, kdo mu věrni býti volí, milostivě prostředky skytá, by věčného spasení náležitě došli: snažíme se i my o to u vší pečlivosti, abyste s pomocí Boží v horlivé pobožnosti a v životě podle přikázaní Božích ustáleném víc a více se upevňovaly a prospívaly. Avšak studené jsou kraje vlasti vaší, v nichž bydlíte . . .“ O témž předmětu psal opět dne 5. května a 18. prosince roku 1238.

Ještě jeden list papeže Řehoře IX., který dne 4. dubna r. 1237. Anežce Přemyslovně poslal, budiž zde vytknut; hlásáť a hlásati bude navždy, čím jí byl kněz u oltáře při sloužení nejdražší oběti mše svaté.

Až k samému papeži se obrací o dovolení, by směla alespoň někdy při slavné mši sv. na kněze s kůru se dívati a svatým obřadům církevním i očima někdy obcovati.

Sv. Otec jí odpověděl takto:[1]) „Poněvadž jsi marnost bloudícího světa zavrhla, pomíjitelnost za nepomíjitelnost vyměnila, z královny a císařovny

[1]) Beckovský, Poselkyně, I., str. 377.

chudičká a ponížená služebnice Kristova se stala, dobrovolně po cestě dokonalosti do svaté řehole jsi vešla, v níž na věky setrvati jsi se zaslíbila, ano všecko své potěšení v službách věčnému Bohu míti jsi volila, zvláště pak když při nejdražší oběti mše svaté umučení věčného Boha a tvého Ženicha se koná: proto nemálo pohnuti jsouce snažnou žádostí tvou i pobožností dáváme mocí tohoto listu dovolení, abys pětkráte do roka v klášterním kůru slavné mši svaté přítomna býti a na kněze mši sv. sloužícího patřiti mohla . . . . ."

Tato pak otcovská láska sv. Otce k milené své duchovní dceři Anežce nadchnula srdce Václava krále Českého tak, že zaslal sv. Otci Řehoři IX. list oplývající velikou úctou a láskou k Jeho Svatosti apoštolské a láskou co nejněžnější ku své přemilé sestře Anežce.

Psán jest dne 3. července roku 1237. a podán jest tu dle Erbena:[1]) Václav čtvrtý král Český, vzdává díky Vaší Svatosti za to, že ku své rozmilé dceři a nejmilejší sestře mojí, paní Anežce, z řádu chudých paní, neustáváte blahosklonnost projevovati. Neboť sama mi sdělila, že se ještě v žádné prosbě na Vaši Svatost neobrátila, aniž by byla příznivého vyřízení od otcovské Vaší Milosti neobdržela. Pročež slibuji, že od té chvíle Vaší Svatosti a svaté římské církvi vezdy ještě ochotnějším a způsobnějším z té duše se prokázati volím, buď si záležitost jakákoliv, veřejná nebo soukromá; jmenovitě ráčíte-li se nakloniti k prosbám,

[1]) Regesta Bohemiae et Moraviae I. opera Caroli Erben, strana 429.

které právě Vaší Svatosti zvláště milá dcera a moje vlastní nejmilejší sestra zaslati ustanovila doufajíc, že obvyklou dobrotivostí přijaty budou a vyslyšení dojdou. Račiž Vaše Svatost býti ubezpečena a ve všem usvědčena, že vyslyšev prosby její, zavážete si mě, bych vší mocí svou v jakémkoliv ohledu k Vašim službám hotovým se prokazoval. Není také divu; neboť, bych pravdou se netajil, miluji ji jako vlastní choť a vlastní dítě a jako dobré vesměs ba nade vše stvoření a nad každého člověka si jí vážím.

Dáno v Praze roku 1237., vlády naší v roce devátém.

Hlava XV.

Pokorná Anežka vymůže si na papeži, že se vzdáti smí úřadu ‚abatyše‘ r. 1238.

Ideal dcery královské. Anežka k vůli chudobě vzdává se vší právomoci na špitál sv. Františka, k vůli pokoře zříká se úřadu abatyše a sluje pak „starší sestrou“. — Za to ji chválí svatý Otec ve zvláštním listu. — Třetí list sv. Kláry obsahuje chválu vítězství jejího nad pýchou a světa marností a napomíná k mírnění se v postech. — Ctvrtý list svaté Kláry poučuje „starší sestru“, kterak Ježíš Kristus — jmenovitě Ukřižovaný, jest nám zrcadlem.

Královská dcera Anežka byla si vždy vědoma, že nevstoupila do kláštera, aby si korunu zlatou vyměnila za korunu jinou, byť i nezlatou, ale aby v nejhlubší pokoře Hospodinu sloužila. Nevstoupila do řádu, by v něm kralovala vyměníc si velký svět snad za svět menší a království za panování snadnější v rodině duchovní. Odřekla se všeliké moci a slávy světa tohoto.

Než z vůle duchovních sester a k výslovnému nařízení Jeho Svatosti Řehoře IX. uvázati se jí bylo ve správu kláštera klarisek v Praze. Anežka jakmile složila sliby, jmenována byla abatyší klaštera panenského.

Od počátku svého řeholnictví měla jedno přání, by ji ušetřily k vůli rodu královskému předností; proto ji nejtraplivěji soužívala myšlénka už v noviciátě, že se má, složivši sliby, na které se tolik těšila, státi představenou čili abatyší. I kalívala se jí radost tím, co ji očekávalo; volilať sloužiti jiným, nikoliv pak aby jí slouženo bylo. Z té příčiny úsilovně pracovala k tomu, aby nesplnila vrchnost řádu, co jí vyhrazeno bylo jako zakladatelce a nejpřednější dobrodějce řádů františkánských v Čechách.

Avšak málo prospělo ohražení jakékoliv; přályť sobě řeholné sestry přede všemi míti Anežku za matku svou, která vynikala tolik ve všelikých ctnostech, ponejvíce v pokoře. Proto zářily všem oči radostí, když jí slibovaly poslušnost a oddanost.

Za to si Anežka dovedla jinak pomoci. Nejen že nečinila v pořádku života společného výjimky žádné, naopak všude ji bylo viděti napřed, jmenovitě kde se jednalo o služby nejnižší a nejopovrženější, kterým se snadno vyhnouti mohla.

R. 1238. obdržela od Stolice apoštolské zase jednu velikou milost. Chudobinec sv. Františka ležel jí na srdci po celý život její, výhradně pak dokud nebyl ještě zařízen, a to tím více, jelikož apoštolská Stolice byla ustanovila a stvrdila, že má míti představená klarisek pravomoc a vrchní správu všeho, co se týká chudobince Anežkou založeného. Když tudíž vše náležitě v Římě vyřízeno bylo, že chudobinec Anežčin řádu křižovníků nejen řádně založen a nadací opatřen, ale i na všecky časy potvrzen byl, přihlížela, skromná sobě, za to tím štědřejší

k druhým Anežka abatyše k tomu, by veškerou správu jmění ústavního Mistru řádu odevzdati mohla.

Obrátivši se v žádosti této na sv. Otce, prosila jej snažně, by ráčila Jeho Svatost vyhověti tužbám jejím a klášterních sester a zbaviti je starostí, které se přece s řeholí sv. Kláry nesrovnávají. „Máme žíti v největší chudobě," myslívala trvám sobě, „a při tom starati se o věci časné přes míru. Kterak to lze srovnati?"

Sv. Otec přijal žádost tuto s nemalým potěšením; viděltě patrně, jak prospívá dcera Přemyslovna víc a více v pokoře a odumření světu. Zajisté jsou mnozí lidé, kteří nesmírně se radují z toho, smějí-li druhým poroučeti; a nemalou rozkoší bývá mnohým paním, mají-li příležitost mužům vlásti a svou vůli před nimi pronášeti, vidouce je ukláněti se až hluboce. Ne tak Anežka Česká, která hledá příležitosti, by se všeho zbavila, co by koliv její veliké pokoře přiměřeno nebylo.

Beckovský ve své Poselkyni podává list papežský v latinské a české řeči, klada naň váhu převelikou, a to proto, že listem tímto přešla nadace špitálu a řeholního domu s příslušenstvím v majetek stálý křižovníků pražských. Zove se listina tato základní řádu křižovnického.[1])

Svatý Otec odpovídá na Anežčin dopis dne 15. dubna 1238, že proti jejich vůli nikdo je nutiti nemůže, aby si nějaké statky zabezpečily a pojistily. Ó jaká to láska k chudobě! Ne tisícové ale milionové duší bojují proti chudobě pro bo-

[1]) Poselkyně, I., str. 388.

hatství; a tuto boj, vzácný Bohu a andělům jeho, proti bohatství, aby co největší panovala chudoba!

„Vidouce,“ píše sv. Otec, „s jakým zápalem mysli touží Anežka vzdáti se všeho, co se nevztahuje na pokoru a chudobu řeholní, divíme se velikému duchu jejímu, který svůj ideal má v Ježíši Kristu ukřižovaném.“ — Zachovaly se nám zprávy písemné, dle nichž patrno jest, že sám kardinál Kajetan Orsini, jenž při obláčce její úřadoval jako poslanec papežský, důvěrně jí radil, by pro zlobu časů, které jí neb sestrám jejím nastati mohou, pojistila klášteru nějaké jmění, aby nebyly na pouhou almužnu odkázány. A odpověď její byla, že „volí raději bídu a hlad, chudobu a všeliké nedostatky trpěti než čímkoliv od chudoby Ježíše Krista se odchýliti.“ Podobně jí bratr král Václav nabízel jisté důchody, avšak ani majetku ani práva nějakého k němu nepřijala. Do této doby spadá ještě jiná vymoženost Anežčina, která ji do smrti vždy těšívala. Odřekla se totiž titulu abatyše, který jí jako vrchní velitelce klarisek pražských příslušel, tak že se od té doby zvala a býti volila nikoliv „abatyší,“ nýbrž toliko „starší sestrou.“

Sv. Otec Řehoř IX. dověděv se o tom, píše Anežce České dne 8. května 1238 a chválí ji velmi pro pokoru, v níž se právě úřadu abatyše odřekla, pobízeje ji, by jen dále na vrch vznešených ctností stoupala. Ovšem že výtečná tato „starší sestra“ zastávala i napotom povinnosti opravdové matky k druhým sestrám a celému klášteru.

Patrno bylo všem, že veliká láska k Ježíši Kristu pudila ji k tomu všemu; chtělať v nelíčené pokoře následovati toho, který jí byl ve všem příkladem. „Neunavená následovnice Páně,“ tak vypsal[1]) Václav Štulc ze starobylých životopisů jejích, „chtěla vždy raději poslouchati než panovati, jiným sloužiti než aby jí slouženo bylo. K tomu má arci, kdo v čele duchovní rodiny stojí, podle ducha Páně od rána až do večera drahně příležitostí. Ale Anežka naše usiluje ještě dokonaleji následovati svého Ježíše. A naší „sestře starší“ podařilo se to vskutku. Kam jako abatyše nemohla, směla jako starší sestra; a sestra starší stala se první a poslední v práci a modlení, v pokoře i lásce k bližnímu. Nyní teprve mohla duchovním svým sestrám v kuchyni pomáhati, neb krmě strojiti, jmenovitě nemocným a umdleným ve všem napomáhati. Nezřídka se stalo, že potají za sestry zametala. Nemocné opatrovati, jim ve dne v noci posluhovati, rány a vředy jim vymývati, prádlo hnisem zahnojené čistiti, bývalo jí slastí a libůstkou, protože vše pro Ježíše Krista činila. A k čemu nestačovala ve dne, dodělávala a zhotovovala v noci, totiž oděvy chudým a potřebným vůbec.

Tak se vzdělávala v pokoře, chudobě a lásce křesťanské libujíc si, že jako sestra starší má ke všemu tomu mnohem spíše pokdy nežli jako abatyše. Co pak jí ostalo až do smrti, byla starostlivost matčina jak o duchovní sestry tak o chudobinec. Anežka si vedla jako pravá matka, která jest

---

[1]) Blahoslavená Anežka Přemyslovna, str. 9.

v rodině všudy první při práci, na sebe však myslí nejméně a naposled. Jaké radosti jímaly tu srdce její! Nic, v čem svět si libuje, nepoutalo mysl Anežčinu více. Jediný díl a dědictví jediné byl jí Hospódin a jediné štěstí byl jí Ježíš Kristus!

Sem sluší přiložiti třetí a čtvrtý list sv. Kláry, jejž Anežce poslala, vyjevujíc jí radost z vítězství nad pýchou a marností světskou, která se někdy i pod rouchem řeholním skrývá. Povzbuzuje ji, by prospívala víc a více v lásce k milému Ježíši, jehož nade všecko miluje, a těší ji, že se milost Boží v útrobě její ještě více rozhojní. Dodatkem ji poučuje, jaké posty řeholní ctihodné sestry v Assisi zachovávají, napomínajíc, by si v Praze opatrně vedly, poněvadž tělo naše není ze železa ani síla z kamene; bylať Anežka Přemyslovna velikou milovnicí postů a přísností tělesných.

A ve čtvrtém listě vykládá sv. zakladatelka klarisek blah. Anežce, kterak jmenovitě pomocí sv. rozjímání má se shlížeti v Ježíši Kristu jako v zrcadle. Hlavně pak jí přeje, aby Ježíš Kristus Ukřižovaný byl přerozkošným jejím zastaveníčkem.

Zní pak list třetí následovně:

V Ježíši Kristu mi nade všechny nejmilejší panně a sestře, Anežce, nejslavnějšího krále Českého dceři a nyní svrchovaného Krále nebes sestře a choti, Klára, pokorná a nehodná děva Páně a chudých panen služebnice, vzkazuje spasitelné v Původci vší spásy potěšení a co nejlepší koliv žádoucno býti může.

Slyším, že se těšíte stálému zdraví a v předsevzatých věcech šťastným úspěchem se potkáváte

z čehož vyrozumívám, s jakou vytrvalostí k dosažení věčné odplaty spějete. Raduji se z toho všeho v Pánu velice; neboť poznávám, jak chudičkého a pokorného Ježíše Krista následujete a tak za moje a mých druhých sester nedostatky svým převzácným následováním náhradu skytáte. V pravdě mohu se radovati, aniž mi kdo v takové radosti jakkoliv překážeti smí. Zajisté čeho jsem si pod nebem pro Vás přála, toho již požíváte. Vidímť, že jste na lstivého nepřítele vyzrála, pýchu a marnivosť, které člověka kazí a srdce lidské k pošetilosti svádějí, v obdivuhodné opatrnosti s pomocí Boží vítězně přemohla a odkryla, a poklady v roli tohoto světa zakopané a v srdcích lidských ukryté sobě získala. A proto užívajíc slov sv. apoštola mohu o Vás říci, že jste Boha samého dělnicí a jeho tajemství plného těla jakož i klesajících údů spomocnicí, podporou. Kdo medle mi zbraňovat smí, bych se z tak velikých věcí netěšila? Radujte se tedy i Vy vždycky v Pánu, nejmilejší sestro má, aniž ve Vás buď jaká truchlivost skrytá.

Ó v Ježíši Kristu rozmilá panno, andělův radosti, koruno sester, vložte mysl svou do Ježíše Krista, zrcadla věčnosti, duši svou do odlesku slávy, srdce své v podobu božské podstaty a zaměňte se veskrz přemilým o Bohu rozjímáním v obraz Božství jeho, abyste okusila, co okoušejí přátelé jeho. Okuste sladkost skrytou, kterou pro své milé přátele skryl od počátku a přede všemi ukryl, kteří v tomto podvodném světě, jenž zaslepené své milce podvádí, přebývají a od Něho se vzda-

lují. Milujte z celého srdce toho, který všecek se pro lásku Vaši za Vás vydal, jehož kráse slunce a měsíc se diví, jehož odplaty odevšad není konce. Tohoto svrchovaného Syna Božího milujte, opět volám, jehož Panna počala, Panna porodila, Pannou po porodu zůstanouc. K jeho nejsladší Matce přilněte, která Syna zplodila, jehož ani nebesa postíhnouti nemohla, ana v útlém těla svého životě jej nosila, až ho na svůj panenský klín položila. I kdo by se v mysli své nepohnul nad zlobou a falší nepřítele lidstva, který pomíjejícími věcmi a marnou chválou usiluje obrátiti v nivec, co větší jest nežli samo nebe.

Známo mi jest z milosti Boží na jisto, že duše naše větší jest než celé nebe; nebo jestli celé nebe a všechno stvoření nebylo s to postihnouti Stvořitele, nicméně jediná duše věřící jest učiněna příbytkem a trůnem jemu, a to skrze lásku, které nemají bezbožní dle svědectví věčné pravdy řkoucí: (Jan 14. 23.) „Miluje-li kdo mne, Otec můj bude jej milovati a k němu přijdeme a příbytek u něho učiníme.“ A protož jako blahoslavená Panna panen pravého Boha a člověka v svém panenském životě nosila, tak i Vy v pokoře a v chudobě ji následujte, začež vezdy duchovně téhož Pána ponesete, i obsáhnete toho, od něhož vše obsáhnuto jest. Takto lze Vám i druhým duším, které s Vámi toho světa bohatstvím zhrdají, ještě úplněji obsáhnouti jej. Oklamáni tudíž bývají mnozí králové i královny, jejichž pýcha byť až k nebi dosahovala a hlavou svou oblohy nebeské se dotýkala, když na konci přece jako lejno pominou.

Nyní přicházím k věcem, o které jste mne žádala, totiž které jsou slavnosti, v nichž nám rozličných pokrmů požívati dovoleno jest. Vypsala jsem láskám Vašim vše tak, jak je nám nejmilejší otec náš František slaviti zvlášť rozkázal. Čteme pak následovně: Mimo slabé a nemocné (kterým jaké pokrmy koliv u vší pečlivosti dáti schvaloval ba i dávati rozkázal) žádné z nás, která těla zdravého a silného jest, dovoleno není jiných krmí kromě postních požívati, nechť jest den sváteční nebo všední. Potom postiti se máme na každý den v újmě, vyjma neděle, den Narození Páně, kdy dvakráte za den najísti se můžeme; podobně i ve čtvrtek obyčejný, jak by se komu líbilo, tak že v tyto dni, komu není libo se postiti, postiti se nepotřebuje.

My pak zde bydlící sestry, dokavad jsme zdrávy, každý den se postíme, vyjímajíce neděle, Narození Krista Pána a všechny dni po Velikonocích, jakž nás tomu řehole sv. otce Františka vyučuje. Na výroční svátky Marie Panny a svatých apoštolů k postům vázány nejsme, leda že by takové svátky na pátek připadly; a jako jsem již podotkla, které jsme zdravé a povahy silné, vždy postní pokrmy požíváme.

Než poněvadž tělo naše ze železa není ani síla naše síla z kamene, ale mdlí tvorové jsme a mnohým neduhům podrobení, proto Vás v Pánu prosím, abyste v přísnostech újmy, v nichž Vás velkou milovnicí býti poznávám, nepřeháněla a se mírnila, tak abyste živa jsouc a v Pána doufajíc rozumnou službu Hospodinu prokazovala a oběť

svou solí rozšafnosti chutnou přinášela. Buďte nám v Pánu zdráva, jak si sama přejete, mě pak a sestry mé svým zbožným sestrám poroučejte.

Následuje list čtvrtý:

Anežce, polovici duše mé a srdečného milování výhradně hodné, nejjasnější královně, matce mojí nejmilejší a dceři nade všechny mně zvláště milé, Klára, nehodná děva Páně a neužitečná služebnice služebnic Kristových, které v klášteře sv. Damiana přebývají, vzkazuje pozdrav a novou píseň s jinými svatými pannami před trůnem Božím a Beránkovým prozpěvovati a kamkoliv jde Beránka následovati.

Ó matko a dcero, choti krále všech králův! Že jsem Vám tak často nepsala, jak by si má i Vaše duše byly přály, nedivte se, aniž se domnívejte, že vroucí láska, kterou srdce mé k Vám plápolá, nějak již uhasla; neboť jak Vás milovala matka Vaše z útroby duše své, tak i já Vás miluji. Jiná příčina není, pakli jsme si tak často nedopisovaly, nežli že nebylo poslů, za to však mnoho příhod zlých na cestách. Jakmile pak příležitost se mi skytá poslati Vám psaníčko, plesá duch můj a raduji se s Vámi, choti Kristova, v Duchu sv. Neboť jako sv. Anežka Beránku neposkvrněnému, který snímá hříchy světa, přivtělena byla, tak i Vám, ó šťastná duše, dáno jest přivtěliti se tomu, jemuž obdivují se zástupové nebes, po němž touha vše k sobě táhne, jehož památka nasycuje, jehož vůně mrtvé křísí, na něhož patřiti činí blahoslavené všechny občany nebeského Jerusaléma, jenž jest odlesk slávy, světlo světla věč-

ného a zrcadlo bez poskvrny: do tohoto zrcadla se dívejte každý den, ó královno a choti Ježíše Krista, v něm tvář svou častěji shlížejte, abyste vně i vnitř tak se ozdobila rozličných kvítků ctnostmi a tak rouchem se přioděla, jakým oděna má býti dcera a choť nebeského Krále. Ó rozmilá sestro, shlížejte se často v zrcadle tomto, tuť lze s milostí Boží se pokochati. Přistupte blíže a popatřte v zrcadle tom na Ježíše Krista v jeslech ležícího, s největší chudobou přikrytého, v chatrné plénky oděného. Ó nevystihlá pokoro! Ó přepodivná chudobo! Král andělův a Pán nebe i země leží v jeslích!

Uprostřed zrcadla uzříš jeho svatou pokoru a sv. chudobu, pro kterou tolikeré strasti snáší, aby takto pokolení lidské vykoupeno bylo. Na konci pak shlédněte na lásku nevýslovnou, pro niž ženich Váš ohavnou smrt kříže podstoupil. Toto zrcadlo na dřevo kříže zavěšené napomínalo mimojdoucí řkouc: „Ó vy všichni, kteří jdete kolem, pozorujte a vizte, jest-li bolest jako bolest má!“ Odpovězme mu tudíž volajícímu na nás a lkajícímu jedním hlasem: „Pamětí pamětliva budu a chřadnouti bude ve mně duše má a teskniti se bude duch můj.“ (Pláč Jer. 3. 20.) Tímto ohněm lásky buďtež vzňata, ó královno, a z paměti nevycházej rozkoš nebeského Krále ani zboží ani důstojnosti věčné, nýbrž vzdychajíc co nejtoužebněji z hlubokosti srdce svého volejte: „Táhni mě za sebou, Ženichu nebeský, a poběhnu v libé vůni tvých drahých mastí; běžeti budu aniž v běhu svém ustanu, dokavad mě nezavedeš do sklepa vinného, dokavad nepodložíš

levici svou pod hlavu mou a pravicí mě neobejmeš. Ó polib mě políbením úst svých!“

A trvajíc v rozjímání tomto vzpomeňte si na mne chudou matku Vaši a vězte, že jsem já blahou upomínku na Vás do srdce svého si zapsala; mámť Vás ze všech nejraději. Co mám ještě psáti? Nechať mlčí jazyk těla mého v milování Vašem: za to nechať výmluvným jest jazyk ducha mého, ó dcero přešťastná, jak miluji Vás; neboť jazyk těla mého lásku moji k Vám vysloviti nemůže. A protož, co jsem Vám nedostatečně napsala, přijměte shovívavě a dobrotivě. Kéž byste alespoň tušila mateřskou lásku, kterou k Vám a druhým dcerám každodenně hořím!

Vašim dcerám mě a moje dcery, Anežko, má nejhodnější sestro, vroucně v Pánu odporučujte. Buďte zdráva, ó nejmilejší, s dcerami svými, až se dostavíte k trůnu slávy velikého Boha, a přimlouvejte se u něho za nás. Poslové nám jsou naši milí bratří, kteréž ode mne pozdravte. I poroučím bratra Amata, jenž Bohu i lidem milý jest, též bratra Bonaguru láskám Vašim co nejvřeleji. S Bohem![1])

---

[1]) Bolland. Acta Sanctorum.

Hlava XVI.

Anežka oplakává úmrtí své zbožné matky Konstancie (1240).

Matka blah. Anežky, královna vdova Konstancie, se připravuje na smrt. — Vděčnost křižovníků pražských oproti ní. — Konstancie založí klášter cisterciánek v Tišnově na Moravě a vystaví nádherný chrám při klášteře tom. — Záhadná záležitost královny České Konstancie. — Slovo o Dagmaře, královně Dánské, dceři krále Přemysla Otakara I. a její matce Adéle. — Význam kajicnosti u královny České Konstancie. — Anežka Česká obětí úsmiřnou. — Konstancie, po smrti chotě svého samá zbožnost, kajicnost a láska křesťanská, zemře roku 1240. v Tišnově.

Dne 13. prosince l. P. 1240. rozloučila se královna Česká Konstancie s tímto světem, aby, připravena jsouc na rozhodnou chvíli, v hodince smrti vydala duši svou Hospodinu a složila počet z vladaření svého spravedlivému soudci Ježíši Kristu. Upříti nelze, že se úsilovně poslední léta o to starala, jmenovitě od té doby, co ovdověla, by duši své zabezpečila věčnou blaženost.

Byť i byla neučinila tak, jako matka sv. Kláry, hraběnka ze Sciffi, jež následovala svou dceru stanouc se sama také klariskou ba i poddanou své vlastní

dceři v témže klášteře assiském, kde sv. Klára představenou byla: strávila královna vdova Konstancie poslední svá léta na Moravě v klášteře cisterciánek tišnovských, který byla založila a bohatě nadala. Křižovníci pražští s červenou hvězdou zachovali si královnu Českou v blahé paměti, jelikož po blah. Anežce naší, již zakladatelkou řádu svého býti vyznávají, byla Konstancie, matka její, největší jich dobrodějkou; proto s vděčností snesli, co by k chvále její sloužiti mohlo. Známo jest, že královna Konstancie odkoupila tehdy řádu německých rytířů Hloupětín u Prahy s příslušenstvím, aby ho přivtělila k nadaci Aneččině. Podobně se stalo s majetkem německých rytířů na Poříčí, kde až podnes farní chrám křižovnický s farností témuž řádu příslušnou jest; rovněž pozemky s osadou na Rybníčku, kde nyní se rozkládá po velké části Nové město pražské s chrámem farním svatoštěpánským, obdrželi darem od své dobrodějky, která sobě vymínila důchody ze statků těchto do své smrti.

Beckovský líčí dceru uherského krále Bely III., že jako panující královna česká, a ještě více jako královna vdova vynikala zbožností. Nedaleko Ivančic na Moravě vystavěla klášter oslavanský nazvaný Údolí Panny Marie ctihodným pannám cisterciánkám s chrámem Páně, r. 1225. za pomoci urozené paní znojemské Helvídy založila a s velkým nákladem vyzdvihla těmže pannám cisterciánkám v Tišnově klášter, k němuž nemálo též přispěl syn její Přemysl, markrabě Moravský. Zde si pak připravila útulek, by se v tichosti na smrt připravovati mohla.

Tento klášter a chrám tišnovský [1]) s překrásným svého druhu portálem stojí až podnes a položen jest v rozkošné krajině moravské, kterou zakoupila r. 1233. královna Česká, vdova Konstancie, od rytířského řádu Johannitů s velkostatky Tišnovem a Březinou, aby řeholním dcerám sv. Bernarda založila velkolepé sídlo. Známo již jest, že původně k účelu tomuto zakoupila v Praze na Poříčí místnost, kterou však uznávajíc za nevhodnou řádu tomuto, darovala špitálu sv. Františka, jejž dcera její blah. Anežka založila. Syn královny Konstancie, mladší bratr krále Českého Václava I., markrabě Přemysl, nemálo podporoval královskou svou matku v díle tomto a r. 1234. dal ve Znojmě vyhotoviti zakládací listinu, kterou r. 1238. král Václav I. nejen potvrdil, alebrž sám mnohými statky a výsadami ve své štědrosti rozmnožil.

Na první pohled jest viděti, že se u výstavě nešetřilo výloh, ale šetřilo se umění a vkusu. Stánek tento nazván jest dle výslovné žádosti královny „Porta coeli“ „Brána nebes“. A vskutku tak každý se domyslí, kdo uzří už nádherný vchod chrámový, v němž postaveno jest dvanácte sv. apoštolů, jakoby

---

[1]) O klášteře tišnovském napsal roku 1855. v „Moravanu“ Dr. Bílý výtečnou monografii jsa duchovním správcem v Předklášteří tišnovském. — Archaeologické Památky, II., r. 1857., str. 21—24. Návštěva v Tišnově. — Die Kirche des ehemaligen Cistercienser-Nonnenklosters Porta coeli zu Tischnowitz von Johann Wocel, zvláštní otisk z Jahrbuch der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale. III. Band. Wien 1859. Úsudek o článku Vocelově zní, že jest velmi poučný, v líčení šťastný, v historické části důkladný. — Mikovcovy Starožitnosti, 1859, seš. 4.

naukou sv. víry pokolení lidskému poukazovali k bráně nebeské. Sloh jeho jest čistě gotický. Desatero žeber do lomeného oblouku sbíhajících řadí se k sobě. Ani nevíme, co více obdivovati máme, zdali plány nebo umělecké provedení jich. Ve chrámu Páně samém zajímá výstavnost v podobě kříže (186' dlouhého a 72' širokého v ramenech), jak ve starých kostelích klášterů cisterciáckých viděti bývá; překvapuje pak nádhera, s jakou hlavní oltář zasvěcený Nanebevzetí Marie Panny zbudován jest. — Chodba křížová v klášteře do čtyřhranu běžící zachovala se až podnes a spočívá na pilířích čistě gotického a bohatého slohu.

Bohužel, že i tento klášter královnou Českou nadaný padl za oběť na konci osmnáctého věku směru proticírkevnímu; a kde druhdy pěstována byla zbožnost a křesťanská dokonalost s výchovou mládeže křesťanské, tam umístěny dvě továrny (cukrovar a barevna), svědčící moderní kultuře a pokroku doby „osvícené". R. 1861. klášter znova zakoupen od cisterciánek mařidolských v Lužici.

Zde si vyvolila královna Česká Konstancie, matka Anežčina, stánek, v němž žíti chtěla poslední léta života svého a připravovati se na rozhodný okamžik, na němž závisí věčnost šťastná neb nešťastná na vždy.

Mimo to prý na Moravě tři hrady vystavěla na ochranu proti nepřátelům, totiž Jedin, Bystřici a Břeclavu, bezpochyby v době, kdy byla vládnoucí královnou českou, jelikož na př. Břeclava ve XIII. století byla věnem královen českých. Slovenské město Trnavu v Uhrách dala opevniti,

kde i vystavěla krásný chrám ke cti sv. Jana Křtitele; staloť se pak královské město toto i svobodné za bratrovce jejího Bely IV. roku 1238.

Co by zajisté každého čtenáře zajímalo, bylo by světlo do záhadné záležitosti, kterou měli královští manželé, Přemysl Otakar I. a královna Konstancie oproti přední manželce královĕ Adele. Nemalý to byl kříž, který královnu Konstancii po více let hned od té doby, jakmile za Přemysla Otakara I. provdána byla, hrozně tížil a znepokojoval. Přemysl král měl totiž před Konstancií za první svou manželku Adelu, míšenskou markraběnku, s kterou také 4 dítky zplodil, ale po čtrnáctiletém manželství ji od sebe zapudil, ohlásiv Stolici apoštolské, že prý jest sňatek jeho s Adelou dle zákonů církevních neplatným. Neplatným pak měl býti z té příčiny, poněvadž Adela příbuznou jeho byla a on ke sňatku s ní potřebné dispense od sv. Stolice neobdržel.

Církev sv. má moc od svého zakladatele v jistých případech překážky stavu manželského odstraňovati: nikdy ale neosvojovala si moc správně uzavřené manželství, které jest nerozvížitelné, rozvazovati. Jedná-li se tudíž kdy o nějaký rozvod manželů po uzavřeném sňatku, zaujímá místo vždy otázka, nebyl-li sňatek se strany manžela neb se strany manželky pro jisté překážky od prvopočátku svého neplaten. A po zralém prozkoumání odpoví apoštolská Stolice, že uzavřené manželství bylo platné neb neplatné. Tak na př. dokáže-li se, že nebylo oběma manželům dopřáno povinné svobody, nýbrž jeden z nich byl donucen

do stavu manželského vstoupiti, manželství takové není platné.

Manželé však práva nemají, o své ujmě, bez předchozího rozsudku církevního se rozejíti.

Přemysl král však manželku zapudil, aniž by byl rozsudek apoštolské Stolice vyčkal a také se o to nepokusil, aby dodatečnou dispensí církevní sňatek s Adelou platným učinil.

Tato událost spůsobila veliké pohoršení daleko široko po světě, a to tím více, poněvadž se nejednalo o Adelu samu, ale více ještě o čest jejích dítek. Ano nešetrné jednání s Adelou vzbuzovalo všude nevoli. Tak se stalo r. 1198.

Zajisté ubohé byly dítky tyto, které čím více u věku prospívaly, tím více se hanbiti musely za svého jinak tak moudrého a mocného královského otce. A jedním z dítek těchto byla v nové době opěvovaná, slavná královna dánská „Dagmar“, o níž psáno ve vázané i nevázané řeči mnoho.[1])

---

[1]) Dagmar, báseň Svatopluka Čecha. V Praze 1885., str. 288. Časop. Mus. král. Česk. r. 1846. Jana Erazima Vocela Královna Dagmar, str. 484—500; Dánské národní písně o královně Markétě, Dagmar nazvané. Přeložil Jan Eraz. Vocel, str. 769—785.

Dagmar-Markéta, dcera Přemysla Otakara I., královna Dánská, jest až podnes předmětem milostným lidu Dánského, takže po 700 téměř letech oko každého Dána při zvuku jména Dagmar radostí září; tak napsal Dánský spisovatel Petersen o ní. Historie Dánská o ní vypravuje, kterak jako vonné kvítko ze země České do země Dánské přesazena byla a stala se ozdobou a útěchou národa Dánského. Narodila se prý r. 1186. a králi Valdemaru II. v 18. roce věku svého zasnoubena jest. Valdemar byl velký a šťastný ve svém panování. Proto jest Dánům Valdemar Vítězem a jeho spanilá Dagmar jako vítězství

Ač všady v historických knihách odsouzeno se čte nešlechetné jednání královo, který, jaké byly překážky koliv, neměl tak nepěkně si počínati, soudné vyšetřování u věci tak důležité, které apoštolská Stolice vedla, nedošlo cíle nikdy, až zapuzená Adela v klášteře míšeňském (Wasserburku) od jejího bratra založeném dne 1. února r. 1211. v Pánu zesnula; načež nedbáno více jest o zakončení pře, nýbrž podmínečně obnoven jest s dispensí druhý svazek stavu manželského, aby do pořádku uvedeno bylo, co se už jinak spraviti nedalo.

Král Přemysl předstíral ovšem jak jsme naznačili blízké příbuzenství s míšeňskou markraběnkou Adelou, v němž prý žádné dispense mu uděleno

---

ꝛ milost — síla a dobrota — rekovnost a nábožnost. Z listiny Dánské r. 1214. vyhotovené jest patrno, že král Český Přemysl Otakar I. byl tesť krále Dánského Valdemara II. Staré národní zpěvy opěvují Dagmar. Ač se neví s jistotou, obdržela-li kněžna Markéta přelíbezné jméno „Dagmar“ t. j. denní panna pro svou krásu a milostnou povahu před smrtí anebo teprve po smrti; tolik jest jisto, že na jejím hrobě se čte nápis: „Dagmar regina“ Dagmar královna. Dcera krále Českého dovedla si vydobyti lásku lidu všeobecnou v té míře, že při a po smrti královny po osmiletém manželství truchlil nejen král, ale celý národ dlouho a dlouho. A nemohli zapomenouti milostné tváře její tím více, čím horší pověst měla druhá manželka Valdemarova, Berengaria Portugalská, jako žena hrdá, lakomá a nelidská. Až podnes se přibližuje Dánský lid k náhrobku Dagmařině ve chrámu Páně ringstedském, by jí žehnal; tak na slovo vzatý Dánský učenec k našemu Vocelovi pravil.

V král. museu kodaňském se chová zlatý křížek, práce překrásné, rázu byzantinského, který v hrobě Dagmary v Ringstedtu nalezen byl.

nebylo: než očividně byla spíše vášeň smyslná poddnětem tak pohoršlivého jednání.

Šest let již žila Konstancie na hradě krále Českého a pořád ještě nevěděla, je-li vskutku chotí královou čili nic. Všeliká snaha se strany Říma rozbila se ponejvíce o nelibost vášnivého Přemysla, tak že ani veliký papež Innocenc III. ke konci při neuvedl. [1])

Ve klášteře strahovském odbývalo se r. 1198. hlavní jednání o uznání rozvodu, který ovšem bez křivdy a násilí vykonán býti nemohl. Když byly právní požadavky dostatečně doloženy, a sedmero pánův českých přísahou stvrdilo, že mezi Přemyslem Otakarem a Adelou skutečného příbuzenství stává, vynesl biskup pražský Daněl, u přítomnosti několika prelátův, nález soudní o rozvedení jejich.

Oděnci královští bránili ubohé paní zapuzené vstoupiti do síně, aby nemohla sama hájiti pře své. Nezbývalo jí arci, nežli dovolávati se apoštolské Stolice, aby ona zachránila čest dítek jejích. Jelikož nenašla Adela přítelíčka v Čechách, opustila Prahu na vždy.

Konstancie, nová královna Česká, ovšem teprv uvolila se jíti za Přemysla, když ji ubezpečili biskupové uherští, že rozvod jeho s Adelou byl církevním právem povolen. [2]) Že tomu tak na jisto nebylo, jak duchovní hodnostáři královnu Konstancii ujišťovali, poznala později královna sama, a dlouhá léta v nejistotě se potácela. Ani hlučná svatba,

---

[1]) Listy papežské v té věci viz u Raynalda, Baronii (tom. XIII., str. 160.) Annales eccles. ad annum 1249. — Epistolarum Innocentii III. l. 2. ep. 188.

[2]) Viz Palacký, Dějiny České, I., 2., str. 110.

s největší nádherou vykonaná, neuvedla v zapomenutí úzkosti svědomí jejího. Po svatbě poslal král legáta do Říma k papeži, by zvěstoval, co se bylo v Praze událo.

Papež Inoncenc III. jako toužil na krále francouzského, jenž propustil svou Anežku, sestru sv. Hedviky, tak si stěžoval na Přemysla krále u dvorů jiných, že zapudil svou Adelu, když se jí byl nabažil. Zdá se, že propustiti či spíše zapuditi manželku byla tehdy nákažlivá nemoc jistých pánů; nebo o uherském králi Belovi III. vypravuje historie, že ve zlosti vyhnal z domu svou Kedrutu, matku naší Konstancie, druhou sestru sv. Hedviky.

Proto sv. Otec stěžoval si na Přemysla Otakara krále a to tím více, jelikož měl s Adelou syna a tři dcery. O Vratislavovi synu zmiňuje se sám král v jednom diplomatickém listě.[1]) Ještě r. 1206. kázal papež Innocenc III. znova prozkoumati záležitost záhadnou; kdežto r. 1201. když kardinál Kvido meškal v jiných záležitostech v Praze u dvoru královského, jsa králem velmi srdečně vítán, o věci tak choulostivé ani zmínky neučinil, nemaje také příčiny zavaditi o ni, leda že by král sám byl započal vyjednávati. To se však nestalo.

Spíše lze se domysliti, že královna Konstancie dožadovala se sama rozhodnutí papežského, aby měla ve svědomí pokoj. A proto když Přemysl se klonil ku straně politické, apoštolské Stolici nepříznivé, obnovovala se také pře proti Přemyslovi, tak že r. 1204. jsa stíhán rozličnými ještě nepoho-

---

[1]) Fabricius, Rerum Misnicarum libri. 1569.

dami přemýšlel již o tom, má-li Konstancii propustiti a Adelu opět nazpět povolati.

Nestalo se tak, jelikož se mu časem narodil synáček, budoucí dědic, jemuž dáno jméno Václav. Jest král Český Václav starším bratrem Anežčiným.

Odtud lze si vysvětliti, z jakých příčin hledala Konstancie oběti úsmiřné před tváří Hospodina Boha svého. A jak jistí spisovatelé líčí, pomýšlela na to obětovati alespoň jedno dítko, kdy je ještě pod srdcem nosila, Hospodinu. A dítko to byla Anežka, o níž měla také vidění.[1]) Odtud si lze vysvětliti, proč podporovala milenou svou dceru Anežku v jejích zbožných úmyslech. A když Anežka vrátíc se z Vídně věnovala se dokonalému životu křesťanskému, sdílela se s ní ve zbožné modlitbě i dobrých skutcích lásky křesťanské a nepochybně i v postech a sebezapírání. Kajicný život ustanovila si vésti, by zadostčinila za hříchy svoje a královského chotě Přemysla Otakara I.

Že po smrti královského chotě tím horlivěji a rozhodněji si vedla po boku milé své Anežky, dokud tato žila mimo klášter, nepotřebí doličovati; bylyť jedno srdce a jedna duše.

Proto ne nadarmo ji porovnávají jistí životopiscové s Annou, matkou Samuelovou, která obětovala svého Samuela od maličkosti Hospodinu, aby jemu sloužil ve dne v noci; a podobně druhé Anně vdově ze sv. evangelila nám známé se připodobňuje, která stavši se vdovou veškeren čas v modlitbě a bdění a postech a pracích při chrámu Páně strávila. Těšila

[1]) Zimmermann Diplomatische Geschichte der aufgehobenen Kirchen und Klöster in Prag, str. 48.

se trvám slovy Danielovými (Dan. 4. 24.) ku králi Nabuchodonosorovi: „Nechať se líbí králi rada má: hříchy své almužnami vykupuj a nepravosti své milosrdenstvím nad chudými,“ jakož i slovy anděla Rafaëla k Tobiášovi (12. 9). „Almužna vysvobozuje od smrti, čistí hříchy, činí, že nalezáme milosrdenství a život věčný.“

Roku 1239. zesnul v Pánu nejmladší syn Konstancie markrabě Přemysl a pochován v kobkách tišnovských; a rok na to 1240. rozloučila se máti jeho Konstancie, aby odplatu vzala za vše, co byla ke cti a slávě Boží po smrti krále Přemysla Otakara jako vdova vykonala. Zajisté se postarala o to a důkladně, by kajicností života a modlitbami zabezpečila si milost Boží, která činí z člověka dítko Boží mající nároky na dědictví věčné v království nebeském. Příklad její vyzývá každého k následování. Vskutku, nemohouce snad následovati v nevinnosti života Anežku naši od dětinství svatou, můžeme a máme následovati zbožnou a kajicnou matku její Konstancii, připravující se křesťansky na šťastnou hodinku smrti, na níž věčnost závisí.

Smutkem se pak naplnilo truchlící srdce Anežčino, když ji došla v Praze na Františku zpráva, že milená matka její na Moravě v Pánu zesnula. Avšak netruchlila jako dítě, které s nejistotou nad věčností šťastnou či nešťastnou myslí na svou matku. Doufalať pevně, že matka její, zbožná Konstancie, ve stavu milosti Boží rozloučila se s touto pozemskostí. A by tím spíše a jistěji uzřela „světlo věčné blaženosti“, modlívala

se až do smrti za ni jakož i za královského otce svého a dávala sloužiti mše svaté za duše jejich.

Tělesná schránka královny vdovy, zbožné Konstancie, uložena jest v kobkách chrámu Páně tišnovského podle nejmladšího syna markraběte Přemysla.

Hlava XVII.

Blahosl. Anežka za hrozného vpádu Mongolův a Tatarů r. 1241.

Jména slavných obhájců vlasti naší. — Tataři a Mongolové a plány jejich vůdce Čengischana. — Jedna část táhne na Rus, druhá vtrhne do Haliče, třetí usiluje vpadnouti do Čech. — Strategická moudrost krále Václava I. — Knížeti slezskému táhne Václav I. na pomoc, avšak zatím Jindřich II. Pobožný na Dobrém poli u Lehnice padne. — Ubohá Morava. — Král Václav I. pošle tam svého Jaroslava s vojskem. — Jaroslavova moudrost, zbožnost, rekovnost a vítězství nad Tatary. — Památka na vítězství toto v Olomouci. — Jaroslav † 1277. na Františku pochován. — Zásluhy krále Václava I. — Příčiny ustoupení Mongolů. — Zásluhy Anežčiny.

Jméno krále Českého Václava I. a jeho vůdce Jaroslava s blahosl. naší Anežkou zasluhovalo by zlatými písmeny zapsáno býti do knih historie České i rakouské ba evropské vůbec; nebo jim přináleží zásluha, že zachráněna byla západní Evropa před záplavou Tatarů a Mongolů r. 1241. Sestru Václavovu, klarisku Anežku, proto k Václavovi a Jaroslavovi připojiti sluší, jelikož mu byla rádkyní věrnou a svými modlitbami a posty a bděním ve dne v noci měla beze snadu velikého podílu na vítězství a osudech šťastných krále Václava.

Jako kobylky z nenadání octli se Tataři a Mongolové v Evropě v počtu na 700.000 osob silném, aby pohubili národy evropské a podrobili sobě země křesťanské. A Hospodin si právě krále Václava vyvolil za nástroj k odboji proti sužujícím Tatarům a Mongolům.[1]) „Vychrlila,“ dí historik český, „Asie nenadálým úprkem do Evropy ohromné lidstva spousty, mající u všeobecné povodni potopiti veškeren ranní květ, všecky zdárné zárodky vzdělanosti křesťanské, základy státu a církve, mravův i náboženství, národnosti i osvěty.“

Učený neméně než odvážný minorita Jan de Plano-Carpini vypraven jsa r. 1245. od papeže Innocence IV. v záležitostech sv. katolické církve až do samé střední Asie, sepsal o svém cestování zajímavé dílo, v němž i zprávy podal o mravích a obyčejích sveřepých Mongolův, o zřízení jejich vlády a zásadách veřejného života.

Čengischan čili chan všech chanů, přísný Temudžin, utvořil si na začátku třináctého věku světovládu v Asii a toužil po ní i v Evropě. Měl pak veliký chan moc neobmezenou nad životy a jměním všech svých poddaných. Jsa za syna bohova jmín a pána všehomíra, cítil se býti mocným, tak že slova jeho byla jako mečové vše porážející. Ještě neuplynul věk jeden lidský a moc jeho rozechvěla Evropu, ano dne 16. června 1224

[1]) Palacký ve svých dějinách českých jedná o události této s nadšeností věru příkladnou a důkladností neobyčejnou (I. č. 2. kniha 5. str. 163—181.), tak že jak z pramenů tak z líčení jest patrný zájem, s nímž se spisovatel otázce této vděčné a důležité věnoval.

krvácela první křesťanská knížata v dešti střel tatarských na půdě evropské.

Zaručené zprávy souvěkovců nám líčí obšírně vojska mongolská, tak že byla cvičenější a pohyblivější nežli kterákoli vojska onoho věku; k tomu jejich strašlivá divokost a ukrutnost oproti křesťanům, tak že zapeklitá zášť a nenávist v nich byla proti všemu, co křesťanským slove. [1])

Po smrti Temudžinově dosedl na trůn syn jeho Ogataj, který roku 1237. jal se vydobývati nových zemí v Evropě. Nejprve poslal svého bratrovce Batu, chana kypčackého na Polovce, Bulhary a Rusy. Ač se Rusové statečně hájili, nebyli s to se ubrániti, tak že po dlouhém obléhání staroslavný Kyjev padl dne 6. prosince 1240. Tehdáž byl Kyjev nejlidnatějším městem v Rusku, nejbohatším na poklady chrámové, sklady drahého zboží kupeckého a památky stavitelské.

Avšak to byla jen jedna větev ohromného stromu. Druhá část vedená chanem, který sloul Petta čili Pajdar, vtrhla do Volyně a Haliče, kde porazili vojska Boleslava příjmím Stydlivého, vévody krakovského, který v úzkostech svých se utekl na moravský Velehrad. Třetí část měla vraziti přímo do Čech; než z nastalých překážek ustala od předsevzetí svého spojíc se s Pajdarem, s nímž společně táhli proti Slezsku ke Vratislavi.

Jakmile se roznesla zpráva o pádu Kyjeva na

---

[1]) Obšírnější líčení Mongolů lze čísti v knize Dědictvím Cyrillo-Methodějským vydané r. 1888. Poutní místa a milostivé obrazy na Moravě. Karel Eichler. Divotvorná Matka Boží na posvátném Hostýně, str. 1—25.

Rusi, pojal strach křesťany na západě bydlící. Dne 13. února 1241 lehly popelem Sudoměř, brzy na to Krakov. A jižjiž se chystali dále a nebyli daleko Čech.[1])

Bolestné jest a víře téměř nepodobné, kterak lid po německých zemích trnul strachy a přece nic se nedělo, aby společnými silami takovému nepříteli odolali. Císař Bedřich II. řádil ukrutně proti apoštolské Stolici, na níž seděl 100letý kmet Řehoř IX., jenž v témž roce 1241. zemřel. Kříž byl sice hlásán a poručením papežským kázán ve chrámech, ale nesvornost knížat jak německých tak ruských i polských nedala vzniku obraně.

Proto tím více diviti se jest neohroženosti a obětavosti panovníka v Čechách, který vynaložil vše, by zabránil hrozícímu neštěstí; a Bůh žehnal patrně každému kroku jeho. Činnost jeho a strategická moudrost osvědčila se vskutku výborně a je vší chvály hodná.

Rozeslav na všecky strany posly a listy budil, volal sousední moci blízké i daleké ku obraně společné. Zachovaly se nám listy jeho ku knížatům německým.[2]) V horách pohraničných nadělal drahně zásek a osadil je lidem branným. Uvnitř pak země opravoval hradby všech měst, hradův i klášterů s takovou pílí, že i kněží, mniši, žáci se musili propůjčiti ku potřebným pracím. Že hlavní zřetel brán na královské město Prahu, nepotřebí dokládati. Sem bylo snášeno a sváženo z okolí, čehokoliv

---

[1]) O příbězích v Polsce máme spolehlivé zprávy od současného Boguchvala, biskupa Poznaňského, který zemřel r. 1253.

[2]) Caroli Erben, Regesta diplom., str. 480.

zapotřebí bylo, aby zde hojnost potravin a zbraně byla; zde také uloženy byly poklady a vzácnosti všeliké. Kněžími hlásán v zemi „kříž“ t. j. křižácká aneb křesťanská výprava vojenská proti nepřátelům náboženství katolického na obranu víry křesťanské, a král Václav byl první, jenž křížem ozdobil prsa svá.

Bylo to dne 7. dubna v neděli provodní (neděle Quasi modo geniti, tak zaznamenáno v letopisech), kdy vytáhl Václav I. v čele 40.000 mužů vlastních a 6000 mužů z Němec jemu ku pomoci přibylých z Prahy k Žitavě a do dolního Slezska, nebo tam se hlavním proudem Mongolové byli obrátili. Jedenkaždý byl ozdoben sv. křížem. Jelikož byla neděle, súčastnilo se vojsko ráno nejdražší oběti mše sv. Vykonavše sv. zpověď, smířili se s Bohem svým, nevědouce, není-li to naposledy v životě. Na pochod se vydali s pomocí Boží, nemajíce nikterak zajištěno, uzří-li ještě jednou milenou svou vlast, královské město Prahu nebo rodiště své.

Zatím 9. dubna na tak řečeném „Dobrém poli“ u Lehnice strhla se bitva pro křesťany velmi žalostivá. Pobožný kníže vratislavský Jindřich II., jenž měl sestru krále Českého a blahosl. Anežky totiž Annu za manželku, postavil se v pole proti nepříteli; než nevyčkav, až by přišla pomoc vojska českého, svedl nešťastnou bitvu, v níž až na 30.000 mužů prý zahynulo s knížetem Jindřichem samým.

Co se po bitvě na Dobrém poli dálo, o tom se rozepisuje král Václav ke knížatům německým následovně: „Když Tataři byli v Polště, my

s vojskem svým tak jsme již byli blízci vévody Jindřicha, že ten den po jeho pádu mohli jsme doraziti k němu; on ale bohužel nás ani o radu ani o pomoc nepožádav, dal se s nimi do boje, v němž žalostivě zahynul. My pak to zvěděvše, táhli jsme přece do krajin polských válečně, chtějíce na zejtří s Boží pomocí hodnou nad nimi učiniti pomstu. Ale oni poznavše úmysl náš, dali se na útěk a přes řeky valné i prudké ženouce se bez překážky urazili v jednom dni od rána do večera jedenácte mil.[14]) Patrno jest, že se vysílené vojsko tatarské neodvážilo čeliti hned zase vojsku čerstvému, bojechtivému, za ukrutnou porážku pomsty žádoucímu a silnějšímu nežli bylo předešlé. Že se obrátili Tataři na jih, v tom vidí historikové bádaví velké štěstí pro Evropu; neboť jejich hbitému vojsku na rovinách severní Evropy by byl nikdo neodolal.

Za to ubohá Morava zakusila hrozných pohrom, které se na ni přivalily s Tatary. Těžké vojsko české arci nemohlo nepřítele stíhati; proto se po celé dvě neděle potloukal nepřítel v kraji hledaje cesty do Kladska a přes Krkonoše bezpochyby do Čech. To se mu však nepodařilo. Chránilať lid křesťanský Matka Boží na Stráži (Vartská). I vzali za dobré, podle řeky Odry a Bečvy se bráti, až otvorem u Opavy dne 9. května na svátek Nanebevstoupení Páně do Moravy vnikli. Ubohé Moravany pojala hrůza a nevýslovný strach. Čeho tu neměli očekávati od tak mocného a ukrutného nepřítele, u něhož i ženy byly vycvičeny ve zbrani a v zášti

[1]) K Erbenovi se druží Dalemil, jenž (kap. 82.) opěvuje výpravu Václavovu verši.

proti křesťanům překonaly muže své. Naváděly ť samy děti své, jak se mají mstíti na křesťanských dítkách.

Vědouce, že posud nikdo jim neodolal, jak vše hubí a pálí, a kdokoliv jim do rukou padne, strašlivě každého mučí, křesťany za živa drou a ukrutností a prostopášností pohanských páší; spínali ruce své k Hospodinu a přemilostné Bohorodici Marii Panně, aby, kdy lidská pomoc nestačí, zázračnou rukou svou zachránili křesťany. Lid se rozutíkal do hor, lesů a nepřístupných skal, hledaje úkrytu v jeskyních a doupatech.

Historicky dokázáno jest, kterak se Mongolové rozvodnili po Moravě od jednoho konce téměř ke druhému. Tak pobořeny a v popel obráceny města i kláštery na př. Litovel, Zábrdovice, Rajhrad, Tišňov na západní straně, jako Hradiště u Olomouce, Přerov a jiná města k východu.

Lze si pomysliti, že králova péče neméně se vztahovala k obraně Moravy jako Čech a jiných zemí. Za tou příčinou dal města dobře opevniti, královské hrady obnoviti neb znova postaviti. K tomu netřeba ani připomínati, že se lid se svými zemany sám také bránil, tak že kruté zápasy s nepřítelem pohanským četné byly, a to tím více, když slyšeli, že v brzku na Moravu přibude statečný král český Václav I.

A vskutku co nejrychleji sebrav vojsko nové, kázal mu táhnouti na Moravu, odeslav s ním zkušeného a kraje dobře povědomého vůdce Jaroslava ze Slivna a Šternberka, jenž se stal věhlasným

hrdinou opěvovaným v Rukopise králodvorském básní překrásnou.

Jak na rychlo se výprava vojska na Moravu dála, lze souditi z toho, že když Mongolové k Olomouci přitáhli, Jaroslav již u Jihlavy nejen překročeny měl hranice, opatřenu pevnost města Brna a jiná města a pevná místa, nýbrž v Olomouci čekal nepřítele svého. 8000 ozbrojených mužů z Čech a 4000 z Moravy činili hradní posádku opevněného města Olomouce. Mongolové sem přitáhli myslíce, že Olomouc také padne jako mnohá jiná města. Aby obyvatelstvu nahnali strachu, zapálili kolem vesnice a kde jakou osadu, načež jezdili kolem hradeb jako zběsilí, hledajíce přístupu, jímž by do města vniknouti mohli. Město bylo obklíčeno jako věncem Tatarů, jichž počet na 300.000 hlav čítají; ale hluboké příkopy a vysoké zdě byly jim nepohodlné velmi, že nemohli schladiti svou žáhu na obyvatelích, kteří se jim příliš bázlivi býti zdáli.

Král Václav dobře nařídil Jaroslavovi, aby se s Tatary v širém poli neměřil; toliko by hájil město a obyvatele v něm. Poblízkému klášteru hradišťskému, v němž řeholníci sv. Norberta hájili se s lidem a posádkou četnou, nepodařilo se uchrániti sebe, tak že vše zahynulo, ano sveřepí Mongolové uřezavše hlavy obětem svým a přivázavše je na ohony koňské, projížděli se kolem Olomouce, aby popudili vojsko olomoucké proti sobě. Jaroslav však pod trestem smrti zbraňoval.

Pajdar maje za to, že zbabělost křesťanů příčinou jest otálení k boji, nešetřil vojenské kázně. Vojsko se mu rozběhlo po lupu a kořisti, tak že

jedni až k řece Dyji a na rakouské hranice, druzí na západ až k hranicím českým zaběhli, jiní zase až u Brna pálili a drancovali napořád.

Jaroslava, vůdce královského vojska, neušlo, co se v táboře nepřátelském děje. Na den sv. Jana Křtitele hotovil se k bitvě. V noci v chrámu Páně, jenž „Božího Těla“ slove, sloužena po půlnoci mše svatá, při níž Jaroslav s generalitou přijali Tělo Páně a po jejich příkladě i ostatní vojsko. V řeči k vojsku svému vytknuv povinnosti ku sv. víře, kterou hájí proti pohanům, jakož i ku vlasti své, povzbuzoval k důvěře v Boha a Rodičku jeho: „Neváhejte nasaditi svoje životy; nad námi jest, který pošle pomoc a dá vítězství doufajícím v Něho.“

A pomodlivše se na kolenou „Anděl Páně“ vyrazí ven branou města na nepřítele. Ovšem skrovný hlouček na takovou sílu; než hrdinská mysl a důvěra v toho, který jim byl vůdcem, zmnohonásobila síly křesťanů.

Zbožný Jaroslav kázal s sebou vzíti 5 sv. hostií, které zbyly od sv. přijímání, aby je kněz jako v Israeli archu úmluvy u vojště jeho nosil. Aj hle, v nepřátelském táboře je pohříženo všecko v spánek hluboký.

Na první stráž útočeno. Arci že volala ku zbrani proti nepříteli; ale to vše nepomohlo mnoho. Peta procitnuv vyskočí, volá po svých, chápe se meče. Než hluk a nepořádek, jakož i úspěch dorážejícího nepřítele maří jeho snahy. Tu jej shlídne Jaroslav a hbitě naň se žene. A dříve než se onen nadál,

uťal mu Jaroslav pravé rámě, jímž tasil naň meč, a nepustil jej s očí více, až ho viděl skonati.

Jakmile Tataři slyší, že jich vůdce padl, nastane zmatek a bědování; alespoň mrtvého chtějí vydobyti sobě; avšak ani to se jim nedaří. Proto neváhají na útěk se dáti. Jaroslav je pronásleduje; až když jako letmo zmizeli jim s očí, zastavil svá vojska, aby po dobytém vítězství si odpočinulo. Jaroslavovi nepadlo více než asi 300 mužů, kdežto u Tatarů porážka tak ohromná, že nezbývalo jim než opustiti Moravu, táhnouti do Uher a s Battou se spojiti.

Zaznamenáno jest, že sv. hostie, které z bitvy nazpět přineseny jsou, měly krvavé obruby. Tak přemnoho svědků tyto sv. hostie vidělo, když v olomouckém chrámu Páně Božího Těla v drahocenné monstranci uloženy byly, jakož i památka na přepodivnou událost tuto v den oktavy Božího Těla slavívána byla.[1])

---

[1]) Schmidl Histor. Soc. Jesu prov. Bohem. I., l. 3., str. 241. — Albertus Chanovský S. J. Bohemia Pia. — Josef Přecechtěl, Českomoravský národ vítěz nad Tatary r. 1241. — Setkání se Jaroslava s Tatary opěvuje básník v Král. Rukopise takto:

„Ajta Jaroslav jak orel letě!
Tvrdú ocel na mohúcech prsech
pod ocelú chrabrost, udatenstvie,
pod helmicú velebyster věhlas,
jarota mu z žhavú zrakú pláše.
Rozkácen hna, jako lev drážlivý,
když mu teplú krev sě udá zrieti,
kehdy nastřelen za lovcem žene;
tako zluti sě, vz Tatary trči.
Češie za niem jako krupobitie.

Vítězství Jaroslava ze Šternberka nad Tatary u Olomouce dne 24. a 25. června 1241 dobyté jest oslaveno při nové malbě, kterou řád Tovaryšstva Ježíšova působící od r. 1887. na posvátném Hostýně, chrám poutnický okrášlil, památným totiž obrazem Panny Marie Vítězné.

Jesti na klenbě prostřední obraz představující přeblah. Marii Pannu, ana hledí v pravo k boji, jejž Jaroslav ze Šternberka vede. Oko jeho upřené jest k ní, od níž vítězství ždá. Pod kopyty jeho koně leží Pajdar a jiní vrahové tatarští. V pravo i v levo vojsko českomoravské se svými prapory.[1])

Zdali Jaroslav se před bitvou již zaslíbil Rodičce Boží, že jí, zvítězí-li, vystaví chrám Marianský v Olomouci, nelze udati; avšak po vítězství svém vystavěl chrám ku poctě Nanebevzetí Marie Panny tam, kde podnes na blízku Panny Marie Sněžné marianská ulice se rozprostírá. A mimo to, kdežto nemalou částkou přispěl v Olomouci na stavbu kláštera a chrámu minoritského (nyní dominikánského), vystavěla zbožná choť jeho ctihodným pannám klariskám pražským taktéž v Olo-

---

„Vrazi kruto na Kublajevica,
i by pótka ovšem velelutá.
Srazista sě oba oščepoma,
zlomista je oba velím praskem.
Jaroslav, ves ve krvi s ořem zbrocen
mečem Kublajevica zachváti,
— — — — — —

[1]) Jan Cibulka T. J., Náš svatý Hostýn a velechrám jeho, na vděčnou oslavu 650leté ročnice vítězství nad Tatary od Moravanů pomocí Matky Boží pod Hostýnem a u Olomouce dobytého. 1891.

mouci klášter, jejž naše Anežka, „starší sestra“ klarisek pražských, novou kolonií obmyslila.

Ano týž Jaroslav ze Šternberka jakož i potomci jeho byli ve zvláštním spojení jak s řády sv. Františka mužskými i ženskými, tak s řádem křižovníků pražských. Zakládati kláštery františkánské byla jejich potěcha a Jaroš ze Slivna čili Jaroslav ze Šternberka, věhlasný hubitel Tatarů, zesnuv v Pánu r. 1277. byl na Františku v Praze pohřben v chrámu Páně klarisek,[1]) jako se byl dal král Václav I. také na témž místě na blízku své sestry Anežky po smrti své pochovati r. 1253.

Kdo zná zásluhy Václava krále v bitvách proti Tatarům, nemálo se diví, že o nich téměř ani zmínky se neděje ve mnohých dějepisech evropských, ba ani našich. Král Václav I. se svým Jaroslavem a Bedřich Bojovný vévoda rakouský jsou to, kterým hlavně děkovati jest za vyhnání Mongolů. Vzorné bylo tu spojení obou a společná byla výpomoc. Ještě v srpnu pokoušeli se Tataři z Uher dostati se do Rakous. Než král Český stál na stráži jako orel číhaje na kořisť svou.

I vyslali Mongolové zpytáky své na jakýsi vrch, odkudž bylo viděti do Rakous. Avšak tito spatřivše veliká vojska připravená proti nim a mezi nimi Václava krále Českého, zalekli se a zvěstovali

---

[1]) Kámen náhrobní nasvědčoval tomu po kolik věků, až na konci minulého století, když byl klášter blahosl. Anežky s kostelem zrušen, odvezli si hrabata ze Šternberků náhrobní kámen do Zásmuk, kde až podnes v přívětivém kostele františkánském do zdi po straně evandělní u hlavního oltáře zasazen se spatřuje.

svým, že není radno pustiti se do boje; a protož tou rychlostí zmizel tábor jejich, s jakou se byl objevil. A vskutku stálo na stráži shromážděné vojsko nejen vévody rakouského, a krále Českého ale i patriarchy akvilejského, vévody korutanského a markraběte badenského, ba z okolních zemí vůbec.

Od té doby, dí historik český, obrátil Batu zřetel svůj k jihu, vida, že mu síly přece nestačí k podmanění dalších krajin západních. Pomalu se vyklízeli, až když k vánocům zamrzl Dunaj, stěhovala se hlavní síla mongolského vojska přes něj do Chorvatska a Bosny k východu, odkud byli jako zhoubné kobylky se přistěhovali.

Ještě se zmíniti jest o příčinách ustoupení Mongolův. Dvě hlavní příčiny bezpochyby byly smrt velikého chána Agataje, který r. 1241. zemřel, a pletichy vdovy jeho; ostaloť chanství až do r. 1245. neobsazeno. Batu pak měl také, jest-li ne naději, alespoň právo dosednouti na stolici velechanskou; nechtěl-li vojska ponechati, aby se sama na západě s křesťany potýkala, potáhl je za sebou. Zajisté i ve smrti Čengischana jest prst Prozřetelnosti Boží, která řídí a dopouští vše podle své nevystižitelné moudrosti. Ale toho upříti nelze, že kdyby Mongolové se s veškerou mocí svou ku předu byli hnali, ani Čechové ani Němci nebývali by s to odolati jim. Arci že rázným odporem krále Českého a lidu jeho byl odstrašen Batu od dalšího pochodu; a proto má král Václav neocenitelnou zásluhu.

Co za ten rok Václav zkusil, napsal německému králi Kunratovi takto: „Od velikonoc až po celé léto zakoušeli jsme v Polsku, v Uhrách, na

Moravě a v Rakousích Tatarů podlost a šibalství do syta; neboť v boji proti nim snášeli jsme všeliké svízele den co den a k tomu ještě vedro letní. Viděli jsme jejich ukrutnosti a prostopášnosti, které na Moravě a v Rakousích spáchali atd.“

Že Anežka se svými sestrami nebyla lhostejnou k tomu, co se dálo, nepotřebí dovoditi; spíše bychom měli pátrati po zásluhách jejích, jaké měla v šťastném zažehnání tak strašlivé bouře. S jakou nadšeností a radostí vítala asi hrdinského bratra svého Václava, za něhož se ve dne v noci modlila! A co mluvila k Jaroslavovi, vůdci statečnému statečného vojska, jenž dovedl lid křesťanský osvoboditi ode jha pohanských Tatarů?

Hospodinu napřed vzdala čest a díky a nejsvětějšímu Synu jeho, Ježíši Kristu, jakož i Matce Boží, která divy tvoří. A jelikož na pomoc volala sv. patrony a dědice zemí československých, neopomenula i jim se poděkovati za mocnou ochranu, které krajanům svým poskytli.

Hlava XVIII.

Bolestné se rozejití bratra se sestrou.

Král Václav I. po vítězství nad Tatary až do roku 1242. — Úmysly jeho ohledem pokroku v Čechách. — Pojem pravé vzdělanosti. — Král na neštěstí se ohlíží po kultuře německé. — Rozmařilost v Němcích, na niž naříká misionář veliký, Berthold řezenský. — Zvyky německé se stěhují do Čech. — Nevídané posud u nás způsoby. — Hejřiví cizinci ze všech zemí evropských v Čechách. — Zatím blah. Anežka truchlí — kaje se tím více a král Václav zapomíná sestry své!

Velikých zásluh o křesťanství západních zemí evropských vůbec a Čech s Moravou a Rakousy zvláště získal sobě Václav král český v boji proti Tatarům. Vida, čeho se mu právě za vpádu Mongolů do Slezska a na Moravu v Čechách ještě proti všelikým nepřátelům nedostávalo, jal se nyní, co scházelo, doplňovati. Nejprve dal obnoviti hradby, kde již byly; mimo to kázal vystavěti hradby nové, by čelily proti nepřátelské moci tatarské. Než to vše mu nestačovalo. Nastal mír. A v zemi zkvétal blahobyt. Král pak, bezpochyby že mu to radili Němci proti Tatarům s ním bojující, všude stavěl hrady v Čechách po způsobu hradů německých nedbaje nic toho, že marně sužuje lid, který jen

s nedůvěrou se díval na cizácké zvyky a nelibost jevil při práci své. Jinak bylo ovšem před rokem, kdy nepřítel za humny stál; tu arci s ochotou a hbitostí mělo se vše k dílu. Než nyní byl v zemi pokoj a nebezpečí nebylo žádného.

Avšak ani šlechta, pokud upřímně se brala ve smýšlení a jednání se svým národem, nesouhlasila s úmysly královými, vidouc či spíše předvídajíc zhoubné následky způsobené vlivem knížat německých.

Byloť tehdy v Němcích zle, a to téměř všestranně v ohledu života časného i věčného; za to v Čechách bylo tehdy dobře v obém ohledu. I báli se vším právem, kteří prohlédavější byli, aby se nepřistěhovaly poměry německé i do Čech. Bohužel, stalo se tak!

Král Václav stana se věhlasným v boji po celé Evropě, měl se oddati vývoji kulturního života lidu svého. Křesťanská vzdělanost a pravá osvěta s blahobytem národa měla mu tanouti na mysli; o nich se raditi měl s těmi, kteří by mu byli pravý pojem kultury křesťanské dali. Nebo pravá kultura se nese cestou křesťanského života k cíli, který jest tam nad hvězdami. A veškerá vzdělanost a osvěta a kultura bytí pozemského nesmí býti ničím jiným nežli cestou k říši nebes, která čím více ušlapaná a usnadněná, čím jistější a spolehlivější, čím větší ochrany obyvatelům skytá oproti lupičům a všelikým škůdcům blaha pravého: tím zdařilejší a požehnanější jest vzdělaností a osvětou a kulturou. Ovšem, že vše směřuje hned od malička u výchově dítek k vítězství ducha nad tělem a pozemskostí. Duch

křesťanský jímá v poslušnost tělo, s nímž jest spojen; oba pak v harmonii spějí poslušni jsouce přikázaní Božích k blaženosti věčné, by jednou šťastně přistáli v přístavu spásy.

To věděl král Václav beztoho sám také jsa křesťansky vychován; ano patrno jest, že se dlouhá léta zásadami křesťanskými řídil. Odtud se dá vysvětliti ona harmonie a jednotné smýšlení jeho s blah. Anežkou. Tak bylo až do r. 1243. v životě a panování krále Václava, který v letech těchto „poručníkem svaté římské říše“ slove.

Než na neštěstí obrátil se k západním sousedům o radu či spíše vzal si je za vzor kultury a rozmařilého života, jímž volil oblažiti vlast svou. Ovšem že nebyl on první z králův a knížat českých, který tak jednal; měltě na svém otci Přemyslu Otakarovi I. příklad a jiných Přemyslovcích také. Pohrdajíce domácími mravy počestnými, zpěčovali se proti nim a opičili se po cizáckých způsobech ku zkáze celé země.

A jaký obraz nám skytá říše německá a kultura její bez bázně Boží? Kdežto ostatní knížata německá žila v ustavičném sporu a potýkání se vespolném, bezbožný císař Bedřich II. nepřestával nastupovati na prospěch vlastní vůči všem právům, které apoštolská Stolice měla a má v křesťanském světě. Zničiti papežství aneb učiniti z něho pouhou loutku, kterou by si dle libosti zahrával, zaujímalo mysl jeho: než věru moc náměstka Ježíše Krista má podstatu tak silnou, že ani brány pekelné jí nepřemohou. A kdo vrazí na kámen úhelní v církvi

Boží, kterým jest Ježíš Kristus, neurazí a nezvrátí kamene, ale sebe sama urazí a sebe zničí.

Tak bylo s císařem římským říše německé. Konečně, roku 1245. Bedřich II. byl sesazen, a r. 1250. zemřel. Vyplnilo se na něm, co na jiném nevěrci, jenž se posmíval a rouhal božství Ježíše Krista říkaje, že Ježíš Kristus, jsa tesařovým synem a tesařem, nemůže býti Bohem. Ano jako tomu nevěrci tak i Bedřichovi patřila odpověď: „Ó, ten tesař dělá rakve a proto pozor!“ t. j. onť pánem života a smrti. A proto počátek moudrosti bázeň Boží!

Na základě zpráv, které líčí kulturu zemí německých za tehdejší doby, budiž tu podán obraz její. Zprávy tyto úplně spolehlivé nám skytají spisy kazatelské po velikém hlasateli svatého evangelia, ctihodném knězi františkánském, br. Bertholdovi řezenském, který 30—40 let zastával úřad misionářský v zemích německých; zemřel v pověsti světce dne 14. prosince r. 1274.

Při jeho kázaních býval takový shon, že kde se objevil, shromáždilo se na 30.000 až 50.000, ba i 80.000 posluchačů z blízka i z daleka. I v Praze meškal za blahosl. Anežky a kázal lidu i stavům vyšším, zdaž jednou neb vícekráte, není povědomo. V Králové Hradci kázal r. 1240., jak obyčej míval, latinsky; při čemž mu jako tlumočník pomáhal k vůli těm, kteří latinsky neuměli, br. Petr z Hradce. Účinek a dojem slov jeho v Králové Hradci byl tak úchvatný, že se na místě odebralo k němu několik měšťanů žádajících, by jim zůstal v městě anebo zjednal několik bratří řeholních, kteří by jim slovo Boží hlásali. Chrám sv. Jana na blízku králov-

ského hradu byl jim tehdy vystavěn a odevzdán.[1])

Sami Němci bědují nemálo nad spoustou oné doby, kdy v Němcích a jmenovitě v Porýnsku místo práva rozhodovala silná pěsť, právo totiž silnějšího. Množství rytířův a panošů živilo se tím, co jim do rukou padlo. Kdo jim do rány přišel, toho vraždili a loupili. Vše si libovalo v dobrodružství. A co pravým panstvem bylo, známo jest svou nenasytností a svým vydíráním, tak že soužili lid ubohý až do úmoru. Všeobecně se mělo za zvláštní trest Boží, že nápadně málo kdo z členů rodin vyšších dospěl stáří vysokého nebo smrtí přirozenou bez násilí skonal. Bez ohledu na právo a pravdu číhal každý, kde by komu co uloviti mohl. Světský stav stál proti duchovnímu, jehož nestydatě hanobil. I napínal fantasii, by nejhnusnější historky na duchovenstvo vylhal; pak je o něm roznášel a na útraty důstojnosti kněžské při veselých společnostech druhé jimi bavil. Proti mužům vážným a učeným ze stavu duchovního stáli páni světští, kteří nechtíce se sami ničemu učiti, vědám nepřáli; a mezi oběma byla šlechta se svým dobrodružným ba divokým životem na samotách ve hradech, kde vedli život podobný krkavcům a jestřábům.

Proto volá ctihodný kněz bratr Berthold:[2]) Voda se nám, rozmilí v Kristu, proměnila v krev; nebo tak daleko už jsme, že se prolévá krev lidská beze všeho, jako by to voda byla. Kde pak je cena života lidského?! Běda ženám, které jedu míchají

[1]) Ant. Frind. Kirchengeschichte Böhmens, II., str. 288.

[2]) Kázaní na 4. neděli postní čili družebnou, v němž vykládá 10 ran egyptských.

aneb jsou radou ošemetnou na zmaření životů lidských! A běda mužům, kteří ve své lakotnosti radí k nespravedlivému prolévání krve. Vizme jedovaté žáby, kteréž vystouply z řek a vešly do domů a komnat, do příbytků služebných a služebnic. Tyto jedovaté žáby jsou bludaři plní jedu jako ropuchy, potají a zřejmo vystupují, a to tak četně, že všude se s nimi setkáváte. A horší jsou nežli byly žáby egyptské; nebo kdežto tyto sužovaly zlého krále egyptského, sužují tito krále nebeského v jeho vlastním paláci královském, t. j. v církvi Boží. [1])

[1]) Beati Fr. Bertholdi a Ratisbona sermones ed. Fr. Petrus Hoetel or. S. Francisci, Monachii 1882.

Einiges über Berthold v. Regensburg von Rud. Pifll. Programm des k. k. deutschen Ober-Gymn. Prag, Klein-seite, 1890.

Prof. J. Schmidt über Berthold v. Regensburg. Programm des k. k. Ober-Real-Gymn. Wien, 1871.

Berthold von Regensburg, von Karl Unkel. Politische und kirchliche Zustände um die Mitte des XIII. saec. Goerres Gesellschaft zur Pflege der Wissenschaft im kathol. Deutschland, 1882, Köln.

Dr. Alwin Schultz, Das höfische Leben zur Zeit der Minnesänger. 1880. Leipzig (2 Bände).

Bruder Berthold von Regensburg. Ein Kulturbild aus der Zeit des Interregnums v. Prof. Theod. Wieser. Programm des k. k. Gymnas. Brixen, 1889.

Gesundheitspflege im Mittelalter, Kultur-geschichtliche Studien nach den Predigten des 13—15. Jahrhunderts. Dr. Kotelmann, 1890. Hamburg.

Dr. Schönbach Ant. Gratz 1890 über eine Grazer Handschrift lateinisch-deutscher Predigten, namentlich Citate von Berthold von Regensburg lateinisch und deutsch.

Berthold von Regensburg, ein Socialethiker des Mittelalters. Deutschland, Wochenschrift für Kunst, Wissenschaft und sociales Leben, Dr. Max Kohn.

Die Chronik von Worms.

A jako se v Egyptě všecken prach obrátil ve hmyz a štěnice, tak máte štěnice a horší jich všude. Štěnice zovu tuláky a poběhlíky, kteří se semo tamo potulují. Jesti povolání mnohých dělati šašky, šprýmy a kratochvíle, prováděti hry a kejkle a při tom okrádati lid. A místo počestné práce oddávají se ženské u velkém množství řemeslu nevěstek a veřejné hanby. A koukolu takového roste tolik, že je takřka země plná, a co dříve dostávali chudí, to vše seberou ostudy tyto. Ano touží i na osoby duchovního stavu a vyklouzlé řeholníky, kteří peněz hledají a svaté církve svým životem hanobí, prodávajíce falešné odpustky a domnělé ostatky svatých; lichotí pak lidu, by ho ještě více zkazili. „A přišly mouchy přeobtížné na nás a na všecku zemi,“ volá Berthold, „a tací jsou lidé ziskuchtiví a lakotní všeho druhu, kteří jako vampíři ssají krev lidskou!“ A jako mor zmocnila se stádce pýcha a duch světský. Dříve žily osoby duchovní v poslušnosti, prostnosti a chudobě uspokojujíce se špatnou stravou: než úbytě dostal onen duch a skorem úplně již vymřel, tak že z oné prostoty a bývalé skromnosti nezůstalo po větším díle ničeho.

Vředové a pryskýřové na životě pokolení lidského jsou zášť, závisť, nenávisť a škodolibosť, které všude panují a nabyly vrchu. A krupobitím s hromy, blesky a požáry porovnává množství lidí, kteří olupují kláštery a chrámy jako snad nikdy dříve nebylo. A co zbožní otcové jejich za křesťanských časů požehnaných byli Bohu svému obětovali, to synové jejich, praví vlci, násilím vydírají, jevíce svou bezbožnost a zlovolnost. A ještě si zakládají

na tom, že jsou právníci, obhájci, soudcové, páni a knížata lidu Bohu zasvěceného!

V Egyptě byly kobylky. Než ani těch ušetřeni nejsme. Jako v Egyptě pokryly zemi a co pozůstalo po krupobití, všecko snědly, tak vojáci přepadajíce ubohý lid, jenž beztoho nic nemá, berou jim poslední kolikráte sousto a jsou ukrutnější nežli všichni ostatní. Jsouce z obecného lidu vědí, co a k čemu každá věc jejich se hodí, olupujíce je napořád. Toť ta rytířská chasa tak ukrutná přece nebývá!

Ani tmy egyptské neminuly se s námi. Ó jaké tmy neplech a neřestí hříšných uvalily hříchy tělesné! Den se již obrátil v noc jak u stavů vyšších tak nižších. Necudové všude ve všem podle srdce, v zraku i v sluchu, ve slově i v jednání. A zlořády tyto tak zevšeobecněly, že ani církev Boží ani chrám Páně ušetřen jimi neostal. Berthold porovnává dobu tuto s dobou, kdy se dálo, co se čte 2. Makab. hl. 6. a násl.

Konečně zbývá smrt prvorozenstva, která věru nejhroznějším trestem byla a jest podnes. „Prvorozenci," vykládá, „jsme my na světě katoličtí křesťané. Umírají mnozí, avšak jakou smrtí! Snad nikdy ještě katolíci tak bídně neumírali, jako za našich dob! Příprava se odkládá až na poslední chvíli! A když nastane poslední chvíle, co se děje? Bez lítosti a zkroušenosti žili, bez lítosti a zkroušenosti umírají. Blíží-li se konec, honem honem jenom velebnou Svátost přineste; umříti jest! Co pak nevíte, jak nebezpečno jest přijmouti nejsvětější Svátost bez přípravy?! „Kdo nehodně jí, sám sobě soud jí, poněvadž nerozeznává." 1. Kor. 11. 29.

Tak toužil věhlasný kněz na zlořády krajanů svých v Němcích. A přece s druhé strany vynikala církev Boží tehdy dušemi svatosti neobyčejné a učenosti veliké. Duchovenstvo světské ovšem také pokulhávalo, jednak nižší nejsouc dosti vzdělané, jednak vyšší brané více méně z urozených rodův a protekcí, které rádo si hovělo a prázdnin dbalo. I na řády starší se poněkud touží, že nepěstovaly svatost a umění s vědou jako zprvu. Než byli také řádové plní zápalu a apoštolského ohně, jmenovitě byli to nově vzniklí řádové sv. Dominika a sv. Františka, kteří obrodili církev Boží. Arci že v Němcích jen s nelibou byli přijati synové sv. Františka; bezpochyby byl přísný život jejich všem vrstvám jak osten do svědomí zanedbaného vražený.

Sám pak bratr Berthold velebí duše takové ve svých kázaních za příležitosti, kdy mluví o odpustcích a svatosti života. Vstupují, tak dí, nevinné ještě duše do klášterů, by tam až do smrti svatě žily, pokání činily, za obrácení hříšníků se modlily a zadost činily za ty, kteří z hříchů svých se nekají.

Na tom není dosti. Bývalo tehdy ve zlé vykládáno, když někdo na cestě do chrámu Páně k službám Božím mnoho řeči vedl: tím větší zajisté zdrželivosti v jazyku dbáno v chrámu Páně samém. A pohoršením veřejným bylo, nedbal-li kdo o kostel. Proto měli lidé ještě smysl k povinnostem, které jim Bůh ukládal. A jak právě z bratra Bertholda dočísti se lze, odporučovala se věřícím sv. víra proti všelikému blouznění. Obrana pak víry kato-

lické naproti bludařům, nevěrcům a židům záležela v útěku a vyhýbání se jim jako hadům a štírům.

Co se výchovy za tehdejších poměrů dotýče, pravdať, že mužské pohlaví namnoze hovělo mravům nekřesťanským, vášním nezřízeným, které arci tak škrobeně a tak uhlazeně jako nyní v jistých třídách jest vídati, se neobjevovaly; ale byly snad méně nebezpečné, nežli nyní ve století lidstva rozmazleného a zženštilého jest pohanství moderní.

Za to výchova ženského pohlaví byla vedena ponejvíce v klášteřích duchovních panen, které cvičily své svěřenky nejen ve čtení a psaní a ve zdvořilostech, nýbrž i v modlitbě a bohabojnosti a křesťanské pokoře a poslušnosti. Bývalo pak tehdy všeobecně zvykem, že se i světští lidé modlívali doma církevní hodinky, jako duchovní osoby po kostelích v kůrech. Přináleželoť také k výchově řádné dívek uměti žalmy a rozuměti žaltáři a v něm míti zálibu; za to bylo za tehdejší doby vysoce urozených pánů a rytířů jak zručných v užívání zbraně a v sekání poklon a jiných zdvořilostí, tak nezručných ve čtení a psaní, že mnozí z nich neuměli ani čísti, ba sotva svoje jméno napsati.[1])

---

[1]) Probírajíce rozličné spisy k této hlavě o středověku čelící, nemohli jsme nepozorovati, jak málo dle pravdy tak zvaní svobodomyslní spisovatelé o kultuře středověké píší. Myslili bychom, jakoby vše samá smyslnost a necudnost a ohavnost doma i na ulici do všech stavův obého pohlaví se byla zahnízdila. Odkud to? Po našem zdání čerpali spisovatelé tito úsudek svůj o středověku křesťanském namnoze z pramenů kalných, jakými jsou jisté básně milostné, popěvky a povídky či novely tehdejší doby zaujímajíce místo nynějších špatných románů.

V úpadku, ba v rozkladu byla kultura německá. A kultura tato se úsilovně stěhovala do Čech. Slovanská říza neslušela více; stará jména slovanská zvetešila a ustoupla jménům německým;

Jak básníci a povídkáři tehdejší, tak toulaví zpěváci a kejklíři vyhledávali předměty na pikantní historky, a lhali jmenovitě o duchovních osobách a vymýšleli, zrovna jako za našich dob to páší svobodomyslné čili židovsko-liberální časopisy. Cokoliv jen fantasie zbrklá toulavých zpěváků poskytla, vše metáno na kněze; a takové šprýmy pro zasmání veselé a dobrodružné chasy, jež po hradech hejřila a hry a turnaje provozovala, byly právě vhod. Ajhle, takoví prý kněží, sami jsou nejhorší a pak chtějí kázati lidem a zbraňovati v užívání světa! Dobře podotýká francouzský spisovatel Vaublanc ve své knize (la France au temps des Croisades II., str. 316.), že někteří lidé darební nejsou všichni. Jistí lidé rádi takové věci slýchali a se jimi bavili; ovšem, že sami nevěřili, že by vše pravda bylo, co kejklíři a šaškové jim nalhali.

Co se pak našeho věhlasného kazatele Bertholda Řezenského týče, arci že si dobírá mnohdy i duchovních stavů nešetře jich, a to bezpochyby proto, že bývávalo také množství kněží na jeho kázaních. Poznamenati však také sluší, že jsou jmenovitě co do výtek na duchovenstvo vyšší i nižší rozličná vydání jeho spisů, která mezi sebou nesouhlasí, a proto nelze o tom pochybovati, že leckteří opisovatelé těchto kázaní buď sami do těchto kázaní ledacos přidávali, čeho opatrný kazatel nikdy nevyslovil, aneb že i pozdější čtenáři do těchto kázaní přidávali leckdy i zlovolné poznámky a doplňky nemístné, které pak spolu s textem opisovány byly.

Zajisté měl Berthold veliký též dar řečnické síly doveda rozplakati a rozveseliti své posluchače, jakož i živými barvami do duše jim znázorniti, co byl sobě předsevzal. Avšak nebyly to u něho nikdy pouhé kejkle nebo bubliny (jak se jistým řečníkům někdy stává, chtějícím duchaplně mluviti), nýbrž závažné důkazy to byly, kterýmiž úsilovně vnikal do útroby duše lidské, vyluzuje dojmy dle předmětu, o němž posluchače usvědčiti si byl předsevzal.

dvory lechův byly příliš starodávné a selské, za to hrady na vrších a v lesích staly se modou. Už nestavěli hrady jenom na obranu proti nepříteli, ale z marnosti a touhy po životě bezuzdném a marnotratném. Hrady vystavěné králem samým svěřeny jsou cizozemcům, kteří krále na ně zvali a mravně ho kazili. Na Hradčanech dvůr lesklejší než předchůdců královských. A neobyčejný svit při dvoře královĕ bil tehdejší šlechtě příliš do očí, než aby mu odolali.

Přepodivný vítr vanul po Čechách a na Moravě, při němž jedni sténali, že se zalknou, druzí výskali a jásali. Na královském hradu slyšeti jest cizí zpěv, jemuž posud Čechové navyklí nebyli; zpěvní přece byli od jakživa, ale takovým skřekům se neučili, jaké nyní slýchají. A z ciziny je tolik lidí kolem krále a po celé zemi, jmenovitě v Praze, že se česká šlechta mezi nimi ztrácí jako jednotlivé květy na záhonech pestrých. Zdá se, že sezval král do Čech ze všech zemí cizince, voliv míti kolem sebe všechny národy.

A cizinci tito obdrželi výsady královské na újmu vlastních poddaných, kteří platili králi daně a to dosti veliké, jelikož král stokrát více spotřeboval nežli jeho předkové.

Ale byla to sláva pro Čechy! Tu vybraní rytíři z Francie, tu mohutné postavy holandské a anglické, tu bohatýrové polští, i z dalekých Španěl přilákal lesklý dvůr králův dobrodruhy; ani flámové nescházeli jakož i magnáti z Uher. Z rozličných zemí německých i neněmeckých navštěvovalo množství pánův a hostů slavného krále českého, za nimiž

jako kobylky přicházeli potulní zpěváci, kteří prý ošumělé erby otců, vypráhlá hrdla, prázdné kapsy, meče zrezavělé s sebou přinášeli. Rýmování a milostné popěvky měly jim zjednati slávy a štěstí. A zjednaly také; nebo odměněni bývali až příliš štědře. Zlato prý jim od štědrých velmožů do klobouků s vlajícími péry jen pršelo. Jaký to věru bezstarostný život! Od hradu ke hradu, od města k městu, z rozkoše do rozkoše putovati; všude býti zvánu, vítánu, poslouchánu a obohacenu; nebe bylo na zemi! Takových pobudů přitáhlo do Čech za Václava krále jako do vydobyté země nesmírné množství! Aj hle, ještě do nedávna by se byli na ně Češi s ošklivostí dívali, a již začínají jim se diviti a je chváliti a v podobném nemravu si libovati!

Sotva jedni odtáhli, navštívili Prahu zpěváci jiní; patrno, že hrad králův napřed poctili. Jako si tuláci sdílejí, kde se dá co uloviti a dobrého dne užiti, tak si podávali jedni za druhými dvéře. A v průvodu jejich osoby podezřelé z jižní Francie fantasticky přioděné a hlínkami líčené, tak že všude, kde se objevily, zpěv, rozkoš, hudba a nové tance na pořádku byly, až do omrzení.

Aby se prý za hranicemi o Češích lepší náhledy utvořily, roztahovali královští úřadníci pohostinské právo a nadržovali cizincům, jimž dávali přednost. Urození pak páni měli zase každý svou chasu po hospodách uloženou, tak že se vše po Praze cizotou jen hemžilo, cizácký nemrav a zlou památku zanechávajíc. „Češi si tehdy nasazovali do svého hnízda plemeno hadí a ve vlastním domě

popelkami byli,“ tak napsal kdosi perně, ale s pravdou.

A věrná sestra Václavova truchlí jako holubice a lká před Hospodinem nad nešťastným bratrem svým, který až do poslední chvíle jinak smýšlel a v křesťanských skutcích záliby své míval. Zatím modlitbami se doprošuje Hospodina o smilování a milost bratru svému. A k modlitbě a bdění družila se neobyčejná přísnost, kterou sobě vedla oproti svému nevinnému tělu. Jak se chová sestra k svému tělu a jak bratr její! Kaje se truchlící sestra za bratra svého! Jen co nevyhnutelně potřebné, toho si dopřeje, a by i to bylo s sebezapíráním spojeno, zařídí si život svůj. Ve dne v noci snaha její, jak by mohla spůsobiti bolest tělu svému. Ač ve světě na královském dvoře vyrostla a vybíraným krmím navyklá byla, v řeholi se zdržovala netoliko masitých pokrmů, nýbrž vařiva všelikého, že nepožívala než kousek chleba a něco syrového ze zahrady, a to jednou za den. Kde který poustevník přísnější život sobě kdy vyvolil?

A přísné posty tyto zachovávala Anežka přede vším, kdy řehole posty předpisovala, jako ve středu a pátek, na vigilie před 4 svátky marianskými, 40denní půst, jakož i půst od sv. Martina až do Vánoc. Než mimo to ukládala sobě ráda posty soukromé, kdykoliv jí něco na srdci leželo. Kdo nám může pověděti, co jí vše láska křesťanská kázala, aby se za bratra bloudícího obětovala! By pak smyslnost úplně vyloučena byla a přístupu neměla do čistého srdce jejího, nebylo údu na těle, jemuž by byla bolesti nečinila. Pro každý úd

měla něco, čím ho navykala snášeti příkoří a trýzeň.

Že se nezastyděl král, kdykoliv si vzpomněl na svou sestru, kdykoliv mu prosby a výstrahy sestra jeho vzkázala. Což nemusil zvolati: „Ó sestro milená, ty se za mne trápíš, až se snad utrápíš, a já neustávám ve bláznovství hříšném, až mne sklátí bláznovství to do hrobu! A ubohá duše má, čí potom budeš?“

Než zlotřilá chasa honila krále jako zvěř až do únavy, tak že samou rozkoší král upachtěn uléhá pozdě v noci. A sotva že procitne, číhají naň jako na vzácnou kořist náhončí jeho, aby jim snad neušel: proto neměl chvilky volné, v níž by se byl vzpamatovati mohl. Tak se rozešel milý bratr se svou sestrou, kterou druhdy tolik miloval!

Hlava XIX.

Anežka vidí bratra svého ku jeho vlastní škodě víc a více se jí vzdalovati.

Velký převrat v Čechách uprostřed XIII. věku. — Rytířstvo a jeho původ. — Dobré a nedobré stránky jeho. — Opičení se po cizině. — Německá jména České šlechty. — Václav I. zneužívá bohatství a rozhazuje statky nehodným, utiskuje poddané. Je nekalých zpěvů milovníkem a básníkem. — Nejstarší syn jeho Vladislav otci podoben. — Král vyhledává samotu, aby mohl náruživostem hověti, miluje hony a lovy, zkalí Anežce štěstí života. — Anežka přísné pokání zaň činí, padne do těžké nemoci a octne se na kraji hrobu. — Anežka a Václav jaké protivy života!

Až do r. 1243. lze říci, že byl král český Václav I. a království jeho vzorem křesťanství, jak se na zemi objevuje. Velmi pochvalně vypravují o království českém pramenové historie české a dle nich historikové čeští i němečtí; než vypravují také, kterak uprostřed 13. věku stal se v Čechách co do mravů a způsobů veliký převrat, bohužel nikoliv k lepšímu, nýbrž k horšímu. Dle pokračovatele letopisů Kosmových vzaly mravy křesťanské a život střídmý a střízlivý ve smýšlení a jednání jakož i ctnostný namnoze za své a jejich místo

zaujala marnost světská s hejřením.[1]) Panstvo se neslo za královským dvorem a v náklonnostech svých k prostopášnostem, omlouvalo se, že toho moda a šlechtické zvyky vyžadují. Hlučné hry ve zbrani a beze zbraně, sedání a kolby čili turnaje pořádány za velikých příprav, které spotřebovaly mnoho peněz i času a práce. Ani jinak pomysliti se nedá, než že občanstvo, vidouc nádheru panstva, následovalo je v kroji a spůsobech dle poměrů svých.

Původ rytířstva jest arci vší chvály hoden a vznik jeho jest na půdě křesťanské. Vyvinulo se v západní Evropě kolem 11. století, načež se šířilo dál a dále. Vysvoboditi sv. země, kde Ježíš Kristus Syn Boží se vtělil a narodil, kde pro nás pracoval, až krev svou za pokolení lidské vyliti ráčil, hájiti křesťany proti ukrutnostem sveřepých Turků a Saracenů a jiných nepřátel křesťanských, byl skvělý účel křesťanského rytíře. A s jakými obětmi byla mnohdy výprava jeho do sv. země spojena, viděti jest na zbožném choti svaté Ažběty durinské. kdy křesťanský kníže Ludvík opouští v nejlepším věku svou rozmilou choť, své malé dítky, svou zemi a loučí se, až div mu srdce nepuká bolestí, se vším, co mu po Bohu nejdražším; ale zájmy Ježíše Krista a sv. církve Jeho vyžadují oběť tuto. A proto neváhá a táhne do boje netuše, že se více nevrátí do vlasti své, k rodinnému krbu.[2]) Tak i z vlasti naší mnozí šlechticové vytáhli spolu se sousedními

---

[1]) Fontes rerum Bohemicarum II., 303. Příběhové krále Václava I.

[2]) Kobler S. J. Katholisches Leben im Mittelalter, 4 Bände.

pány, aby se súčastnili sv. boje za Palestinu a křesťanské jméno.[1])

Než, křižácké výpravy časem přestaly: nepřestalo však rytířstvo. A tvoříce zvláštní třídu šlechtictva, vzdělávali se v užívání zbraní, až s nimi povstalo i mnoho nešvar. Předně poznali u východních národů věci, které u západních sotva dle jména byly známé, tak že rozprouděná smyslnost lidská nabyla potravy posud neznámé i doma. Rytíři pak tito chtěli okázati druhým také své umění; čímž zavedeny tak zvané turnaje čili sedání, které ponenáhlu došly konců žalostivých velmi. Zápasení, vládnutí zbraní a koněm veřejně ukazovati, a svým statečným a hbitým výstupem pobaviti diváky obého pohlaví zajímající se o hry a skliditi za to chválu ano i odměny, nemělo by do sebe ještě nic pohoršlivého. Avšak způsob, jakým se hry tyto odbývaly, neukazoval ani udatnost ani obětavost pro věc svatou, které také při tom nebylo. I za doby míru jsouce vojínové křesťanští ve službě církve sv. měli příležitosti hojně hájiti církev Boží a sluhy její proti násilí a do ochrany bráti chudé a nemocné, vdovy a sirotky; než málo se tím zabývali majíce starostí jiných až darebných.

Pravda jest, že úctou přeblahosl. Bohorodičky Marie Panny vymanila se žena ze starověké poroby, a pohlaví ženské dosáhlo stanoviska mu příslušného. Nikoliv pak pravdou není, že by následkem křesťanského stanoviska bylo se vyvinulo ono ctění

[1]) Dr. Winter, Kulturní obraz českých měst, I., str. 136 a následující.

a uklánění se ženskému pohlaví, ono zbožňování, jak se mu za našich dob říká, krásek i nekrásek. Spíše to byla přemrštěná vášeň smyslná, která poháněla muže tyto k chování příliš uhlazenému, k výdajům přemrštěným a mravům nejen zjemněným, nýbrž zženštilým. Tak bylo ve Francii, odkud se přistěhovala moda se svými způsoby do Němec.

Čeho se v Čechách prohlédaví páni obávali, nastalo brzy vskutku. Zhýralému životu naučili se šlechticové čeští, ze styku s knížaty a hrabaty německými, jako tito s francouzskými. Vytýká se sice Čechům, že prý odjakživa všeho, cokoli v cizině byli viděli, rádi celou duší se chápali a smysly a city své přikládajíce vše nasazovali, aby ve skutek také uvedli co viděli. Možná! Avšak to se zdá asi těm, kdo ze země nikdy nevyšli a jiných národů nepozorovali. Nám nejbližší jsou arci Němci, od nichž naši krajané mnohých vlastností dobrých i zlých na se berou. Ale Němci zase přiučovali se od jakživa od národů romanských, Francouzův a Vlachův. A že Angličané rádi putují do ciziny, aby mnoho viděli a nápodobili, to jest staré a starobylé po všem světě. Jedni pak národové druhých jsou čilejší a bystřejší v myšlení, pojímání a provedení pojmů svých, k čemuž nemálo napomáhá jižní poncbí, které valně účinkuje na povahu lidskou. Odtud se dá také vysvětliti závistivé soptění národů jedněch proti druhým.

Škoda, že král Václav I., jemuž se nenedostávalo schopností panovnických, jaké jsou moudrost a statečnost a spravedlnost i dobrota, pokazil zase

vše, co byl dobrého učinil, přehnaným nadržováním cizincům.

Proč by nebylo dobré volati i z ciziny muže vzdělané duchovního stavu, aby zakládali školy a vychovávali mládež vlasti, aneb dáti příslušné svobody průmyslníkům a řemeslníkům třebas z ciziny přišlým, když se tak rozmnožuje blahobyt země vlastní a pokrok a domorodci se učiti mohou od cizích? Ale na úkor svojinců, svých poddaných, dávati cizým výsad a svobod, jichž se vlastní poddaní marně domáhají, jest najisto nespravedlivé.

Dovedl král Václav zvelebiti města česká a postarati se důkladně o pokoj a bezpečí po silnicích, dokud dobrou vůli měl. A toho snad i potřebí bylo, by se bohatá země česká měřiti mohla se zeměmi jinými. Než do měst dávati ponejvíce obyvatele cizí a nadržovati jim na úkor Čechů, byla veliká křivda, které se dopouštěl král.

A dovolil-li nebo nařídil-li Václav, aby šlechta česká, což do té doby nevídáno bylo, hrady si stavěla pevnější a bezpečnější a úhlednější nežli byly hrady staré třebas návodem stavitelů německých, kdo může mu ve zlé bráti? Avšak co neslýcháno bylo do té doby, šlechta česká dávala tehdy novým svým hradům jména téměř naskrze německá; načež ze jmen hradů brali sobě jména rodinná jako na př. Jaroslav a Havel Markvartici kastellana Děčínského vystavěli sobě Loewenberg (nyní Lemberk) r. 1241., majíce lva ve štítu; Vok, syn a vnuk Vítkův z Prčic nosili v erbu svém růži; i postavili sobě (1241—1246) hrad Rosenberg nad Vltavou. A slavné jméno toto jest až podnes v dě-

jinách země české známo vztahujíc se na rod z Rosenberka. Zdislav, syn pana Diviše z Divišova, vystavěl r. 1242. hrad Šternberg v Kouřímsku, jehožto jméno dědičné jest až podnes v hraběcím rodu ze Šternberků.

Tak vešla v zapomenutí slovanská jména z Ronova, z Přibislavi, z Žitavy a j., za to povstala jména pánů z Riesenburku, Lichtenburku, Švamberku, Valdeku, Vartenberku, Valdšteinu, Falkenšteinu, Klingenberku, Majdberku atd. atd. Toť jsou arci znalcům historie české povědomé věci: proto je však na paměť uváděti zbytečno není, aby patrno bylo, co nesloužilo tehdy k dobrému.

Zavrhovati mravův a způsobů dobrých, protože domácí jsou, a za zlato kupovati pozlátko ba i horší ještě věci z ciziny, jen když je to z ciziny, znamená zvetšelou neb ješitnou mysl; za to prospěchu se domáhati, vzdělávati se, osvojovati si co jest koliv dobré, byť i bylo z ciziny, zajisté jest chvály hodné, a jaké zpěčování koliv bylo by ješitností a nerozumem a na škodu celé vlasti.[1])

Toť jisto jest, že veškerá hra rytířského sedání a turnaje, jichž napotom v Čechách tak horlivě dbáno, zanesena jest k nám z Němec. Jistý králův důvěrník, jménem Ojíř ze Friedberka, jehož Václav I. obmyslil panstvím Bilinským, obeznamoval krajany naše první hrou zbytečnou; a za nedlouho naučili se mladí šlechtici čeští kláti s touže umělostí, spanilostí a rytířskou myslí, jako přední mistrové bo-

[1]) Palacký, Dějiny české, kn. V., strana 145; Tomek, Dějepis města Prahy, I., str. 167.

jovné hračky, Francouzi; tak praví český historik. Ano vídáno rytíře české choditi pro dobrodružství až i do Paříže.

Při dvoře královském nastala nádhera posud nevídaná a nejen při dvoře, ale u šlechty české vůbec, tak že co do přepychu ve zbroji a v šatstvu předčili samé Němce. Skvostná brnění, zářící se přilbice a pancíře a štíty, na ty touží Dalemil ve své kronice; i do bitvy se přiodívali aksamitem zlatem protkaným; a čabraky měli hedvábné, na nichž erby rodinné v perlách se leskly.[1])

Země ovšem byla bohatá; že pak k urážení Boha není lidem bohatství dáno, z křesťanského stanoviska mohli rozuměti všichni. Ale vášeň činí člověka slepým. A ubohý lid, jenž povinen byl na svou vrchnost pracovati, vida, co se děje, jitřil se. Zajisté se vzmáhala v lidu roztrpčenost a zášť proti králi samému?!

Václav jsa dříve k dobrým účelům štědrý, nyní zbytečně rozhazoval hromadně peníze a statky, a to cizincům, že při všem bohatství ani nestačovaly příjmy do královské komory plynoucí. Čím pak král byl štědřejší, tím více veselých hostů putovalo z ciziny do Čech, aby se ucházeli o přízeň krále českého, který prý cizince tak rád vídá a je s královskými dary po královsku propouští.

Václav tudíž, král český, nadělal království dluhů a nemaje více peněz, rozdával hrady a statky královské svým důvěrníkům, kteří více milovali sebe nežli krále českého. Ale záhuba tato nebyla nejhorší. Dály se ještě horší věci králem Václavem.

[1]) Dr. Zíbrt, Dějiny kroje v zemích českých, str. 135 a násl.

Maje také zalíbení v krasoumě a básnictví, jak tehdy obyčej byl, pěstoval král český básnictví a to německé. Ve sbírce německých písní, pocházejících z počátku 14. věku, stojí také píseň německá krále českého Václava I., kterou sám složil. Což, v době míru pěstovati pro kratochvíli krásné umění, byl by králi nikdo ve zlé nebral, byť i německy básnil. Byla to u nás doba básnictví klassického a zbytky Rukopisu kralodvorského z doby oné hlásají nám o dokonalosti výtvorů mužů nadaných a pro věci dobré nadšených, jak jsme už podotkli.

Než místo pěstování poesie pravé pěstoval král šprýmy necudné a zpěvy a pokřiky lidí ošemetných a zhýralých, kteří žili pro jídlo a pití a darebné hry. A za své licoměrnosti a úšklebky na Čechy a lid jeho dávali se drahně ještě odměňovati; pobaviliť krále a královský dvůr a naučili je věcem, o kterých posud ani zdání neměli!

A po otci králi se vydařil nejstarší syn jmenem Vladislav. Pešina a Balbin vypravují o něm, že zemřel dne 6. ledna 1247 v nejlepším věku a to smrtí nenadálou. A příčina smrti jeho byla následující.

Vladislav stoloval se svými spoludruhy, veselými totiž pány domácími a cizími; při čemž se odvážil nejen rozesmáti své hosty nevhodnými vtipy na posvátné obřady, nýbrž rouhavými slovy jal se haněti články sv. katolické víry. Aj hle! stalo se, že z nenadání se objeví v sále moucha a vletí kraleviči do úst. Vladislav spolkna ji, otráví si krev. Nastalý krvotok nebyl s to žádný lékař

zastaviti, až v strašlivých bolestech za krátký čas vypustil duši svou!“ [1])

Hody a kvasy, pitky a radovánky, tance a nové hry staly se rekovností pánů českých s králem v čele. Tak se dálo na hradě pražském.

Letopisy pokračovatele Kosmova vypravují dále, že kolem r. 1245. král Václav I. oddav se žádostem těla svého, začal milovati život samotářský [2]) po venkově a přebýval větším dílem jen s málo průvodčími na hrádcích k tomu účelu vystavěných! Hony a lovy, které byly vezdy hlavní náruživostí královou, činily mu zábavu, že se podle těla opět povyraziv vracel se soudruhy svými k radovánkám zatím strojeným, pak lesy křivoklátské, dobříšské, zvíkovské, zvláště týřovské a angerbašské, v nichž honě bloudíval, jak eufemisticky dí historik český, déle nežli mu prospěšno a poddaným jeho milo bylo. Ký div, že jej netěšila více péče o blaho a bezpečnost země! Na honbě se stalo, že mrštná větev vypíchla mu oko, tak že dějepiscové Václavu příjmí Jednookého dali.

Ó jak zkalil Anežčino štěstí bratr její Václav životem svým! Marné byly její prosby, marné její stesky, marné žaloby, marné dovolávání se předsevzetí dobrých! Ubohá Anežka vidouc, že marné jest volání, že neslyší více bratr jejího hlasu výstražného, vzdychá jako holubice na poušti. I hledá

---

[1]) Pessina, Mars Moravicus str. 351. dí: „Ipsa Feriarum die, quam solemniter celebrantes mense Januario christiani Epiphaniam vocamus, . . . divina sic disponente vindicta . . .“ Pulkava udává ve své kronice den 3. ledna r. 1247.

[2]) Tomek, Dějepis města Prahy, I., str. 174.

pomoci a potěchy u Boha. „Čím mám vykoupiti bratra svého z tenat, do nichž upadl; nebo obklíčili jej nepřátelé hrozní, tělo a svět ve spřežení s ďáblem,“ tak se táže sebe, Boha samého a Ježíše Krista, tak se doptává u duchů dobrých. Až zvolá: „Vím, v čem mám hledati spásu! V pokání, v pokání!“

A byla-li už dříve až k neuvěření přísna, stala se nyní ještě přísnější. Šest až sedm hodin ve dne v noci na kolenou probdí, střídajíc kajicnou modlitbu s kajicnými skutky. Do boje se béře proti nepřátelům bratra svého volíc sobě vymstiti se za to na nevinném těle svém a tak vymoci pro bratra svého milost procitnutí ze hrozného spánku hříšného.

Za pancíř jí slouží žíně srsti koňské, kterou jenom k tomu svléká, by mrskala tělo své až do krve. Nebylo údu na celém těle, který by nějak netrýznila; k tomu posty, o nichž byla řeč již dříve.[1])

Očividně ubývá jí. Tělo chřadne; síly opouštějí ubohou; utrmácená jest, že až nohy jí klesají. Kdežto dříve v síle byla a přese všechny přísnosti vyhlížela statečně, nyní opustil ji i ten drobet spaní a z tváře její zmizel všeliký půvab bývalé sličnosti a krásy. Sestry její pozorují se strachem velikou změnu a bojí se, aby neztratily ctihodnou starší sestru, kteráž seschla, že nezbyla z ní než duše v těle z kůže a kostí. A v skutku Anežka byla nucena ulehnouti. Těžká nemoc zachvátila ji. Nebyla již daleka poslední chvíle pozemského života. Smrti se nebála; možná, že si i přála vysvobozenu

[1]) Bolland. Acta SS. Crugerii Vita B. Agnetis n. 38.

býti ze slzavého údolí, aby neslyšela více o příčinách svých bolestí. Za to duchovní sestry její závodily jak v modlitbách o uzdravení své ctihodné představené, tak ve skutcích lásky, se kterou ve dne v noci obsluhovaly duchovní matku svou. Lékaři se netají nebezpečím a všemožně pracují a radí se, co činiti, by ji z náručí smrti vytrhli.

Anežka pak, jsouc pokorna, ve všem se do vůle Boží odevzdává. A byla-li vezdy poslušna duchovních vůdců svého života, podrobuje i své tělo a svůj život ošetřovatelům svým a koná vše, cokoliv jí na dosažení zdraví předpisují. Nezemřela.

Nebyla to vůle Boží. Pozdravila se opět a povstala jako k novému životu. A jakmile tělo její nabylo pružnosti a síly, takořka nedočkavý duch její touží již znova obléci se ve zbraň sebezapírání, aby opět započal boj, v němž nastalo za nemoci povinné příměří.

Anežka se konečně vrací s dovolením duchovního otce ke způsobu života, který na čas byla odložila. Opět jme se v kajicnosti vzdělávati sebe, aby bojovala boj duchovní a vítězila nad tělem a světem. Jaké tu protivy mezi Anežkou a Václavem! Jak se rozešli duchové tak sjednocení! Jestliže se na Anežce obdivujeme síle ducha křesťanského a žásneme: odvracíme se s nelibostí od smutného obrazu ubohého krále, bratra Václava, a hněvem duch náš se naplňuje proti těm, kteří nesou vinu zkázy a prostopášnosti tehdy do Čech zanesené.

Hlava XX.

Odboj Přemysla Otakara II. proti králi otci Václavu I. r. 1248.

Nešťastný rok 1248. — Český Absolon, Přemysl Otakar II. povstane proti otci Václavovi I. — Povaha Přemysla Otakara II. — Zlí rádcové jeho. — Pro královo špatné hospodaření zdvihne se panstvo proti králi majíc v čele jeho syna. — Královna Kunhuta hořem zemře. — Klatba církevní na Otakara a přívržence jeho. — Králi se podaří slavný vjezd do Prahy. — On jde především na František k Anežce. — Působením Anežčiným smíří se otec se synem.

V pramenech historie české, které sepsali pokračovatelé Kosmovi k r. 1248. dočítáme se, „že český král Václav I. sehnán jest s trůnu. Královna pak Kunhuta zemřela hořem dne 13. září t. r. Učené školy pražské zanikly. Drahně domů v městě pražském a v celém království, množství osad ohněm popáleno jest. Strážní kostela pražského opustili svá místa.[1])

Poznámky tyto naznačují hrozné odboje, které nastrojil syn králův, nešťastný Přemysl Otakar II.,

---

[1]) Continuat. Cosmae. — Beneš minorita M. S. — Fontes rerum Bohem. II. str. 286. —

markrabě moravský, proti otci svému, králi Václavovi I.

V druhé knize královské Písem sv. v hlavě 15. dočítáme se, jak se Absolon ucházel o přízeň lidu israelského a strojil odboj proti otci svému králi Davidovi. A stalo se spiknutí veliké a lid se sbíhal a množil kolem Absolona. I přišel posel k Davidovi řka: „Celým srdcem veškerý Israel obrátil se po Absolonovi,“ tak že Davidovi nezbývalo, než aby vstal a utekl z Jerusaléma před synem svým. Sám pak David pravil: „Utecme, sic nebudeme moci ujíti tváři Absolonovy. Pospěšte, aby snad přijda nezastíhl nás a neuvalil na nás zkázy a nepohubil města ostrostí meče.“ Vyšel tedy král se svými věrnými pěšky a sestavil vojsko proti Absolonovi a poražen byl Absolon a 20.000 mužů zahynulo a po celé zemi byly strany bojující proti sobě. Byl pak Absolon velmi sličného vzrůstu a nosíval dlouhé vlasy. Na svém útěku se dostal pod velký dub se svým mezkem, který pod ním prošel, nechaje jej za vlasy ve větvích viseti. A nepřátelé Absolonovi, vidouce jej, jmenovitě vojenský vůdce Joab, vrazil v srdce jeho troje kopí; načež vzali ubitého a uvrhli ho v lese do jámy. Tak vypravuje Písmo sv. o odboji a zahynutí Absolonově.

Ovšem neshoduje se zúplna příběh tento s událostí smutnou v zemi české, protože byl bratr Anežčin král Václav I. právě v tu dobu dalek kajicného krále sv. Davida. Ale nedopustil-li Hospodin jak na jednoho tak na druhého vzpouru tuto pro jejich osobní hříchy? O sv. Davidovi příčina patrna jest z Písem sv., a co se týče krále Václava I.,

patrna jest z historie české. Ano i co do kralevičů obou, vidíme obdivu hodnou shodu v zahynutí, toliko s rozdílem tím, že jeden v odboji samém, druhý po dlouhých teprve letech předčasnou a neočekávanou smrtí sešel. Než jest-li u Boha tisíc let jako okamžik, co jest doba 30 let v očích Hospodinových, která uplynula od Otakarovy vzpoury až do smrti jeho?

K objasnění celé této smutné události poslouží trvám následující poznámky o povaze Přemysla Otakara II.: Přemysl Otakar II. byl druhorozený syn krále Václava I., kdežto r. 1247. zemřelý Vladislav byl korunním princem a proto také jako nápadník královského trůnu byl vychován. Kdo ví, jaký rozdíl mnohdykráte bývá ve vysokých rodinách mezi prvorozencem a ostatními princi, snadno se domyslí, proč Otakar, jsa od narození ctižádostivý a panstvíchtivý, učiněný král, od maličkosti v srdci svém přechovával jakousi hořkost a zaujatost proti nejbližším svým příbuzným. Ve světle tomto se rozumí slovům, která roku 1256. vlastnoručně napsal, touže na dobu před rokem 1247., která byla prý proň „čas zármutku a soužení, když rodiče jeho pronásledujíce (?) jej beze vší jeho viny ukrutně a nemilosrdně usilovali o to, aby konečně i ze země vypuzen byl.“ Vladislavovi knížeti jakožto nápadníku trůnu se odevšad lichotilo, kdežto si Přemysla Otakara titíž hrubě nevšímali, snad mu i ubližovali lidé v službě královské. Otakar byl misanthrop t. j. omrzelec, zádumčiv, nedůvěřiv ke každému: a právě tací bývají nejpovolnější, jedná-li se o novotu a odboj. Zlí rádcové

Václavovi namluvili králi, aby Otakara vychovati kázal pro stav duchovní, jelikož naděje na trůn královský neměl. Než k duchovnímu stavu, ač byl Přemysl Otakar velice nadaný, patrně povolání neměl. A běda každému, kdo se sám vtírá aneb od kohokoliv vehnán bývá do stavu, do něhož jej Bůh nevolá: sám je pak nešťasten a nešťastným činívá též své okolí.

Otakar neměl ani příslušné k stavu duchovnímu pokory, ani smyslu pro andělskou čistotu, aniž pohrdal marnou slávou světskou, byť se byl dovedl modliti s vroucností, že mu prý až slzy polévaly tváře. (Palacký.)

Vroucná modlitba zajisté zdobí kněze a jest každé osobě duchovní ke cti: avšak není ještě vším, čím duchovní hodnostář se skvíti má.

Otakar už za mladých let si vydržoval nechvalné spojení s rozenou Němkou, která byla ve šlechtických kruzích známa svým zvláštním ústřihem vlasů, tak že jí říkali proto „pancéř.“

Zajisté žalostivé jest vypravování o odboji Otakarově proti králi Václavovi. A jestliže Přemysl Otakar II. sám trpce touží na příkoří mu činěné při dvoře královském, kdo ví, jak daleko jest vina na jedné i druhé straně!? Ale smutné scény to byly na českém dvoře! Kolik srdcí tu zraněno, když následkem odboje královna Kunhuta, přirozená jako choť a matka prostřednice mezi otcem a synem, hořem se až umořila! A kdo nám vylíčí bolesti Anežčiny nad hříchem tak děsným, čelícím proti čtvrtému přikázání, jež dí: „Cti otce svého a matku

svou, aby se ti dobře vedlo a abys dlouho živ byl na zemi!“ [1])

Bohužel, že Václav král ponechav přístupu svůdníkům, vzdaloval se dobré rádkyně své, upřímné Anežky na Františku, a zdržoval se více na venkově, kde, jak známo, prostopášný život vedl. Ký div, že se rozvadil se šlechtou českou, jmenovitě s onou částí, jež jsouc vlastenecká, nevolila odroditi se a otročiti modě zhýralé ciziny. Není pochybnosti, že na straně králi odporné stály hlavy také moudré a rozvážné; byltě sám biskup pražský Mikuláš, příjmím Růže, z předního rodu Vítkovcův, muž dobrý a ctnostný a spravedlivý, také na straně Otakarově. Odnímaltě král práva ke hradům šlechtě domorodé, ač snad na dědinách svých je vystavěné měli, protože usiloval o to, by mu byli úředníky královskými, což oni nechtěli. Hledali tudíž příležitosti, kdy a jak by moci a vlády jeho zniknouti mohli. K tomu i sám lid pojal zpanštilého krále Václava v nelibost jednak pro jeho nevlastenecké choutky, jednak pro přehnané stavby a opravování hradův, což četných daní a robot vyžadovalo. Konečně proti vůli samého papeže Innocence IV. r. 1243. ustanovil král za biskupa olomouckého jakéhosi Konrada, kanovníka z ciziny až z Hildesheimu, čemuž biskup pražský odporoval. Obrátila se tehdy, jak nám známo, v záležitosti této apoštolská stolice na blah. Anežku, aby prostřednicí byla. Ale Václav král byl jako slepý. Pro jeho neposlušnost sněm církevní lyonský vyslovil r. 1246.

---

[1]) Palacký, Dějiny české, kniha V. str. 190—198.

interdikt na celé Čechy. Než král r. 1247. se s papežskou Stolicí smířil a biskupem olomouckým stal se Bruno. V dějinách diecése pražské [1]) o této domácí bouři jest psáno, že „ponejvíce Václavovo špatné hospodaření s důchody zemskými bylo příčinou, proč se panstvo r. 1248. proti králi vzbouřilo.“

Papež Innocenc IV. napomínal jako otec a hlava církve sv., ano káral přísně pány české, by pamětlivi toho byli, že Václav je králem, a věrnost mu zachovati že jest jejich povinností. Než marná byla jeho slova. Nespokojenci navedli Přemysla Otakara, by se súčastnil v povstání proti otci. Zdaž odolá Otokar pokušení tak velikému? S pomocí Boží odolati mohl; ale vskutku neodolal. Uchopilť se příležitosti a jal se vyjednávati s odbojníky královými, kteří jej dne 31. července vyhlásili za krále země české. Sám biskup pražský Mikuláš odebral se s několika pány na hrad Zvíkov ku králi Václavovi, by mu sdělil usnešení sněmovní. Avšak král dal biskupa s pány zatknouti a do vězení uvrhnouti. [2])

Než nastojte, válka vypukla v celé zemi. Strany počtem nerovné stíhaly se vespolek pálením a pleněním. Jako Absolon si dovedl získati přízeň lidu israelského, tak za nedlouho všecka téměř země česká, města i hradové, octla se v moci mladšího krále a pomocníků jeho. V hlavním městě královském páchány mnohé výtržnosti a nepravosti, kterých se dopouštěli lidé z doby nepokojné kořistící.

[1]) Dr. Borový str. 109.

[2]) Tomek, Dějepis Prahy I. str. 174—179.

Z bolu a hořem nad těmito událostmi zemřela Kunhuta královna, matka Přemysla Otakara, dne 13. září.

Přemysl Otakar vytáhl v čele vojska sebraného proti vlastnímu otci a dobyv hlavního města usadil se na královském Vyšehradě, kde se dal prohlásiti za krále českého. Král Václav se utekl před synem do kraje žateckého, aby zachránil aspoň život.

Až k opevněnému městu jménem „Most“ táhne za otcem Přemysl králevič s vojskem, než hradu dobývaje nejen ho nedobyl, nýbrž od Boreše z Risenburka vojskem ze Sas a Braniborska přivedeným přemožen byl, tak že se na útěk dáti musil. Rozhodného se však nestalo ničeho. Naopak král Václav koncem r. 1248. uchýlil se z Čech do Rakous a odtud na Moravu, kde se mu město Brno poddalo a biskup olomoucký Bruno s knížetem korutanským Oldřichem v Břeclavi mu přislíbili pomoc. —

Na začátku února r. 1249. přitáhl král Václav doufaje v sesílené přívržence z Rakous a Uher až k samému Vyšehradu, který vzíti chtěl. Avšak ničeho nemoha poříditi, odtáhl se svými k Žatci, jejž obsadil vojskem. Nedošlo sice k otevřenému boji mezi otcem a synem, než král Václav poznávaje, že nestačí se svými proti silnějšímu vojsku na straně Otakarově bojujícímu, ustanovil se na tom, že narovnání učiní sám. Dne 26. března r. 1249. postoupil tedy Václav vládu Přemyslovi Otakarovi a propustil na svobodu zajatého biskupa Mikuláše.[1])

[1]) Pulkava viz Dobneri Monumenta Boh. III. str. 220.

Blahosl. Anežce krvácelo po celý čas srdce pro hrozné věci, které se až potud ve vlasti dály. A co by nastalo, nevěděla; ale v tom byla jista, že smlouva byť i přísahami obou stran stvrzená platnosti nenabude, poněvadž jest vynucena a neplatna. A vskutku Innocenc papež IV. jakožto obhájce práva a svatého pokoje, uvrhl Otakara do klatby pro jeho zločin a smlouvu zvrhl a zrušil už dne 22. dubna t. r. Klatbou církevní postíženi jsou všichni strůjcové věcí těchto i duchovní hodnostáři; ano hrozeno jim sesazením s jejich hodností, kdyby se králi Václavu podrobiti zdráhali; a biskup pražský povolán do Říma, by ze svého jednání se zodpovídal a dle viny zasloužené odplaty došel. Lhůta ustanovena byla na 8 dní.

Podobně vyhrožoval nový císař Vilém holandský v listu, že mocí svou dopomůže ku právu a pravdě.

Oba listy, jak apoštolské Stolice tak císařský, byly shromážděnému duchovenstvu vyššímu i nižšímu v samém chrámě svatovítském předčítány. Pohrůžky tyto neminuly se s účinkem. Mnozí pomýšleli na to, by příležitost se jim co nejdříve naskytla k usvědčení krále o dobré vůli jejich.

Dne 10. června r. 1249. učiněna nová smlouva, v níž není řeči více o samovládě Otakarově, nýbrž že má bráti toliko účastenství ve vládě krále Václava. Zatím ale král vida v zemi stranu, která byla ochotna jemu se oddati, svolal do Litoměřic sněm, v němž určité nálezy proti odbojníkům vydal.

Syn Přemysl Otakar usazen jsa v Praze, nařídil stráži vojenské přísnou hlídku, sám pak

vyšel ohledati města a hrady, které jemu smlouvou připadly. [1])

Byl pokoj a nebyl pokoj, jelikož ani otec ani syn nemyslili naň. Král Václav sebrav znova vojsko táhl k zámku královskému do Sadské u Poděbrad dávaje na jevo, že zamýšlí přes Moravu až do Uher táhnouti. Nenadále však obrátiv dne 5. srpna zabočil se svými ku Praze, kde udeřiv na město vešel s vojskem do něho. Jeden z pokračovatelů Kosmových dí, že někteří měšťané otevřeli bránu královskému vojsku.

Odpoledne téhož dne slavil král Václav slavný vjezd do města, při kterémž biskup Mikuláš se svou kapitolou jakož i s duchovenstvem světským i řeholním králi Václavovi vyšli vstříc, vzdávajíce mu hold poddanosti. Hlučný byl to průvod; lidstvo vítající krále chtělo míti pokoj a mír ve městě i v zemi. Král pak přímo ubírá se na František ke klášteru sestry své Anežky, aby zde až do úplného uzavření míru pobyl a na srdci milené sestry své pookřál.

Připisovalť král utěšený obrat v boji tak žalostivém vroucným modlitbám a obětavosti Anežčině jakož i slzám, které v klášteře chudých paní na Františku prolévány byly zaň. Kdyby nám staré zdi a chodby vyprávěti mohly, zajisté by výmluvněji nežli všecky památky o světici naší vyprávěly nám, jak utrápená bolem za hrozné doby oné před velikým křížem na ochozu klášterním kolik hodin na modlitbách co den trávila, doprošujíc se u Ho-

---

[1]) Beneš minorita v MS.

spodina se spolusestrami klášterními slitování nad milou vlastí, aby pokoj a mír opět v zemi se rozhostil. Snadno lze se domysliti, jaká byla její slova k Ježíši Kristu ve Velebné Svátosti ukrytému, zapřísahající jej, by nedal zahynouti bratru jejímu Václavu a syna jeho Otakara by k lítosti pohnul nad nepravostmi volajícími do nebe. Zajisté i za to prosila nebe, by otec syna na milost přijal a mu odpustil, jakož i by hrdý syn pokořiv se před Bohem a otcem v pravdě se obrátil od cest bezbožných a zlých.

Ne nadarmo se obětovala; ač nebylo dílo dokonáno, kmitala naděje přece. Dojemné trvám vzpomínky na bývalé zlaté rady vybavily se v útrobě Václavově na povrch mysli. Požehnané byly to doby, kdy jsme byli oba jednoho srdce a jako jedna duše, myslil asi král Václav I. Vypravuje historie česká o Václavu králi, že na poděkování za dobyté vítězství v chrámu Páně na Františku přední díky vzdával Svrchovanému.

Přemysl Otakar byl ovšem posledními událostmi v Praze nemile překvapen. Nejsa v Praze vzpomněl sobě na věž mostskou Malé strany pražské, která jsouc osazena jeho vojskem bránila přechodu královského vojska přes Vltavu. Avšak již následující noci opustilo ji jeho vojsko, jakož i palác biskupský, nedaleko mostu v podhradí tehdáž stojící, zapálivši jej. Den na to už rozložil král Václav vojska k obléhání Hradčan. Obléhací stroje kolem rozestavené pomáhaly statečnosti vojska. Otakar si přispíšil do Prahy posaváde zatvrzelý proti otci svému.

Zatím řeholnice od sv. Jiří utekly se do města; načež bojováno s udatností nevšední na obou stranách po kolik dní. Dne 15. srpna před svátkem Nanebevzetí blah. Rodičky Boží Marie Panny teprve uzavřeno příměří a to jenom k vůli zasvěcenému dni. Ale obránci hradu trpěli už velký nedostatek potravin a vody, tak že na delší čas odpor klásti nemohli.

Nastal pak den sváteční. Aj hle, král Václav s milenou sestrou Anežkou učinili slavnost veledojemnou. Pozváni jsou všichni věrní ze šlechty české na slavnou mši do chrámu Páně na Františku, při níž se král objevil všemu lidu v plném lesku důstojnosti královské.

V slavném průvodu ubíral se král Václav sprovázen jsa nejvyššími hodnostáři a zastanci královských úřadů, do chrámu, kde se vrhl u stupňů oltářních na kolena; načež se dal slavně znova korunovati. Biskupové pražský s olomouckým vykonali slavné obřady. Bruno, biskup olomoucký, sloužil nejdražší oběť za přísluhy četných hodnostářů církevních a kněžstva. A král na svém trůnu vroucně se modlil, aby Hospodin dokončil šťastně dílo, které započato.

Po slavnosti v chrámu Páně otevřela Anežka veřeje do ozdobené jídelny klášterní, kde slaveny na počest králi Václavovi u přítomnosti nejvyšších hostů hody, jaké od její obláčky zajisté nikdy v klášteře klarisek nebyly. Vrchole však slavnost dostoupila, když se objevil z nenadání v jídelně Přemysl Otakar, odbojný syn Václava krále. Ještě více než nouzí, výčitkami svědomí dohnán, vrhá se

otci královskému k nohám a odprošuje jej pro Boha a na přímluvu sv. dědiců českých jakož i ctihodné tety Anežky prosí, by obdržel milost u toho, jehož byl tak těžce urazil.

Král Václav jsa k slzám pohnut zdvihá syna svého kajicného, objímá jej, odpouští mu vinu. A když syn byl dodal, že se spokojí rád, čímkoliv jej dobrý otec obmysliti ráčí, o jednu ještě milost prosí, aby totiž odpuštění se dostalo také těm, kteří jeho byli hájili. Milerád se král otec i k tomu odhodlal, překonán jsa dojmy radosti a lítosti, tak že u všeobecném pohnutí k slzám dával každému z družiny Otakarovy polibek na znamení míru. Nejvíce a nejhlouběji pociťovala význam šťastné této chvíle blahosl. Anežka naše; Bůh sám ví, jakého účastenství měla v díle, které radost způsobilo Bohu i lidem. Kéž by se nikdy více nemračilo nebe vyjasněné dnes ani nad životem otce krále Václava, ani nad jednáním syna jeho Přemysla Otakara!

Hlava XXI.

Anežka se raduje z převzácného klenotu posvátných ostatků, které jí roku 1251. papež Innocenc IV. poslal.

Král Václav I. trestá odboj dřívější. — Sv. Otec, aby se mu jako věrnému spojenci apoštolské Stolice zavděčil, zmírní přísnou řeholi klarisek dle potřeb našeho podnebí a pošle Anežce z Říma darem svaté ostatky. — Slavný průvod jde jim vstříc. — Mezi sv. ostatky také prst sv. Mikuláše. — Záležitosti politické. — Zažehnání hrozné války r. 1252. papežem Innocencem IV. — Roku 1253. potvrzena znova nadace řádu křížovnického. — Král Václav I. zemře r. 1253.

Nevšední byla radost, které se Anežka ve smíření bratra svého Václava I. s jeho synem Otakarem dožila. Díky z hloubi srdce svého vysílala k Hospodinu, že vyslyšel modlitbu její. Zasluhoval Otakar odpuštění; neboť vina odboje nespadala hlavně na něho, nýbrž jak sám vyznává v listině dané klášteru oseckému (dne 10. července 1254), v níž mluví o škodách, kteréž za této všeobecné války v Čechách opat s klášterem utrpěli, („nos ex suasione“) na jeho rádce, kteří jej k ničemnému dílu tomuto svedli.[1])

---

[1]) Palacký, Dějiny české kn. V. str. 500.

V Praze a po Čechách nastalo ticho. A Václav král odebral se opět na oblíbené hrady své v lesích kraje rakovnického. Ovšem že mnohé nesnáze vyrušovaly krále v jeho nesmyslné prázdni a hříšných kratochvílích, ve kterých si liboval. Nejedny statky dostaly se za poslední války do rukou nepříslušných, které nebyly ochotné vrátiti je, jmenovitě zámky královské, které král Václav štědře zastavoval mezi pomocníky své; čímž strana králevicova vším právem nesouhlasila. Namluvili tudíž špatní rádcové králi, by pozval syna svého s předními jeho přívrženci k sobě na hrad Týřov a tam všechny zatknouti kázal.

Otakar netuše nic zlého, přijel na hrad k otci svému. Brzy však shledal, že se velice sklamal. Srdce ku smyslným vášním náchylné a oddané bývá mstivé a vrtkavé v odpouštění nepřátelům. A takové bylo srdce Václava krále, který nezapomenuv urážek a neodpustiv ze srdce, použil příležitosti k pomstě.

Otakara dal zavézti na vysoký hrad Přimdu, ostatní pak pány po dvou uvrhnouti do žalářů věží pražských. Tak se stalo dne 20. září 1249. Otakara však dne 1. listopadu již na svobodě býti se dočítáme. Hlavní strůjcové odboje byli potrestáni na hrdle; tak na př. jistý Ctibor soudce, který dne 29. prosince r. 1250. na Petříně byl sťat.

Václav král dbal zase více rady Anežčiny, která jej přiměla k tomu, by papežské Stolici za prokázané mu v posledních letech tak veliké služby vděčným se prokazoval a církvi Boží zlobu lidskou u panských dvorů v cizině potírati pomáhal. A

Václav byl věrný spojenec apoštolské Stolice až do smrti.

Za to hleděl sv. Otec Innocenc IV. jak Anežce tak králi českému spůsobiti radost. Vědělte, jak velice miluje král sestru svoji Anežku a jakých zásluh vydobyla sobě tato v službách apoštolské Stolice. Proto nebylo lepšího prostředku, jímž si mohl papež Innocenc IV. Václava nakloniti, nežli vyznamenati a poctíti sestru jeho Anežku a vyhověti jejím prosbám.

Jestliže už papež Řehoř IX. ve své otcovské péči o klarisky pražské poněkud upustil od přísnosti klarisek italských, protože v krajinách severních nebylo lze ve skutek uvésti, co se ve Vlaších snadno provádělo: zmírnil papež Innocenc IV., nástupce Řehořův, přísnost života jejich jak v postech tak v oděvu ještě více. Co se týká postů, dovolil sv. Innocenc Otec IV. listem ze dne 13. listop. 1243 abatyši a řeholnicím u svatého Františka v Praze psaným, aby na Nový rok, na den sv. Michala archanděla, sv. Jana Křtitele, sv. Kříže, sv. Lukáše, sv. mučeníků Štěpána a Vavřince a sv. nemluvňátek, sv. Augustina a Jeronýma, sv. Anežky, Háty, Magdaleny a Alžběty, jakož i na den Všech Svatých a přednější slavnosti kláštera a řehole, ano také mimo neděle v úterý a ve čtvrtek nejenom mléčných, ale jakýchkoliv, krom masitých pokrmův dvakrát za den požívaly.[1])

Čas adventní a čtyřicetidenní půst arci ostaly i tu o samém chlebě a vodě; než mimo jedno na-

[1]) J. Beckovského, Milá choť nebeského miláčka Anežka Panna.

sycení směly i v těchto dnech večer něco na posilu požiti.[1])

Anežka Přemyslovna, ač sobě velmi přísný život vedla a řeholi přísnou úplně zachovávala, přece z lásky k sestrám svým za umírnění v přísnostech prosila; nebo jednak mrazy, jednak nedostatek postních jídel jako dobrého oleje nutkaly ji k tomu. Za našich dob, alespoň u nás, už málo kdo ví, co je církevní přísný půst, při němž se ani mléka, ani másla, ani vajec, ani sýra požívati nesmí.

Papež Innocenc IV. se nesl k blahosl. Anežce České jakož i ke králi Českému Václavu I. s velikou úctou a otcovskou láskou. Týž papež dal dne 13. července r. 1245. vícero listů králů českých na církevním sněmu všeobecném v Lyonu ve Francii oznámiti a opsati a opisům pečeť mnohých arcibiskupův a biskupů (mezi nimi i Mikuláše, biskupa pražského) a opatů přitlačiti. Mezi těmito listy byl též onen list, čtenáři již známý, krále Václava I. r. 1237. papeži Řehořovi IX. poslaný, v němž blah. Anežku chválí a papeži srdečně odporučuje. — Dne 20. září r. 1245. opět se obrací papež Innocenc IV. v záležitosti důležité na Anežku naši, jak jsme už naznačili, aby apoštolské Stolici nápomocna byla u zažehnání roztržky stran obsazení biskupské stolice olomoucké.[2])

---

[1]) Chudý lid horský ví také, co jest žíti o samém chlebě a vodě, totiž když ob čas žije ve své chudobě o samém úkropu.

[2]) Po smrti biskupa olomouckého Roberta (1201—1240) volili si kanovníci kapitolní za biskupa Viléma. Avšak Václav I. násilně ustanovil biskupem Konrada z Friedsberků. Apoštolská Stolice nepotvrdila ani jednoho ani druhého. Jelikož se ka-

Vděčnost svou pak Innocenc IV. projevil zvláštním způsobem.

Zlatem neb drahocennými skvosty by ji byl málo potěšil: ale čeho si vážila a co každý křesťan oceniti dovede, jsou ostatky svatých.

Radostí zaplesá až podnes věřící křesťan, obdrží-li částečku z těla některého světce, jenž druhdy na zemi statečný boj vedl za poklady duše své i těla svého a jehož duše nyní v nebi sídlí a jehož tělu časem dostane se též nevýslovné odplaty. A částečka tohoto jednou přešťastného těla jest posvátný ostatek. Svatí pak jsou také mocnými orodovníky u trůnu Božího. A co více nás zve k volání jich o přímluvu, obraz nebo částka těla samého?

Vypravují nám letopisové naši o velké slavnosti, která dne 15. ledna r. 1251. vzpružila mysle veškerého obyvatelstva pražského.[1])

Sv. Otec Innocenc IV. poslal totiž po kardinálu jakožto svém legatu sprovázeném několika minority značné množství posvátných ostatků ve skvostných schránkách ze zlata a stříbra drahokamy vykládaných blah. Anežce, klarisce, do Prahy, které s velikou slávou do chrámu Páně u svatého Františka zaneseny byly.

Biskup pražský Mikuláš jsa zpraven, kdy přenesení toto nastane, vyšel sprovázen jsa kapitolou

---

pitola ve stížnosti své obrátila k apoštolské Stolici proti králi českému, odevzdal Vilém právo vyvolení svého do rukou papežových; načež Bruno hrabě ze Schaumburku jednohlasně vyvolen za biskupa olomouckého (1245—1281). cfr. Catalog. Ven. Cleri Archidioec. Olom. Series episcop. et archiep. pag. VIII.

[1]) Continuat. Cosmae pg. 287.

svatovítskou a vyšehradskou až do Krče na hodinu cesty vstříc. Podobně se súčastnili rozliční řádové pražští, jakož i ostatní duchovenstvo světské a přehojné davy zbožného lidu, jenž s prapory a korouhvemi rozličných spolků se byl dostavil. Pokračovatel Kosmův dí, že uvítány ostatky za účasti skoro všeho lidu, a že jim v průvodu vyšlo vstříc veškeré duchovenstvo města až za zdě městské proti Vyšehradu.

Velkolepý průvod za modlitby a zpěvu tisíců a tisíců vyvinul se ve zdařenou pobožnost na uctění svatých Božích. I rozléhalo se to po Praze od Vyšehradu až na František radostným plesáním, při čemž zvony celé Prahy zvěstovaly i nesúčastněným radostnou blahověst.

Toužebně očekávala Anežka s družkami svými blíž a blíže přicházející průvod s poklady tak drahocennými, až se jich dočkala. Radost pak její se zvýšila ještě tím, že mezi posvátnými ostatky také spatřila prst štědré ruky sv. Mikuláše, biskupa myrského. Věru, snadno lze se domysliti, proč byla Anežka naše zvláštní ctitelkyní tohoto velikého divotvorce. Svědčilať dobrota srdce jeho příbuznému srdci dobré Anežky. Jako sv. Mikuláš tak byla Anežka útrpnou ke každému ubožci a skutky její tomu nasvědčují více než s dostatek.[1])

---

[1]) Marignola ap. Dobner. II. pg. 136. Nelze tu mlčením pominouti, co se přihodilo otci vlasti, císaři a králi Karlu IV., když přijel jednou, sprovázen jsa četnou šlechtou, do chrámu Páně na Františku, aby vzdal úctu posvátným ostatkům svatých; což, jak známo jest, milerád činíval. I stalo se, že uzřev tu prst sv. Mikuláše neváhal veřejně u přítomnosti

Posvátné ostatky tyto staly se ozdobou chrámu Páně a na oltáři jsouce vystaveny, byly předmětem úcty křesťanskému lidu.

O Václavu králi nečiní se při této příležitosti žádné zmínky. Za to naléhala Anežka na bratra svého, aby klášter a chrám sv. Jakuba bratřím menším, jež otec jejich Přemysl Otakar před 25 léty založil a před 17 léty dostavěl, královskou štědrostí z důchodů královských rozšířil; neboť kostel i klášter viděly se býti nedostatečnými. Onen nevyhověl lidu četně se tu shromážďujícímu, tento duchovním bratřím, houfně takořka přijímaným. Dobře věděla Anežka, jak jest bratr její ke štědrosti náchylen a jak nebezpečno jemu jest od Prahy se vzdalovati. Byl zajisté Václav zbožný, řádný, svědomitý křesťan, pokud na blízku a pod

---

bratří menších i duchovních sester článek tohoto prstu uřezávati. Aj hle, ihned začne prst krváceti ano i nůž, kterým článek tento uřezával, na obou stranách byl pokrvácen. Vše žaslo a císař Karel padna na kolena, vzýval sv. biskupa, prose za odpuštění; načež oba díly prstu i s pokrváceným nožem položeny do stříbrného pouzdra.

Arnošt z Pardubic, arcibiskup pražský, dověděv se o tom, co se bylo dálo, spěchal na místo, by na vlastní oči viděl, o čem byl zaslechl zprávu. Dada sobě ukázati stříbrnou tu schránku s nadzmíněnými ostatky, vezme obě částky prstu, přiloží je k sobě chtěje viděti, hodí-li se v skutku k sobě, a nový div: najednou se zase spojily, jak byly spojeny dříve před návštěvou císařovou. Zbožný arcipastýř událostmi těmito byl tak dojat, že na místě ustanovil oltář sv. Mikuláši stavěti, který pak sám na věčné časy bohatě nadal. Tak vypravuje minorita Marignola, dvorní kaplan a spolustolovník Karla IV. v Praze.

vlivem milené své sestry žil. Hleděla ho tudíž připoutati zase ku Praze.

Ve zvelebení chrámu a kláštera svatojakubského podporovali jej mnozí páni z rozličných stavů vysokých i nízkých v Praze, kdežto chrám na Františku jal se sám vlastním nákladem beze všeho přičinění nádherně vyzdobovati veden jsa vděčností ku své sestře Anežce. Rovněž dostavován tehdy dominikánský chrám sv. Klimenta na ostrově.

Jedno pak především snažila se dokonati, dokud bratr její Václav královal. Jako oko v hlavě byl jí špital či chudobinec svěřený řádu křížovníků, jejž byla před léty založila. Až posud bylo jejich hlavní sídlo u sv. Petra na Poříčí, kdežto na Starém městě pražském u mostu byla toliko filiálka. I k tomu přiměla Anežku bratra svého, aby křížovníkům na místě filiálky, kde od r. 1235. již působili, vystavěl rozsáhlý špitál s kostelem sv. Ducha pod mostem pražským a jich hlavní sídlo sem přeložil. Král Václav schváliv úmysly Anežčiny položil r. 1252. u veliké slávě základ k nynějším budovám křížovnickým. — Byli pak tehdáž rozliční křížovníci v Praze, jako Ciriaci, křížovníci od Božího hrobu a křížovníci betlémští; což k nemalým nedorozuměním příležitost dávalo, jelikož všichni také nosili červený kříž na řeholním rouchu. I vyprosila Anežka křížovníkům betlémským u svatého Otce Innocence papeže IV. milost, aby na svém rouchu pod červeným křížem směli ještě nositi červenou hvězdu. Od té doby také slovou křížovníci s červenou hvězdou. Že právě tento odznak nyněj-

šímu rytířskému řádu křížovnickému dán byl, patrně má svůj původ v rodu pánů ze Šternberka, který ve svém erbu tehdy nosil hvězdu šestirohou. Byltě první nejvyšší představený řádu čili velmistr křížovnický Albert z rodu Šternberkova, bratr hrdinského Jaroslava ze Šternberka, který také původně týž odznak měl, až jej z úcty k duchovnímu řádu za zlatou, osmirohou hvězdu vyměnil.

Mimo to zaměstnávaly Václava krále důležité záležitosti politické. Rakousy i Štýrsko měly býti získány koruně české; v čemž nemalého soupeře měl na uherském králi Belovi. Arci že dospělý a nadaný Přemysl Otakar, mladý král, jak se mu říkalo, byl otci svému nemálo nápomocen: ale s Otakarem se otec Václav pořáde ještě nesrovnával, ba ani proti nepřátelům mu do boje na pomoc nevytáhl, mysle toliko na ochranu vlastní. Král Bela v čele uherského vojska spojeného s pohanskými Kumány vtrhl do Rakous a na Moravu, kde provozovali žhářství, loupeže a vraždy strašlivé a na tisíce mužů, žen a dětí do zajetí zavlekli. Tak bylo r. 1252., kdy Přemysl Otakar byl ve Štyrsku zaměstnán. Roku následujícího přidali se k Belovi ještě vévoda bavorský, Boleslav krakovský, Vladislav opolský i ruský král Daněl Romanovič, kteří všichni proti mladistvému vojevůdci Otakarovi do boje se vypravili.

Přemysl Otakar II. od té doby, kdy jej královský otec Václav I. z vazby propustil (stalo se dne 1. listopadu 1249), uveden jest opět v držení markrabství moravského. Po vymření Babenberků se stal pánem v Rakousích a Štýrsku. Když totiž

vévoda rakouský Bedřich Bojovný r. 1246. byl zemřel, ucházeli se stavové rakouští sami o nějakého panovníka. A jelikož nenávist měli proti Uhrám a Bavorsku, do Čech pak se ochrany nadáli, dohodli se na druhém sněmu ve Trübensee nedaleko Tulan, že za vévodu rakouského syn krále českého Václava I. Přemysl Otakar zvolen byl. Co se pak země štyrské tkne, od r. 1186. byla země tato vždy s Rakousy pod jedním žezlem spojena. A když nejstarší člen po přeslici z rodu Babenberků Marketa stala se chotí Přemysla Otakara II., odevzdala mu slavně u přítomnosti četných hostů svatebních všecky císařské zápisy domu rakouskému propůjčené. Měl tudíž Přemysl Otakar II. všeliké právo na Rakousy a Štyrsko. (Palacký, Dějiny I. 2. str. 200.) Než právě to byla příčina hrozné války se strany krále uherského Bely a spojenců jeho. Otakarovy země Morava, Rakousy i Štyrsko byly proto strašlivě sevřeny. S pěti stran útok učiněn jest. Proti Vídni, jak vypravuje dle pramenů historie česká, vyrojilo se vojsko až na 80.000 lidí branných silné. Bavoři se pokoušeli o Rakousy horní, avšak marně. Nejhůře bylo na Moravě, kam vypraveni pohanští Kumáni, kteří řádili nejinak než r. 1241. Mongolové a Tataři. Ohavnosti, bída a hrůza nastaly po celé Moravě, až dne 25. června r. 1253. u Olomouce strhl se ukrutný boj, v němž na tisíce Moravanů padlo a jiných bez počtu před nepřátely utíkajících se utopilo.

Potom ještě přitáhl král sám s vojskem řádným, aby Olomouce opevněné dobyl: avšak zásluhou Zdislava ze Šternberka i tentokráte město

obhájeno jest, jako r. 1241. Jaroslav ze Šternberka (Jaroš ze Slivna) zachránil je. Už tehdy velké zástupy lidu slovanského hnány do Uher, aby pomáhaly zalidniti zemi Uhrům, po veliké části pustou.

Nebyl by trvám ani Přemysl Otakar, ač byl hrdinou, pořídil něco proti tolikerým nepřátelům, kdyby se byla apoštolská Stolice sama nezasadila o mír a pokoj knížat jí oddaných. Sv. Otec Innocenc IV. vyslal na počátku července svého poenitentiaria z bratří menších Velaska na Moravu, aby knížata křesťanská pokutami církevními donutil ke složení zbraně; což se i stalo.

Ovšem, že král Václav netušil, že by život jeho už trvání neměl. Právě byl co nejhorlivěji zase zaměstnán jako r. 1241. opevněním města Prahy obávaje se, by nepřátelské hordy z Moravy nepustily se do Čech. Nebezpečenství skutečné se však nepřiblížilo žádné: ale čeho se nenadál, to se přiblížilo. Netušil smrti a přece slovem blízkosť smrti své na jevo dal. Tak alespoň lze rozuměti slovům, která v listině potvrzující nadace řádu křižovnického dne 6. dubna r. 1253. na královském hradě Pražském začínají: „Lidského života kolotání a nestálý běh světa se svými změnami, napomíná nás, abychom na věčnost pamatovali a o to pečlivi byli, kterak skutky dobrými, jimž jest věčné dědictví zaslíbené, opatřiti se nám jest, bychom se Hospodinu líbili. Nebo přijde den poslední soudu přísného, k němuž troubou andělskou voláni budeme, a spravedlivým soudcem bude Syn člověka. Kéž bychom na pravici mezi ovce jeho postaveni byli! A jelikož naší povinností jest, abychom ne-

toliko díla z víry se prýštící zakládali, nýbrž založené všemi spůsoby obhajovali, volíme u vší ochotě a přičinlivosti špitál sv. Františka, který někdy byl u sv. Petra, nyní pak v pražském městě blíže mostu vystaven jest, dle největší možnosti hájiti, jakou nejmilejší naše sestra, služebnice Kristova, týž špitál vystavěla a hájila. A protož všechny statky, které od nás, od matky naší slavné paměti královny Konstancie, od nejmilejší sestry naší Anežky, od bratra našeho Přemysla markhraběte moravského, od nejmilejšího syna našeho Přemysla knížete rakouského i štyrského a markhraběte moravského, a od kohokoliv témuž špitálu dány jsou, tímto listem na věčné časy volíme potvrzené míti atd. atd.

Listinu tuto dal potvrditi též synem svým Přemyslem Otakarem. Nejpřednější páni z duchovního i světského stavu vyskytují se tu jako svědkové.

Málo neděl po zažehnání války na Moravě a v Rakousích pobyl sobě Václav král na zámku v Počaplích čili Králově Dvoře u Berouna, kamž se byl odebral za loveckým vyražením.

Než tu jej zastihla těžká nemoc, která v brzce učinila konec žití jeho. Václav I. král Český, bratr naší Anežky, zesnul v Pánu dne 22. září l. P. 1253. v 47. roce věku svého.

Hlava XXII.

Anežčino setkání se s bývalou sokyní, Markétou babenberskou.

Král Václav I. v kapli sv. Barbory na Františku pochován. — Přemysl Otakar II. pojme za manželku Markétu babenberskou a roku 1255. uvede ji slavně do Prahy. — Bitvou u Kressenbrunu r. 1260., v níž žehnají vojsku sv. patronové čeští, přemůže nepřátely. — Rozpaky Přemysla Otakara II., nemajícího dědice, jsou příčinou rozvodu s manželkou Markétou. — Porovnání Anežky Přemyslovny s Markétou babenberskou po třiatřiceti letech.

Ještě téhož dne, kdy Václav I. král český zemřel, došla Anežku na Františku truchlivá zvěst, že bratra jejího není více mezi živými. Zpráva tato zvěstována jí jako tajemství; nebo ani v Praze ani v Čechách nikdo nesměl věděti, že Václav I. zemřel. Na tom se byli již před smrtí královou Přemysl Otakar, syn Václavův, a královské dvorstvo usnesli, že případ smrti královy po čas se tajiti bude; byltě sám kralevič Otakar ještě 16 dní před tím v Praze, odkud se za naléhavými příčinami do Rakous odebral.

Snadno bylo mladému Otakarovi nakloniti sobě dvorstvo v naději na budoucnost ještě lepší. Žehraliť

mnozí páni čeští kolem krále na to, jak cizina zabrala královskému dvoru panství a statky a nechtěla jich vrátiti. Patrno bylo, že jednou je budou musit vrátiti a po dobrém že se sotva asi věc vyřídí. Příležitost se nyní naskytla.

Ihned zpraven jest Přemysl Otakar, jehož událost předem se týkala, o úmrtí královského otce, by tudíž co nejrychleji do Prahy přijel. Zatím potají přivezena mrtvola na hrad pražský; při čemž rozhlášena zpráva, že král Václav onemocněv, dal se do Prahy zavézti a na hradě nemocen leží. A kdokoliv si přál s králem mluviti, nejsa zasvěcen v tajemství, nebyl připuštěn k němu, jednou proto, že prý král právě léku užívá, jindy že prý právě spí a za jinými záminkami, kdežto uzavřeno bylo tělo královské ve věži a pečlivě hlídáno.

Mezi tím rozeslány jsou listy opatřené pečetí královskou ku všem pánům a rytířům, jimž byl král Václav rozdal a zastavil hrady a statky korunní za rozepře se synem Otakarem. Tito netušíce nic zlého dostavili se na hrad pražský, kde jeden za druhým přivedeni byli k mrtvole královské; načež uvrženi do žaláře. Tu seděli až do 17. října, kdy Přemysl Otakar do Prahy přijel, aby vlády se ujal. Pánové pak dříve propuštěni nebyli, dokud se úplně nezřekli statků sobě zapůjčených.

Král Václav si ustanovil ve své závěti, že volí býti u své sestry milé Anežky v chrámu Páně sv. Barbory na Františku pochován. Jako za živa miloval tuto svatou duši, tak ani po smrti nechtěl dle těla býti od ní dalek, aby tím více za bratra svého

se modlívala a ubohou duši jeho svým duchovním dcerám odporučovala.

Dle tehdejšího řádu, když se rozhlásilo úmrtí Václava I., krále českého, všude po celém království slouženy mše sv. zádušní. Královská mrtvola od nejbližších dvořenínův umyta a oblečena v nejslavnější roucha královská, kterých při korunovaci byl užil; načež na hlavu vsazena jí koruna, do ruky dáno žezlo a jablko říšské, na prst navléknut královský prsten. Tak vystavena na paradním loži a ukázána naposledy ve královské síni v kapli upravené a co nejnádherněji vyzdobené. Ve dne v noci konalo duchovenstvo střídavě z rozličných klášterů s duchovenstvem světským modlitby a hodinky za zemřelého zeměpána.

Při pohřbu pak nosena mrtvola do rozličných chrámů Páně, kde za přítomnosti duchovenstva opět a opět rozličnými hodnostáři církevními vykropována až konečně zanesena na místo, kde v pokoji odpočívati měla.

Naposledy uzřela Anežka naše tvář bratra svého, do níž se tolikráte tak nevinně a mateřsky byla dívala. Co pociťovalo srdce její, kdo je s to vypsati? Bývalať mu rádkyní dobrou. A dlouho se k ní utíkával; a kdykoliv se s ní radil, dobře pochodil: arci jí byl také nevěrný a následky nevěrnosti své zakusil s dostatek. — — —

V Rakousích nebylo od r. 1246., kdy Jindřich Bojovný jako poslední kníže Babenberský zemřel, nápadníka trůnu po meči. Avšak Kedruta, sestra Jindřichova, provdaná byvši za zemřelého Vladislava, kraleviče českého, činila nároky na trůn i po jeho smrti

jako za jeho života; a za tou příčinou prosila o pomoc u krále uherského Bély: ale stavové rakouští, jak jsme již naznačili, rozhodli se pro kraleviče českého Přemysla Otakara. Za tou příčinou vyslali k němu r. 1251. poselství, majíce za to, že kníže duchem i srdcem statečný a pro štědrost a přívětivost na slovo vzatý navrátí zemi pokoj a pořádek. Dne 21. listopadu r. 1251. objevili se páni rakouští u krále Václava oznámivše jemu, že země rakouská volila sobě syna jeho Přemysla Otakara za panovníka. I vypravil ho král Václav se statnou družinou a hojnými poklady do Rakous, aby se uvázal v zemi bez meškání.

Byl pak Přemysl Otakar přijat na pomezí svém velmi slavně a do hlavního města Vídně zaveden. A v brzce získal sobě, dí letopiscové němečtí, všecka srdce v té míře, že nenašlo se v celé zemi ani koutku, který by jakýmkoliv způsobem panování jeho odpíral.

Podobně připadlo mu i Štyrsko. Ale z toho právě povstaly strašlivé boje, o nichž v předešlé hlavě byla zmínka. Uznáno jest tudíž za dobré, od koho se neví, aby mladý vévoda rakouský, t. j. Přemysl Otakar II., zasnoubil se s Markétou, vdovou po králi Jindřichovi, bývalém ženichu Anežčině, starší mezi kněžnami rakouskými kmene babenberského. Arci že jí bylo 46 let, kdežto Přemysl Otakar byl teprv 23letý.

Zdráhala-li se Markéta či přála-li sobě svazek tento, těžko lze říci; jedni píší tak, jiní jinak. Tím arci pojistěna velice právomocnost Otakarova na země nabyté. Dne 8. dubna r. 1252. slavena svatba

s velikou slávou v Hajnburku v Rakousích, jíž se súčastnili vysoce urození přátelé zemí české, rakouské, moravské i štyrské. Tu povstala kněžna; a u přítomnosti shromáždění svatebního odevzdala do rukou mladého chotě všecky císařské privileje domu rakouskému propůjčené. Co se týče příbuzenstva s ochotou sv. Otec dispens udělil, jejíž milým poselstvím byl obmyslen minorita Velasko. Než teprve r. 1255. zavezl si mladý král český Přemysl Otakar II. choť svou do Čech na královský hrad. Dne 11. července uvítalo obyvatelstvo pražské přede zděmi městskými svou královnu a den na to měla vjezd na hrad pražský.

A přes Vltavu na protějším břehu bydlí naše blah. Anežka Česká v klášteře chudých paní na Františku, tak že z rána obracejíc se k východu slunce mohla královna Česká navštíviti duchem z Hradčan zátiší klarisek a do vroucných modliteb Anežčiných se poroučeti. Jak asi bylo Markétě babenberské v srdci, když se nyní ponejprv zase po 33 letech s blah. Anežkou shledala! Zdaž se rozpomenula na to, co se bylo r. 1221. ve Vídni dálo, kdy kralevička Anežka zasnoubena Jindřichovi, synu císaře Bedřicha II., neprávě zapuzená a jí jakož i dvorem vídeňským těžce pohaněna, tak že až krví otec její čest královského domu hájiti byl donucen? A vidouc Anežčinu spokojenost, mír duše její, svatý a šťastný život, nezáviděla jí opět všech těch neocenitelných dober? A což teprve když slyšela všude jedněmi ústy chválu Anežčinu a byla svědkyní, jak Anežku lid náš miloval a oslavoval? Byť i nebylo zpráv souvěkých, snadno se jich dovtípiti lze.

Či mysliti si máme, že by Markéta, královna Česká, blahosl. Anežky naší ani byla nenavštívila? Možno arci i to. Než co nám historie zachovala, jest, že Markéta babenberská v Praze šťastna nebyla, ba na hradě pražském zasáhla ji rána velmi bolestná.

Manželství Přemysla Otakara krále s Markétou babenberskou bylo bezdětné. Ký div, že se stávalo den ode dne nesnesitelnější. Král Přemysl Otakar II. těžkou myslí nesl toho dopuštění Božího; neboť toužil míti nástupce trůnu. A jakého požehnání mohla se Markéta nadíti; věděla, že jako první manžel její král Jindřich stal se roku 1235. odbojníkem proti svému otci, tak i Přemysl Otakar II. roku 1248. podobnou hrál úlohu žalostného odboje. A kde nectí se přikázaní čtvrté, tam se jistě nevyplní zaslíbení života dlouhého a šťastného. Proto se vedlo Markétě babenberské opět zle.

Když velká bitva u Kressenbrunu na Moravském poli dne 12. července 1260 svedena, v níž Otakar král český skvělého vítězství nad uherským králem Belou a hordami tatarskými dobyl, rozhodla se rozepře o štyrskou zemi mezi ním a uherským králem úplně.

Psaltě sám král český dne 8. října b. r. osobně svatému Otci Alexandrovi IV. o vítězství svém, že vojskem 20.000 mužů podařilo se mu poraziti nepřítele 200.000 mužů silného. Arci že přičítá vítězství více nebeskému vojsku nežli sobě; při čemž vypravuje, jak se jim objevili na nebi svatí patronové a dědicové čeští, svatý Václav,

svatý Vojtěch, svatý Benedikt s 5 bratry a svatý Prokop, žehnajíce vojsku českému.[1])

Veliké vítězství toto přispělo nemálo ku povýšení moci a vážnosti krále Českého v Evropě a válečná sláva jeho zanesena byla až do nejzazších končin. U Tatarů byl znám jako „král železný“, kdežto národové evropští ho velebili pro veliké bohatství a nemenší štědrost jako „krále zlatého“.

Dvojí pomník měl zvěčniti u potomstva památku vítězství na Moravském poli, nový totiž klášter cisterciáků v Čechách, „Trnovou korunou“ nazvaný; byltě obdržel té doby od krále francouzského vzácný ostatek z trnové koruny Páně. Brzy pak vůbec klášter tento „Zlatou korunou“ nazván byl. A druhý pomník bylo nové město Marchek v Dolních Rakousích na samém bojišti králem Českým Otakarem založené.

Avšak čím větším se stával Přemysl Otakar II., tím více se trápil pomýšleje na to, že je posledním mužem staroslavného rodu Přemyslovcův a nemá potomka, jemuž by pozůstavil korunu. Od Markéty své, již 55leté, nenadál se více dědice rozlehlé říše své. Jaké lásky k ní měl, o tom se nevypravuje: ale známo je v historii, že k jedné ze šlechtičen na dvoře královny byl zvláště nakloněn, ba od r. 1256. měl s ní syna levobočka a 2 dcery.

Čechové jí říkali, jak už podotknuto, „Palcéřík“,

---

[1]) Kroniky české jakož i Balbin dle Contin. Cosmae. „Dei exercituum favore nec non sospitantibus Bohemiae regni patronis, ab hostibus immanitate barbaris, multitudine prope innumerabilibus . . . .“

ježto prý mívala vlasy na hlavě stříhané na způsob mužského palcéře.[1])

I domáhal se u apoštolské Stolice zjednati tomuto synu svému, Mikuláši, právo na korunu; k čemuž sv. Otec nijak svoliti nemohl a nechtěl.[2])

I rozhodl se nyní Otakar dáti se rozvésti od manželky Markéty. Jak vypravuje kronika zbraslavská, na žádost předních mužů v říši stalo se tak; aniž královna, jakkoliv tím trpěla, činila námitek a překážek, ba, pokud mohla, podporovala záležitost tuto sama u Stolice apoštolské.

Podivná věc dostala se na světlo Boží. Před několika biskupy jako svědky se přiznala královna Markéta, že po smrti prvého manžela svého, vstoupivši do řádu dominikanek ve Vircpurku, složila r. 1242. slavný slib čistoty a řeholního poslušenství, že za tou příčinou sňatek její dle zákonů církevních úplně neplatný byl, ba sama vypravila později s tímže vyznáním svého důvěrného posla k apoštolské Stolici, na niž byl zatím dosedl papež Urban IV., tak že o skutečné podstatě neplatnosti manželství jejich pochybovati nebylo lze.[3])

Ubohá Markéta opustila tudíž klidně a právně, beze všeho příkoří královský hrad pražský dne 18. října r. 1261., nejsouc ani za královnu české země korunována. Odebrala se do Kremže, věn-

---

[1]) Palacký. Dějiny české, II., 1., str. 43.

[2]) Palacký. Cesta do Italie str. 39.; Emler regesta nn. 274 sq.

[3]) V archivu Vatikánském jest až podnes bulla papeže Urbana IV. ze dne 20. dubna r. 1262., v níž rozvod starého a uzavření nového manželství Přemysla Otakara II. se potvrzuje.

ného města svého v Rakousích, kdež až do své smrti (28. října 1267) dvorem zůstala.

Budiž dovoleno tuto nějaké porovnání mezi oběma sokyněmi na vídeňském druhdy dvoře, totiž mezi naší blah. Anežkou a královnou Markétou, učiniti.[1]) Podivné zajisté řízení Boží! Po 33 letech se opět sejdou v královském hlavním městě českém. Avšak kdežto zapuzená Anežka čím dále tím blaženější v stavu řeholním se stala, čím dále tím větší lásky u národa českého požívala, čím dále tím větší slávou nejen v Čechách, nýbrž po celé Evropě věhlasnou byla; až konečně i na oltář k uctění veřejnému vystavena jest: potkávaly choť bývalého ženicha Anežčina, Markétu babenberskou, osudy smutné, tak že v hojnosti všeho trpkého se dožila, až hořem zemřela. Minulost věhlasná blah. Anežky jest čtenáři dosti známa; o minulosti Marketině na paměť uvádíme čtenářům souvisle, co jsme tu a tam byli o ní už vyprávěli.

R. 1225. provdala se za krále Jindřicha, syna římského císaře Bedřicha. — Po třech letech r. 1228. zemřel jí starší bratr a domnělý nástupce Leopolda VI., vévody rakouského, Jindřich, příjmím „Ukrutný“, poněvadž se ku své vlastní matce špatně choval. — R. 1230. zemřel jí otec Leopold VI., a sice v témž městě vlašském San Germano, kde před 5 lety usneseno Anežku Českou zapuditi, aby Markéta její místo zaujala. — Roku 1234. strojil Jindřich, Markétin manžel, proti císařskému otci svému Bedřichu II. odboj; načež od otce do vazby dán a

[1]) P. Votky Blah. Anežka Česká a Markéta Babenberská, v „Blahověstu“ r. 1876., str. 109.

v ní držán byl, až r. 1242. zemřel. — R. 1246. vymřelo mužské pokolení rodu babenberského Bedřichem Bojovným či spíše, jak dějiny praví, Svárlivým úplně. — Markéta pak po smrti krále Jindřicha vstoupila do kláštera dominikánského a slavnými sliby se zavážíc, žila přes rok v klášteře vircpurském. Nezdá se však, že našla pro srdce rozervané útulku, jelikož po smrti bratra svého Bedřicha ihned se ucházela o trůn rakouský, arci napřed pro synáčka svého Bedřicha. — Než i toto jediné dítě jí r. 1251. zemřelo. — R. 1252. slavila pak svatbu v roce 46. věku svého s kralevičem Přemyslem Otakarem II., jemuž bylo 23 let. Odvážný to opět krok, jak z vypravování známo.

Bylo to shledání se přepodivné bývalých dvou přítelkyň, potom sokyň, naší blah. Anežky a Markéty babenberské! Příběhy Markétiny mohou býti výstrahou pro takové dívky, které se snaží druhým dívkám podloudně odcizovati jejich ženichy.

Hlava XXIII.

Přemysl Otakar II. vyniká slávou křesťanského krále v tažení křižáckém proti pohanským Prusům r. 1255.

Anežčiny úmysly v modlitbách. — Přemysl Otakar II. stojí při sv. apoštolské Stolici. — Je slavným králem. — Podnikne výpravu křížáckou proti pohanským Prusům, od nichž svatý Vojtěch byl dříve umučen. — Vítězství bez velkého krve prolévání. — Založí na památku město Kralovec. — Papež Alexander IV. velmi chválí za výpravu Přemysla Otakara II.

Od té doby, co Anežce beztoho světu odumřelé zesnul v Pánu bratr Václav I. král český, žila ještě více v oblíbeném zátiší života klášterního. Avšak neodumřela zájmům všem, týkajícím se člověčenstva. Ano právě duše v lásce Boží dokonalé se kochající mívají své tužby a vroucné žádosti, které sprovázejí horlivými modlitbami, a předmětem tužeb jejich bývá rozkvět svaté víry a života křesťanského.

Co pak je všeliký život národů, nemá-li základu u víře pravé? A co je všeliký blahobyt a všeliká vzdělanost, nepučí-li z kořenů křesťanství založeného Ježíšem Kristem? Člověk arci od jak-

živa byl ve svém poznání vůbec na smysly vázán; ale z toho právě vidno, kterak mu co do očí a smyslů vůbec opatrnosti potřebí, aby nezbloudil životem svým. Člověk není toliko schopen toho, co smysly pojímá. Duch jeho se nese, není-li převrácený a náruživostmi spoutaný, ku pravdě a k pokladům nad smysly daleko povznešeným. A nevědomost jakož i všeliká lhostejnost k pokladům těmto jest každému přímo osudná! Poklady pak tyto se otvírají člověku klíčem sv. víry a zahrnuty jsou v životě nadpřirozeném, v milosti Boží, jedním slovem v životě křesťanském.

Pravý křesťan umí také oceniti vymoženosti kultury pravé, raduje se také z požehnané přírody, z práce čilé ducha i těla lidského s požehnáním spojené. Přeje sobě také, aby vítězila práce, vítězily páže upracované a pot v tváři aby nesl ovoce blaha a zdaru jednotlivci i vlasti. Pociťuje s lidem, jenž po hmotné i duševní stránce pokročil a spokojeněji žije.

Avšak to jest jenom jedna stránka kultury. Má-li býti kultura pravá, pravý pokrok, pravá osvěta, pravá vzdělanost, neobejde se bez křesťanství. Proto jen křesťanská kultura má známky pravosti a slouží k blahu národů. Křesťanská pak vzdělanost zná mimo tělo a časný život v těle ještě ducha nesmrtelného a život k věčnosti se nesoucí, mimo život přirozený viditelný ještě jiný oku tělesnému arci neviditelný, za to ale oku ducha křesťanského přístupný, který převyšuje daleko vše viditelné, ba všemu viditelnému dodává přednosti a posvěcuje je tím, že je béře k obsluze života kře-

sťanského a přenáší je až do onoho světa. Vše na světě, byť i bylo sebe menší, béře na se cenu pro život věčný v království nebeském. Čím větší tudíž pokročilost ve světě, tím více sloužiti má ku zvelebení křesťanského života.

Tak asi soudila naše Anežka o zájmech vlasti naší a člověčenstva vůbec; nebo láska křesťanská se nese ke všem národům ba i k nepřátelům. Slyšíc tudíž, jak mladý král, tak si navykl lid říkati Přemyslu Otakarovi II., pomýšlí z vybídnutí sv. apoštolské Stolice na výpravu v zájmu sv. víry, těšila se nemálo a na modlitbách svých doprošovala se zdaru a požehnání milému bratrovci svému králi Otakarovi.

Zapřísáhlť se byl slavně před kolika biskupy jako svědky, že volí v tolikerých zmatcích, jaké tehdy byly v Evropě, státi při papeži jakož i že v zájmech církve katolické naň spoléhati může. A uměla si apoštolská Stolice vážiti oddanosti tak mocného krále, jakým Otakar byl, a vyznamenávala jej přede všemi knížaty říšskými výsadami mnohými. I z toho se nemálo radovala Anežka naše.

Byl pak Otakar král bez odporu panovníkem vysoce vynikajícím. Vzácné schopnosti ducha, kterými jej Hospodin obdařil, slušely postavě ušlechtilé, nepříliš vysoké, s tváří poněkud hnědou; při čemž z něho zářila moudrost a srdnatost a výmluvnost, která jak letopisec cizozemský[1]) dokládá, přesahovala učené muže doby oné.

Letopisec pražský kanovník František skvěle

---

[1]) Palacký. Dějiny české, II., 1., str. 4.

líčí ctnosti jeho královské, které na zřeteli měly všeobecné blaho země, tak že v pravdě výtečnými zákony a svědomitým jich prováděním po právu a pravdě poddaným výbornou podporou a ochranou se stal. Dobrým příkladem u výkonu povinností stavu svého předcházel král osobně všecky podřízené své.

Bylo to r. 1254., kdy nově zvolený arcibiskup neapolský zavítal jako papežský poslanec do Prahy, aby získal křesťanského krále Otakara k výpravě křižácké proti Prusům, tehdáž ještě pohanským. Národové slovanští v krajinách severních přiznávali se již všichni ku křesťanství, toliko kmen litevský v Prusích, Kuronsku a Livonsku odporoval posud sv. víře.

Známo jest, kterak kníže polský Kunrat Mazovecký r. 1226. povolal k účelu tomu rytíře řádu německého postoupiv jim částky vlastního území, totiž Chelminska. Arci že tehdy kníže polské ani tušení neměl, co se časem z kolonií rytířů těchto stane! Podnikše několik výprav křižáckých opanovali krajiny pruské, Pomesanii, Pogesanii, Varmii a Natangy; za to Sambie, která byla přední krajinou starých Prusův, odolávala jim, tak že utrpěli kolik strašných porážek. Poslední r. 1253.

Za tou příčinou se obrátili rytíři němečtí na svého nejhorlivějšího ochránce a příznivce, papeže Innocence IV., s prosbou, by vybídl knížata křesťanská ku pomoci. Nebo Sambie se svým hlavním sídlem bohoslužby pohanské pro všecky národy kmene litevského nepoddala by se jinak majíc hojně statečného vojska na odpor. Hlavní pak sídlo po-

hanské bohoslužby bylo pole Romové, kde druhdy i sv. Vojtěch mučenickou smrt byl podstoupil.

Vojska křesťanského sešlo se na 60.000 mužův, a to nejen z Čech, ale i z Němec, Porýnska, Míšně, Durinska, Sas a odjinud. Všichni pak se postavili v šik, podřizujíce se vůdcovství moudrého a ve válečném umění již věhlasného krále českého Otakara. Sám velmistr křížovníků německých, Poppo z Osterny, přijel z té příčiny do Prahy.

I zbrojeno jest po celé léto. Všeobecné bylo v zemích krále Otakara nadšení, tak že největší část vojska pocházela z Čech, Moravy a Rakous. Dlouhou řadu nejpřednějších jmen šlechty české vypočítávají Pešina a Paprocký,[1]) která se dala se svým králem na počátku zimy na pochod. Volena byla právě tato doba, protože v Prusích vody a bahniska zamrzlá nemohly činiti překážky volnému pohybu vojenských pluků.

Dni vánoční strávil král Otakar ve Vratislavi u svých strýců, knížat slezských, kde se k němu také připojil svak jeho Ota braniborský s vojskem svým. U Elbinku čekal naň svak druhý, Jindřich míšeňský. I Rudolf habsburský účastnil se této výpravy Otakarovy, jakož i olomoucký biskup Bruno.

Král táhl přímo na Romové s vojskem svým neboje se moci nepřátelské, kde křesťanské vojsko, jakmile se přiblížilo k pohanskému lesu posvátnému, nedalo se více zadržeti, aniž by vniklo do samé svatyně pohanské. V popel obrácen jest svatý dub,

[1]) Mars Morav. l. 3. c. 7. pg. 362; Spec. Morav. l. 1. p. 2. de orgn. Baron. in Mor. c. 4. pg. 48.

ztroskotány a pošlapány zavěsené na něm modly; nic neušlo zničení, co by koliv upomínati mohlo na jejich starou víru. V krajině meděnské ovšem porubáno vše a obráceno v popel jako předehra ke kruté seči, jež nastati měla dne následujícího u Rudavy. Tu hlavní tábor nepřátelských Prusův, jmenovitě jakýsi hrad měl sloužiti nepříteli za útočiště. Než i toho tak prudce jest dobyto, že se ani přední muži neodvažovali více čeliti tak mocnému králi. O milost jali se prositi slibujíce poslušenství, by vyhlazen nebyl veškeren lid jejich. Dál a dále táhne vítězně bez prolévání krve Přemysl Otakar II. s vojskem svým, všady přijímaje záruky poddanosti jak sobě tak zástupcům katolické církve.

Pokřestění ovšem byla první podmínka, kterou žádal křesťanský král na nepříteli. Po příslušném ponaučení o nejhlavnějších článcích naší sv. víry a spolu o povinnostech křesťanského života, jemuž se byli ochotně podvolili, vykonal biskup olomoucký Bruno první obřad sv. křestu na nejpřednějším muži vojska dosud pohanského. Otakar král byl svědkem a kmotrem při posvátném obřadu a na památku uděleno novokřtěnci jméno křestní Otakar. Podobně učinil svak jeho Ota braniborský; načež štědrý král poděliv oba skvostnými rouchy, obejmul je jako křesťanské své bratry. Všichni prý šlechticové u vojště pruském přijali tu bez rozpaků vůči křesťanského vojska sv. křest.

Ostatní pak vojsko pruské jakož i lid, vidouce, jak se milostivě s novokřesťany nakládá, přijali křesťanství bez meškání, tak že jich mnoho tisíc za krátký čas ve křtu sv. bylo obmyto. Ovšem že

napotomní poučování mělo doplniti, čeho se ku křesťanskému životu ještě nedostávalo.

Radostí plesalo srdce hluboce nábožné krále křesťanského; spatřiltě na vlastní oči, jak celá Sambie pokřesťaněná zabočila na cestu života pravého a zbavila se stínů smrti, tak že přístupnou se stala kultuře křesťanské, hlavně pak že království nebeské se svou věčnou slávou otevřelo se nad zemí posud bohopustou.

Na památku pro věčné časy položil král Český základ k vystavění pevného města na výšině nedaleko řeky Pregoly, aby pojištěno bylo vítězství křesťanských zbraní. Nynější hlavní město Kralovec (Koenigsberg) ve východním Prusku hlásá až podnes bývalou slávu Přemysla Otakara II., který je byl tehdy r. 1255. založil.[1]) Pulkava a jiní dějepisci čeští po něm vypravují, že biskup olomoucký Bruno, jenž Přemysla Otakara II. na křížácké výpravě do Prus doprovázel, bezpochyby králem vybídnut a podporován, založil město Brunsberg (Braunsberg) nyní hlavní město Varmie a sídlo biskupů Varmínských (Ermeland) rovněž při té příležitosti. A diviti se jest nemálo i tomu, kterak Přemysl Otakar II. dne 6. února 1255 už zase se byl vrátil z výpravy své stoje se svým vojskem na hranicích zemských u Opavy; dne 18. března meškal již v Kremži, jak nasvědčuje listina toho dne a roku vydaná Otakarem králem.

Kdo nám poví, s jakou slávou vítali Čechové svého vítězného krále a jeho statečné vojsko? Za-

---

[1]) Contin. Cosmae, Annales Otakariani.

jisté jásali nad tím, že tak mocného krále jim Hospodin dal. Aniž jest nám povědomo, jakým způsobem Anežka naše projevila radost svou. Pranic pochybovati nelze, že účastenství její bylo živé a radost její veliká ani tak ne z vítězství, jako spíše z obrácení pohanských národů na sv. katolickou víru a to pomocí krále českého.

Odevšad byl Otakar král obsypáván chválou za hrdinské skutky své jmenovitě apoštolskou Stolicí. Sv. Otec Alexander IV. psal osobně králi Českému, že jména svého slávu tolik rozmnožil, jelikož král věčný ve své neskončené dobrotě vylil naň hojně milosti své. Dále dí: „Podnikl jsi ke cti a slávě Boží s vojskem četným a vítězným boj, abys pohanské Prusy víře katolické získal, ano neváhal jsi zdobiti prsa svá znamením sv. kříže jakož udatností pravice své jsi je Nejvyššímu vydobyl a Jemu samému podrobil. Aj hle, opět se znamenáš sv. křížem, abys ochraňoval věřící ukrutností pohanských.“[1]) Z čehož vysvítá, že Otakar král ještě jednou se vypravoval do Prus, by sambijských novokřesťanů před druhými pohanskými útočníky, kteří na ně bezpochyby doráželi, do ochrany vzal; nestačily trvám síly německých rytířův, aby dostatečný pořádek byl zachován.

K výpravě samé nedošlo, protože jí potřebí více nebylo. Vypravujeť letopisec pruský Petr de Dusburg, kterak zuřivý odpůrce křesťanů Sambijských Tarsko a syn jeho Majdelo náhle tak silným světlem víry sv. osvíceni byli, že se modlo-

[1]) Raynaldi Annales ad ann. 1255. n. 61.

služby vzdali, sebe i s pevností svou jmenem Vilov německým rytířům vydali, ano předními bojovníky za sv. víru s pomocí Boží se stali. Král pak český Přemysl Otakar II. šťastnou touto výpravou zvelebil své jméno všude po Evropě. Tak se znamenalo vůbec při nejbližší volbě císaře římského, jež nastala roku následujícího. Kolínský arcibiskup Kunrat sám osobně za tou příčinou do Prahy přijel, aby s králem českým vyjednával, zdali by císařské důstojenství na se nevzal. Že tak neučinil Otakar ctižádostivý, bylo zajisté příčin veledůležitých mnoho; viděltě bezpochyby v důstojnosti císaře římského moudrý král nebezpečí povážlivých tolik, že raději přemohl svou ctižádost, nežli aby své nejdražší zájmy vydal v šanc. Kéž by byla tatáž opatrná moudrost ovládala ctižádost Otakarovu až do smrti!

Hlava XXIV.

Blahoslavená Anežka se modlí za bratrovce svého.

Anežka Česká na cestě sjednocení se s Bohem. — Chudoba Anežčina za časů krále Otakara II. — Hrdá Kunhuta, princezna ruská, královnou českou. — Korunovace krále i královny o Vánocích r. 1261. — Přemysl Otakar II. věrný syn katolické církve. — Chvála apoštolské Stolice naň — jeho zbožnost — rytířský duch. — Opět mu nabízejí císařskou korunu. — Nepřijav jí, želí později svého kroku. — Jeho spor s novým králem římským Rudolfem Habsburským. — Papež Řehoř X. prostředníkem mezi oběma soky. — Smlouva Otakarova s císařem Rudolfem.

Blah. Anežka kráčela čím dále tím rychleji k vrchu dokonalosti. Ký div, že se co nejvíce vzdalovala záležitostí světských, aby ji nevyrušovaly ve spojení s Ježíšem Kristem, nejmilejším pokladem srdce jejího. A přece nic důležitého jí neušlo, cokoli se v zemi dálo; a dobré i zlé sdílela se svými krajany a na zažehnání všaké nehody modlívala se dlouho do noci. Jsouc vzdálena královského dvora, pozorovala ze svého zátiší marnost světa a nestálost štěstí jeho.

Kolikráte hojně slz prolévajíc děkovala Svrchovanému, že ji vytrhnouti ráčil z pout a vazeb,

v nichž synové a dcery toho světa vězí. Příležitostí měla k tomu v Praze také hojnost; jmenovitě osudy královny Markéty, její bývalé sokyně, nemálo ji trvám v povolání duchovním upevňovaly.

Vypravují Bollandisté, že prý královský dvůr v Praze na blah. Anežku bydlící na Františku brzy zapomněl, jakmile byl Václav I. v Pánu zesnul. Byltě Otakar II. přece synovec Anežčin! A jakých dobrodiní prokázala jemu při smíření jeho s otcem! Než nemiloval a nectil Otakar otce svého valně a bezpochyby nectil valně též tety své Anežky Přemyslovny.

Málo zajisté potřebovaly chudé paní sv. Kláry, avšak ani nejpotřebnějšího se jim leckdy za Přemysla Otakara II. nedostávalo. Neznalť ohledův ani na její všeobecnou vážnost a svatost, ani na vlastní pokrevenství s ní!

Ovšem že byl Otakar král téměř ustavičně válkami zaměstnán, v nichž si vydobyl velké slávy po světě; než ze vší té slávy jeho měli obyvatelé v zemi královské to, že byli povinni obětovati životy své a statky své, jelikož spotřeboval mnoho a dovedl právě či neprávě, po dobrém nebo po zlém shromážďovati peníze. „Koruna toho vyžaduje,“ průpověď taková z úst Otakarových kryla mnohou tvrdost a snad i nespravedlivost v jednání jeho. Následkem hrabivosti této rozvadil se se šlechtou a jinými pány, kteří arci se stali též chladnějšími a lhostejnějšími k jeho tetě Anežce na Františku.

Anežka onemocněla povážlivě a v klášteře klarisek nastal neutěšený strach a zármutek všeobecný jednak z ubohého stavu Anežky milené,

sestry starší, jednak z nesnází a tísní u věcech potřebných, tak že pláč a hořekování slyšeti bývalo v pobožnostech společných.

Ponejprv od počátku svého octlo se Assisi České v nesnázích o potřeby vezdejší. Anežky se arci nemile dotýkaly úzkostlivost a nářek dcer duchovních; i zaháněla a zaplašovala výčitky jejich naproti světu (bylyť tu mnohé dcery z vysokých a urozených domů) svým příkladem a svou veselou trpělivostí. „Jsou zlé časy,“ říkávala, „a jsme opuštěny, pravdať; ale což Bůh není nad námi a s námi? V něho doufati jest a k němu se modliti, a bohdá, že pomůže. Bude-li pak vůle jeho, bychom strádaly na čas, přijměme s ochotou zkoušku tuto na sebe a vzdávajíce díky říkejme se sv. Jobem (2. 10.): „Jestliže dobré věci braly jsme z ruky Boží, zlých proč bychom nepřijímaly?“ Tak těšila Anežka svých a povzbuzovala je k důvěře a trpělivosti. [1])

Zatím měl Otakar král jiných starostí. Rozloučiv se se svou domnělou chotí, královnou Markétou, hledal sobě novou choť, s níž by mohl šťastněji žíti.

Maje na zřeteli prospěch zemí vlastních, viděl, že mu nemálo překážejí Uhři. Proto mu velmi záleželo na tom, utužiti přátelské svazky dvoru svého s uherským. Příležitost se mu naskytla. Přemysl Otakar II., král Český, pomýšlel na zasnoubení se s některou kněžnou uherskou. Nejmladší dcera Belova, Markéta, měla býti jemu

[1]) Boll. Acta SS. Vita B. Agnetis n. 36.

manželkou; avšak tato jsouc šťastna v zátiší, klášterním, nevolila opustiti dráhu života bohumilého. A učinila dobře.

Za to král Otakar obrátil své zření ke vnučce uherského krále Bély, Kunhutě, krásné prý, avšak hrdé dceři ruského knížete Rostislava Michaloviče. Byla to trvám jediná kněžna ruská, která se stala královnou Českou; a za ní — pokud také skrze ni, toho soud ponecháme Pánu Bohu — se staly Čechy tak nešťastné, že nemá historie česká doby jí rovné až podnes, a bohda nebude míti rovné. Byltě ji poznal na dvoře uherského krále, který jako tchán míval pohostinnu bána Mačevského se svou sestrou Annou.

Po slavnostech svatebních v Břetislavi (Prešpurk) a ve Vídni, zavezl si mladou choť do královské Prahy; načež naléhati počal vším úsilím, aby konečně korunování na krále Českého vyřízeno bylo.

O vánocích r. 1261. na Boží hod, který tehdy na neděli připadal, vykonán byl s největší nádherou, jaké král Otakar milovný byl, posvátný obřad korunovace krále i královny u přítomnosti 6 biskupů a četných hostů z nejvyšších kruhů panovnických a j. arcibiskupem mohučským Vernerem. Hostí bylo tolik, že v Praze ani místa pro ně nebylo; proto dal král za Prahou na Letné mezi Bubny a Holešovicemi postaviti stavení dřevěná s prostrannými a nádherně ozdobenými síněmi, by štědře a po královsku vyčastoval hosty své. Teprve od té doby počal se Přemysl Otakar II. nazývati a psáti „králem Českým“; neboť se psával toliko „dědic a pán království Českého“ a lidé mu říkali „mladý král.“

Upříti nelze, že se král Otakar II. ve svých záměrech až do roku 1271. nechal voditi právem a spravedlností, ač nejednou příliš daleko zabíhal v požadavcích koruny, že se i tu vyplnilo přísloví: „Summum jus summa injuria,“ t. j. „kdo až do krajnosti právem chodí, bezpráví si na hlavu uvodí.“ Vyháněl trvám belzebuba ďáblem. Vida otce svého rozdávati statky koruně přináležející, sháněl Otakar vše pod záminkou královského práva do pokladny královské, která obnášela napotom bohatství nesmírné. Pak arci mohl býti štědrým ochráncem a dobrodincem jistých lidí: než co naplat, když jiní naň žalovali, že je násilníkem a ukrutníkem. Odtud se dá vysvětliti, proč byl tento král Český tolik nenáviděn z jisté strany, jmenovitě od mnohých pánů šlechty české.

I co do národnosti šli tehdejší Přemyslovci, jak veliký jeho děd král Přemysl Otakar I., tak otec jeho Václav I., a ještě snad více Otakar II. příliš daleko; pro samou touhu po kultuře západní, která měla mnohé stinné stránky do sebe, nadržovali cizincům a příkoří činili rodákům svým. Jsouce nejmocnějšími pány mezi všemi knížaty severozápadní Evropy, zdaž nebyli s to, by skrze domorodce provedli kulturu, po níž vším právem toužili? A když znali nenasytnou lakotu sousedů svých, jak sám byl Otakar II. napsal knížeti polskému,[1]) což nebylo radno právě proto držeti je u vzdálí a nevolati je ještě do země a dávati jim výsad, kterých Češi neměli? Toť byly osudné chyby, které nemálo k záhubě Přemyslovců přičinily!

[1]) Palacký, II., 1., stř. 145.

Ovšem že s druhé strany se také jinak soudilo o jednání Otakarově.

Práva a spravedlnosti milovný nachází příčiny nenávisti k Otakarovi II. právě v jeho šlechetnosti; nebo jak souvěký letopisec německý Eberhard, arciděkan řezenský, o králi tomto píše, upadl Otakar II. proto u šlechty svého věku v nenávist, poněvadž proti loupežím a násilím jejím přísně zakročoval jako proti zločincům vůbec, an rovnoprávnosti všech co do zákonův a práva šetrn byl. Nejsouce milovní pořádku, volili raději žíti v nepokojích, rotách, spiknutích, hledajíce takto výnosné prameny požitků svých.

Zajisté chvály hodné jest, že král Otakar II. byl upřímně oddán sv. církvi jako syn své matce a proto zasloužil si nemalé chvály od papežů několika. Za to také jen nepřítel katolické církve a apoštolské Stolice zvláště mohl napsati, že apoštolská Stolice byla mu nepřízniva; což dokázati se nikdy nedalo a nedá. Nekatolický dějepisec vůbec těžko se vpraví do cest Prozřetelnosti božské, která se na katolické církvi přede vším osvědčuje, ba ji za středisko své má. A přece úkol historika jest tuto niť, či spíše celou síť nití, kterou Prozřetelnost božská v pokolení lidském plete, objasniti a z ní národy pro budoucí a přítomné věky poučiti. Zdaž má pojem nekatolicky smýšlející historik o všem tom jakož i o dosahu apoštolské Stolice? Zásluhy Otakarovy o rozšíření svaté víry zůstanou mu na věky korunou slávy jeho nebeské, které, jak doufati jest, šťastně dosáhl; nebo „koho Bůh miluje, toho křížem navštěvuje.“ Což se vyplnilo i na slavném králi Českém Otakarovi.

Jak si uměli vážiti papežové římští Otakara krále, tomu nasvědčují listy papežské; na příklad Urban IV. dne 3. června l. P. 1262 píše: „Vzdali jsme povinné díky Svrchovanému, s jehož pomocí i Ty spravuješ království své, že nám dopřál na Tobě tak milého, tak pokojného a oddaného syna, který svou počestností a dobrotou září a mnohými ctnostmi křesťanskými vyniká. Proto Tobě vřelou lásku srdce svého věnujeme a pomýšlíme vezdy na to v útrobě své, jakou milostí a jakým znamením přízně své bychom se osvědčiti mohli synu tak vznešenému . . . . .

Dne 4. června roku 1264.: Buď Pán Bůh pochválen. Díky vzdáváme, že's jako věrný bojovník Kristův vší pílí se postaral o to, aby mezi pohanskými národy pravá víra v Ježíše Krista rozšířena byla. Aj hle, všude o Tobě se hlásá, že's horlivý rozmnožitel sv. víry. Za tou příčinou píšeme Tobě jako katolickému a nejoddanějšímu knížeti radujíce se s Tebou, že's přispěti ráčil k rozmnožení svaté katolické víry . . . .“

A papež Klement IV. píše dne 30. září r. 1267.: „Osvědčil jsi oddanost své mysli vznešené a ukázal jsi, že víš, jak se chovati k římsko-katolické církvi a k osobám církevním, kdy strádají a pomoci potřebni jsou . . . .“

Otakar byl zbožného ducha a nemalým milovníkem služeb Božích jakož i dobrých skutků lásky křesťanské pilen. Mši svaté dle obyčeje onoho věku a křesťanství vůbec obcoval s nábožností pří-

[1]) Palacký, II., 1., str. 57.

kladnou jsa pln víry ve svaté tajemství nejdražší oběti, na niž chodíval se synáčkem svým Václavem. A když bylo pozdvihování nejsvětější Svátosti, obětovával synáčka svého Pánu Bohu zdvihaje jej vzhůru aneb dávaje ho zdvihati při pozdvihování.

I postního času chodil na pokání v noci potají po příkladu sv. Václava sám s jediným sluhou do chrámu Páně, kde vrhna se na kamennou podlahu tak dlouho v modlení setrvával, až i dlažbu hojně slzami smočil; načež ještě před východem slunce, chtěje přistoupiti ke stolu Páně, dával sobě povolati almužníka královského, jemuž chudí byli svěřeni, a vyptával se na opatření jejich.

Arci že byl Otakar král rytířského ducha také, jak se tehdy byl právě vyvinul v zemích sousedních. Vynikali pak rytíři praví netoliko udatenstvím v boji, ale i zbožností a oddaností k svaté církvi, šlechetným chováním a neobyčejnou zdvořilostí; pro ty vlastnosti bývali slavně dle obřadů svatou církví předepsaných do vyššího společenstva přijímáni čili na rytíře pasováni. Nepochybujeme, pranic od pravdy se neodchýlíme, díme-li, že Otakar král byl dokonalý rytíř; při čemž netajil se zálibou veselých zábav a radovánek a her rytířských, na které třeba i ohromné peníze vynaložil.

Až do r. 1271. byl král Český nejpřednějším panovníkem v Evropě; podruhé mu tehdy nabízena důstojnost římského krále s korunou císařskou. Arcibiskup kolínský, sprovázený mnohými pány, sám přijel do Prahy a ve jménu knížat říšských přednesl Otakarovi přání panstva německého. Král Český přijal poselství velmi vlídně a vyčastovav je,

vyžádal si na nich lhůtu na uváženou. Uradiv se pak s těmi, na jejichž radu mnoho držel, slyšel, by důstojnost císařskou na sebe nebral.[1]) A byla prý to rada daná toliko za tou příčinou, že se páni čeští obávali, aby s mocí také pýcha v králi se nevzmohla ještě více. Biskup pražský Jan, jakož i jeho otec purkrabí Jiří z Dražic králi arci radili, by korunu císařskou přijal. Než král uposlechl jiných! Zrazovaltě krále jistý pán Ondřej z Říčan, jehož řeč letopisci podávají píšíce: „Nejjasnější a nepřemožitelný králi, kdo ze smrtelníků se Tobě vyrovná? Bůh vládne nebi a ty pánům a knížatům na zemi podle jeho svrchované vůle. Kdo se odváží něco podniknouti proti Tobě? Rozličných národů, které Tě zvou, bys nad nimi třímal žezlem, nevěř, že s dostatek znáš; aniž předvídati lze, jaký konec záležitost tato vezme. Upokoj se a měj dosti na svém trůnu, jejž jsi zdědil po předcích svých; jesti beztoho známa moc a sláva Tvá po všem světě. Až ke břehům mořským vnikla sláva jména Tvého a všichni knížata země závodí o to, aby vyhověli vůli Tvé. Ani císař nebude se zdráhati Tebe poslušen býti a v čas potřeby přispěje Ti s vojskem na pomoc.“

A řeč, která patrně namířeno měla na srdce Otakarovo, zranila je tou měrou, že od té chvíle se rozhodl nepřijmouti nejvyšší důstojnosti světské. Nebude Otakar kroku toho litovati? Kdo jeho ctižádost zná, leká se následků proň a vidí v tom osudný krok.

---

[1]) Pubička, Chronologische Geschichte Böhmens, IV. Theil, 2. Band über Přemysl Otakar II.

Že sv. Otec Řehoř X. byl rovněž pro Otakara krále, snadno lze dokázati; bylit oba sobě přáteli. Arciť když se byl král Český zřekl důstojnosti této, usnesli se voliti Rudolfa hraběte habsburského, který jsa statečný rytíř a bezúhonný ve svých mravech jako křesťan vzbudil naděje jak u papeže tak u pánů světských, že nastanou zase lepší časy církvi Boží v krajích jmenovitě německých.

Odtud si lze vysvětliti, čeho se dočítáme u nepřátel Otakarových, jako by byl papež Řehoř X. býval proti králi Českému. Otakar totiž začal v brzce želeti kroku svého a psal apoštolské Stolici a s posly poslal prý převzácné dary a mnoho peněz za tím účelem, by ho papež Řehoř X. za císaře přijal.

Toť bylo v měsíci listopadu l. P. 1273. Avšak záležitost veledůležitá byla již téměř vyřízena; a proto ani při nejlepší vůli nemohl sv. Otec jednati jinak. Byltě Rudolf habsburský na den sv. Michala, dne 29. září r. 1273. již volen. Nepravdivá jsou zajisté slova jistých německých letopisců, která papež prý pronesl: „Jesti s dostatek knížat a pánů, hrabat v Němcích; proč bychom chtěli povýšiti Slovana na císařství?“ Sám Palacký dí, že, co do slov německých kronikářův, bylo by zbytečno dokazovati opravdově, že taková nebyla papežova ni slova ni myšlénka, a že u papeže Řehoře X. národnost slovanská nebyla Otakarovi nijak závadou státi se císařem římským. Vykládáť dle dokumentů dokonale věrohodných, proč, kdy a kterak potvrdil papež Rudolfa za krále římského s korunou císařskou.[1])

---

[1]) Palacký, Dějiny české, II., 1., str. 109.

List pak krále Otakara, který v měsíci listopadu psal sv. Otci Řehoři X. a v němž touží na nepřátely své mezi knížaty říšskými v Němcích, zní následovně:

„Knížata německá, nejsvětější Otče, kteří mají moc voliti[1]) císaře, z jedovaté zášti — nevolíme říci více, aby v ústech králových nepokládalo se za utrhání — přese všechny odpory a zjevné protesty poslův našich, jež jako své řečníky do Frankfurtu jsme vypravili, dali svorně hlasy své jakémusi hraběti méně spůsobilému a pak k obtížení říše a k naší škodě; a ač jsme slavně appellovali byli ke Stolici apoštolské, kázali ozdobiti jeho korunou posvátnou. Proto se utíkáme ke Svatosti Vaší, jakožto nepřebrané studnici spravedlnosti a k útočišti všech křivdu trpících s říší naší bezprávně obtíženi jsouce; i prosíme Vaši Svatost pokorně, abyste nenechali nás utisknouti v právě našem, kteréž dotčení knížata patrným bezprávím pošlapati usilují, ale smilovali se nad bídným stavem říše atd.“

Jak prostředkoval sv. Otec Řehoř X. mezi Otakarem králem a nastávajícím císařem Rudolfem, vysvítá nejlépe z listin v archivu Vatikánském uložených.[2]) Na církevním sboru do Lyonu ve Francii svolaném r. 1274. jednalo se hlavně apoštolské Stolici o to, urovnati poměry tyto. V té příčině konali důvěrníci Otakarovi, olomoucký biskup Bruno a Bernard biskup sekovský, platné služby sv. církvi. Po nich udal papež Otakarovi směr a spůsob, který by králi prospěšným se býti

[1]) Palacký II., 1., str. 95.

[2]) Palacký II., 1., str. III.

osvědčil, radě mu, by neváhal, ale bez dlouhých odkladů se dle něho zařídil.[1]) Na to psal biskup Bruno králi Otakarovi list v tato slova: „Milovaný pane, zavázán jsem přísahou, jakož víte, navésti Vaši Milost královskou k tomu, aby se podvolila pod rozsudek papežův: nicméně mám za to, že přísaha ta mi neukládá činiti to bez náležitých důvodův. A poněvadž za to mám, že rádi je uslyšíte, umínil jsem vyložiti Vaší Milosti příčiny, pro které tak učiniti máte. První jest, že ku podvolení takovému papež osobně Vás vybízí: a protož muselo by se velice Bohu i lidem nelíbiti, kdyby on poroučel něco, v čem by viděti bylo urážku Vašeho práva. Druhá jest, abyste neupadl v podezření u něho i u církve sv., že byste držeti chtěl něco proti Bohu a počestnosti, když on slibuje zachovati se u věci té dle Boha i počestnosti. Třetí jest, poněvadž volený král (Rudolf totiž) pohání Vás již o země Vaše a musí tu věc někdo soudem rozeznati, bylo by pro Vaši Milost královskou velmi nebezpečno souditi se před knížaty, jichžto nálezům, zdá se, uniknouti příslušněji nemůžete, nežli podvolením se pod soud papežův. Čtvrtá konečně jest, že pokud podvolení Vaše trvati bude, ani Rudolf ani kdo z jeho strany Vaší Milosti křivditi nebude moci; aniž pak věřím, že by v tak veliké věci vážnost apoštolská k unáhlení nějakému pohnouti se dala, což by také sotva státi se mohlo bez úrazu strany jedné aneb i obojí.“ Rovněž pak o pořízení svém psal biskup Bruno dne 12. července r. 1274. papeži z Prahy.[2])

[1]) Emler, Regesta n. 890

[2]) Palacký 113.

Patrno tudíž jest, že snahy apoštolské Stolice, aby se vše mezi Otakarem a Rudolfem pokojně vyřídilo, byly upřímné k oběma stranám. Bohužel, že se ukázaly býti marnými. Otakar se měl vyrovnati s Rudolfem, kdy Rudolf ještě mocných spojenců neměl, nýbrž jich teprve hledal. Tehdy by mu byl býval po vůli ve všech možných požadavcích, poněvadž spojenství jeho potřeboval a byl by si ho vážil: avšak vášně, jmenovitě uražená ctižádost, zaslepily Otakara tak, že druhdy tolik moudrý a veliký dělal nyní strašlivé kotrmelce v úsudku svém a čím dále tím více se zaplétal do tenat, až v nich úplně uvízl a zahynul.

Než soudný historik obdivuje se i tu v strastiplných chvílích šlechetné mysli Otakarově, vida, jak se dovedl ještě opanovati a pokořiti před nastávajícím císařem, jen aby k válce a krve prolévání nedošlo. Dne 26. listopadu r. 1276. uzavřena ve Vídni smlouva mezi Otakarem a Rudolfem. Král Český, ač mu srdce krvácelo, podepsal rozhodně smlouvu vespolnou. Kéž by mu byla stála královna Kunhuta družka života, s níž volil šťastně žíti, jako dobrý anděl těšící a konejšící po boku!

Hlava XXV.

Pokorná Anežka oproti hrdé ženě za pádu Otakarova.

Obavy Anežčiny. — Kunhuta štve Přemysla Otakara II. proti Rudolfu habsburskému. — Nepřátelé Otakarovi. — Pokorná Anežka trpí s Otakarem. — Dcera jeho se stane klariskou. — Rozhovor mezi Anežkou a Otakarem králem. — Hrozné proroctví Anežčino. — Otakarova výprava proti Rudolfovi. — Osudný den 27. měsíce srpna r. 1278. na Moravském poli. — Ubohý Přemysl Otakar II.! — Anežčino vidění u velikého kříže v ochoze klášterním o smrti jeho.

Blahoslavená Anežka milovala bratrovce svého Otakara krále. A znajíc jeho srdce modlívala se zaň dlouho a mnoho. Netajila se tím, že se o něho bojí. Bezpochyby tanulo jí na mysli čtvrté přikázaní Boží, jímž byl Otakar pohrdl. Věděla, že nadarmo není v něm řečeno: „aby se ti dobře vedlo a bys dlouho živ byl na zemi.“

Upříti nelze, že smlouva mezi Otakarem králem a Rudolfem císařem ve Vídni dne 26. listopadu 1276 podepsaná mocně dojala mysl a srdce Otakarovo. Obyčejem pak bývá ve křesťanské rodině, že když manžela neštěstí potká, jeho choť jako

dobrý anděl těší a dodává sklíčenému mysli. Královna Kunhuta psala také choti svému, než list právě opačného obsahu. Zmužile za to si vedl v neštěstí postavený král; což vidno jest z listu, kterým odpověděl na plačtivé nářky Kunhutiny.

Psaltě: „Otakar král přeje pozdravení a mysl stálou v neštěstí![1]) Když vinou snad naší událo se, že přišli jsme o země, válečným úsilím a nemalou obětí krve nabyté, potřebí nám neoddávati se zármutku, ale odmítajíc ženské nářky, tak rovnou myslí nésti rány osudův, aby viděti bylo, že výsost královská nedala se pokořiti, a nepřátelé aby neplesali nad škodou nám způsobenou. Moudrá opatrnost a nezvratná síla ducha jsou podpory trůnu, jichžto nikdy se vzdáti nesluší. Mýlíť se velice, kdokoliv příkrost osudův pláčem a naříkáním zmírniti se snaží: moudrý pohrdá nehodami a staví se jim mužně na odpor.“

Věru diviti se jest síle ducha Otakarova v pokoření tak velikém. Nepřátelé Otakarovi nejnebezpečnější nebyli mimo Čechy, nýbrž v zemi samé. Ani napotomní císař Rudolf hrabě z Habsburku nebyl by, trvám, tolik pořídil proti mocnému králi Českému, kdyby nebývalo zrádců v zemi České. Ale mnozí páni čeští stali se strašlivými odpůrci koruny od té chvíle, kdy byli povinni vydati korunní statky, jichž si za krále Václava I. jakýmkoliv způsobem byli osvojili. Mezi nepřátely Otakarovými pak vynikali Vítkovici, t. j. pánové z Rožmberka, Hradce a Třeboně a jiní, jejichž hlavou byl

[1]) Palacký, II., 1., str. 133.

tehdy Záviš z Falkenšteina, mocný svým rodem, svým bohatstvím a svou důstojností. A druhým nejurputnějším odpůrcem Otakarovým byl Boreš z Risenberka. I vítali příležitost, pomstíti se na odpůrci svém a nezhrozili se ani zrady uradivše se vydati krále svého v záhubu. Proto když král Otakar byl nucen vojskem svým hájiti práva svého na země Rakousy, Štyrsko a Korutany proti Němcům, stojícím za Rudolfem habsburským, učinili tito páni čeští vzpouru v zemi samé, odtrhnuvše se se zástupy svými od vojska královského, a jali se hubiti statky krále a přívrženců králových. Tím se stalo, že Otakar nucen byl žádati za pokoj a podepsati kruté podmínky se strany nepřátel mu činěné. Rakous, Štyrska, Korutan a Krajiny, jakož i Chebu postoupiti byl povinen Rudolfovi, uskrovniti se pak na království českém a markrabství moravském. Krom toho umluveno jest, aby jediný syn jeho Václav pojal za manželku některou dceru Rudolfovu a syn Rudolfův dceru Otakarovu. Otakar měl spravedlivý hněv na odpůrce své a vypověděl je ze země. Ovšem že tito rovnou odebrali se k nepřátelům jeho a kuli své plány zhoubné dál.

Nové nesnáze nastrojil nepřítel na ubohého Otakara. Přemysl Otakar totiž přijal v léno Čechy a Moravu od Rudolfa dle obvyklého výkladu, jako to byli činili otec i děd jeho; i žádal, by Rudolf privilegia království Českého oproti koruně císařské potvrdil. Avšak Rudolf chtěl považovati Čechy za část říše německé, k čemuž Otakar povoliti nemohl. Mimo to mezi podmínkami míru se četlo, či spíše takový byl výklad jejich, že císař bude

rozhodovati všecky nové i staré rozepře pánů českých s králem o statky korunní jakož i jiné, tak že páni tito vyňati býti měli z moci soudů království Českého a státi pod císařem jako vasalové říše německé. Patrno jest, že král Otakar k takovým ústupkům se poddati nesměl. Odpustil zpronevěřelým pánům jejich vinu, učinil ještě větší ústupky: ale když Rudolf bývalý stav království Českého schváliti nevolil, nýbrž usiloval o právo jako ochránce strany odbojné míchati se do záležitostí domácích království Českého, tu vidělo se býti Otakarovi nezbytné, podstoupiti rozhodný boj o korunu královskou.[1]) Vypravuje sice kronikář bavorský, opat Volkmar, mnich fürstenfeldský, jenž za tehdejších právě časů v Praze studoval, že z veliké části na zkáze Otakarově nesla vinu jeho choť, hrdá Kunhuta; než nechceme rozhodovati o vině její, jako jiní historikové čeští o ní nerozhodují. Když se prý Přemysl Otakar z Vídně byl vrátil, vítala jej královna Česká s patrným projevem soustrasti, jehož pozadí záleželo v tom, navnaditi krále k válce proti Rudolfovi císaři. Ve dne v noci ležela prý mu v uších brzy lichotivě, brzy dotěravě, vykládajíc, že nemá příčiny si dáti líbiti tolikeré ztráty zemí, krví dobytých. A když jí z počátku ani odpovědi Otakar nedával, tu se vytasila svou bojechtivostí a poháněla jej k vojně proti soupeři jeho. Dobře jí na to odpověděl král, aby se jen upokojila a prosila Boha; můžeť smlouva tato oběma stranám posloužiti. Otakar se podrobil vůli Svrchovaného a snášel dopuštění Boží věda, že Hospodin

[1]) Tomek, Děje království českého, str. 93—96.

vše k dobrému cíli vede. Ale Kunhuta nicméně nežli krásná oproti manželi svému vystoupila jizlivými slovy a nepovolila, až chotě svého v úmyslech pokojných zviklala. Bohužel, že jedovatá slova hrdé Kunhuty neminula se cílem. Otakar se tu rozhodl prý vymstíti se na Rudolfovi za vše, co se bylo dálo. Ký div, že jednání Otakarovo přestalo býti moudré! Tak vypravuje Pubička dle Volkmara a jiné ještě mnohem horší věci o královně Kunhutě.

V Anežčině životě se od jisté doby strasti se slastmi málo střídaly. Ba spíše rána za ranou ji stíhaly, až r. 1277. se zase nemálo potěšila. Nejstarší dcera krále Otakara, 13letá Kunhuta, vstoupila, ač proti vůli prý otce, se 12 dívkami ze stavů urozených do kláštera na Františku ku své milé tetě Anežce. Jak je uvítala po přestálých tolikerých překážkách a zkouškách, jak se za ně bezpochyby dlouho a dlouho již modlila, jak jim byla radou v pochybnostech povolání, až by dozrálo a vyspělo, snadno lze se domysliti. Dlouholetá její zkušenost nemálo ji podporovala. Vlastní štěstí a spokojenost v povolání k duchovnímu životu osvěžovaly, ba okřídlovaly ducha jejího, kdykoliv se jednalo o to, učiniti také jiné duše šťastnými a pomoci jim, by výhost daly světu tak nebezpečnému.

Dne 8. září 1277 odbývala se obláčka za největší slávy a nádhery. Od té doby, co Anežka sama vstupovala do kláštera, nebylo, trvám, tak okázalé slavnosti na Františku. Otakar král nádhery tak milovný málo asi rozuměl povolání dcerušky své

k nejtužší chudobě, jakou klarisky Pánu Bohu se zavazují. [1])

Blah. Anežka měla arci příležitosti s otcem Kunhutiným Otakarem králem jednati a dobré slovo s dobrou radou přiložiti, aby se mocný král, jemuž vskutku mezi knížaty křesťanskými všemi nebylo rovného, za tak povážlivých poměrů neupřílišnil. Byl zajisté Přemysl Otakar II. ve své moci daleko nade všemi ostatními knížaty a králi. A ve slávě vojenského štěstí a osobní statečnosti zasloužil si jméno „železného krále“. Pro své veliké bohatství a nádhery milování nazýván jest jako jeho děd „zlatým králem“.

Nemalé zásluhy měla Anežka v tom, že Otakar po celá léta věren setrval papežské Stolici a papež Řehoř X. všemožně se přičiňoval, aby se přátelské vyrovnání mezi Otakarem králem a Rudolfem habsburským stalo.

Zatím ale papež Řehoř X. dne 10. ledna 1276 zemřel a po něm nastoupil Jan XXI., který kratičký toliko čas panoval. Anežka znala dosah hrozby církevní na ty, kteří by k válce tak nebezpečné nějak podnět dali. Proto radila a prosila mileného bratrovce, svého krále a pána Otakara, by se vzdal vší myšlénky na krveprolévání.

Než nikoho nebylo tajno, že se chystá Otakar

[1]) Svatý Otec pak ku prosbě krále Václava II. řeholní sliby Kunhutiny r. 1290. rozvázal dovoliv, aby se provdala za knížete Mazovského. Jelikož tento v brzce umřel, vrátila se Kunhuta do Prahy, kde vstoupila do kláštera sv. Jiří na Hradčanech a byla tam abatyší, až r. 1321. v Pánu zesnula. Viz Ekert, Posvátná místa král. města Prahy, II., str. 430.

král ku pomstě za pokoření své, jmenovitě, když také svou mladší dceru Anežku, která ještě byla v dětských letech, na František poslal, aby tu pod ochranou Aneščinou se vzdělávala a o vojenských rykách a osudech vojny neslyšela.

Císař Rudolf poslal sám syna svého do Prahy ku králi, aby jakožto snoubenec Anežčin do nálady dobré uvedl dvůr královský v Čechách a zrušení přísahy královské překazil. Ale všeliké zdvořilosti s obou stran nebyly s to zahnati chmůry z mysli uraženého krále, ba ani prosby Anežčiny nedokázaly toho na králi českém.

Vidouc pak, že nic nepořizuje v záležitosti předůležité, vzala na se tvářnost prorokyně. Samým duchem Páně jsouc naplněna a září osvícena v obličeji a držíc ruce k nebi pozdvižené, zvěstuje Otakarovi hrozný konec války krvavé, ku které se strojí. Král ji vyslechl. Pak-li jím to hnulo čili nic, se nevypravuje. Toť jisto jest, že neuposlechl, nýbrž běžel slepě záhubě své v ústrety. [1]) Co mu mluvila teta Anežka, když se tu byl rozloučiti se svými dětmi Kunhutkou a Anežkou, prve nežli táhl do osudného boje na Moravské pole? Ký div, že byla blah. Anežka hořem celá utrápená, vědouc, že nešťastný bude konec jeho! Než Otakarem králem nepohnulo žádné slovo více.

Na císaři Rudolfovi žádá zpět vše, co mu byl již postoupil; jinak že zbraní vydobude sobě zemí svých. Sebrav vojsko táhne se spojenci svými proti Rudolfovi, jenž má také spojence mocné.

Sotva asi by byl podlehl v boji statečný král

---

[1]) Viz Zimmermann's Diplom. Geschichte Prags str. 71.

Otakar s četným vojskem svým, kdyby nebývalo zrady v jeho táboře. Sám císař Rudolf vzkazuje mu, aby se měl na pozoru; nebo slyšel, že zrádcové obklopují krále Otakara pracujíce o záhubě jeho. Kdežto vysadil král Otakar velkou odměnu muži, který by císaře Rudolfa neb alespoň jeho oře povalil: zakázal Rudolf všemu vojsku svému, by nikdo neopovážil na bezžití krále Otakara mysliti.

Bezpochyby věděl, že dny Otakarovy jsou sečteny. A zradou ve vlastním vojště zahynul Otakar II. král český na den sv. Rufa 26. srpna 1278.

Nelze tu mlčením pominouti způsob zrady, v níž Přemysl Otakar II. na Moravském poli zahynul. Dne 27. června ubíral se Otakar do pole.

V Praze se byl loučil se všemi svými milými a věrnými tak tklivě, že bylo všeobecné lkání. Duchovenstvo a veškeren lid sprovázeli ho průvodem až za brány městské, jako by tušili, že se jim více nevrátí. Otakarovo vojsko bylo dosti silno, tak že nepřítele odraziti mohl. Než věrnost se vynutit nedá ani přísahou! A té se nedostávalo některým pánům českým.

Všeobecně bylo podivno, jak Otakar bitvou otálel; bývaltě druhdy jako lev, a zde nepřítel jeho ještě každou hodinu se stával silnějším. Konečně nechal Rudolfa i přes Dunaj na Moravské pole přeložiti voje.

Tu se přibližují zrádci králi, zle radíce jemu, kde by bitvu měl svésti, by dle jejich plánů tím jistěji zahynul. Otakar si arci byl jist síly spoléhaje na vojsko. Ale jak se přepočítal! Právě ti nejstatečnější druhdy bojovníci jeho strojili naň

zradu šerednou stavše se odbojníky králi svému, vlasti i sobě samým. Kdežto krále ujišťovali, že zajisté zvítězí, připravovali naň strašlivá osidla zrady. Sám Rudolf toužil bez krveprolití se s Otakarem smířiti; i varoval jej, jak jsme řekli, před zrádci ve vlastním táboře.

Na zprávu tuto kázal svolati přední muže u vojště, jejichž věrnost poněkud mu podezřelá byla. Naprosto jim sdělil, že zrádné jich plány zná. I prosí je až úpěnlivě, by alespoň uchránili národ a vlast pomsty za urážky, kterými se jich král byl snad na nich dopustil. „Bezbranný tu stojím,“ pravil k nim. „Nuže, chopte se mne, libo-li; svým královským slovem ujišťuji vás, že se vám nic nestane.“ A když nikdo se ho nedotýkal, žádal na nich znova, by mu přísahali věrnost.

Ubohý král! Dne 26. srpna, v pátek, nastal Otakarovi poslední boj o korunu, čest a život. Milota z Dědic, bývalý hejtman země štyrské, nejvyšší komorník moravský, také jeden z kmene Vítkovců či Rosenberků, kteří nemohli zapomenouti ztrátu jistých statků, které odstoupili koruně, jakož i přísnou pokutu smrti na bratru svém Beneši z Dědic, vedl zadní voje.

Vítězství se klonilo již na stranu Otakarovu; avšak když měli obrnění muži ze zálohy vystoupiti a vyřítiti se na nepřítele, tu viděl, že v zadním voji roznášena řeč, jakoby bitva již byla ztracena. Vojsko se svým vůdcem Milotou se dalo na útěk, kdy mělo rozhodnouti bitvu. Otakara neušlo více, že jest zrazen a vydán nepřátelům svým. Bojoval se svými věrnými jako lev, až vy-

sílen jsa únavou přepaden jest od několika surových vojákův; nebo kůň jeho pod ním klesl. Tito hodivše mu provaz na krk vlekli ho za sebou. Aby mu odňali drahou přilbici, roztloukli ji na hlavě jeho a strhli s těla jeho celé odění.

V tu chvíli se přihnav jeden z náčelníků nepřátelského vojska poznal Otakara, jehož hlava obnažena byla, poddávajícího se mu do zajetí. Avšak nešlechetník, ďábelskou maje radost, že pomstíti může bratra, Otakarem někdy popraveného, ve spojení s druhými vzteklenci povalili krále bezbranného k zemi, probodli jej oštěpem, načež sedmnácti ranami dorazili ho. Nemajíce ani na tom dosti rouhali se i mrtvému, a pekelné smíchy s nahým tělem krále rekovného, před nímž se ještě nedávno strachem byli třásli, tropili.

Tak zahynul král Český, jehož moc sáhala od moře Baltického až k moři Jaderskému!

Přemysla Otakara II. není více mezi živými!

Kde jaká zášť, závist, žárlivost, kde jaký hněv proti němu, všichni kdo nepřátelé jeho byli, a měl jich mnoho, přijali truchlivou zvěst s ďábelským chechtotem ve škodolibosti své! Ale Čechové a přátelé jejich se srdcem krvácejícím vyslechli zprávu o veliké porážce, která hanebnou zradou zaviněna byla. Rychlostí blesku roznesla se všady truchlivá zvěst, že veliký hrdina, Český lev, padl zradnou rukou jsa vydán na pospas! [1])

---

[1]) O rozepři mezi Otakarem králem a Rudolfem habsburským jakož i o pádu Otakarově na Moravském poli rozepisují se všichni kronikáři staří, kde jaký jest, jejichž množství a prameny viděti lze u historiků českých o době této píšících.

Ne ze sebe, ale z vnuknutí Ducha sv. předpovídala Anežka[1]) králi Otakarovi nešťastný konec války, ku které se strojil; patrně za tím úmyslem sdělil Hospodin zbožné duši budoucí věci, aby se král Otakar vzpamatoval. Než Otakar nedbal výstrahy. Co mohla Anežka se svými sestrami činiti, nežli se modliti a poroučeti krále a jeho zemi do ochrany Slitovníka nebeského!

Pamětihodno jest, co se přihodilo právě na den 26. srpna, na svátek svatého Rufa 1278 blah. Anežce naší, když král Český Otakar vykrvácel na Moravském poli. Duchovní sestry Anežčiny konaly téhož dne se svou velectihodnou matkou Anežkou dlouhé modlení v chrámu Páně za šťastné vyřízení a skončení války; načež v průvodu, nesouce v čele sv. kříž, braly se ochozem klášterním, kde se před obrazy svatých zastavovaly a za přímluvu jejich prosily. Stalo se pak, že když stanuly u sv. kříže (uprostřed chodby byl na předním místě veliký krucifix) a poklekly, aby se tu modlily, že Anežka najednou zbledla, ztrnula, chvějíc se po celém těle, jakoby do mdlob padala.

A když ihned přispěly druhé na pomoc milené své starší sestře, Anežka, 70letá stařenka, vzpamatovavši se rukama lomila a zvolala: „Ó rozmilé sestry, zle je, zle; právě jsem viděla krále Otakara v jeho vlastní krvi, mnohými ranami zabitého, jak ho odnášejí z bojiště. Bůh mu budiž milostiv!“ Těšily sice ubohé sestry ztrápenou Anežku vymlouvajíce jí, jak uměly, že by to jen z bezvýznamného

---

[1]) Ekert, Posvátná místa král. města Prahy II., str. 430.

rozčilení bylo: než bohužel za nedlouho přineseny byly žalostivé zprávy do Prahy, co se bylo dálo právě v týž den a v touž chvíli, kdy Anežka vidění měla. Nešťastný král Otakar vypustil duši svou zahynuv zradou vlastních mužů bojovných, na jejichž věrnost spoléhal! [1])

P. Zimmermann [2]) podotýká, že svrchu jmenovaný veliký krucifix býval v klášteře klarisek na Františku u veliké úctě; časem pak se dostal na Hradčany k benediktinkám, kde v presbytáři na stěně visíval, až zrušen byl klášter tento. Ovšem že se dovolává toliko živé tradice. Nyní jest prý viděti týž kříž s ukřižovaným Spasitelem v kostele karmelitek pražských, kterým jej blahé paměti kníže arcibiskup Antonín Petr Přichovský z Přichovic jako vzácnou památku k uctění odevzdal. Vkročíme-li do chrámu sv. Benedikta na Hradčanech (toť kostel karmelitek pražských), ihned máme před očima na stěně svrchu řečenou vzácnou památku po Anežce naší.

---

[1]) Bolland. Acta SS. B. Agnes n. 42.

[2]) Zimmermann's Diplom. Geschichte Prags, str. 73.

Hlava XXVI.

Doba bezkráloví a hrozné hospodaření Braniborců v Čechách od r. 1278—1282.

Po smrti krále Přemysla Otakara II., jenž zemřel pod trestem klatby církevní, nastanou hrozné doby v Čechách. — Modlitba Anežčina. — Ota braniborský poručníkem 7letému králevici. — Úmluvy mezi císařem Rudolfem a korunou Českou. — Ota braniborský postrachem všeho lidu. — Biskup pražský Tobiáš po dvě léta u křížovníků. — Řádění Braniborcův u sv. Víta a v Čechách. — Králevic s královnou na Bezděz zavezeni. — Biskup braniborský v Praze. — Králevic zavezen do Žitavy, na to do Berlína. — Opatření císaře Rudolfa. — R. 1281. veliký hlad a děsný mor až do r. 1282.

Není divu, že blah. Anežka omdlévala vidouc u obrazu ukřižovaného Spasitele na ochozu kláštera sv. Františka ve společné modlitbě zahynutí bratrovce svého, krále Českého Přemysla Otakara II. Bezpochyby okázal jí také Hospodin následky nešťastné války pro zemi českou a beze snadu domyslila se budoucnosti, do níž se nenadála ničeho potěšitelného.

Přemysl Otakar II. umřel stížený trestem klatby, která vylučuje církevní pohřeb, a proto ani nesměl církevně pochován býti. Více než půl

léta ležela mrtvola jeho ve Vídni nepochována v hrobce u Minoritů, až teprve papež Mikuláš III. poslal legáta svého z řádu minoritského, aby sejmul církevní kletbu nad Přemyslem Otakarem II. vyřčenou. Nyní teprve přivezli jej na Moravu do Znojma, kde v klášteře augustiniánů bosáků církevně pohřben jest.[1])

Hrozné doby přikvačily nyní na ubohý národ český, který se stal jednak kořistí nepřátel cizozemských, jednak trpěl strašně následkem rozkladu v zemi samé. Neřesti a ohavnosti sprovázívají vždy vítězného nepřítele, k tomu lakota ošemetných přátel, rozbroje a záští v panstvu domácím na strany rozděleném; k dovršení hrůzy ještě i mimořádné zjevy ve přírodě, všeobecný hlad a mor ne-

---

[1]) Ani nepřítel Otakara krále nemůže neuznati velkých vlastností, kterými Hospodin vyznamenal tohoto krále Českého. Než právě proto poznámky zasluhuje jednak překrásné pojednání Frant. Palackého (Dějiny české II., 1.) o tomto velikém králi. Kdo nepociťuje při pozorné četbě části této umělcovu píli a snahu učiniti z Přemysla Otakara II. velikého panovníka? A zajisté se zálibou čte každý, ať život Otakarův zná odjinud ať nezná, až do konce dílo spisovatelovo. Avšak Otakar II. král Český má, co se jeho povahy či charakteru týče, veliké též stíny, které zdají se býti v knize patrně umlčovány a až příliš nápadně omlouvány anebo jsou podotknuty toliko povrchně, aby si jich čtenář téměř ani nepovšimnul. Upříti nelze, že historie se má vskutku čísti jako dráma dle formy: až na předmět, který arci nesmí býti básnicky sestavený, nýbrž dle skutečné pravdy vypravovaný. Pokud se mu podařilo krásnou (!) Kunhutu, královnu Českou, která pro svou hrdost a jiné ještě vady nemálo zavinila záhubu Otakarovu, obmyti z viny, jakou jí staří letopiscové vytýkají, nevolíme rozhodovati.

slýchaný. Už do konce října bylo tak zle, že biskup pražský Jan III. hořem nad úpadkem vlasti zemřel dne 21. října l. P. 1278.

A jak bylo Anežce naší? Jestliže Mojžíš vůdce lidu israelského po 40 dní a nocí před tváří Hospodinovou na kolenou se doprošoval slitování, aby nebyl zahlazen lid vyvolený pro nepravosti řka: „Prosím, Pane, zhřešilť jest lid tento hříchem převelikým a udělal sobě bohy zlaté; anebo jim odpusť tuto vinu anebo neučiníš-li toho, vymaž mne z knihy své, kterouž jsi napsal“ (2. Mojž. 32. 31.) — jak se Anežka naše modlila, vidouc, že trvá zlo už rok a druhý a třetí a čtvrtý, ba že je čím dále, tím hůře?! A co by se teprve bylo dálo, kdyby se byla nemodlila? Jaké váhy na modlitbu její předkové naši kladli, poznati lze z toho, že ji porovnávali právě proto s patriarchou a záchrancem Israele, s Mojžíšem. Kéž by se jí byli v tak trudných poměrech byli ptali o radu, co se díti má se 7letým dědicem trůnu, Václavem, synem Otakarovým! Zajisté by jim byla věděla rady i trvám pomoci; nebo takové duše prohlédají v prozřetelnosti Boží dále a hlouběji, nežli tisíc mudrců světských. Avšak, bohužel, nikdo se jí o radu neptal!

Na tom, kdo se stane králeviči poručníkem a povede vládu za doby tak nebezpečné, vše záviselo. A stalo se, že Čechové budíce ještě před nedávnem závist pro svůj blahobyt, v úpadku svém přehlubokém budili za nedlouho soustrast i u samých nepřátel.[1])

---

[1]) Continuat. Cosmae p. 426. Scriptores rerum Bohem. I.

Král Přemysl Otakar II. poručil, když se na Moravské pole ubíral, choti své královně Kunhutě, aby v případě nešťastné války a zahynutí jeho, Boženě, sestře jeho, markraběnce braniborské, a synu jejímu Otovi, sebe a rodinu a zemi, ba i duši svou svěřila; měltě prý Otakar k nim větší důvěru nežli ke všem lidem. Královna Kunhuta tak učinila. Obrátila se bez meškání na ni, aby Ota, syn její, k rychlé pomoci přispěl.

Rudolf habsburský vtrhl po bitvě ihned na Moravu a obsadil ji, ba i do Čech se vydal a od Čáslavi ke Kutné Hoře se táborem položil proti voji českému a Otovi braniborskému. Královna sama arci pozbyla důvěry k markraběti Otovi pozorujíc, že Ota je sobec a lakomec a vydřiduch; v jejích úmyslech byl vratislavský kníže Jindřich, který by byl jistě svědomitěji si vedl nežli ukrutný Ota braniborský. K bitvě s Rudolfem habsburským v Čechách nedošlo.

Zatím v listopadu 1278 učiněny úmluvy mezi korunou českou a císařem Rudolfem a vše zakončeno dvojí svatbou, tudíž vesele.

Na počátku r. 1279. slaveny s nemalou okázalostí ty dvě svatby najednou, první mezi královským rodem českým a rodem habsburským, v moravském městě Jihlavě. Dítky Rudolfovy Rudolf a Jitka slavily tu zasnoubení s Anežkou a Václavem, které matka jejich královna vdova Česká přivedla. Obojí snoubenci byli arci nedospělí. Václav i Jitka byli v osmém, Rudolf a Anežka v desátém roce věku svého. Očitý svědek vypra-

vuje, jak srdečně a blahosklonně prý se choval císař Rudolf habsburský ku České královně vdově.

Avšak mír se ani tak do Čech nevrátil. Diviti se jest, že svědomitý král německý Rudolf habsburský po vítězství svém a usmíření více pro Čechy neučinil: ale těžké jeho poměry jako císaře římského jmenovitě v tehdejší době omlouvají ho.

Hrabivý Ota braniborský bál se trvám o svou kořist; proto jal se ihned řáditi v zemi české. Ký div, že vešel v nenávist u všeho lidu. I strachoval se proto každého shromáždění lidu. Tať byla příčina, proč zakázal ve chrámě svatovítském slavné nastolení biskupa pražského Tobiáše, který právě v Brně od biskupa olomouckého Brunona svěcen byl. Byl totiž biskup Tobiáš slavnostně uvítán od duchovenstva i lidu shromážděného: avšak jakmile přijel ke hradu na Hradčany, bránu před ním zavřeli. Nezbylo než obrátiti se, což i učinili, a zpívajíce dále: „Hospodine pomiluj ny“ vešli do chrámu strahovského, kdež první mše svatá od biskupa sloužena byla. Po 2 léta bylo mu bydleti ve špitále Anežčině rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou u mostu a nebylo mu lze vkročiti do stoličného chrámu svého. Proto se rmoutili Češi, že cizozemci v zemi jejich si tak pyšně a ukrutně vedou.

Nastalo brzy ještě hůře. Vypravuje kanovník pražský obšírně, jak od 7. ledna 1279 počínajíce na povel Otův braniborští rytíři a žoldnéři ve chrámu Páně u sv. Víta řádili, chtíce vypátrati, kde by pokladnice krále Otakara asi byla. Bývalo tehdy zvykem, že lidé za blížících se pohrom

světští i duchovní ukládali své drahotiny v chrámech jakožto na místech zvláště bezpečných. Tak bývalo též u sv. Víta.

I jali se nesmyslní a zlotřilí lidé tito nejen mešní roucha prohlížeti, ale rozbíjeli sekyrami a jinými hrubými nástroji ostatky Svatých a skříně, hledajíce peníze. A když nad zlehčením svatyně kanovníci žasnouce na kolena padali, k Bohu o pomoc volajíce: tu ta německá chasa hněvem se rozpálila a začala je bíti, až je z kostela a sakristie vyhnala a klíče jim násilím pobrala a dvéře na zámek před nimi zavřela. Ani kaple sv. Václava nebylo šetřeno. Aby se mu královna vdova bydlící ve městě se svými dítkami nestala nebezpečnou, přilákal ji buď hrozbami buď lichocením na hrad pražský. To se stalo dne 21. ledna a dne 25. v noci před sv. Pavla na víru obrácením kázal Ota královnu i synáčka jejího Václava na připraveném voze co nejrychleji na hrad Bezděz v Boleslavsku odvézti a tam je uvězniti.[1])

Když se roznesla zpráva o ukrutnosti takové, splakal lid, že, jak vypravuje letopisec, ani v Betlémě při vraždě nemluvňátek takového pláče a kvílení slyšeti nebylo.

V čelo mocné strany proti Otovi braniborskému postavil se biskup pražský, jenž pro neohrožené vystupování proti hubiteli vlasti markraběti braniborskému od mnohých „osvoboditelem a mstitelem vlasti“ zván jest.

Ota ovšem slíbil, že vydá a vrátí Václava

[1]) Chronicon Aulae regiae apud Dobner V. 39. — Beneš Minorita k r. 1279—1282.

králevice zase Praze. Ten trpěl na Bezdězi hlad a trýzeň a nedostatek ve všem; ve sprostém oděvu, ba často i v roztrhané obuvi choditi mu bylo, an neměl prý čím od správy zaplatiti. Chválí se pak na ubohém dítěti, s jakou trpělivostí vše snášel jsa při tom ještě vesel, ačkoliv bylo na něm viděti neduživost. Zatím Ota poklady ze země vyvážel.

By pak od zastanců králevicových ve slibu napomínán býti nemohl, ujel ze země ustanoviv za zemského správce za nepřítomnosti své biskupa braniborského Eberharda.

A za něho bylo v Čechách ještě hůře. Nebo pánovitá jeho vůle nestrpěla žádného odporu, a rozkazy jeho se s odporem Čechů potkati musily, jelikož takové byly.

Kromě branného lidu z ciziny přihrnulo se ze všech krajin severních Němec tolik lidstva do Čech, že nelze jinak než s kobylkami vše sžírajícími je porovnati. Lidé tito si pak počínali jako nepřátelé v podmaněné zemi a jako praví loupežníci, tak že loupení a odírání a vybíjení domův atd. nebylo míry ani konce.

Nejhůře se při tom vedlo klášterům a kostelům, kde se nadáli nejhojnější kořisti; a vypravují letopisové, jestliže starší řádů neb z duchovenstva vůbec se obrátili ve stížnostech na biskupa Eberharda, že pohrozil prý jim u velkém rozhorlení ještě větším pronásledováním. Jaká bída byla, lze souditi z toho, že lid selský nemoha se ubrániti plenitelům opouštěl chýže své a houfně utíkal do hor, aby se ukryl v hlubokých lesích a v pod-

zemních skrýších, kde zase hladem a zimou hynouti mu bylo.[1])

Královně se podařilo z Bezděze utéci. Mělať trvám za to, že nelze-li se synem uniknouti protivenství, alespoň jsouc na svobodě bude moci přispěti synu k osvobození. Na den sv. Jiří vyžádala si u purkrabího bezdězského Hermanna, by se směla súčastniti slavnosti církevní v nedalekém městě Kuřívodách. Vykonavši svou pobožnost vrátila se zase zpět. Za nedlouho zmocnila se jí touha navštíviti benediktinský klášter ve Mnichově Hradišti. I tu jí vyhověno bylo. Potěšila se tu nemálo, jelikož mniši benediktinští poctili ji jako královnu všemožnou pozorností. Po třetí se jí zachtělo do věnného města jejího Mělníka, kde pobyla tři dni, načež se sama na Bezděz zase vrátila. Tu dozrál úmysl její. Pod záminkou, že by ráda navštívila svou milou Kunhutku, jakož i blah. Anežku, starší sestru klarisek na Františku v Praze, ano za povinnost že uznává súčastniti se pohřbu manžela svého krále Přemysla Otakara ve Znojmě, utekla do Opavy, kde ji Ota braniborský stíhati nemohl.

První její snahou bylo sebrati všecky své přívržence v mocnou stranu, napotom se obrátila na Rudolfa habsburského, prosíc ho, by zakročil proti tolikerým ukrutnostem. Rudolf napsal královně

---

[1]) V paměti lidu českého utkvěli Braniborci po celé věky. Proto když uprostřed minulého století za času Marie Teresie přitáhlo vojsko pruské do Čech, ihned jim také dali jméno zlopověstných Brandeburků. Erben, Písně prostonárodní. Brandeburci 1757. str. 464. Zle matičko, zle matičko, zle matičko, zle! Brandeburci, Brandeburci, Brandeburci zde, atd. atd.

Kunhutě přívětivý, ba až lichotivý list, že prý nucena se vidí, by v úzkostech se jí zastal a ku pomoci jí přispěl.

Zatím králevic Václav odvezen byl během léta 1279 do Žitavy, kde mu vykázán byl byt na věži nad branou městskou, odkudž pak dne 28. pros. zavezen nejprve do Berlína a později do Špandavy.

Císař Rudolf opatřil vskutku jakési alespoň narovnání mezi stranami. Ubozí rodáci byli ve vlastní zemi cizinci a to i životem tak málo jisti, že jen s nebezpečím bylo jim do měst vcházeti. Ota braniborský byl přinucen uznati biskupa pražského Tobiáše a nejvyššího komorníka zemského Děpolta z Risenberka za vladaře na místě svém. Tito pak žádali ve jménu země především, aby jim vydal mladého králevice, že se na hradě pražském biskup Tobiáš o výchovu jeho starati bude. A mimo to jako nezbytnou podmínku, aby děsné prolévání krve v celé zemi přestalo, neodkladné vzdálení cizinců ze země. Ustanoveno tudíž, že všichni Němci cizozemci ve třech dnech ze země se vystěhovati musí. A co kdo bezprávně a s násilím si osvojil, zákon velel na místě vrátiti. Smíření toto, praví dějiny diecése pražské, oslaveno v Praze dne 5. ledna r. 1281. zvoněním na všecky zvony, jmenovitě ve stoličném chrámu Páně u sv. Víta, který tehdáž po dvouletém zajetí opět se otevřel biskupu svému, velikému Tobiáši z Bechyně. Nelze nám pominouti i toho, co se za hrozné války r. 1280. bylo ještě dálo. Strhly se totiž tak náramné přívaly jak v Čechách tak zvláště v okolí pražském, že potopily celé krajiny, zničily osení, povalily ne-

toliko množství domů, ale i zdi městské. A po uzavření míru dne 4. prosince nastal vichr tak neslýchaně prudký, že sbořil v Praze neméně než 24 věží a domů bez počtu, stromoví pak jak v zahradách tak i v lesích z kořene vyvrátil. K tomu hrozná drahota všech věcí. A lid rozutíkaný na podzim ani nezoral polí svých ani nezasel. Co bylo tu k očekávání?!

Nastalo nejhůře. Téhož roku 1281. vznikl v Čechách veliký hlad, jakého v zemi nikdo nepamatoval. Kdekoliv se děje vzpomínka jeho, ať v letopisech domácích ať v cizozemských, všude je plna zármutku a hrůzy.

Rány zhoubné, které od roku 1278—1281 stíhaly vlast naši, dovršeny roku 1282. Lid ubohý se totiž po novém roce 1281. vracel ke svým domovům, jež k nepoznání zastal zpustošené. Neměl co jísti, čím se odívati, stavení měl bez přístřeší: ovšem že tím méně mohl veřejné trhy zásobovati aneb sobě potřebného zakupovati. Následkem toho nastal hlad, z něhož brzy povstal strašlivý mor trvající až do polovice roku 1282.

Děsná jsou slova, děsné barvy, jimiž tuto ránu Boží líčí souvěkovci. Vyhladovělé postavy lidské již mrtvolám podobné obléhaly houfně obydlí těch málo milosrdných, kteří ještě nějakými drobty je podělovati mohli. Jinde zoufalci zdivočelí násilím se do domů vdírali a kde co ještě měli, hrnce s ohniště ukrádali, aneb s dravčí hltavostí na vše se vrhali, čím by poněkud hlad svůj ukrotili. Kůry stromů, pupence, rozličné trávy, nejen všelicí živočichové, ale i zdechlé mrchy byly jim potra-

vinou. Ani lidé sami nebyli jisti životem, ba matky prý vlastní děti a děti rodiče své vraždili a sžírali.[1]) Všude tolik nemocných, že kněží nestačovali na jejich zaopatřování. Na pražských náměstích umíralo lidí, tak že umrlčí vozy bez přestání sbíraly mrtvé po ulicích a vozily je ven z města. Za městem pak vykopáno bylo osmero jam velikých, do nichž po tisících mrtvol metáno, ba někteří vidouce své nezbytí sami za živa se do nich vrhali. Jiní ubožáci rozutíkavše se houfně do cizích zemí, by se tam dožebrali slitování, nenalézali ani v Němcích, ani v Uhrách ani na Rusi pomoci, nýbrž buď hladem umírali také, buď do otroctví zaprodáni jsou.

Až k neuvěření jest hrozný počet lidí hladem a morem zemřelých. Na 620.000 osob se počítá těch, kteří v Čechách smrtí tehdáž zachváceni byli!

Takových se dožila Anežka naše časů! Jak jí asi bylo, když bylo tak zle po celé vlasti? Obětovala se za posledních let bezpočtukráte Hospodinu, který, kdy bylo nejhůře, přijal oběť její. A nejhůře bylo koncem zimy r. 1282. Brzy na to nastalo jaro a s ním alespoň úleva ve hladu a moru, až hojná úroda, kterou Hospodin uštědřiti ráčil, učinila konec žalostem a bolu.

---

[1]) Tomek, Dějepis Prahy, I. str. 199, 571.

Hlava XXVII.

Blah. Anežku vyznamenává Bůh viděním.

Vidění, zjevení a jiné milosti neobyčejné a jich příčiny. — Milosti Anežce prokázané: Obličej její zářil. — Vznášela se ve vzduchu, — obcovala s duchy, — byla ve spojení s dušemi v očistci. — Mocnosti pekelné jí nepřátelské.

Neobyčejné byly milosti, kterými Bůh blah. Anežku v životě jejím vyznamenával.

„Podivný jest Bůh ve svatých svých; onť dá moc a sílu lidu svému: požehnán budiž za to Hospodin.“ (Žalm 67. 36.) Těmito slovy vykládá se význam zjevů, kterých na světcích Božích obdivujeme. A podobnými milostmi vyznamenal dárce všeho dobra, Otec světel, blah. Anežku.

Píše sv. Pavel (2. Kor. 12.), jak jej byl Hospodin omilostnil. Vypočítav co byl koliv pro jméno Páně trpěl, že nebylo téměř protivenství, jehož by mu nebylo okoušeti; dí dále: „Přijdu k viděním a zjevením Páně. Znám člověka v Kristu, že před 14 lety, zdali v těle nevím čili krom těla nevím, Bůh ví, vtržen byl takový až do třetího nebe. A znám takového člověka, zdali v těle čili krom těla

nevím, Bůh ví, že vtržen byl do ráje a slyšel tajná slova, kterýchž nelze člověku mluviti.“ Z toho jest patrno, že sv. Pavel, apoštol národů, měl vidění a zjevení, v nichž Hospodin tajemství s ním sdílel; ano byltě vtržen až do třetího nebe, až do ráje, a slyšel mluviti slova, která opakovati nelze.[1])

V životopisech o sv. Ignáci z Lojoly vypravují také o viděních a zjeveních a úchvatech mysli k Bohu, tak že s podivem každý, kdo věci tyto čte a je uváží, sobě asi myslí, jak svrchovaný Bůh duším Jemu zcela oddaným se sdílí. Bývají pak příčiny neobyčejných milostí těchto, buď že volí Hospodin je takto těšiti a síliti, buď že je osvěcuje světlem milosti své v úřadě jejich apoštolském a světobjemném jako u svatého Pavla a svatého Ignáce, buď že jsou při velkých strastech a protivenstvích jako odplatou a náhradou.

Zaznamenali životopiscové[2]) blah. Anežky, že světice tato v životě svém vyznamenána byla neobyčejnými milostmi; což pokládati také jest za odplatu výhradné štědrosti a horlivosti, kterou se k Bohu svému nesla. Bůh pak ve štědrosti své překonati se nedává.

Nejmilejším útulkem byla Anežce naší domácí oratoř t. j. modlitebna, či spíše mysliti jest, že to bylo místečko jí samojediné vykázané s oknem ke svatostánku, kde Ježíš Kristus ve velebné Svátosti přebýval: tu se nejraději zdržovávala meškajíc

---

[1]) Výklad věcí těchto viz u Sušila II. list ke Korintanům hlava 12.

[2]) Bollandisté. Cruger. Vita B. Agnetis nn. 40—46.

na modlitbách a obcujíc s Bohem svým jakož i s nejsvětější Marií Pannou a svatými Páně.

Kolikráte jí bylo, jako by na své oči viděla osoby nejsvětější, ku kterým se modlila, které vzývala. A modlitba její byla tak vroucná, že se málo kdy slz zdržeti mohla, ač jich nehledala. Ovšem že duch její býval pohroužen ve sv. tajemství, tak že nic neviděla, neslyšela, nepozorovala, co se kolem ní dálo. Nejednou obdivovaly se jí duchovní sestry, že dlouhý čas sebou ani nehýbe, jakoby mrtvá byla; i přiblížily se nepozorovaně k ní, chtíce se přesvědčiti, zdali na živu jest. A toliko dýchání její upokojilo je. Ale i když osoby druhé jí na blízku zaměstnány byly, nepozorovala pranic pohřížená v modlitbě. Nebylo zřídka, že obličej její zářil, tak že všecky pojímala svatá bázeň, odkudž arci pocházela rovněž neobyčejná úcta, kterou se všichni lidé domácí i cizí k blah. Anežce nosívali.

Písmo sv. nám zachovalo památku a proto i možnost zjevu, kdy celá osobnost člověka duše i těla uchvácena a pozdvižena byla, jak víme o Habakuku prorokovi (Dan. 14. 35.), o Filippu (Skutk. ap. 8. 39.); u světců některých se vzrušení taková stávala na modlitbách.

U Anežky České nebyla pozdvižení taková rovněž nic nevídaného. Tak na př. vypravovala jedna z jejích podřízených sester, že jsouc povinna jíti tam, kde blah. Anežka právě na modlitbách trvala, spatřila „starší sestru“ ve vzduchu se vznášeti (3—4 dodrantes) 3—4 třičtvrtiny hodiny, při čemž nejen tvář její ozářenou, nýbrž

celou místnost jakýmsi lesklým obláčkem osvětlenou viděla. Kdo se tu neupamatuje na svatostánek St. Z., jenž byl zahalen v běloskvoucí mráček, z něhož mluvil Hospodin? Ano, vyznala táž duše o blah. Anežce, že slyšela hlas k ní mluvící, avšak ničeho nerozuměla z toho, co bylo slyšeti: za to tím více proniknutou se cítila přítomností Boží.

Jindy opět byl právě svátek Nanebevstoupení Páně — dvě sestry duchovní, Přiska a Vratislava, odebraly se po obědě se svou „starší sestrou“ blah. Anežkou do zahrady, tak vypravuje starý rukopis, kde velebíce Hospodina žalmy prozpěvovaly. Byly to nenucené výlevy radosti a vděčnosti k Ježíši Kristu, jenž v slávě své na nebesa vstoupil a nám nebe otevřel; i pojala je vroucná zbožnost stojící uprostřed květin a stromů rozkvetlých povzbuzujících ke chválení Svrchovaného.

Než nastojte, blah. Anežka se jim vznáší vzhůru, výš a výše, až jim zmizí s očí, tak že za to měly, že jim zaletěla někam do nebe. Ustavše ihned ve zpěvu, ustrnulé dívají se za ní, jako sv. apoštolé při na nebe vstoupení Páně, aniž jsou s to ze sebe hlas vydati; toliko slzami dávají svědectví dojmům je opanovavším. Po celou hodinu trvá zjev tento, až se zase Anežka vrátí k nim. I tázaly se jí, co by to bylo; avšak tichý úsměv byla odpověď na zvědavost jejich. Kdo by také směl slyšeti, co Ježíš Kristus jakožto nejmilejší choť ku své nejmilejší choti, duši jemu tak věrné, po taji byl mluvil! Tajemství zajisté sdělil jí, jakých obyčejným duším nesdílí, jelikož ani schopné nejsou věcí takových. A pokorná služebnice Páně přikázala

svěřencům svým, aby zatajily, co byly viděly a slyšely; byloť jediné přání její v ničem nebýti neobyčejnou.

Anežka naše obcovala také s duchy. Ctihodná sestra Brigita, jedna z prvých 7, které s ní do řádu byly vstoupily, žila velmi zbožně a svatě, až šťastně vypustila duši svou. Dlouhý čas bolestnou nemocí stížena jsouc, měla příležitosti osvědčiti ženichu svému Ježíši Kristu věrnost svou. A bolesti její byly takové, že Anežka nemálo se trápila nad ubohým stavem sestry jí milé a bohabojné. Než po smrti její, kdežto druhé truchlily a ji oplakávaly, byla Anežka „starší sestra“ veselé a bodré mysli, tak že se vše divilo veselé náladě Anežčině za všeobecného smutku. A netajila se příčinou nálady své. „Viděla jsem,“ pravila dle starobylého životopisu, „milé sestry, zbožnou duši v Pánu zesnulé sestry Brigity od andělů sprovázenou do nebe se ubírati. A byla krásná a nevýslovným leskem obemknutá. Již požívá nebeské blaženosti. A proto radujme se z ní, vzdejme díky Svrchovanému, ustaňme v truchlení a blahopřejme milené sestře naší. A všecky sestry znajíce ji, jaká byla její víra a naděje, a nejsouce v pochybnosti nad nevšedními ctnostmi jejími, rády uvěřily vidění Anežčinu a velebily Pána svého, milého Ježíše Krista.

Anežce se zjevovaly duše zemřelých. Z věřících křesťanů nebude se nikdo diviti, čte-li, že Anežka Česká ve spojení byla s dušemi v očistci, za jejichž vysvobození z trápení očistcových se mileráda modlívala. Jedny se zjevovaly, radostí neocenitelnou díky jí vzdávajíce, že jim pomohla z očistce, druhé se mocné přímluvy její teprve doprošovaly.

Jednou se jí zjevila také jedna klariska z kláštera na Františku. Dokud živa byla, horšívala se mnohdykráte z jednání Anežčina, připisujíc mnohé věci působení ducha zlého, kdežto zatím sama nemalým přeludům vystavena bývala. Anežka se jí nelíbila. A jaká byla koliv její ctnost, vše si vykládala za vadu, za blud a klam, který by se zprotivoval stanovám řádu. Blah. Anežka znala smýšlení její, modlívala se za ni, snášela křivdy trpělivě a byla k ní úslužnou a přívětivou. I když druhé sestry pozorujíce chování nešetrné a hrubé, kárati ji chtěly a naléhaly na potrestání této sestry, omlouvala „starší sestra“ mladší a podřízené své, že Bůh ví jak se přemáhá a sobě násilí činí, majíc povahu méně poddajnou a tichou nežli druhé, dovolávala se zkušenosti oproti ní, obsypávala ji dobrodiními, ano pozornosti veliké jí věnovala.

Zatím přece jinak soudil Bůh o sestře klášterní, nežli dobré srdce Anežčino sestru omlouvající. Nelíbilo se Hospodinu ani smýšlení ani jednání nebohé duše, a před soudcem spravedlivým vyslechla výčitky, kterých zasloužila sobě pro své neopatrné mluvení a nelaskavé posuzování. Nepropadla sice věčným trestům, ale odsouzena jsouc do muk ohně očistcového očisťovati se měla tak dlouho, dokud by modlitbami Anežčinými vysvobozena nebyla.

Jednu milost obdržela, že se smí Anežce zjeviti, jí ke všemu se přiznati, kterak křivě byla ji posuzovala, pohrdlivě o ní mluvila, ji před druhými byla snižovala, že se smí před ní na tvář vrhnouti a ji odprositi. A tak se stalo.

Anežka pak ještě úsilovněji o vysvobození její

se zasazovala a neustala modlitby a skutky kajicnosti za ni Pánu Bohu přinášeti, až ji uzřela krásnou jako sněhobílou holubičku k nebeským stánkům se vznášeti, aby účastna byla nesmrtelných rozkoší vyvolených Božích.

Na obcování Anežčino s duchy nebeskými poukázáno jest; zbývá poukázati též na to, jak se k ní mocnosti pekelné měly.

Pozorovatele životů svatých zajisté neušlo, kterak život každého světce jest podoben církvi Boží na zemi. Jako církev sv. má v satanáši úhlavního nepřítele svého, který ji neustále ohrožuje a souží a bojem zaměstnává, ačkoli ví zaslíbení Ježíše Krista, že „brány pekelné jí nepřemohou“: tak má každá duše vyvolená a jmenovitě vynikající svatostí a horlivostí v duchu zlém nepřítele svého, který ji neustále ohrožuje, sužuje, utiskuje, ustrašuje rozličným spůsobem. Tak se dálo i naší světici. Příčina pak hněvu ďábelského jest, jednak hněv na Boha samého a proto i na sluhy jeho, jednak závist zaslíbené blaženosti duši křesťanské.

Vypravuje se, že kdysi sv. Antonína poustevníka vytrhovali duchové zlí v postavě štětináčů, když na modlitbách trval, a on zaháněl je znamením sv. kříže a jejich hrůzami pohrdal. A v životě naší světice dle starobylých rukopisů čteme, kterak se i jí zjevovali duchové zlí v podobě štěkavých psů a divokých koček. Než uměla rovněž jako sv. Antonín vykliditi peleš tuto znamením sv. kříže, aniž by se byla dala jimi vyrušiti z klidu bohumilé duše své.

Anežka naše byla právě z těžké nemoci se zotavila. Ještě se cítila velice slabou, tak že se

nechala vésti od duchovní sestry Domky. A tu se stalo, že před nimi najednou se objeví potvory pekelné v přehrozných nestvůrách. Průvodkyně Anežčina div že neomdlévá, strachy se nemůže ani hlasu domoci a volá o pomoc. Za to Anežka ani sebou nehýbe, konejší úzkostlivou sestru. „Kdo pak se bude báti,“ podotkla, „psů na řetězi a koček v kleci?“ Zaželná je znamením kříže a duchové zmizí.

Jindy ubírajíc se do kaple domácí slyší z nenadání úšklebky a potupný smích a vřískání nesnesitelné, brzy na to vidí všelijaké obludy, u samých pak dveří černého výra s dlouhým ocasem, který zbraňuje jí přístup k modlitbě v oratoři domácí. Nedbajíc takových oblud, aniž si jich všímajíc poznamená se sv. křížem a obludy se ztratí.

Jednou pak, a to asi nebylo poprvé ani naposledy, se dotkly i jejího těla. Anežka jde od modlení z oratoře. Tu ji porazí duch zlý na zemi, tak že si vymkne rámě. Bolestmi velikými sevřena jsouc z pádu tohoto věděla dobře, kdo jí bolesti takové ustrojil; aby ze všeho toho neměl škodolibosti žádné duch zlý, ozbrojila se tím více klidem a trpělivostí, tak že vítězně vyšla z dopuštění tohoto. Ano majíc dopuštění Boží či nehodu tuto v pokoře své za trest pro nedokonalosti a hříchy své, kořila se Pánu svému tím více a děkovala Jemu, že jí dal příležitost pokání činiti za hříchy.

Zdaž si nepočíná blah. Anežka vskutku jako pravá světice? Zmařila útoky duchů zlých a nepřátelství jejich sloužilo nemálo ke cti a chvále Boží.

Hlava XXVIII.

Blah. Anežka má ducha prorockého, ano činí divy a zázraky v životě pozemském.

Duch prorocký. — Anežka prorokuje r. 1236. králi Václavovi I. — Roku 1269. předpovídá o sobě. — Sestře Erygendě uhodne tajné myšlénky. — Anežka činí divy. — Sestra Alžběta pozná na sobě moc Anežčinu. — Uzdravení urozené paní Žofie v Praze neb čerstvá jablka na jabloni v zimě. — Kněžici Ludmilu vzkřísí Anežka z mrtvých r. 1244.

Sv. Pavel píše v 1. listě ke Korinť. (12. hl.): „O duchovních pak darech nechci, abyste nevěděli“ t. j. jak a co o nich mysliti jest. Načež dí, že „rozliční jsou darové, ale tentýž Bůh, kterýž působí všechno ve všech. Jednomu pak každému dáno bývá zjevení Ducha k užitku, jednomu řeč moudrosti (t. j. dar ducha, v němž by hlouběji vnikl do svatých tajemství Božích), jinému řeč umění (t. j. dar, v němž by dovedl o tajemstvích Božích k chápavosti mluviti), někomu divů činění, jinému prorokování.“

Upříti nelze, že blah. Anežka duchem prorockým také obdařena byla; sdílíť se Duch sv.[1]) jmenovitě duším čistým, které čistotu svou panenskou

---

[1]) P. Votky, Památky Staroboleslavské, str. 217.

bedlivě střežily a ji zachovaly. A takovou byla Anežka Česká. Věděti a mluviti o budoucích věcech, které nejsou závislé na nezbytných zákonech, nýbrž na svobodné vůli Boží neb lidské, může toliko vševědoucí Bůh, jemuž i budoucnost přítomna jest. A pak toliko ten může věděti budoucí věci, jemuž Bůh sám zjeví je. Ovšem že jsou též falešní proroci, kteří lidem usmyslené věci lhou, a namlouvají falešná proroctví, která se nikdy nenaplní. Jsoutě také jisté známky, dle nichž lze rozeznati proroctví pravé od lživého. Svatí Otcové a učení bohoslovci udávají hlavně 3 známky: Předně, co je proti víře Bohem zjevené a učení církve katolické, nemůže býti pravé. Takové proroctví tudíž odsuzuje se samo. Za druhé, pravé proroctví se skutečně naplní. Jestliže se nenaplnilo, co prorokováno bylo, marně bylo prorokováno; z té příčiny snadno jest souditi o dávných proroctvích a naplnění jejich. Za třetí, pravé proroctví slouží vždy církvi Boží, povzbuzuje k pravé pobožnosti a dobrým mravům věřících. K vůli pouhé marnosti aneb snad i na škodu víry svaté a dobrých mravů jistě Pán tajemství svých nesdílí.

Zaznamenaly nám prastaré rukopisy o blahosl. Anežce, že o budoucích věcech rozprávěla nejednou jako by byly přítomné neb minulé; což by poukazovalo na to, že také duchem prorockým mysl svou naplněnou měla. Dokazují pak výpověď svou následujícími příběhy: [1])

L. P. 1236 slíbil Anežčin bratr král Václav I. císaři Bedřichovi II. proti odbojnému rakouskému knížeti Bedřichovi

[1]) Bollandi Acta Sanctor. Vita B. Agnetis nn. 46—50.

válečnou pomoc. Z mnohých stran Českému králi výprava tato ve zlé vykládána byla, jelikož mu všude porážku voje jeho předpovídali: ale ctihodná sestra jeho na Františku předpověděla mu vítězství veliké a šťastný boj,[1]) by jen proti odbojníku vyrazil a mužně se s ním potýkal. Bedřich, kníže rakouský, byl skutečně poražen, ano mimo jiná města i Vídně se zmocnil Václav král Český. Voje české se těšily z vítězství a s bohatou kořistí vracely se domů. Hrdý kníže byl nucen podrobiti se císaři svému a Vídeň mu teprve vrácena byla, když si ji byl ryzím zlatem opět vykoupil.[2]) — — —

Bylo to r. 1269., kdy Anežka do velmi nebezpečné nemoci upadla, tak že vše ztrácelo důvěry ve zdraví její. Zaopatřili ji svátostmi umírajících. Než kdo na smrt pomyšlení neměl, byla právě Anežka sama; zjevenoť jí bylo, že před ní se rozžehná se světem veškero její pokrevenstvo. Zjevením takovým svěřila se svému duchovnímu otci; a uzdravení její jakož i život do r. 1282., kdy z bližšího příbuzenstva Anežčina nezbylo nikoho, nasvědčovaly pravdivosti toho, co byla o sobě předpověděla. — — —

Podivno jest, jakých tajností se blah. Anežka dověděla. V klášteře byla sestra jmenem Erygenda, která se kolik dní a nocí neustále modlila, Boha horlivě a vroucně prosíc, by jí milosti, za kterou s pláčem prosí, dopřáti ráčil. Co by pak na srdci měla, nikomu ze svých sester ani svému zpovědníku svěřiti nechtěla. Anežka vidouc ji tak uplakanou a samou vroucností až umdlenou, pravila k ní vážná slova řkouc: „Milá sestro, ustaň ve svých prosbách; nebo co na Pánu Bohu žádáš, není ani jeho vůle, ani prospěch tvůj.“ Tu vyzrazená sestra zardíc se, padá k nohoum Anežčiným, prosí „starší sestru“ o pomoc, by se spíše nad ní Hospodin smilovati ráčil, že volí ve všem Jeho nejsvětější vůli se podrobiti. — — —

Ani tento příběh nebudiž zde pominut. Jednoho dne poslal kdosi z města blahoslavené Anežce překrásná jablka. Sestra klášterní, která je světici naší odevzdati měla,

[1]) Palacký, Dějiny české, I., 2., str. 156. Jan Křt. Weisz, Weltgeschichte, III., str. 475.

[2]) Viz Dubravius l. 16. Historia regni Bohem. ll. 33.

vidouc jejich sličnost, ponoukána byla k tomu, by si jedno z nich nechala. Tak i učinila. Než svědomí útlé ji zahryzlo; i položí je zase mezi druhé, načež vše odevzdává představené své. Blah. Anežka už věděla, co se bylo přihodilo. Vezmouc do ruky totéž jablko a kromě toho ještě druhé, praví: „Milé dítě, dobře's učinilo, že jsi jablko opět mezi druhé položilo; zajisté lépe jest tobě bez poskvrny svědomí svého dvě jablka míti nežli jedno s hříchem.“

Mnohé prý divy a zázraky na přímluvu blah. Anežky nejen po její smrti, ale i za života pozemského se dály; než buď v letopisech zaznamenány nebyly, buď za převratných dob husitských záznamy tyto na zmar přišly, tak píší Bollandisté.[1]) Ohražují se pak proti domněnce, jakoby si lehkověrně u věcech tak důležitých vedli, řkouce, že toliko úplně spolehlivé a najisto postavené příběhy ze života blah. Anežky uvádějí.[2]) Sdělují potom následující:

V klášteře ctihodných panen klarisek na Františku žila tehdy sestra Alžběta, která v horlivosti řeholního života nemálo vynikala, tak že ostatním za vzor sloužila. Mívala pak hrozné hlavy bolení. Utrpení toto ani by ji nebylo tolik rmoutilo, kdyby bývala s to se modliti a řád společného života zachovávati, na němž každý dobrý řeholník si velice zakládá. Avšak jí nezbývalo, než v tu chvíli ulehnouti; a při tom ani něčeho požívati ani spáti, ba ani hlavou hnouti nemohla. Marné byly prostředky lékařské, všeliká pomoc lidská nijak se neosvědčovala. Už dlouho vzhůru obrací zraků svých o pomoc, ale ani s nebe nekyne jí útěcha. Jednou zase bolesti svíraly ubohou, že po tři dni ani hlavou hnouti nemohla. „Starší sestra“ Anežka měla s ní nemalou útrpnost. Kéž bych mohla tobě, milá sestro, ulehčiti! U Boha hledá pro ni úlevy; při tom s hlavy své sejme závoj a zaobalí do něho hlavu její, držíc ji v závoji,

[1]) Acta Sanctor. Vita B. Agnetis nn. 50—55.

[2]) Pulkavae Chronikon: „multis clarens miraculis in vita.“ Process. Beatif. fol. 115.

až s radostí slyší sestru volati: „Už jsem zdráva; buď Pán Bůh pochválen!“ Celý klášter se sběhl a všecky velebily Hospodina. Po Praze se také roznesla zpráva o tom. Lid věřící spěchával pak do chrámu svatého Salvatora, by tam ve spojení s abatyší, svatou Anežkou, tu žijící, nebi odporučoval záležitosti své, doufaje tak spíše vyslyšení. Za to Anežka se vždycky rděla slyšíc, že někdo zmínku činí o milostech na přímluvu její skytaných; při čemž se co nejrychleji vzdálila, neb řeč k jiným věcem obrátila.

Že Anežka divy tvoří, t. j. kde pomoc lidská marná jest, že i tam pomáhá, věděla celá Praha, ba celá země česká; proto brali k ní útočiště mnozí a ač ji mnozí jakživi neviděli, znali ji a měli ji za miláčka u Boha, u něhož vše obdrží, začkoliv Ho prosí.

Žofie urozená paní, choť váženého pána, Konráda rytíře, porodila dítko; než od té doby chřadla a žádný lékař nebyl s to jí pomoci, tak že na nic jiného nepomýšleli, nežli na žalostivý konec. Ubohý muž žil se svou chotí šťastně. V úzkostech postavenému přišlo také na mysl zajíti k Anežce na František a hledati u ní pomoci. Ani nevěděl, jak začíti má, když Anežka v hovorně před ním stála tážíc se, co by si od ní přál; než slzy jeho mluvily zřejmě dosti. Anežka ho těšila a k důvěře v Boha povzbuzovala. Když pak slyšela, kterak manželka jeho na smrt nemocná jí snažně prosíc vzkázala, by jí jablko darovala, že jablkem tím se pozdraví; Anežka odebrala se do kláštera, by přinesla jablko. Avšak ani v zásobárně ani v kuchyni jablka nebylo. Jsouc v rozpacích, jak si pomoci, jde do zahrady klášterní (bylo to v zimě), ohledá jabloň, není-li nějaký paběrek na stromě, a nenajdouc ničeho, obrací očí svých k nebi a jabloni žehná. Aj nastojte, tři pěkná, čerstvá jablka z nenadání se objeví na jedné větvi, která utrhne a s radostí jedno z nich nemocné paní pošle. Konrád jablko vděčně přijav, spěchá domů, by je manželce přinesl. A vskutku, jakmile z něho požila, úplně ozdravěla. Účinek tento měl míti i jiné následky. Stalo se, že za nějaký čas choť její rytíř Konrád zemřel; načež paní tato dala světu výhost a klariskou na

Františku se stala, kde mnoho let v pokoře a chudobě Pánu Bohu až do smrti věrně sloužila.

A dokládají Bollandisté, že blah. Anežka právě znamením sv. kříže veliké a přepodivné věci působila, poněvadž každý pátek v rozjímání sv. kříže a umučení Páně od půlnoci až do deváté hodiny a kolikráte ještě déle v hořkých slzách trvala a s milým Ježíšem Kristem ukřižovaným se zaměstnávala.

V hodinkách církevních řádu křížovnického na str. 11. jsou říkání, tak zvané lekce,[1]) v nichž se čte chvalořeč na blah. Anežku k jejímu svátku, že „duchy zlé zaháněla, nemocné uzdravovala, i mrtvé z mrtvých křísila a po smrti své ještě slavnější se stala.“

A podobné jsou chvály její v martyrologiích řádu františkánského.

Co do vzkříšení z mrtvých přinášejí Bollandisté následující:

L. P. 1244 zemřela nenadálou smrtí patnáctiletá dcera krále Václava I., Anežčina totiž neť. V klášteře na Františku byla u své zbožné tety na vychování, ano úmyslem pevným se zanášela, bude-li v tom vůle Boží, že až do smrti na tomto posvátném místě svůj panenský život stráví. Jsouc dospělou, obávala se arci, že každou chvíli povolá ji otec král, aby opustila útulek tichý vyměníc jej za hlučný svět; proto vzdychala k Ježíši Kristu, by jí sám se ujal a před úskoky světa ochránil. A Kristus Pán vida ji připravenou na cestu do věčnosti, povolal si ji. Ovšem že bylo pláče a nářku mnoho, jmenovitě se strany královských rodičů, tak že sama Anežka útrpně nesla bolesti jejich. I pomýšlela na to, kterak by je potěšila. V Pánu zesnulé dcery královské tělo již v rakvi na márách leží a kolem truchlící přátelé její. Tu Anežka ve svatém rozechvění na zem

---

[1]) Processus Beatificat. fol. 54.

padá a vroucně se modlí, až pak zvolá: „Ty, Hospodine, jenž jsi vzkřísil Lazara v hrobě již zapáchajícího, ukaž svou moc a dej vzkříšení Ludmile této.“

A vyslyšena jest modlitba její. Neboť nenadále mrtvé tělo se hýbe a se natahuje, údy všecky berou na se život, Ludmila se zdvihá a oči otvírá dívajíc se vážně vůkol, co by to bylo. Vše pojme strach a hrůza, že útěkem se chtějí zachrániti; ale Anežka zcela klidně, než pevným hlasem praví k přítomným: „Nebojte se; zdaž to není Ludmila, ještě nedávno všem tak milá a svou bohumilostí nám všem drahá? Vrátila se nám z daleké pouti a proto pozdravte ji.“ Ludmila také jme se mluviti řkouc: „Anežko, co děláš, proč mě z radosti nebeské do údolí slzavého voláš? Přijaltě mě panický Kristus, bezúhonnou pannu, jako málo kterou; a ty bys mi nepřála blaženosti nebeské? Upusť, upusť od tužeb svých; ustaň ve své modlitbě a nebraň mi, bych se vrátila k nesmrtelným stánkům. Nastane zajisté i tobě chvíle šťastná, v níž nebudeš voliti vyrušenu býti.“

Anežka slyšíc výtky takové, nemálo se děsí, odprošuje a jakoby podílu neměla v tom, co se děje, omlouvá se; konečně sama své vlastní tužby a modlitby zažehnává. „Nevolím tě buditi, dítě milé, ze sladkého spánku tvého: spi jen sladce dále. Ulehni a odpočívej v Pánu,“ tak dořekla Anežka. A Ludmila se kloní a položí se a zavře oči a jest mrtva jako byla před chvílí.

Pochovají tělo toto. Vědouce, že do nebe zaletěla nevinná duše Ludmilina, s radostí jí připraví hrob na blízku hlavního oltáře v chrámu Páně a domácí i cizí utíkají se k ní, by jim byla přímluvkyní.

Jak velice se proti své vůli proslavovala Anežka skutky takovými, soudný čtenář snadno uhodne. Hospodin pak, čím více se Anežka ve své skromnosti a pokoře bránila, by uchráněna byla mimořádných milostí, tím více dával na jevo její svatost a moc ve všech potřebách.

Hlava XXIX.

Anežka se k smrti hotoví.

Doba svatopostní. — Anežčina kajicnost a pokora. — Její onemocnění a zaopatření sv. svátostmi umírajících. — Anežka si přeje umříti. — Zázračné uzdravení sestry Kateřiny Anežkou. — Loučení se Anežky se sestrami. — Poslední chvíle pouti její pozemské. — V pondělí po neděli družebné dne 2. března l. P. 1282. usne v Pánu Anežka Česká.

Dle všech starodávných svědectví zesnula Anežka v Pánu v klášteře klarisek u sv. Františka v Praze. Již byla došla ve svém věku 74 let, z nichž více než 46 strávila v přísné řeholi, a přece jako z nenadání přiblížil se konec požehnaného života jejího. Byl začátek postu 1282. Opět, jak od dávných let obyčej mívala, rozloučila se se svými spolusestrami, aby svatopostní čas po způsobu sv. Otce Františka v samotě jako truchlící hrdlička Ženichu svém Ježíši Kristu a rozjímání o umučení jeho obětovala.[1])

Byla-li touha její jako u sv. Pavla, jenž si přál rozdělenu býti a býti s Kristem (Filip 1. 23.), toužila po stáncích nebeských ne proto, aby vysvobozena

---

[1]) Acta SS. Bolland. Vita B. Agnetis §. 13.

byla z mnohých svízelů, které jí snášeti bylo, nýbrž by uzřela, v něhož věřila a jehož milovala, Ježíše Krista.

Arci že trpěla mnoho tehdy už za příčinou ubohého lidu, jenž právě téhož roku hladem hynul a mimo to před nedávnem ukrutným Braniborcem Otou týrán byl. Trpěly duchovní sestry její na Františku také opuštěny jsouce namnoze od dobrodinců svých. A to vše svíralo srdce její více než všeliké bolesti vlastní. Tak bývá u velkých duší svatostí vynikajících, že co do vlastního utrpení ani zemříti nevolí, aby déle s Ježíšem ukřižovaným trpěti mohly; za to je tím více trápívají muky bližních.

Anežce ani nebylo podle těla tak zle. Alespoň lze tak souditi z toho, že konala zase posty o chlebě a vodě, opět trýznila nevinné tělo bičíky z provázků spletenými dle obyčeje svatých a odívala se v drsný ze žíní šat a ostrými řetízky opásala bedra svá. Nebylo údu, pro nějž by byla neměla svého mučidla.

Než přece jaksi tušila, že putování její na světě už dlouhého trvání míti nebude; i stala se neobyčejně vážnou mysl její, prozrazujíc dojmy duše pokorné a bohabojné a neméně kajicné. Vyplnilo se na ní trvám, co na sv. Alžbětě, o níž píše životopisec, kterak se řídila slovem žalmisty Páně (Žalm 2. 11.): „S třesením plesejte jemu.“ Proto jednak nemalou radost jí činila naděje na vysvobození z údolí slzavého; jednak ji však svírala úzkostlivost před spravedlivým soudcem, který neskončeně svatý jest.

Bývá u duší zbožných, že čím více která ví, co svatost je, tím více pociťuje nedostatečnost svou. Právě takové duše, jako jsou proniknuty ošklivostí hříchu, tak neméně vědomy jsou slabostí svých, z nichž vyplývají hříchové či spíše nedokonalosti jejich.

Mimo to pak pozorují, jak slabá a kusá jest jejich víra a láska a vděčnost a úcta oproti neskončené Velebnosti Boží. Proto mají příčin hojnost k oplakávání života svého a přesvědčeny jsou v hloubi srdce svého, že přísná kajicnost jejich ani nestačí na vymazání dluhů vlastních. Jaký to rozdíl mezi duší kajicnou a duší nekajicnou k smrti pracující! Této ani svět s přátely svými nedovolí, aby se vzpamatovala, a proto nemocného všelijak vyrážejí, jen aby na smrt nemyslel a se nepřipravil, aby se opravdu na něm vyplnilo: „Jaký život, taková smrt.“

Za to naše Anežka nejraději bývala o samotě, kdy, jak říkávala, nejméně bývala sama; nebo Bůh byl s ní. I těšívala se na tuto posvátnou dobu.

Na začátku postu r. 1282. byla ještě zdráva. Po třetí neděli se však roznemohla a to povážlivě. Zavolaní lékaři netajili se nebezpečím; při čemž podle zásad světa toužili na její přísnosti, kterým byla tělo beztoho vysílené ještě podrobila. Anežka nemá arci než úsměvu na jejich dobrozdání; a slyšíc, že sotva nepodlehne slabé tělo těžké nemoci, rozveselila se ve tváři své a vzezření její nad míru se vyjasnilo.

Zatím dostavil se její duchovní vůdce, by vyslechl zpověď její poslední. Arci že nebylo, z čeho

by se byla již mnohokráte byla nezpovídala: za to její zkroušenost byla tím větší.

Tělo Páně, kterým se měla posilniti na poslední cestu, přijala s živou vírou a vroucností neobyčejnou. Řeholné panny doprovázejíce velebnou Svátost s hořícími svícemi k nemocné, vzlykaly žalem a bolestí nad tím, že Anežka se loučiti bude s nimi, kdežto nemocná ani netruchlí ani nelká, ale vítá nadšeným srdcem toho, jenž Miláček její a nejlepší Přítel od dávných let byl. Svátost posledního pomazání přijala Anežka s nejhlubší pokorou a důvěrnou poníženosti. Nečinila si naděje na opětné uzdravení svého těla, spíše pevně doufala vítězně dojíti šťastného konce putování pozemského. Nescházelo jí k této poslední cestě ničeho; nebo posvátným olejem posledního pomazání na těle, které se udílí na znamení posily milosti Boží i na duši, cítila se posilněna velice.

Zatím zpráva, že Anežka Přemyslovna na Františku se povážlivě roznemohla, roznesla se v brzce po všem městě; a žalosti a naříkání jakož i vroucných modliteb za uzdravení její bylo všude, jelikož dobré srdce Anežčino znal každý. Nejbližší jí arci byly vlastní sestry řeholní, které budou oplakávati v ní svoji zakladatelku. Proto u vší vroucnosti se obracejí na bl. Rodičku Boží Marii Pannu, by jim ještě déle zachránila dobrou matku jejich.

Anežka však přála sobě umříti a to proto, jak dokládá Beckovský ve své Poselkyni, že Bůh tehdy skrze ni divy a zázraky konal; což pokornou služebnici Páně, jakou byla Anežka, nemálo zahan-

bovalo, že se neosmělovala ani vroucné modlitbě se oddati.

Cosi podobného se přihodilo v poslední ještě nemoci Anežčině.

Jedna z duchovních panen, Kateřina Chardova ze slavného rodu pánů českých, měla více než 10 let hrozné bolesti v nohou, tak že se nemohla ani na nohy postaviti. Každý pohyb údův a každé přenášení, které sestry ošetřovatelky její ob čas vykonati byly povinny, způsobovaly jí hrozné bolesti. Uslyševši, že rozmilá matka jejich Anežka svátostmi umírajících již zaopatřena jest a za nedlouho na věčnost se od nich odebéře, prosí pokorně a zapřisáhá sestry svoje, by jí také propůjčena byla milost rozloučiti se s předrahou Anežkou, která tolikráte v životě ji těšila a k trpělivosti povzbuzovala. Prosba její vyslyšena jest.

Jakmile však sestra Kateřina ctihodnou Anežku spatřila, dala se do usedavého pláče, že se sotva násilím ukonejšila; načež ji snažně žádá, by se nad ní smilovala, požehnání jí udělila a k Pánu Bohu se za ni pomodlila. Anežka ubohou těší, dodává jí mysli, povzbuzuje k vytrvalosti; ale křížek jak obvyklá byla svojim dříve dělávati, učiniti jí nechtěla. Marné byly prosby, marné domluvy. Za to těšila ubohou Anežka slovy: „Neplač, sestřičko, neplač; uvidíš, že se ti s pomocí Boží brzy ulehčí.“ Sestra Kateřina nabyla tím více důvěry a odvahy k umírající téměř Anežce. Nemohouc prosbami ničeho poříditi, uchopí konečně sama v nedočkavosti své ruku Anežčinu, položí ji na bolavé tělo učiníc jí znamení sv. kříže.

V tu chvíli nastala v nemocné změna. Stav její se zhoršil v té míře, že cítila ve všech žilách a kloubech bolesti, jakých dosud neměla. I položena jsouc na lůžko začne se potiti, až všecky bolesti vypotí. Vskutku nemocná sestra vstala z lože zdráva a nikdy více až do smrti nemoc se jí nevrátila.

I to se rozneslo brzy po celé Praze; následkem čehož se samoděk stalo, že každý o ctihodné klarisce Anežce Přemyslovně s největší uctivostí mluvil a buď za ni se modlil, buď se do modliteb

jejích poroučel. Hospodin pak ukázati chtěl, jak oslavuje ve smrti ty, kteří v životě svém oslavovali jeho.

Zatím Anežka víc a více slábla, ač duch její k obcování s Bohem pořáde dosti silen byl. Proto se shromáždily truchlící sestry kolem lůžka blah. Anežky, aby je potěšila a k důvěře v Prozřetelnost Boží povzbudila. Nikdy snad se necítila býti tak „starší sestrou“ či matkou duchovních dcer jako ve chvíli, kdy dávajíc jim mateřská napomenutí se s nimi loučila. Co jí vždy na srdci lpělo, to jim zanechala na památku, řkouc:

„Rozmilé v Kristu sestry, zachovejte sobě co nejvíce milost a lásku k Bohu a k bližnímu. Pokory a chudoby, které Ježíš Kristus miloval, a v nichž nás vyučoval, pamětlivy buďte. Poslušnosti k církvi Boží, jakož i přikázání jejích dbejte. Kráčejte za příkladem sv. Otce Františka a sv. matky naší Kláry; oniť nám zanechali šlépějí, v nichž budete-li kráčeti, zkusíte, že jako jich milostivý Hospodin neopustil, tak ani vás sladká jeho milost neopustí, pokud však stanov a příkladů jejich snažně následovati budete.“

Nejstarší pak životopis dí, že ještě celý večer a celou noc k sestrám, které se ve bdění u nemocné střídaly, protože mnoho nad ní plakaly, dobrá slova mluvila, ano krásnou jasností ozářena jsouc veselou tvář sestrám ukazovala.

Druhý den, to jest v pondělí, zdála se jakousi jasností býti ozářena, ano všecko tělo stkvíti se jalo až do hodiny šesté. A když bratří františkáni v kůru před konventní mší sv. v církevních ho-

dinkách odříkali Nonu v hodinu asi devátou a začali mši sv., vypustila tato Bohu převděčná služebnice Páně v ruce nebeského Ženicha duši svou a šťastně v Pánu zesnula, by andělským tovaryšstvem jsouc obklíčena k věčným radostem vesele vešla. Tak se stalo v pondělí po čtvrté neděli postní čili družebné dne 2. měsíce března r. 1282.[1])

---

[1]) Processus Beatificationis fol. 71. a násl. dí s prof. Vladisl. Václ. Tomkem takto: „O čase, kdy zemřela, mínění se rozcházejí, ježto dle jedněch svědectví zemřela roku 1281., dle jiných roku 1282. a zase dle jedněch dne 2. března, dle jiných dne 6. března.“ Načež rozlušťuje otázky prof. Tomek následovně:

a) Den 2. března r. 1281., tot. 6. Nonas Martii, udává rukopis „Breviarium Ordinis Crucigeror. c. r. st.“ psaný co do začátku r. 1356. a srovnale s ním „series ducum Boh.“ vytištěná ve „Scriptores rerum bohem.“ vydaných Pelzlem a Dobrovským. Nejstarší legenda o blahosl. Anežce, pocházející ze 14. století, udává r. 1281., den 6. března.

Palacký v Dějinách českých má r. 1282. den 6. března.

Jelikož Anežka dle „breviaria“ a „series ducum“ strávila v klášteře až do své smrti plných 46 let, záleží na tom věděti, kdy do kláštera vstoupila.

Pokračovatelé Kosmovi kladou rok 1233.; však nesprávně, poněvadž ještě v listu papeže Řehoře IX. dne 31. srpna r. 1234. psaném, mluví se jen o úmyslu Anežčině, aby do kláštera vstoupila, ve kterémžto listu sv. Otec nařizuje dvěma představeným řádu menších bratří, aby Anežku za abatyši v klášteře od ní založeném dosadili.

Patrno jest ze všeho, že r. 1234. na den svatého Martina přišly klarisky do Prahy. Anežka pak na svátek Zvěstování Marie Panny 1235 slavila svou obláčku. Připočte-li se k tomu 46 roků řeholního života, činí to do dne 2. měsíce března t. j. do úmrtí více než r. 1281. a méně nežli r. 1282.

Avšak dle nejstarší legendy Anežka žila ještě za poručnické vlády Oty braniborského v Čechách, za času velkého hladu, který hlad dle nemylných souvěkých zpráv počal v létě

Věru, šťastný to byl život, šťastnější ještě smrt. Nezemřela dívka Páně, ale spí spánek spravedlivých; nebo Pán života slíbil (Jan 8. 51.): „Bude-li kdo zachovávati řeč mou, neuzří smrti na věky.“ Avšak ani nespí, jelikož spíše procitla k novému životu šťastnějšímu. Blažená duše její svrhnouc se sebe okovy a pouta tělesnosti opustila žalář tohoto světa a vešla sprovázená anděly do hradu království nebeského, aby se tam veselila na věky.

Toť jisto jest, že kdo za živa Boha hledal, v Boha doufal, Boha svého miloval; kdo spravedlivě a poctivě, po právu a pravdě, až do konce tak svůj život spravoval: takovému jest úmrtí nevýslovně krásným dnem, nejšťastnějším dnem narozenin k životu věčnému. „Blahoslavení, kteříž na hody svatby Beránkovy pozváni jsou.“ Zjev. 19. 9. Zajisté Anežka naše taková jest. I když ještě nebyla na oltář postavena, každý, kdo dobré a bohabojné a zlaté srdce toto znal, blahoslavil ji a nejinak než „naše svatá Anežka“ říkal.

---

r. 1281. a trval až do hojných žní roku 1282. Patrno tudíž jest, že nikoliv r. 1281., nýbrž r. 1282. zemřela.

b) Jedná se ještě o to, v který den Anežka v Pánu zesnula. Právě legenda, která dí, že 6. března zemřela, podotýká, že bylo tehdy pondělí po neděli 4. postní čili družebné (Laetare). Než den 6. měsíce března v roce 1281. připadá na čtvrtek, týž pak den r. 1282. na sobotu: naopak den 2. března r. 1282. připadá skutečně na pondělí po 4. neděli postní. S tím se srovnává výše uvedené svědectví breviáře křižovnického, který dí, že Anežka zemřela VI. Nonas Martii, to jest dne 2. března. — Viz Dobneri Monumenta historica Bohemiae tom. III., str. 35. — Veleslavín Histor. Kal. str. 120. dle Strahovského starého rukopisu.

Kdo jsi tudíž koliv, jenž čteš neb slyšíš neb rozjímáš o úmrtí světcův a světic Božích, povznes se myslí a srdcem k nebi, a rozhlédni se tam po všech dobrých a bohumilých a šlechetných duších, s nimiž obcovati a mezi nimiž býti, na jasnost milosti Boží, která je skrz veskrz proniká a nevýslovně krásné činí, patřiti, bude v nebi tobě také dopřáno, skončíš-li život ve stavu milosti Boží. Proto čiň se; nebo jaký život, taková smrt.

Co prospěje člověku, jestliže na světě i dokázal díla velká, vystavěl si domy a štěpoval vinice a vzdělal si zahrady a štěpnice a vysázel je všelikého plodu stromovím a nadělal sobě rybníkův, aby svlažovaly les dříví rostoucího; měl služebníkův a služebnic a čeledi veliké, skoty také a veliká stáda nade všecky, kteří byli před ním; nashromáždil sobě stříbra a zlata a nábytku králův a zemí; zjednal sobě zpěváky a zpěvkyně i rozkoše synů lidských, koflíky a džbány k posluhování k nalévání vína: a převýšil bohatstvím všecky, kteříž před ním byli; nad to i moudrost toho světa trvala s ním. A čehokoliv žádaly oči, neodepřel jim; aniž zbraňoval srdci svému, aby nepožívalo všeliké rozkoše a nekochalo se v tom, což byl připravil: a to pokládal za díl svůj, když by požíval práce své. Ale jakž se ohlédl na všecky skutky, kteréž učinily ruce jeho, na práce, při nichž se nadarmo potil, uzřel ve všech těch věcech marnost a trápení ducha a že nic netrvá pod sluncem. (Kazat. 2. 4—11.) Tak volal Šalomoun, že marnost nad marností jest sloužiti světu.

Hlava XXX.

Anežka požívá úcty světice Boží od úmrtí svého.

Na Františku osiřely. — Tělesná schránka Anežčina vystavena. — Tvář její milá. — Kolem těla jejího přelíbezná vůně. — Davy lidu jí vzdávají úctu. — Uzdravení urozené paní Habartové z Žerotína. — Anežku nazývají „svatou“. — Neobyčejné zjevy. — Anežčin pohřeb. — Místo, kde ji uložily. — Veřejná úcta jejích ostatků. — Nejstarší spisovatel český velebí Anežku v nebi.

Zpráva o úmrtí blah. Anežky roznesla se brzy nejen po celé Praze, ale po celých Čechách, ba daleko široko mimo vlasti naše. Na Františku v klášteře klarisek bylo smutno. Každá z duchovních sester cítila se býti osiřelou; nebo ztratily v Anežce více než vlastní matku. Bývalať jim útěchou v žalostech a křížích. Ký div, že hojně slz vyléváno nad ní.

Ctihodnou tělesnou schránku, oblečenou v roucho řeholní svaté Kláry, zanesly do kůru, aby tam za mřížemi po 4 dni vystavena a obecenstvu přístupna byla. Někteří životopiscové mají za to, že až do neděle květné, tedy 14 dní, se pohřbem odkládalo. Po celý pak tento čas byla vystavena bezpochyby

v kapli Marie Panny, kde ji potom pochovali; zde byly také slouženy denně mše sv. od kněží z řádu sv. Františka a jiných za duši v Pánu zesnulé Anežky Přemyslovny.[1])

Nesčetné davy ze všech tříd obecenstva vystřídaly se při návštěvě tělesné schránky Anežčiny. Urození i neurození, z vysokých i nízkých stavů, jmenovitě všichni ti, kterým za živa dobrodějkou byla, obklopovali ji od rána do večera, nemohouce se dosti vynadívati na tu, která jim byla žehnala. Modlili se za ni či spíše blahoslavili Hospodina, že Anežku k takové výši křesťanské dokonalosti a svatosti vyvoliti ráčil. Mnozí se poroučeli do její mocné přímluvy nepochybujíce, že požívá věčné blaženosti před trůnem Beránkovým, jemuž tak věrně sloužila.[2])

Dojemná to byla podívaná pro každého. Předně nebylo na Anežce viděti žádné ztuhlosti, jaká u mrtvého těla bývá, ani barvy umrlčí, tak že kdokoliv přistoupil, pozoroval měkké a hebké tělo, nejinak než jako by spala spánek klidný a milý. Tak vyznali jedněmi téměř ústy všichni, kteří na Anežku nejinak než jako na světici Boží se vší uctivostí pohlíželi. Žádná hrůza, žádný strach neobjímal návštěvníky; toliko z pohnutky, by také druhým dopřáli místa, opouštěli stánek, kde jim bylo blaze u srdce.

---

[1]) Processus Beatific. fol. 72. udává svědectví Petra, opata Zbraslavského (Chronicon Aulae regiae p. 427.), který spolu dí, že o nějakém přenesení těla blah. Anežky z tohoto prvotného pohřebiště u sv. Františka není nikde žádné zprávy.

[2]) Crugerii Vita B. Agnetis §. 14. Acta SS. Bolland.

Mimo to přelíbezná vůně naplňovala po všecky dni tyto místnosti, kde Anežka vystavena byla. Vyprávěla sama za živa svým sestrám, že viděla anděly, kterak obletují sestru Brigitu, když po smrti vystavena byla. Tuto řeholnici kláštera sv. Františka v Praze mívala Anežka u veliké vážnosti pro její dokonalost; umřelať v pověsti svaté. A Anežka naše modlící se za ni u mrtvoly viděla anděly na čestné stráži; při čemž neobyčejná libá vůně vycházela od ní nejinak, než jakoby živými růžemi poseta byla. Anežka měla tehdy za to, že andělé vůni tuto zázračnou vůkol způsobovali. Tak byla i zde vůně nebeské říše, aniž by kdo věděl, odkud se tu vzala; proto jako u vytržení stanuli návštěvníci dávajíce sobě znameními obdiv na jevo.

Nad to tvář její za živa, protože ustavičnými posty a všelikými trýzněmi těla byla vypráhla, nečinila na člověka arci povrchního neb světského milý dojem (avšak velká a svatá duše neujde nikdy bystrého pozorovatele, byť i tělo vidělo se býti sebe méně úhledné, ba třebas zmrzačelé): po smrti pak vzala na se barvy svěží a neobvyklé a sličnosti nevídané, jako by hned po smrti nesmrtelnost byla tělo její objala.

Z těchto příčin se ubíralo obecenstvo pražské v davech nepřehledných po všecky dni na František, dokud Anežka, miláček lidu, vystavena byla, ano opět se vracejíce nemohli se nasytiti díváním se do spanilé a omilostněné tváře, aby nehynoucí památku měli po veškeren život svůj a nezapomněli nikdy, jak dobré jest Pánu Bohu věrně sloužiti.

Mnozí z nich padali na kolena a poroučeli se do přímluvy její; a cokoliv s sebou měli, šátky totiž, prsteny, zlaté řetězy, závoje své, dotýkali o tělo její, nepochybujíce, že takto památka na blah. Anežku bude trvanlivější; ba stalo se, že věci takto posvěcené, s modlitbou k Bohu a vzýváním o přímluvu její jakož i s důvěrou spojené, nabyly i léčivé moci, tak že k zažehnání rozličných nemocí sloužily.

Zajisté lid věřící poznal brzy, že se neklamal. Nebo oslavoval Hospodin milou Anežku naši obdivuhodnými věcmi po smrti, ač za živa již mocná bývala přímluva její pro zásluhy, kterých drahně nashromáždila si u milého Chotě svého Jesu Krista.

Na příklad uvádějí životopiscové následující událost: Už před smrtí blah. Anežky stonala dlouhou a těžkou nemocí na neduh prsní urozená paní Školastika Habartová z Žerotína, kterou žádný lékař vyléčiti nemohl. Urozená paní tato je zakladatelkou kláštera týneckého. Marné byly všeliké léky, marné snahy lékařův z blízka i z daleka povolaných, aby pomohli paní velikými bolestmi stížené. Když tudíž vystavena byla Anežka před pohřbem na vystlaném loži, tak že každý nejen viděti, ale s uctivostí těla ctihodného se i dotknouti mohl, naplněna duše její také velikou důvěrou. „Kdo ví, pomohla jiným,“ myslila si, „pomůže mi rozmilá Anežka dobrá také.“ Vyprosila si na svých domácích, by ji do Prahy na František zavezli; přejeť si také, ba touží uhlídati ještě jednou tu, kterou v uctivosti vždy měla, a úctu vzdáti té, ku které vše v Praze ruce spíná.

S radostí vyhověno nemocné; načež ubohá paní se dostala na místo a jakmile se přiblížila k ní, padla na kolena doprošujíc se milosrdenství Božího pro zásluhy Anežčiny. Pak vstala, a aniž by komu co byla napřed sdělila, vrhla se na ni slzy prolévajíc a tisknouc tvář k tváři a bok k boku Anežčinu. Podle boku byla právě děsná oteklina a bolestný vřed.

Aj hle, Hospodin na přímluvu blah. Anežky vyslyšel na místě ubohou prosebnici a vytrhl nemocnou z náručí smrti. Vskutku, jakoby ostrým nástrojem otok byl otevřen, provalil se a vysvobodil ji od jisté smrti, tak že k novému životu povstala a kolik let ještě s velikou láskou a vděčností Bohu a Anežce žijíc povinnosti stavu svého svědomitě konati mohla.

Událost tato nezůstala tajnou. A byla-li chvála na Anežku v Pánu zesnulou už všeobecná, dobyla si takto vítězství úplného; odtud si lze vysvětliti, jak povstalo ono velečestné a všeobecné po Praze i v Čechách vůbec hned po smrti říkání: „Svatá Anežka," „klášter sv. Anežky." [1])

A ještě jiné věci se dály. Následkem vzmáhající se úcty Anežčiny pomýšleli mnozí na posvátné ostatky z jejího těla.

Dle rukopisu současného spisovatele zaznamenal Kruger, co učinila jedna z klášterních panen jménem Jítka (Judita):

Večer, kdy nikdo už v kapli nebyl, přiblížila se potaji a odvážila se, aby nějakou památku z těla blah. Anežky měla, nehet z palce pravé nohy Anežčiny stáhnouti. Než ihned krev začala téci. Anežka nebyla položena do rakve, nýbrž po způsobu chudých klarisek měla ustláno na prkně. Ovšem že to byla odvaha veliká, ba spíše láska, která nezná mezí. Ulekla se nemálo, když spatřila krev. A ještě více strnula, když nebyla s to, by zastavila ji. Utírá ji šátkem; ale nestačí. Konečně strhne závoj s hlavy své a sbírá krev, aby na zmar nepřišla. Až nevědouc si rady, padá na kolena a za odpuštění prosíc zapřisáhá světici, by ji vytrhla z nesnází, do nichž neopatrností upadla. Na to krev se zastavila.

Odkud se vzala v mrtvém těle čerstvá krev a tolik, že snad ani za živa v celém těle tolik nebylo?

Časem sloužily šátek i závoj krví Anežčinou zmočený za prostředek, jímž Všemohoucí uzdravoval nemocné na přímluvu blah. Anežky. Dokládá pak životopisec, že přemnozí přiložením ostatku tohoto na bolestný úd nabyli zdraví a pomoci.

---

[1]) Crugerii Vita B. Agnetis §. 14. Acta SS. Bolland. č. 60.

Aby se podobné aneb horší ještě věci tělem blah. Anežky nedály, nezbývalo řeholnicím, než uložiti světici na bezpečné místo a všeliké dotýkání se jí přerušiti. Pod záminkou tudíž zvýšení úcty položily Anežku do dřevěné rakve. Dlouhé hřeby zaraženy, by víko nikdo zdvihnouti nemohl a mimo to železné obruče obmykaly dřevo kolem.

Den na to přijela do Prahy urozená paní Školastika ze Šternberka, která blah. Anežku v životě svém velice ctila a milovala, ano často k ní na radu chodila; bylať spolu babičkou urozené paní Školastiky z Žerotína, jíž byla prokázala Anežka před nedávnem až zázračnou milost. Uslyševši k nemalému zármutku, že Anežku více spatřiti nelze, jako bylo ještě dni předešlé, zajela si k samému legatu apoštolskému, žádajíc toužebně o písemné dovolení, aby jí rakev otevříti směli a přání jejímu aby vyhověno bylo.

Duchovní panny při vší vlídnosti a ochotnosti neodvážily se vyhověti zvědavé ctitelkyni Anežčině. I když se odvolávala na písemné dovolení, ještě byly v rozpacích, co by se mělo státi. Než právě co rozmlouvají vespolek a se radí, obruče železné povolí, samy se smeknou, železné hřeby samy se vyšinou a víko se pošine tak, že zbožná ctitelkyně pohodlně se do tváře Anežčiny dívati, s ní se rozloučiti, za prokázanou vnučce svojí milost díky vzdáti a duši svou do ochrany dobrodějky své [1]) poroučeti může.

Komu při tom na mysli netane, co se přihodilo ženám Jerusalémským, spějícím časně z rána ke hrobu Vykupitele našeho a tážícím se na vzájem: „Kdo nám odvalí kámen, který byl veliký velmi?“ A nalezly kámen od hrobu odvalený.

Ovšem že byla radost tím větší. A duchovní panny pro samé udivení, které jedno za druhým se dálo, ani se vzpamatovati nemohly. To se stalo dne 10. března 1282.

Již se pomýšlelo na to, aby Anežka církevně v témž klášteře na Františku a to v kapli blah. Marie Panny pochována byla. Zde před hlavním

[1]) Nejstarší životopis český blah. Anežky tak vypravuje.

oltářem Marie Panny mělo uloženo býti ctihodné tělo v Pánu zesnulé, až by ve slavném vzkříšení se opět s duší spojilo a do radosti nebeské vešlo. Také sem do kaple marianské vedla okna z nemocnice; proto zde až do smrti v nemoci své obcovati mohla mši sv. [1])

Bratří řeholní sv. Františka, kterým do ochrany poručeny byly řeholnice sv. Kláry, zašli k biskupu pražskému Tobiášovi (1279—1296) snažně ho žádajíce, by sám ráčil vykropiti a církevně pohřbiti posvátné tělo královské dcery Anežky Přemyslovny. Z jakých příčin se tak nestalo, udati nelze; poznamenali pak životopiscové její všichni, že ani biskup pražský ani kterýkoliv hodnostář církevní z Prahy nepohřbili Anežku, všichni se omlouvajíce, že by nehodni byli tak učiniti.

I vyplnilo se, co byla před smrtí svou na smrtelném lůžku předpověděla: „Milé sestry, ani biskup, ani pražský kanovník, ani žádný opat kterékoliv řehole mé tělo nepochová, nýbrž ctihodný bratr františkán, a sice takový, který ještě nikdy dříve v zemi České viděn nebyl.“

Nahodilo se pak, že přijel před nedělí květnou do Prahy nejvyšší správce řádů františkánských, general Bona-Gratia, muž svatostí nevšední vynikající. Tomu bylo po vůli Boží dopřáno, by Anežku po způsobu řeholním, jenž i při pohřbu svých za chudobu a prostotu se nestydí, u přítomnosti svých

---

[1]) Processus Beatific. fol. 35. uvádí svědka, který na základě spisův o blah. Anežce jednajících svědčí, že roku 1282. v kapli marianské chrámu Páně pod jmenem Salvatora, později sv. Františka, konečně sv. Anežky známého pochována byla.

podřízených spolubratří zbožně vykropil; načež v hrobce pod oltářem marianským posvátné tělo Anežčino uloženo jest.

Ten drobet těla světice se časem obrátil v prach; za to kosti její dlouho a dlouho ještě vydávaly vůni líbeznou. Navštěvovaly ji i zde v kryptě podzemní, sestry její duchovní; modlívaly se tu ob čas i společně, a vždy vycházely z hrobky, zotaveny jsouce na duši i na těle libou vůní, kterou pociťovaly.

Jednou pak konaly zase společné modlitby v hrobce kolem ostatků milené své sestry Anežky. I stalo se, že jedna z nich jsouc u vytržení mysli nebo snad spánkem přemožena spatřila Anežku, ano slyšela, jak k ní mluví řkouc: „Divíte se, odkud tak libá vůně z hrobu mého vychází. Věztež, že se tak děje proto, že andělé svatí často moje tělo navštěvují, ani vůni tuto rozšiřují.“

Tak se dálo, když zbožné sestry směly navštíviti hrobku podzemní, ba tuto vůni pociťovali věřící po více než celé století až do válek husitských, jmenovitě kdy skvostná schránka s posvátnými ostatky jejími z hrobky ob čas vynášena a na oltář k uctění vystavována byla.

Nejstarší pak životopisec český končí ve své nadšenosti zprávy tyto následujícími slovy: „Bývala Anežka dědinou a rolí drahého koření a vonného květu, bohatou na rozličné ctnosti, jež nebeský lékař do jejího srdce panenského zasel; avšak přesazena jest do nebeské zahrady mezi nebeské kvítí jako znamenitý květ, kde ve dnech věčného blahoslavenství chválou kvete a nad libost všeliké

pozemské vůně voní. Zajisté již oblažena jest tato sv. panna od Miláčka svého podle Písně Šalomounovy (5. 10.) bělostkvoucího a rdícího se, pro Jehož lásku byla smrtelnými choti pohrdla. Těší se dívka Páně již nyní za popel t. j. za mrtvení těla z koruny chvály tam v příbytcích nebeských, které On jí připravil; za zármutek toho světa béře z oleje milosti radosti věčné z hodů vzácných. Požívá již nyní za vrchovitou chudobu, kterou měla na světě, poklady věčného bohatství. Na bohatých pastvách trvá a podle potoků vodyplných přebývá. Za všeliké strasti toho světa odškodňuje se rozkošemi slastí nebeských. Svrhla se sebe již oděv smutku, oblekla se v roucho veselí a potěšení. A jako nevěsta Beránkova, jsouc dary Božími na bohatých pastvách odchována, sesílela a krásou a sličností přioděla se. Tak vešla jest do komnaty ku pravému králi Assuerovi Ježíši Kristu, aby věčně věkův ostala s ním v přesrdečném milování spojena. Tam se s pannami nebeskými raduje a ve Králi nebes tvář Ženicha svého s utěšením spatřuje; aniž se obává, že by kdy ustavičným kocháním v patření na slávu Jeho přesycena byla. Kéž by i nás téže chvály účastny učinil na přímluvu a pro zásluhy převýborné této panny Spasitel náš nejmilosrdnější Ježíš Kristus, jemuž s Otcem a Duchem sv. buď všecka chvála a čest na bezkonečné věky věkův. Amen.“

Hlava XXXI.

Blah. Anežka se přimlouvá v nebi za Českého krále a lid jeho.

V Čechách nastanou lepší časy. — Dvanáctiletý král Český Václav II. — Jeho zásluhy a sláva, jeho tichost, rozšafnost a zbožnost. — Hrdý Záviš Vítkovec, pán z Růže, pojme za manželku Kunhutu, matku Václava II.; upadá v podezření u krále Václava a císaře Rudolfa. — Kunhuta matka zemře a na Františku pochována. — Záviš v příbuzenstvu s králem Uherským. — Václav dá Záviše zatknouti, 2 léta vězniti a konečně r. 1290. stíti. — Založení kláštera cistercienského na Zbraslavi. — Úsudky o Václavu II. sobě odporující. — Poměr krále Václava II. k blah. Anežce. — Vděčnost a úcta jeho k ní. — Václav II. † v 34. roce věku svého.

Utěšenější časy nastaly zemi České ještě téhož roku, kdy Anežka naše v Pánu zesnula. Dravý Braniborák, jak Otu vyšehradský probošt Václav Štulc[1]) zove, spíše naléháním šlechty české nežli řádnou výplatou donucen jest mladého krále Václava II. z poručnictví propustiti a národu vrátiti. Václav teprve 12tiletý mládeneček navrátil se do Prahy dne 24. května r. 1283., kde s radostí nevýslovnou uvítán jest. Aj hle, český lid jakmile

[1]) Anežka slavná Přemyslovna str. 30.

spatřil svého krále, ač všelijak ztýraný a usoužený, potěšil se a nabýval důvěry v Boha, že zase nastanou s pomocí Boží lepší časy vlasti české. A nesklamal se. Utěšené jaro kynulo nadějí úrody mnohoslibné na polích a zahradách. Nastalo léto: bohatá žeň učinila pojednou konec i hladu i moru. Obnovila se tvářnost veškeré země české. A za nedlouho, po několika letech nebylo vidět stopy oné hrůzy nepamětné v lidu českém.

Bylo to na den sv. Štěpána, dne 26. prosince r. 1282., kdy se objevila na nebi duha neobyčejné krásy, klenoucí se nad celou Prahou od jihu k severu; což si bodrý lid český vykládal za znamení nastávajícího štěstí a požehnání. A když potom 5. dubna 1283 dotýkala se hvězda nad míru jasná rohu měsíce, znamenali prý ve zjevu takovém i učení hvězdáři pražští šťastné vyřízení otázky o návratu krále, který v brzce na to stal se skutkem.[1])

Dvanáctiletého měly Čechy krále. Než jelikož mu radou a pomocí byli muži moudří a slovem i skutkem mocní, jmenovitě biskup pražský Tobiáš z Bechyně též Dobeš zvaný a králův tchán císař Rudolf habsburský, vládl od počátku šťastně a moudře. Požívali pak oba dva ochránci Václavovi u něho důvěry úplné a to vším právem. Praví-li historikové, že v Čechách bez rady a pomoci Rudolfovy nic důležitého se nedálo, praví rovněž, že se staral Rudolf o dobré mladého krále Českého tak věrně a pilně jako o dobré vlastního syna; a

---

[1]) Contin. Cosmae pg. 467.

bylo-li potřebí, hájil ho i osobním zakročením, jmenovitě z počátku oproti ukrutnému poručníku jeho Otovi.

Požehnané bylo Václavovo panování, ač netrvalo ani plných 20 let; a země česká dosáhla nové moci a slávy veliké.

Václav II. stal se zajisté jedním z nejslavnějších panovníkův českých a z těch, kteří nejúčinlivěji pečovali o blaho pravé svých poddaných. Samostatné panování jeho počalo r. 1290. a od té doby rozvíjely se znamenité dary ducha jeho, v mládí cizí vinou zanedbané, od něho pak dle možnosti vlastní pílí vzdělávané. Byltě panovník míru, starostlivý o řádné vykonávání spravedlnosti a zachovávání zákonů. Prozřetelností jeho uvedeny jsou všecky předešlé rozbroje mezi panstvem v pokoj stálý. V časích pokojných bylo pak rámě spravedlnosti jeho ovšem tím mocnější k přetrhování a kárání zločinův a k hubení loupežnických rot. Pod jeho ochranou požívala orba potřebného klidu, kvetl obchod, dařily se všecky jiné živnosti lidské. Důchody komory královské nacházely se ve skvělém stavu.

Mimo dobré hospodářství s korunními statky přispělo nemálo k tomu zvláště pilné provozování hornictví, které Václav upravil moudrými zákony. Stříbrné doly kutnohorské vydávaly za jeho časů stříbra hojnost.

Města obdržela rozličná prospěšná zřízení a těšila se ze zvláštní jeho péče. Čechy nabyly za panování jeho velikého rozšíření připojením více zemí

sousedních v jednu říši a král Český došel moci po úpadu Otakarovu právě netušené.

Největší pak radost králova záležela v konání skutkův zbožnosti, což ovšem nebylo vždy vhod lidem nakloněným k prostopášnostem, ale za to napomáhalo tím více ku prospěchu lidu.

Ostatek výborný král Václav II. jsa od mládí slabounkého těla, ač prý nebyl osobně udatným bojovníkem, nikdy se nestrachoval válek na obranu země ani vůbec zmužilosti ve poměrech k zahraničným sousedům. Nehledav nikdy vojny sám, v nastalé potřebě uměl se brániti mohutně a při smrti své, bohužel příliš časné († 21. června 1305), zůstavil synu svému celé království zvelebené a mocné.

Čestné vzpomínky zasluhuje tuto biskup pražský Tobiáš z Bechyně,[1]) který sobě vydobyl hojných zásluh jak o dobrého krále Václava tak o blahobyt celé země české. Nelze pomlčeti, kterak pro veliké zásluhy o církev a vlast byl ode všeho lidu velice ctěn a milován. Vypravují o něm letopiscové, že jazyku českému, který za vlády cizozemcův a lze říci od počátku XIII. věku víc a více vytiskován byl, tak že ve své domovině takořka cizím se stával, ve chrámech i úřadech opět k právu dopomohl; ano píší o něm, že od lidu z mnohých příčin „osvoboditelem a mstitelem vlasti“ nazván byl. Zesnul v Pánu dne 1. března 1296.

Mladistvý král měl však také tajného nepřítele v Záviši z Růže; avšak za to byli ochráncové jeho

---

[1]) Borový, Dějiny círk. str. 125.

tím bdělejší, aby se mladému panovníku příkoří nestalo.

Byl pak Záviš z Růže nebezpečný muž jak otci královĕ, Přemyslu Otakaru II., tak králi Václavu samému. Nikdo neupírá, že pán z Růže vynikal netoliko urozeností, jakožto hlava rodu Vítkovců mezi pány českými a moravskými, ale i osobní povahou, jsa muž ušlechtilé postavy a jemných mravů, velkých schopností a nadobyčejných vědomostí, mimo to udatný rytíř i básník český: než pravda jest také, že nevýslovná pýcha ovládala srdce jeho, ba že u lidu a u šlechty považován byl za nebezpečného kouzelníka a čarodějníka.

Nebyly to trvám pouhé klevety a pomluvy, které současní letopiscové v Praze tehdy[1]) žijící o královně zaznamenali. Právě, že už Otakar II. Záviše pro viny jeho ke dvoru ani nepřipustil, činí ho tím podezřelejšího. A Milota z Dědic, jenž hlavním zrádcem na králi se stal, byl také Vítkovec jako Záviš. Kterak nepadají hrozné stíny na Kunhutu, která brzy po zahynutí strašném manžela svého láskou lne vášnivou k muži, který byl téměř hlavním strůjcem všeho zla?!

A přece se dostal Záviš ke dvoru královskému a získal si lásku a důvěru královu v té míře, že mu svěřil král úřad nejvyššího hofmistra; následkem čehož odstraněni ode dvora zasloužilí muži o vlast a krále. Ký div, že se cítili uraženi a nevražili na Záviše jako nebezpečného jim soka ba nebezpečného vlasti i králi.

---

[1]) Palacký, str. 236. o mnichovi fürstenfeldském, jenž r. 1284—1287. v Praze studoval.

Bylo to dne 10. listopadu r. 1283., kdy vespolný oheň vášní vzňal se tak, že obě strany proti sobě až zbraněmi se potýkaly. Sám císař Rudolf tu zakročiti musil a hrozil ztrátou cti i statkův a neméně církevními tresty vyhrožováno těm, kteří by podnět k veřejným svárům podali.

A s tímto Vítkovcem, Závišem z Růže čili Rožmberkem, vstoupila Kunhuta, vdova po Přemyslu Otakarovi, matka krále Václava II., vskutku ve stav manželský, ano v měsíci červnu r. 1284. slavila se svatba s velkou okázalostí. Dovolení k tomu dal král Václav sám. A Záviš požíval přízně a důvěry u mladistvého krále, jenž stal se nevlastním synem Závišovým.

Hrdý Záviš se cítil býti vskutku králem země české. Václavovi králi ponecháno jméno své podepisovati a zevně se lidu okazovati. A král prokazoval mu za to čest a vděčnost, k jaké se viděl vázána oproti manželu své matky a státníku pracujícímu úsilovně ku zvelebení království jeho.

Avšak moc a působení Závišovo nebylo prázdno podezření se strany osob nejvážnějších; proto nemělo štěstí Závišovo trvání. Mezi nepříznivce jeho patří na předním místě císař Rudolf.

O tom dobře věděl také Záviš. Proto když dne 24. ledna r. 1285. slavil král Václav s Jitkou, dcerou Rudolfovou, v Chebu u císaře Rudolfa svůj sňatek, a Kunhuta matka Václavova na svatbu do Chebu zajela, doprovodil ji Záviš jen k městu, a zůstal pak s komonstvem na poblízkém dvorci krá-

lovském. Větší ještě ránu zasadila mu smrt Kunhutina, která se dne 9. září téhož roku 1285. udála.

Sotva že na Františku v chrámu Páně ctihodných klarisek královna matka byla pochována, hned se změnily poměry mezi Václavem a Závišem. Mnohé stížnosti ležely na stole královském proti Závišovi, který za to měl, že dosti pevné důvěry u krále požívá, než aby mu škodné býti mohly.

Avšak když dne 4. července r. 1287. královna Jitka slavně do Prahy na dvůr královský zavezena byla, opustil dvůr, vzdav se vysokého úřadu; byloť tajnou podmínkou císařského otce, o níž se arci také Záviš dověděl, že má-li Jitka králi Václavu za manželku dána býti, nezbytno jest, aby Záviš dvůr opustil.

Jiné starosti zaujaly nyní mysl Závišovu alespoň na pohled. Na královském dvoře uherském žádal hledaje přízně u krále Ladislava Kumana za Jitku nejmladší sestru královu. Jitka jest arci v klášteře, avšak pomocí dispense z Říma sneseny s ní veškery překážky, tak že po královsku oddáni býti mohli ve Stolním Bělehradě s nádherou národu uherskému oblíbenou. Odtud se vrátil se svou chotí do Čech, kde na hradě Svojanově vedl život tichý a pokojný arci jenom na pohled. I stalo se, že pánu z Růže porodila nová manželka syna.

Záviš chtěje oslaviti radostnou událost skvostnými hody, pozval krále Českého a Uherského jakož i kníže Vratislavské na pomezí království, by mu stáli za kmotry při křestu novorozence.

Král Václav nebyl tehdy vyrovnán s bývalým otčímem, jenž činil nároky na královské statky a

poklady pro svého syna Ješka, kterého mu Kunhuta byla porodila. V nenávisti maje Záviše, bál se král Václav, by mu tam nebyly strojeny úklady na život; a podezření toto mělo tolik podkladu, že svědomitý král na obranu svého života uradil se s rádci svými až o zatknutí nepřítele svého. Chytře nalíčeno naň, aby jim uniknouti nemohl.

Král pozvání přijal. Toliko prosil otčíma svého, aby proň přijel a sám ho doprovodil na hrad svůj. Pán z Rožmberka netuše nic zlého, přijede s malou družinou na hrad královský, kde s obvyklou přívětivostí přijat jest. Královně Jitce přinesl darem závoj drahocenný nad míru jemný: avšak tato ani se závoje nedotknouc, kázala ho do ohně na místě uvrci. Bála prý se jeho kouzelného umění.

Ale když se chystal Záviš k odjezdu, sděleno mu, že jest vězněm královým. A stal se jím vskutku. Dvě léta seděl pak Záviš druhdy mocný v žaláři na hradě pražském, aniž by se byl dal zkrotiti hrdý jeho duch. Sám císař Rudolf dal králi Václavovi rady u věci této, aby jednou konec učiněn byl rozepři o statky, které koruně popustiti pán z Růže nechtěl.

Ustanoveno totiž jest, voditi Záviše spoutaného od jednoho hradu k druhému z těch právě, které si Vítkovci neprávem byli osvojili. Přívrženci královi hrozili při tom posádce, že Záviš odpraven bude, neotevrou-li jim brány hradů královských. Již jsou u hradu pod Budějovicemi jménem „Hluboká.“ Zde činil bratr Závišův Vítek vojsku královskému veliké vzdory; neb oproti všem výstrahám, které se ukázaly býti marné, nepoddal se

ani Záviš ani Vítek. Na palouce pod hradem postaveno tudíž lešení, na něž vstoupiti bylo Závišovi, kde mu ostrým prknem dne 24. srpna r. 1290. před tváří bratří jeho Vítka a Voka z Rožmberků hlava sražena byla. V klášteře pak vyšňobrodském, založeném pány z Růže pro řeholníky cistercienské, pochovali jej.

Kdo uváží okolnosti, za kterých se vše dálo, co tu vypravováno jest, nebude věru na rozpacích dáti odpovědi na otázku, co Václava krále přimělo k nadaci kláštera zbraslavského, zdali dík za vysvobození z takového nebezpečí života či výčitky za dopuštěné bezpráví na životě člověka bezúhonného. Máme za to, že to bylo díkůvzdání za ochranu přebl. Rodičky Boží Marie Panny před mužem tolik lestným a nebezpečným, že mu v tolikerých nástrahách uniknouti dala. I založil zbožný a štědrý král Václav II. za příčinou události této mnichům řádu sv. Bernarda, ctitelům marianským, na Zbraslavi bohatě nadaný klášter, jejž nazvati kázal Aula regia t. j. Síní královskou.

Podivno jest, že jistí historikové naši německému spisovateli Otokaru Hornekovi nemohou dosti výčitek činiti ze strannosti, nazývajíce spis jeho smýšleninou, a přece jelikož spisovatel tento zastává se Záviše, jakoby oproti němu král Václav lstně a úskočně a ukrutně byl si vedl, odvolávají se naň a odsuzují zbraslavského opata Otu († 1313) jakož i následovníka jeho opata Petra, chronisty zajisté spolehlivé a svědomité, protože jim nejsou v libosti. A přece sám Palacký[1]) dí, že Chronicon

[1]) Dějiny české II., 1., str. 259.

aulae regiae t. j. letopisy Zbraslavské, jsou hlavním pramenem dějin českých v letech 1283—1338.

Budiž dovolena na tomto místě otázka či poznámka, odkud to, že protestantští historikové s jakousi zálibou se ujímají osob vzpoury podezřelých či spíše vzpurných a odbojných, že tak rádi omlouvají nepravosti lidské, vydávajíce je za křehkosti, že spíše velmi pochybnému pramenu uvěří, nežli spisovateli pravdomluvnému, jmenovitě je-li katolický kněz či mnich. Ale není se co diviti, že vše co protestantské jest, hlásí se vždy k tomu, co protestuje, jelikož ve všelikém odboji proti pravdě sv. víry a církve katolické jest obsaženo teprve drahně protestů.

Zbývá ještě odpověď na otázku, v jakém styku byl král Václav k naší světici. Narozen byv r. 1271. byl 7letým chlapečkem, když r. 1278. osiřel; načež v lednu r. 1279. vyvezli jej z Prahy do zajetí, tak že za živa více blah. Anežky, sestry dědouška svého, nespatřil. Vzpomínky jeho na ni pocházely tudíž z nejútlejšího mládí. Zdali a jaký vliv měla přímo na královské dítko zbožná stařenka, jakou tehdy blah. Anežka již byla, říci nelze. Avšak nikdo o tom trvám nepochybuje, že měla za živa i po smrti na šťastné vyváznutí kralevice a mladého krále z tolikerých nebezpečí, které jeho životu a koruně hrozily, velikého vlivu.

S úsilím a svatým nadšením vysýlala horlivé modlitby Anežka Česká za toho, na němž visel osud ubohé tehdy země České. Václav Štulc[1]) zove

[1]) Anežka, slavná Přemyslovna str. 32.

Václava II. zdařilým odchovancem svatých modliteb Anežčiných. Kdo ví, jaké moci má u Boha modlitba duše spravedlivé, jaké platnosti má přímluva nebešťanů za obyvatele pozemské, tenť dozná dosah modliteb jejích.

A Václav II. jsa zbožný král (známoť jest, kterak v Sedlci u Kutné Hory obcoval za jednoho pobytu 12 mším sv. po sobě), věděl co modlitba jest a protož nebylo ho tajno, k čemu jest Anežce za přímluvu její na nebi jakož i modlitby její, dokud ještě žila na zemi, povinen.

Vděčnost svoji neopomenul na jevo dáti jmenovitě štědrostí svou ke klášteru na Františku, jejž Anežka byla založila. Byli pak zde při klášteře klarisek v kostele sv. Františka pochováni jeho děd, král Václav I. († 1253), jeho vlastní matka Kunhuta († 1285), sestra jeho Anežka († 1296) provdaná za Rudolfa nejmladšího ze synů císaře Rudolfa habsburského, který při slavnostech k jeho cti odbývaných v Praze onemocněv nenadálou smrtí (1290) před ní zemřel. Mimo to měl v témž klášteře vlastní sestru Kunhutu a jedna z dcerušek jeho obdržela na křtu sv. jméno Anežky po blah. abatyši na Františku (1305); z čehož na bíledni jest, že v požehnané památce u královské rodiny blah. Anežka vskutku byla.

Škoda přeškoda, že tak moudrý, dobrý a spravedlivý panovník, jakým byl král Václav II., neměl delší požehnané činnosti ku blahu království Českého! Po veškeren téměř život svůj nevěděl, co je úplné zdraví, jsa ustavičně churav či velice sláb na těle svém, až v 34. roce věku svého zemřel.

Tím více se obdivovati jest, kterak nervosní ba bojácný král nebál se válek, kdy spravedlnost toho vyžadovala, ano dovedl i vítěziti nad nepřátely mocnými.

Jak ubohá byla země, když 12letého krále vítali Čechové; a jak požehnaná byla, kdy se s ní ve smrti loučil! S jakým věhlasem panoval, souditi se dá z toho, že šestnáctiletý syn jeho Václav III., dosednuv na trůn otcovský, směl se psáti „z Boží milosti král Český, Uherský a Polský.“

Za to se zhnusí soudnému čtenáři čísti v knize historika českého arci nekatolického o panovníku tak výtečném s jakýmsi opovržením vůči tak znamenitým vlastnostem následující[1]: „byl (král Václav) po celý čas tak bojácným, že ku př. schovával se do skříní reliquiemi vyložených, kdykoli blížilo se hromobití, i omdléval tytýž při spatření kočky.“ A co soudný čtenář pomyslí sobě při slovech jako výtka znějících: „Kdyby Václav byl zdědil jen trochu oné síly ducha, podnikavosti, chrabrosti a ctižádosti, kterou vynikal otec jeho, byl by mohl v okolnostech a náhodách nad míru příznivých, i po celá tisíciletí zřídka se opakujících, zříditi na východu Evropy říši nejmohutnější, a povýšiti rod svůj mezi nejslavnější v dějinách světa.“

Ovšem, ovšem, Přemysl Otakar II. byl až příliš ctižádostivý a pyšný; proto jeho konec v každém ohledu jemu i vlasti nevýslovně žalostivý! Takový arci syn jeho zbožný a pokorný Václav II. nebyl — ku zdaru a blahu národů. Ani těchto

---

[1]) Palacký, II., 1., str. 299.

slov nedá se pominouti bez poznámky; praví ť týž historik nekatolický: „Jak nerovným byl ku př. Václav II. již vlastní sestře Anežce, ježto po smrti Rudolfa habsburského uslyševši, že bratr její nechtěl o království římské, t. j. korunu císařskou, ucházeti se, zvolala, že bratra svého ani pochopiti nemůže: nebo ona, kdyby byla již celého světa pánem a jen kousek země jí se protivil, nedala by si prý pokoje, pokud by buď i toho ještě nedobyla, nebo přišla při tom o všecko.“ A to se chválí?!

Zdaž se ve slovech, jmenovitě posledních, nehlásají zásady jednak pěstního práva jednak nemoudrosti vedoucí ku zkáze a záhubě národů?!

Hlava XXXII.

Blah. Anežka osvědčuje po smrti zázračnou moc na rodině královské.

O divech a zázracích vůbec. — Blah. Anežka také činí divy a zázraky. — Uzdraví polomrtvou dcerušku krále Václava II. — Císaře Karla IV. dvouletého vytrhne z náruči smrti. — Královnu Elišku při porodu druhé dcerky Jitky od smrti zachrání.

Kdo soudným okem a věřícím duchem životy světců a světic Božích pozoruje, pozná, jak mocné činí Hospodin tyto miláčky své; čímž nemálo se potěší a povzbudí v důvěře k nim. Zajisté Hospodin jest to, který zázraky a divy činí na oslavu světců svých. Činívá pak podivné věci tyto na přímluvu jejich. Přímluva tato však obyčejně předpokládá modlitby a úctu věřících.

Až podnes se dějí ve sv. katolické církvi divy a zázraky, jak byl Ježíš Kristus předpověděl svatým apoštolům; a viditelná hlava církve Boží v Římě neprohlásí nižádného sluhu Páně za svatého, byť i sebe větší pověst o svatosti jeho kolovala, dokud se důkladně nedokázalo k jistotě co

možná největší ba naprosté, že týž sluha Páně skutečné zázraky činil.[1])

Mimo to mají-li míti zázraky tyto platnosti ku svatořečení toho kterého nebešťana, potřebí, aby se dokázalo, že Hospodin po smrti oslavil sluhu svého divy a zázraky těmito.

Věřící křesťan se pranic nediví, že ctitelé světcův a světic Božích rádi zaznamenávali v životopisech jejich neobyčejné milosti, kterých byli důvěrní prosebníci na přímluvu jejich nabyli. Proto máme také v životopisech starobylých blah. Anežky České[2]) zaznamenány neobyčejné věci, svědčící o její mocné přímluvě u Pána Boha.

Začátek učiněn budiž zázraky, jakými se prokázala královské rodině s ní příbuzné.

1. Václavu II., králi Českému, roznemohla se dceruška Markéta (naroz. 1296) jsouc již Boleslavovi knížeti slezskému zasnoubena, a to tak povážlivě, že žádným lékem žádný lékař nebyl s to přispěti jí ku pomoci. Ubohá Jitka, královská matka, rmoutila se nemálo vidouc, že pomoci více není a milené dítko v brzce jim zemře. V úzkostech svých obrátila zraků svých vzhůru. A hojně slz prolévajíc, volá a zapřísahá blah. Anežku, aby v tak veliké tísni se jich ujala a přímluvou svou u Pána Boha život již již beznadějný dítku královskému vyprosila. Vykonavši modlitbu, oblekla svou rozmilou Markétu do roucha klášterních panen, jaké blah. Anežka nosívala. Na to kázala ji zanésti do kaple marianské, kde v kryptě tělo blah. panny odpočívalo. Tu ji položila na hrob a se shromážděnými pannami duchovními jala se opět k světici úpěnlivě se utíkati, by na

---

[1]) Kdo volí více čísti o tom, co zázrak jest a jak o zázracích smýšleti jest, nechať si přečte P. Votky T. J. Zázračný jazyk sv. Jana Nepomuckého.

[2]) Beckovský dle Bollandistů, I., str. 444. a násl. — Crugerius v Bolland. Vita B. Agnetis nn. 64—67.

nevinnost dítka tohoto jakožto tetka jeho dobrá milostivě s nebes výsosti shlédla a vší pomoci lidské zbavené neoslyšela. Ajhle, ani ještě královna Jitka modlitby své nedokonala a již dcerka její Markéta začne s sebou hýbati, z nemoci své povstává, až za nedlouho úplně zdráva se býti vidí, tak že ani stopy po nemoci spatřiti nebylo.

Král Václav pak se svou chotí jsouce vděčni za takové dobrodiní obmyslili kapli i klášter královskými dary ke cti a chvále mocné dobrodějky své Anežky. Radost královských rodičů sdílel nejen veškerý dvůr královský, ale celá země; a všichni se radovali z toho, že mají tak mocnou orodovnici u Boha. Nemalé to bylo povzbuzení druhým, aby se také přímluvou blah. Anežky pomoci u Boha dovolávali.

2. Než mnohem většího dosahu měla zázračná pomoc prokázaná Anežkou Karlu IV., napotomnímu Otci vlasti a císaři římskému. Karel, jemuž na křtu svatém dáno jméno Václav, byl teprve v třetím roce věku svého 1319. Měl pak kralevic Václav 2 starší sestry, Markétu (naroz. roku 1313.) a Jitku (naroz. roku 1315.), dle mužského pohlaví byl jedináčkem královny české Elišky, dcery krále Václava II., provdané za Jana Lucemburského, jenž po vymření Přemyslovců Václavem III. po meči stal se králem českým. Ký div, že ho matka jeho nevýslovně milovala!

A stalo se, že jej otec král Jan z nedůvěřivosti své ku šlechtě a k samé královně Elišce dal v královském hradu v Lokti na dva měsíce s několika pěstounkami do tmavého sklepení zavříti, aby k němu ani královna matka sama přístupu neměla. Tak učinil král Jan proto, že jej zlí rádcové poděsili, jakoby královna Eliška jej království zbaviti a tříletého kralevice za dorozumění s některými pány českými za krále provolati chtěla, by ve jménu jeho sama vládnouti mohla.[1])

Tu z nenadání jednou v noci těžce až na smrt se roznemohl chlapeček. Eliška přebývajíc v Praze ani tušení o tom neměla, a pěstounky Karlovy nechtěly jí o nemoci této hned nějaké zprávy dáti, aby jí nezarmoutily. Za to se však všemožně staraly o to, by lékaři svým uměním dopomohli králov-

[1]) Jan Křt. Votka T. J., Císař Karel IV., Otec vlasti, str. 6.

skému dítku k životu a zdraví. Než záchvaty smrti byly patrné; a čím více si lámali hlavy a dávali léku, tím více šli bezživotí královského dítka vstříc.

Jedné pak noci, když Eliška královna na odpočinek se odebrala, slyšela hlas ve snách: „Eliško, spíš či bdíš?“ Královna nedbajíc hlasu neodpovídala. I dále slyšeti bylo hlas řkoucí: „Modli se a pros Svrchovaného, aby odvrátil hrozící neštěstí od tebe; a jelikož sama jsi nedostatečna k tomu, vezmi si na pomoc přímluvu zbožné Anežky, přítelkyně své.“

I zvolala ulekaná královna: „Kde pak já ubohá Anežku hledati mám? Je-li to blah. Anežka, což nezesnula v Pánu už před 35 léty?“ Než opět jí dále domlouval zvýšený hlas, by spěšně vstala a hrozící nebezpečí zažehnala způsobem, jaký jí dříve ohlášen byl.

Eliška královna vskutku uposlechla a spěchala všecka ustrašena dle pokynutí nebeského ke klášteru. Byla noc. Proto neobyčejný zajisté čas činiti návštěvy, jmenovitě v klášteře. Jakmile se jí klášterní brána otevřela, ihned se tázala, zdali která sestra v klášteře Anežkou slove. A byla tam jedna sestra téhož jména. Než zatím co vrátná jde budit Anežku, objeví se v hovorně před královnou z nenadání blah. Anežka v nadzemské kráse a nebeským světlem obklíčená, tak že královny Elišky se zmocnil pro samou úctu k ní až strach. Proto se neodvážila ani slova promluviti k této nebeské paní.

Tu jala se světice naše sama s ní rozmlouvati doptávajíc se jí, co by za té doby v klášteře pohledávala a si přála, a z jaké příčiny by se do přímluvy její poroučela. Královna arci sama nevěděla, zač prositi má. Toliko na odvrácení netušeného neštěstí pokorně prosila, by směla o pomoc její žádati. I rozhorlila prý se na pohled blah. Anežka vytýkajíc, že ani sama neví oč prosí, ano zdálo se, jakoby se již od ní vzdalovala.

Než zarmoucená královna dala se do pláče a pravila: „Ó paní naše a rozmilá tetinko, neopouštějte nás, ale orodujte za nás! Jesti zármutek můj právě, že nevím jeho dosah, až na smrt. Ustrňte se nade mnou ubohou!“

Tu vyjasní se tvář Anežčina a obrátíc se ke královně těší ji světice naše následujícími slovy: „Neboj se, dítě mé,

pro tvou důvěru a lásku vyslyšena bude prosba tvá a dostane se ti pomoci; uvidíš, že neoslyší teta bohumilé prosby tvé.

Odpovědí takovou potěšená královna vrátila se opět na hrad pražský pevná v důvěře, že na přímluvu blah. Anežky odvrátí Hospodin všeliké nehody od ní.

Den na to přijde posel z královského hradu loketského od pěstounek královského dítka vyslaný a zvěstuje radostnou zvěst, že synáček její ocitnuv se u velkém nebezpečí života, šťastně z něho vyváznul, tak že každou chvíli lépe se mu vede. Nechať tudíž není přístupna obavám jakýmkoliv, ale po překonaném nebezpečí nechť se spíše raduje.

Nyní arci rozuměla královna, co dotčená událost, za minulé noci sběhlá, znamenala. I nemeškala za veliké dobrodiní toto blah. Anežce vděčnou se prokázati. Jestliže bývala vřelou ctitelkyní blah. Anežky vezdy, stala se jí ještě více věnujíc na ozdobu hrobu jejího drahocenný dar. Klášteru pak klariskému přinesla královské podpory jakož i jeho chrámu, který brzy na to chrámem svaté Anežky slouti počal, doprošujíc se ctihodných paní klarisek, aby za ni a synáčka jejího Václava k Bohu modlitby vysílaly a o přímluvu blahosl. Anežky spolu s nimi prositi si neobtěžovaly.

3. Vypravují Bollandisté dle starých rukopisů, že dříve již blahosl. Anežka oproti královně Elišce se osvědčila, jakou mocí Hospodin vyvolenou duši její obmyslil. Když se jí totiž narodila dceruška Jitka, čili Judita, která potom králi francouzskému Janu Valesskému za manželku dána byla, upadla královna sama třetí noc po porodu do nemoci tak nebezpečné, že ani známých osob více nepoznávala a lékaři vesměs o pozdravení královny naděje pozbývali. [1])

Královna Eliška majíc věku svého 26 let, ač mnoho útrap již zakusila, nepřála si přece ještě zemříti; obrátila se tedy

---

[1]) Vypravuje Palacký v Dějinách českých (II., 1., str. 423), kterak když se byla narodila Jitka, druhá dcera již, všeobecně litováno, že to nebyl mužský potomek. Matka tím zkormoucena pravila tehdy: „Když tak nemá nikdo toho dítěte rád, budu já je tím více muset milovati.“ Chron. Aul. req. 278.

v úzkostech smrtelných k mocné přímluvě blah. Anežky, aby jí po vůli Boží zdraví vyprositi ráčila.

Za tou příčinou nejen sama se k světici naší utíkala, nýbrž duchovní dcery v klášteře klarisek královsky obdarovavši povzbuzovala, by se za ni k blah. Anežce modlily a ji horlivě uctívaly. Mimo to kapli blah. Marie Panny jakož i hrob Anežčin dala nádherně ozdobiti. Zajisté jedna z nejpřednějších ctitelkyň, jak později bude vidno, byla královna Česká Eliška, jediný to potomek z vymřelého rodu Přemyslovců, jemuž blah. Anežka se sv. Václavem a sv. Ludmilou nemalou chloubou jest.

Hlava XXXIII.

Blah. Anežka osvědčuje zázračnou moc na duchovních dcerách svaté Kláry na Františku.

Anežčina láska účinná. — Domka ze Škvorce a Anežčin plášť. — Vracka z Újezda a slib 3 mší sv. — Lidka z Turnova a užívání vína kostmi blah. Anežky posvěceného. — Abatyše Konstancie se modlí u hrobu Anežčina. — Anežka z Říškovic vyléčí si nemocné rámě na hrobě Anežčině. — Krystyna Šafářová a slib státi se klariskou. — Sestra Domka šťastně z ohně vyvázne — Alžběta z Liběšic z vody.

Ani po smrti nezapomněla Anežka naše na své sestry duchovní, které příkladem jejím světu výhost daly a všelikým bohatstvím zhrdnuvše, ve svaté chudobě, pokoře a bohumilých ctnostech vůbec se vzdělávaly.

Osvědčila se byla zajisté zakladatelka ctihodných paní klarisek na Františku za živa již, jakou láskou miluje „starší sestra“ mladších; a rozloučením se od nich dle života pozemského nevzala konec dobročinná péče její o ně, jak z následujících příběhů[1]) poznati lze:

---

[1]) Crugerii Vita b. Agnetis nn. 68—75.

1. Dle prastarých rukopisů zaznamenali Bollandisté a po nich Jan Nep. Beckovský ve své Poselkyni, že klášterní panna Domka (Dominika), dcera paní Domaslavy ze Škvorce, čtyřmi nemocemi najednou stížena byla. Slabosti jí přibývalo co den víc a více; proto ji daly duchovní sestry svátostmi umírajících zaopatřiti, aby se na poslední cestu připravila. Vykonavši si pak pobožnost zavřela Domka oči a jako mrtvá ležela tu na lůžku, tak že přítomné sestry ji za mrtvou měly.

V tu chvíli vezme sestra, jménem Kytka z Jíšníka, bývalý plášť Anežčin, aby jím v Pánu zesnulou přikryla. Aj hle, s úžasem pozorují přítomné sestry, kterak Domka smrtelnou bledost ve tváři v růměnec mění, ba očí svých otvírá, údy pohybuje, i jazykem vládne, ano ta, která se viděla býti mrtvá, obživla za chvilku zúplna.

I vyprávěla sestrám kolem lůžka shromážděným, jak zbavena jsouc smyslův, octla se z nenadání ve velké temnosti, z níž si nijak pomoci nemohla. Jakmile pak pláštěm blahosl. Anežky přikryta byla, ihned se ona temnost proměnila v nevýslovnou jasnost, při čemž cítila, jakoby všecky bolesti se sebe střásla. A přítomné sestry zase vyznaly, že bedlivě pozor dávaly, co se asi s ubohou sestrou díti bude. I pozorovaly, a, co viděly, sdělily řkouce, že milá sestra Domka, sotva že se jí plášť Anežčin dotekl, jala se usmívati, tak že se nemálo všechny tomu obdivovaly.

Mimo to vyznala nemocná o sobě, že z téhož posvátného roucha vycházela přelíbezná vůně, kterou všechna okřála, tak že bolestí více necítila. Za nedlouho potom nabyla zdraví tak úplného, že s vděčnou myslí až do smrti vzpomínala dobrodiní toho, připisujíc po Bohu život svůj mocné přímluvě Anežčině.

2. Ještě jiná sestra mocí Anežčinou z náruči smrti vytržena byla. Sestra Vracka z Újezda mívala záchvaty tak nebezpečné, že jednou až k smrti pracovala. Shromážděné sestry modlily se již církevní modlitby za umírající, aby poroučely duši její Pánu Bohu majíce za to, že už už umírá. Avšak najednou otevře oči, pozdvihne je k nebi a jme se mluviti takto: „Ctihodná Anežko, našeho kláštera vroucná milovnice, libo-li, prosím tě, pomoz ubohé a vysvoboď ji z nemoci. Slibuji, učiníš-li tak, že tři mše sv. dám na poděkování ke cti a

chvále Boží a na oslavu tvoji sloužiti.“ Ještě ani nedořekla, a již cítila v nemoci své úlevy, tak že beze vší pomoci s lože vstala, ano předešlého zdraví v okamžení téměř nabyla.

Z té příčiny se ihned shromážděné sestry odebraly do hrobky Anežčiny, aby ve svatém zápalu důvěry a lásky ku své ochránkyni za pozdravení rozmilé sestry Vracky společně radostné díky vzdaly.

Uzdravená pak nemeškala, co byla slíbila, rovněž co nejdříve vykonati. Proto se postarala, by v brzce kněz slíbené tři mše svaté na poděkování za obdržené Anežkou dobrodiní také odsloužil.

Avšak čí vinou se stalo, zdali kněze nedbalostí aneb zapomenutím aneb jinou nehodou, se neví; toliko na jevo přišlo, že mší sv. slouženo nebylo, následkem čehož z nenadání sestra Vracka do předešlé nemoci zase upadla.

Vzkáže tudíž knězi onomu tážíc se, zdali by byl slíbené mše sv. odsloužil: arci že slyšela ku svému žalu odpověď, že kněz slíbenému závazku doposud nebyl dostál. Ale slíbil znova, že co nejdříve povinnosti zadost učiní.

A nemocná sestra Vracka, jakmile třetí mše svatá odsloužena byla, z lůžka zase všechna zdráva povstala.

3. Třetí sestra Lidka čili Lidmila z Turnova bývala trápena dlouhou nemocí, kterou sprovázela každodenní zimnice, tak že o životě jejím velice již bylo pochybováno.

Zaručené zprávy máme, že mnoho těžce nemocných se pozdravilo užíváním vína, do něhož kosti z těla blah. Anežky omočeny byly, čili, jak lid říkal, jímž se svatá Anežka myla. Takového vína užíváno po způsobu léku. A u duchovní sestry Lidky užito jest téhož léku s výborným zdarem; nebo jakmile se z vína toho napila, zimnice ji ihned opustila, ano na přímluvu blahoslavené Anežky nebezpečné nemoci své úplně sprostěna jest.

4. Po smrti blah. Anežky zvolily si chudé paní Klarisky na Františku za představenou či abatyši sestru Konstancii. Ubohá řeholnice tato byla pak dlouhý čas nemálo zimnicí trápena, při čemž si nevěděla ni rady ni pomoci, jak by se jí zbavila. Ve svízelích svých jsouc nemálo na mysli již ochablá, utekla se konečně ke hrobu Anežčinu, kde prosila vroucně

ctihodnou svou „starší sestru“, by se nad ní smilovati ráčila. A starší sestra Anežka vyslechla modlitbu její a vyprosila jí u Boha zdraví. Sami lékaři nemálo se divili uzdravení jejímu vyznávajíce, že jí vroucná modlitba a důvěra v blah. Anežku více pomohla, nežli všechno jejich léčení.

5. Anežka z Říškovic, řeholnice téhož kláštera, trpěla veliké bolesti v loktě, tak že ob čas ani rukou vládnouti nemohla. Jakýchkoli lékův užívala, vše bylo marné. Ani ulehčení neobdržela. Proto zanechavši všech lékův a mastí, pospíšila se sestrami svými ke hrobu blah. Anežky, kde na kolena padše, vroucně svatou zakladatelku svou za pomoc prosily.

Po modlitbě pomohla jí sestra ošetřovatelka, by nemocné své rámě na hrob Anežčin položila; nebylať sama s to, by tak učinila. A v tu chvíli uzdraveno jest nemocné rámě, tak že za jisté vyslyšení vroucné díky vzdáti se nerozmýšlely.

6. V klášteře sv. Salvatora na Františku byla dívka, rozená Pražka, jménem Krystyna Šafářová. Protože nestála o svět, byl jí klášter milým útulkem. Ráda by byla také v něm do řádu klarisek vstoupila: ale nevěděla, jak překážky, které se jí v cestu stavěly, odstraniti. Zajímavé jsou zprávy o tom, jakým způsobem jí blah. Anežka dopomohla k obláčce a slibům. Krystyna byla nevinné dítě, jejíž touha po dokonalosti křesťanského života byla opravdová. Na úmysl, aby se přání toto vyplnilo, modlívala se mnoho a dlouho. Než vše zdálo se býti marné.

Tu z nenadání navštívil ji Bůh těžkým neduhem. Dívka chřadla. Nikdo neuměl jí pomoci. V rozpacích těchto vzato jest útočiště k blah. Anežce. Nemocná sama s pláčem utíká se ku světici naší prosíc, by jí mocnou přímluvou svou vyžádala u Boha zdraví; spolu pak přikládá slib, že volí v řeholi svaté Kláry veškeren svůj život Bohu zasvětiti.

Jakmile byla slib učinila, náhle ozdravěla. Z toho ovšem bylo patrno, kam ji volá Bůh. Od té chvíle zmizely všeliké překážky povolání jejího, tak že vskutku touha srdce zbožného se vyplnila.

7. Klášterní sestra Domka ze Škvorce stala se nám i po druhé svědkyní o mocné přímluvě Anežčině. Jednou pomáhala v kuchyni sestře jídla strojiti. Když pak kotel nad oheň zavěšovala, potkala ji nehoda, že z nenadání do ohniště upadla.

„Sv. Anežko, pomoz!“ jala se silným hlasem volati. A blah. Anežka pomohla jí opět. Při tom pak za mimořádnou milost míti sluší i tu okolnost, že, ač stěží a pomalu toliko z ohně ven se dostala, přece ani té nejmenší popáleniny na těle neutrpěla.

8. Kdo polohu kláštera na Františku zná, pranic se nediví, že často býval Vltavou zaplaven. Jednoho času jmenovitě povstaly přílišnými dešti v jižních Čechách takové spousty vod, že se řeky jimi rozvodnily, ba na postrach blízkých obyvatelů i rybníky se protrhly. Následkem povodně této vystoupily vody na Vltavě, že zatopily velký díl Starého města pražského.

Klášter blah. Anežky stál ve vodě. Vypravují tu životopiscové blah. Anežky, kterak jedna řeholnice, Alžběta, dcera pána z Liběšic, chtíc posvátné ostatky blah. Anežky zachrániti, spěla do kaple Marie Panny; nedbajíc vody sestoupila do hrobky; načež počala z hrobu kosti její vybírati.

Ale při té příležitosti spadla do vody přes loket již vystouplé. A nic prý se jí nestalo. Ano i toho se dočísti lze, že roucho její, když pomocí pásu, který jí sestra Zdeňka Pavlíkova podala, z vody vytažena byla, ani mokré nebylo.

Tak oslavoval Hospodin pokornou služebnici Páně, blah. Anežku, která druhdy svou bezzištnou láskou Jemu sloužila oslavujíc Jej dnem i nocí. Oslavoval trvám blah. Anežku u duchovních sester jejích proto, aby je tím horlivější učinil v následování blahosl. své zakladatelky.

Hlava XXXIV.

Blah. Anežka osvědčuje zázračnou moc na svých krajanech.

Veliká důvěra v blah. Anežku. — Uzdravení dítěte — člověka téměř mrtvého. — Malá Vanka neutone v Labi. — Jistý opat řeholní vyhojí se z hrozné nemoci. — Rytíř Tas zbaví se jizlivé bolesti v hrdle. — Rytíř Hynek z Dubé podobného neduhu. — Vodou posvěcenou ztratí hrozný neduh jistý muž. — Pás blah. Anežky zachrání život jisté matce při porodu. — Ve Slaném se stanou divy na přímluvu Anežčinu. — V Litomyšli ukáže Anežka moc svou.

Zbývá ještě v několika příbězích ukázati ctitelům naší milé Anežky, jak se uměla svým krajanům za důvěru v pomoc její odměniti. Mnoho lidí ze všech stavů se k ní utíkalo. A čím větší byla jejich důvěra, tím mocnější se jevila býti její přímluva.

1. V Praze na př. byla jistá rodina. Měli chlapečka Martina, jenž byl jediný a teprve rok starý. Tu upadl do těžké nemoci, v níž tak schřadl, že pro lítost se naň ani rodiče ani chůva bez pláče podívati nemohli. K tomu nemoc čím dále tím více se horšila. Rodiče si nevěděli rady. Co by byli neučinili pro dítě své! Než vše bylo marné. Nezbývalo, než Pánu Bohu s velikou bolestí přednášeti prosby své, by se

smilovati ráčil. Ovšem že i pouhá myšlénka na možnou ztrátu rozmilého synáčka naplňovala je hořkostí nevýslovnou.

V úzkostech takových pojala chůva důvěru k blah. Anežce vyprosíc si na jeho rodičích, by směla s nemocným dítkem putovati na František do kláštera klarisek a tam u hrobu blah. panny život nový na mocnou přímluvu Anežčinu dítku zjednati.

S radostí svolili rodiče. By pak sami také něčím přispěli, dali se otec a matka po ten čas na modlení doma doprošujíce se u světice této, aby svou mocnou přímluvou synáčku jejich život zdravý navrátila. Chůva přijde ke hrobu Anežčinu, padne na zem, modlitby své vroucnými slzami provází, konečně vezme dítě a položí je polomrtvé na hrob Anežčin pranic nepochybujíc, že by nebyla vyslyšena. Nad to učinila, co jí rodiče chlapečkovi přikázali, totiž slib na počest blah. Anežky. A nastojte, jakmile děťátko ubohé na hrob položeno bylo, které vyhlíželo k nepoznání, je-li živé či mrtvé, ihned počalo s sebou hýbati a života nabývati: až chůva vroucnou modlitbou se poděkovavši, dítko z hrobu zdvihla a domů s nevypravitelnou radostí k potěše ubohých rodičů zdravé zanesla. Maličký Martin dostal hlad a prospíval patrně den co den, že nikdo o zázračném uzdravení dítka nepochyboval. Avšak i rodiče, co byli Pánu Bohu k uctění blah. Anežky slíbili, neváhali co nejdříve vyplniti, s radostí děkujíce za takové dobrodiní.

2. Sluha pana Kunše z Heřmanic, jménem Přibík, obcoval o Velikonocích na Františku mši svaté, když náhle beze vší vlády k zemi klesl a jako mrtev ležel, ani nejmenšího znamení života nedávaje. Přítomní lidé arci ihned mu k životu pomáhali: než vše bylo marné. Nezbývalo nežli jíti pro nosítka a rakev, a zanésti jej na hřbitov. Avšak panny klášterní dověděvše se, co se v kostele děje, vzkázaly, by se s nebožtíkem tak na kvap nenakládalo, nýbrž se pokoušeli dále, nepřijde-li k životu. Za tou příčinou poslaly vodu, v níž vlasy blah. Anežky smočeny byly, prosíce, by někdo z vody této Přibíkovi do úst nalil a jej ve tváři jí omyl, ostatní pak přítomní aby se za něho k Pánu Bohu modlili a blah. Anežku za přímluvu žádali. Všichni přítomní vzývali jednohlasně svatou pannu Anežku, by se smilovala nad ubohým a života mu vy-

prosila u Boha. Aj hle, sotva že Přibík vody okusil, tělo schřadlé a vychladlé nabývalo teploty a za chvíli tak všechen obživl, že sám se zdvihl a vstana odebral se k hrobu svaté panny Anežky, by jí za tak velikou milost nejvroucnější díky vzdal vyznávaje, že ač nehoden takové milosti pro hříchy své, přece smilování její obdržel; od této pak chvíle sliboval, že volí svědomitě křesťanský život vésti a Pánu Bohu věrně sloužiti. Událost tato se roznesla záhy po celé Praze, ba i celé zemi, tak že Anežka Česká víc a více se stávala předmětem úcty, důvěry a lásky u všeho lidu našeho.

3. Malá Vanka čili Václavka, které se říkalo též Trpaslice, bydlela u rodičů svých kdesi na Labi. I zachtělo se jí do loďky vstoupiti a na druhý břeh se přeplaviti. Avšak když se nad hlubinou octla, tu ne tak z neumělosti jako z neopatrnosti loďku podejmouc sama z ní do hlubiny vypadla. Samojediná tu ve vodě nevidouc pomoci žádné, vzývá sv. pannu Anežku, jejíchž několik vlasův jako posvátný ostatek ve schránce na prsou nosila, aby se nad ní smilovati ráčila. Sloužilať dříve v klášteře na Františku a na své oči vídala úctu a důvěru k blah. Anežce; proto se ve smrtelných úzkostech k ní právě utíkala. Nemohouc se nad vodou už déle udržeti, začala se potápěti; než tu právě plavci, kteří vory po vodě plaví, ji spatří a ku pomoci přispěvše, živou ještě vytáhnou. Patrná byla všem ochrana blah. Anežky; proto také jakmile se na břeh dostala, na kolena padla a dobrodějce své za veliké dobrodiní díky vzdala slíbíc, že co nejdříve putovati bude do Prahy ke hrobu jejímu, aby i tu povinnosti své zadost učinila.

4. Jiný příběh vypravuje se o jistém opatu, který následkem dlouhé a těžké nemoci pozbyl rozumu, tak že svým jednáním nerozvážným v řeholním domě mnoho mrzutostí a křížů způsobil. Také prý častokráte k podivení a ustrnutí všeobecnému jazyk svůj daleko z úst vyplazoval a jako němá tvář strašlivě řval. Nešetřeno ni peněz ni práce, aby ubohému zpomoženo bylo: avšak žádný lékař nemohl mu pomoci. V největších nesnázích svých utekli se řeholníci k sv. panně Anežce. Jedni sloužili na úmysl tento a na počest její mše svaté doma, několik jich připutovalo do Prahy ke

hrobu blah. Anežky, by v kapli Marie Panny nad hrobem světice naší mše svaté obětovali a ji za pomoc snažně žádali.

Klarisky sestry majíce útrpnost s řeholníky a jich opatem, poslaly nemocnému po nich něco vína, v němž kosti svaté panny omočeny byly, prosíce, by víno toto dali velectihodnému opatovi vypiti. Což když bylo se stalo, opat jazyk svůj více nevyplazoval, nýbrž k bývalému zdraví a k užívání rozumu po krátkém čase přišel. Na památku této neobyčejné milosti dal týž opat zavěsiti skvostnou desku na hrobě světice, spolu pak i jiné vzácné dary klášterním pannám za náhradu udělil. Škoda, že se v příběhu jednak tak svědomitě zaznamenaném zatajilo jméno a místo, kde se vše to bylo událo.

5. Tas byl pánem stavu rytířského a rodu v Čechách druhdy slavného. Maje v hrdle jizlivou bolest, která mu zbraňovala nejen pokrmu a nápoje přijímati, ale i dýchati, nemohl se nijak neduhu tak hrozného zbaviti, nýbrž se i zadušení obával, jak se také v podobných nemocích stává. Konečně poslal si do kláštera na František k duchovním synům svatého Františka, snažně je prose, by mu neváhali posvátný ostatek z těla svaté panny Anežky zaslati; při čemž se jim do nejdražších obětí mše svaté a modliteb poroučel, aby rozhněvaný Hospodin na přímluvu jejich a blah. Anežky se nad ním smilovati ráčil. Duchovní bratři nechtíce oslyšeti proseb úpěnlivých, poslali mu víno, v němž vlasy svaté panny Anežky omočeny byly, s nařízením, aby si jednak hrdlo jím natíral, části z něho vypil, radíce mu zároveň, aby nějaký slib ke cti a chvále Boží a jeho služebnice Anežky učiniti neváhal. Nemocný s radostí přijal všeliký pokyn. A sotva byl vyplnil, co mu raděno, hlíza se provalila a zdraví bývalé se opět v brzce vrátilo. Pán tento se stal od té chvíle velkým dobrodincem kláštera na Františku a setrval jím až do smrti; mimo to dal hrob Anežčin bohatě ozdobiti.

6. Podobným neduhem byl stížen pan Hynek z Dubé, urozený rytíř český, který pro ukrutnou bolest nebyl s to, by jazyk v ústech zadržoval. I tu pomohlo víno, v němž vlasy Anežčiny smočeny byly, tak že napiv se z něho a vzývaje blah. pannu na pomoc, neduhu tak hrozného byl sprostěn.

7. Ještě jeden podobný příběh se vypravuje. Písař jistého rytíře v Čechách nemohl následkem neduhu v hrdle ani slova promluviti. Pán s ním přijel do kláštera na Františku k ctih. OO. františkánům. Na jich dotazy odpovídal ubohý toliko hlavou nebo rukou; načež pán jeho vysvětlil jim, že si jinoch tento přeje skrze blah. Anežku pozdravenu býti. A vskutku milosti té nabyl na přímluvu světice naší, když mu byl jeden z bratří vodou, v níž vlasy Anežčiny smočeny byly, hrdlo jeho natřel a co zbylo, jemu píti dal. Zbožný kněz mu při tom bolavý úd třikráte ke cti a chvále nejsvětější Trojice zažehnal. Ihned se začal nemocný potiti, tak že slabostí až omdléval. Než za chvíli povstal zdráv a mluvil nahlas se modle a vroucné díky vzdávaje, že jej Ježíš Kristus na přímluvu a pro zásluhy blah. Anežky z tak nebezpečné nemoci vysvoboditi ráčil. Potom vsedna s pánem svým na koně jeli oba veselé mysli domů.

8. Podivný jest Bůh ve svatých svých. Jistá paní, měšťanka pražská, jménem Zechbova, kolik dní k porodu pracujíc nemohla poroditi. V úzkostech svých poslala ku ctih. OO. františkánům, aby jí ve svých modlitbách nápomocni byli; jako vezdy i nyní volí s důvěrou se utíkati k nim. Tito pak vyslyševše její žádost, poslali jí pás, kterým se blah. Anežka v životě svém opásávala. S velkou uctivostí vezme pás a opáše se jím poroučejíc se zároveň do ochrany její. A za chvilku k podivu všem domácím šťastně porodila dítko zdravé a čerstvé.

9. V městě Slaném bylo jisté paní Dobroslavě pro bolesti mnoho snášeti; nebo ubohou po jedné straně pálila strašlivě hrozná růže čili tak zvaný oheň sv. Antonína, po druhé zase morová rána, tak že mnoho dní a nocí v nevýslovných bolestech strávila. Nikdo nevěděl jí rady nebo pomoci. Konečně na radu ctih. OO. františkánů, kteří ve Slaném konvent mají, poslala do Prahy ke klariskám na František, aby se nad ní ustrnuly a jí také drobet vína, v němž kosti blah. Anežky omočeny byly, poslaly. Sotva že přineseno bylo, nemocná už jako nedočkavá ihned se ho chopí. A vskutku jenom že něco málo okusila, ihned vstala z lože necítíc ani zápalu strašlivého ani druhé nemoci. Veškeré uzdravení připisovala mocné přímluvě blahosl. Anežky, jíž také vroucně za milost takovou se poděkovala.

10. Urozená paní Mladotova, manželka jistého rytíře v Litomyšli, cítila se dlouho trápenou krvotokem, který žádný lékař vyhojiti neuměl. Na den Povýšení sv. kříže vypravila se do Prahy, kde také k řeholním pannám blah. Anežky zavítala. Žaluje tu na svůj kříž, jehož se zbaviti nemůže. „Ale což pomoci už není nikde? Pomohla Anežka naše jiným, pomůže snad vám také — mějte důvěru a vzývejte ji,“ tak povzbuzovaly duchovní sestry blahosl. Anežky ubohou paní. Jakoby jí nové světlo vzešlo a důvěrou na polo uzdravena byla; tak se jí ulehčilo, když slyšela slova tato. Modlitbami se utíká k blahoslavené Anežce a slibem se jí zavazuje: a slib učinivši, ozdravěla z nemoci, která byla již dlouho a dlouho trvala.

Příběhy tyto vzaty jsou ze starobylých rukopisů; proto zasluhují, bychom se k nim šetrně chovali.

Mocná byla přímluva blahoslavené Anežky za dávných dob. A za našich časů, když tatáž světice na oltář již postavena jest, a veřejná úcta její od církve Boží schválena jest, nebyla by snad přímluva její nám nic platná a nebylo by snad vzývání její Pánu Bohu nic milé?

Příběhy tyto zaručené starobylou minulostí vypravovány jsou, jak je věrohodní spisovatelé za dávných dob byli sebrali. Arci že o nich výrok apoštolské Stolice učiněn nebyl; proto jejich víra je soukromá, spojená s takovou platností, s jakou dávní svědkové příběhy tyto zaznamenali.

Ani blahořečení Anežky Přemyslovny nedálo se na základě divův a zázraků, jež činila za živa i po smrti, nýbrž na základě nepřetržité úcty, které požívala od své smrti až na naši dobu.

O zázracích Anežčiných vypravuje také hojně starobylý životopis blah. Anežky České v knihovně Ambrosianské v Miláně uložený.[1])

---

[1]) Za této příležitosti budiž dovoleno poukázati na starý rukopis latinský, jehož obsahem jest životopis bl. Anežky České. Rukopis ten, jak vlastnoruční list Msgra. A. Ratti-ho, knihovníka, svědčí, jest majetkem bibliotéky Ambrosianské v Miláně a k potěše všech ctitelův Anežčiných slíben jest důst. OO. Bollandistům, kněžím Tov. Jež. v Belgii, aby jej ve svých Analecta Bollandiana tiskem vydali.

Dle úsudku učených mužů, píše Msgr. Ratti, přináleží životopis tento začátku 14. století, ne-li konci 13.; mimo to praví v úvodu doslovně, že ničeho spisovatel, jenž byl řeholní kněz bratří menších, nenapsal, co by byl od souvěkých se světicí svědků neobdržel. Z historických pak poznámek soudí Msgr. Ratti, že nejspíše od rozeného Čecha a to v Praze životopis sepsán byl.

Hlava XXXV.

Řešení otázky, kdy počala veřejná úcta blahoslavené Anežky.

Nejstarší projevy úcty blah. Anežky. — Kalendarium Breviarii manuscripti M. Magistri Leonis ord. crucig. 1356. — Žádost královny České Elišky 1328. — Životopisy latinský a český ze XIV. věku. — Karel IV. ctitel Anežčin. — Jeho odkaz na smrtelném lůžku. — O úctě blah. Anežky za dob husitských.

Na otázku, kdy počala veřejná úcta blah. Anežky České, odpověď jest dána nejlepší v soudním vyšetřování zavedeném v příčině pocty prokazované služebnici Boží Anežce od časů nepamětných.

Dokázáno pak jest dvanácti rozličnými důkazy, že světice naše požívala od smrti své úcty svatých; a na základě důkazů těchto, které činí objemnou knihu rukopisů,[1]) potvrdil a schválil, či jak kanonicky se říká, dovolil sv. Otec, by Anežka Česká veřejně svátkem v nejdražší oběti mše sv. a v hodinkách církevních slavena býti směla. Tak se stalo výnosem (decretem) posvátné kongregace obřadů církevních za slavné paměti papeže Pia IX. dne 3. prosince l. P. 1874.

---

[1]) Processus de cultu.

Porozhlédnouti se tudíž jest, jaké jsou asi nejstarší projevy úcty blah. Anežky. Za nejstarší považovati jest trvám vše, co se bylo již při její smrti a hned po ní dálo. A s dostatek také vypravováno bylo, v jakých okolnostech zemřela a pochována byla.

Co se pak uctění jejího jako světice s názvem „svaté“ nebo „blahoslavené“ týká, nalézá se v klášteře křížovníků pražských, kterému blah. Anežka zakladatelkou jest, a kde jako zakladatelka vždy ctěna byla, „Breviarium manuscriptum“ rukou psaný brevíář, jehož vznik sahá až do r. 1261.[1]) opatřený později od Magistra (velmistra) řádu Lva tak zvaným kalendářem svatých a světic Božích roku 1356.

V kalendáři tomto se čte, že na den 2. března připadá svátek blah. Anežky, zakladatelky řádu; a poněvadž se slavně svátek tento tehdy již u křížovníků odbýval, proto jest psán červenými písmenami jako festum duplex I. classis.[2])

Mimo to nejslavnější zajisté svědectví ze 14. věku dává královna Česká Eliška, která usilovala snažně o řádné za svatou vyhlášení blah. Anežky, v národě tehdy již tolik oslavované. Bylať ctitelkyní velkou a vděčnou Anežky České ve XIV. věku, jak nám již známo jest; najmě když r. 1310. byla za královnu povýšena. V mnohých nesnázích života svého mívala útočiště v modlitbách, které vysýlala k naší blah. Anežce.

---

[1]) Processus Beatificationis fol. 77.

[2]) Processus de cultu, sess. 8. Quaestio 3. fol. 54. Officium proprium ord. Crucig. pg. 11.

Bylo to na den sv. Martina l. P. 1328., kdy svolala zbožná matka Karla IV. císaře římského a krále Českého jako královna Česká valné shromáždění duchovenstva, panstva i lidu; načež jim oznámila, že v úmyslu má ve spojení s nimi žádati sv. Otce, aby Anežku Českou, pannu tak svatou, apoštolská Stolice veřejně dle předpisů církve Boží na oltář postavila a ji za svatou vyhlásila. Žádost pak královnina měla býti spolu žádostí lidu. Za tou příčinou dožádala se biskupa pražského, Jana IV. ze Dražic (1301—1343), kapitoly jeho a jiných vysoko postavených osob duchovních ano i některých přednějších měst českých, aby jí v tom nápomocni byli.

Vypraveno tudíž jest poselství k papeži Janu XXII. (1316—1334) do Říma. K potvrzení žádosti této kladou dějepisci jmenovitě list, jejž společně magistrát pražský, kutnohorský, čáslavský a kolínský sepsaly. Znění jeho jest v překladu českém následující:

Nejsvětějšímu v Kristu Pánu, Otci a Pánu, Panu Janovi, svaté římské a katolické církve nejvyššímu biskupu, Mikuláš pražský, Heřman kutnohorský, Henslín čáslavský a Koclín kolínský, soudcové svých měst i za obce své s povinnou poddaností a nejhlubší pokorou Jeho Svatosti nohy líbajíce pozdravení vzkazujeme.

„Hospodin Bůh již dávno v království Českém, jež obýváme, velké potěšení ku spáse naší a obzvláštní důkaz svého božského slitování uděliti

ráčil. Neboť mnohým, jako králům, královnám i jiným synům a dcerám, obyvatelům a odkojencům země této, tak velikou zbožnost a milost propůjčiti ráčil, že do vrchu dokonalosti po stupních ctností se berouce ku převýtečné svatosti dospěli. Pro tyto pak hrdinské ctnosti a tuto převelikou svatost jakož i pro zásluhy, kterých sobě za živa vydobyli, přijati jsou mezi vznešené kůry nebeské a jména jejich již před tím v nebi poznamenána byvše, vepsána jsou též do seznamu oněch svatých, jichžto vzácným a bohumilým orodováním obyvatelé tohoto království od Boha milostivé a mocné ochrany, na jejichž přímluvu v nehodách a protivenstvích pomoci v pravý čas mnozí dosáhli a ještě dosahují.

Avšak nekonečná dobrota Boží nezná žádných mezí štědrosti aniž pravice Boží otevřená omrzele kdy nad ustavičným rozdáváním se zavírá; pročež mimo jiné dávno témuž království udělené ochránce a dědice ozdobil Hospodin také pannu nevinnou jak beránka, dle jména Anežku, dceru krále Českého Přemysla jinak Otakara, dle obou rodičů z rodu královského, hned v nejútlejším mládí tolikerými ctnostmi, že již od dětinství svého k nebeské vlasti horlivě pospíchala. Konečně do řehole sv. Kláry vstoupivši svatý život svůj uzavřela, že to, co šťastně započala, mnohem šťastněji dokonala. K dokonalosti tohoto svatého života jí Bůh tolik milostí a síly udělil, že v životě i při smrti a po smrti byla vyznamenána velikým množstvím slavných zázraků, kteréžto patrně svatost její dokazovaly a ještě dokazují. Tato pak svíce za období rozličných zeměpánů, kteří po smrti pána našeho Václava,

krále Českého a Polského, slavné paměti v posloupnosti na trůně Českém království České spravovali, tou měrou skryta byla pod kbelíkem, že pověst o životě a svatosti této panny ve známost apoštolské Stolice nevešla. Jelikož ale nyní skrze božské slitování pořádek v království našem zase jest upevněn, vzbudil Pán, Otec všeho smilování, ducha nejjasnější Paní, Paní naší Elišky, královny České a Polské, a srdce její k lásce a úctě této panny, jež byla Paní královny pratetou, tak roznítil, žeť ona, ctnostmi jmenované panny jsouc povzbuzena, prosí a žádá, aby Vaše Svatost tento ctihodný, svatý a bohumilý poklad, jenž dávno v nebi se stkví, na svícen veřejné a všeobecné úcty zde na zemi postaviti ráčila; začež také my k nohám Vaší Svatosti se vrhajíce v nejhlubší pokoře všichni co nejsnažněji prosíme.“[1])

Prosby tyto důvěrné a vroucné ve jménu královny a celého království k apoštolské Stolici vypravené nepotkaly se za onoho času s žádoucím účinkem; avšak patrno jest ze zpráv těchto, jaké úcty a důvěry požívala brzy po smrti své světice naše, tak že všecky stavy se ucházely o její svatořečení. Že neproveden proces kanonisační, toho příčiny jsou mnohé, jmenovitě předčasná smrt Eliščina, která po roce následovala, ubohý stav papežů římských ve vyhnanství avignonském, jakož i dobrodružství Jana Lucemburského, krále Českého.

Podle všeho není pochybnosti, že právě před

---

[1]) Chronicon Aulae regiae od Petra Žitavského asi r. 1330. sepsané str. 63. k r. 1328. — Bolland. nn. 8 et 9. — Štulc str. 34. — Annales ord. Minorum ad ann. 1328.

výpravou do Říma, jíž se súčastnili mimo vzácné pány světské též vysoko postavení preláti, velela královna Eliška, by shledány byly všecky památky ze života blahosl. Anežky, které by dopomáhaly ku snadnějšímu vyřízení záležitosti kanonisační. Odtud se dokládají dějepisci, že dva životopisy tehdy sepsány: jeden latinský, druhý český; oba na začátku 14. věku. Mimo to latinský životopis P. Krugerem T. J. sepsaný měl za podklad dle vyznání spisovatelova 2 rukopisy, jeden krumlovský, druhý veleslavínský, z nichž o jednom dí učený jesuita, že jest z péra životopisce, který ve 13. věku současně s blah. Anežkou žil. Od něho jsou právě statě o ctnostech Anežčiných jednající, kdy ve světě ještě žila. Proto mají životopisy tyto jako svědectví dosahu velikého a hlásají o veřejné úctě blah. Anežky za nejstarších dob. [1])

---

[1]) Životopis český, s textem staročeským, r. 1666. v Praze tištěný, jak processus beatificationis fol. 54. dí, nese patrné známky překladu z latiny. Kdo soudně knihu tuto četl, toho zajisté neušly tolikeré archaismy, poukazující k tomu, že i překlad český původ svůj má v první polovici 14. věku. Vypravování pak v ní čerpáno jest z pramenů ještě starších; neboť bádání historické novějších dob přivedlo historiky na mnohé věci dosud neznámé, a právě úplná shoda výzkumů novověkých s vypravováním v knize naší dává svědectví, že prvý vypravovatel v životopise Anežčině pravdu znal; a protož nemohl býti vzdálen věku 13., kdy blah. Anežka žila. Za doby pozdější ani při nejlepší vůli nebyl by s to býval tak zevrubně vypsati, co se bylo s Anežkou naší dálo, jelikož ani známosti nebylo. Kolik osob obého pohlaví tu jmenováno jest, na nichž blah. Anežka divy a zázraky činí, které vesměs ani do druhé polovice 14. věku jakož i do doby po králi Janu Lucemburském naprosto počítány býti nemohou. Ze všeho

Královna Eliška zesnula v Pánu jak řečeno, druhý rok po oné velkolepé výpravě do Říma, v 39. roce věku svého. Ubohá žila v zemi vlastní s dítkami svými jako nějaká vdova bez obvyklé nádhery královské, obmezená na potřeby nejnutnější, poněvadž muž její, král Jan, zanedbávaje království i rodinu svou, světem toulal se po dobrodružstvích. Královna Eliška zemřela dne 28. září r. 1330. na Vyšehradě v domě nevlastního bratra, probošta vyšehradského, Jana Volka.

Dědicem v záležitosti Anežčině stal se císař Karel IV. otec vlasti. Kdo zná jeho zbožnou povahu a převelikou snahu uctívati a velebiti svaté a vyvolené Boží, podiví se, že se mu nepodařilo kanonisační proces Anežčin šťastným vyřízením korunovati. Věděltě dobře, že za život svůj jest jí k velikým díkům povinen. Než za panování otce krále Jana Lucemburského († 1346) nebylo lze Karlu IV. u věci té jednati, jelikož dobrodružný král pranic se o to nestaral. Napotom jako císař a král arci snadno žádoucné svatořečení naší Anežky uskutečniti mohl, avšak tolikerými starostmi jsa obemknut, trvám příliš pozdě jal se vyjednávati s apoštolskou Stolicí, tak že ho smrt zastihla dříve nežli čeho pořídil.[1]) Proto na smrtelném lůžku na-

toho vysvítá, že spisovatelé jejich byli více méně očití svědkové neb alespoň svědkové od slyšení ve příbězích a událostech, které zaznamenali.

[1]) Marignolae Joannis Chronicon apud Dobner pg. 135, vol. II. — Process. beatf. fol. 54. Byl pak Jan Marignola minorita od roku 1353. u dvora císaře Karla IV. na hradě pražském. O blahosl. Anežce napsal k roku 1233.: „Sancta Agnes, filia regis Přemysl . . . apertis miraculis choruscare non

pomínal a žádal Karel IV. syna svého Václava, aby vší péčí o to usiloval, by Anežka Přemyslovna, panna svatá, do počtu světic Božích církevním řádem vložena byla. Václav IV. arci pro nedbalost neučinil ničeho.

Hlavní asi překážkou u vyřízení záležitosti této bylo sídlení papežů v Avignoně jako ve vyhnanství, čímž povstaly veliké zmatky při papežském dvoře. Tak se stalo, že práce apoštolské Stolice byly znesnadňovány, ba namnoze i rušeny a nevyřizovány. Tu není divu, že věc národu českému milá a drahá vázla a s výsledkem žádoucím se nepotkávala.

Hrozné pak vypukly bouře a války husitské na počátku 15. věku, které ovšem obrátily veškeren zřetel jinam, tak že se u vyjednávání o svatořečení Anežčino ustalo. Osudný byl rok 1420. hlavnímu městu království Českého. Husité opanovali Prahu. Ve své rozlícenosti bořili chrámy a kláštery, plenili a drancovali napořád posvátná místa. Tu byl i klášter na Františku či jak mu říkali sv. Anežky na Františku zpustošen a vypálen. Zlotřilá chátra zmocnila se chrámu, kácela oltáře, ničila obrazy a sochy, a zneuctívala drahých ostatků Svatých. Tušíc, že by v královských hrobkách pokladů se domohla, zotvírala hroby a vyloupila je; načež těla královská pohozena byla.

A byli v tomto chrámě pochováni ve XIII.

---

cessat . . . donec excitet (Carolus IV.) piis precibus Apostolicum dormientem cum sacro Collegio, ut dignetur in terris reddere clariorem et celebrem, quam Christus gloriosam fecisse in coelis tot signis ostendit.“

století král Václav I., Anežčin bratr; Kunhuta, krále Přemysla Otakara II. choť; Anežka, krále Václava II. sestra, vdova po Rudolfovi synu císaře Rudolfa habsburského a j.

Jako řádila v týž čas v hrobkách královských na Zbraslavi, tak si vedla i na Františku v Praze. Vzteku rozlícených bludařů neušlo ani posvátné tělo naší světice. I její nádherná schránka s předrahými ostatky, které tolikeré divy a zázraky činily, bezpochyby pro hojnou kořist padla do rukou loupeživé roty žižkovské.

Zajisté byl hrob Anežčin skvostnými dary ozdoben, poněvadž věřící obdrževše na přímluvu její hojných milostí rádi památky drahocenné na vyslyšené modlitby ke hrobu zavěšovali.

A od té doby, co se s posvátným tělem blah. Anežky dálo, kde by odpočívalo, neumí podnes nikdo pověděti. O nějakém přenesení těla blah. Anežky není nikde zprávy. Ze souvěkého svědectví se však ví, že r. 1420. klášter na Františku byl opuštěn, ano i k jiným účelům napotom obrácen.[1])

Avšak úcta blah. Anežky nevzala za své ani v této době. O to se starali především vděční ctitelé zakladatelky své, řeholníci řádu křižovnického s červenou hvězdou blíže Karlova mostu pražského; a čím větší nebezpečí jim hrozilo, tím více se důvěrně poroučeli do ochrany sv. panny.

A jelikož svá sídla měli nejen v Čechách, nýbrž na Moravě, ve Slezsku, v Uhrách a

---

[1]) Process. beatif. sess. 11. nese výroky prof. V. Tomka.

Rakousích, a všude jako světici se svátkem duplex I. classis ji slavili: ani jinak mysliti nelze, nežli že také lid jejich chrámy navštěvující o ní slýchal a rok co rok dne 2. března ji uctíval.

Krásné svědectví přináší kronika Pulkavova ze XIV. věku o blahosl. Anežce pravíc latinsky v překladu českém: „Na Františku v Praze odpočívá blaze Anežka, v životě i ve smrti věhlasná pro množství divů a zázraků. Tato svatá panna založila křižovníkům s hvězdou špitál na úpatí mostu pražského.“

Tak nevyhynula nikdy úcta té, která jinak se nejmenovala u lidu i duchovenstva nežli „svatá Anežka,“ „blahoslavená Anežka.“ [1]) Že pak nikdo při tom na sv. Anežku římskou nemyslil, patrno jest z toho, že se říkalo spolu odjakživa „Anežka Česká.“

---

[1]) Process. beatif. Quaestio 4: Annua celebratio festi Beatae Agnetis. Quaestio 5: Titulus „Beatae“ et „Sanctae“ publice datus.

Hlava XXXVI.

Další zprávy o veřejné úctě neustále prokazované Anežce České jako světici.

Klarisky týnecké roku 1436. — Stanovy beatifikační papeže Urbana VIII. — Dva obrazy blahosl. Anežky z XV. věku. — Oltář blahosl. Anežky v domácí kapli u křižovníků. — Blahoslavená Anežka na obraze mezi 16 světicemi řádu sv. Františka. — Jiné ještě staré obrazy. — Sochy blah. Anežky. — Výnos apoštolské Stolice z roku 1675.

Nešťastné války husitské poněkud zakončeny roku 1434. krvavou porážkou vojsk táborských u Lipan a církevní sněm basilejský jakési vyrovnání učinil mezi katolickou církví a mírnější stranou husitů čili kališníků. Ovšem kdo zná historii českou ne dle úsmyslů svobodomyslných, nýbrž dle pravdy z pramene nekalného, ví také, jak se strana kališnická zachovala k církvi katolické, že tak dlouho od katolické církve se odvazovala (spíše lze říci, že nikdy s ní do opravdy spojena nebyla, ač někteří členové pravověrní byli), až se úplně od ní oddělíc k luterské víře přešla. O tak zvaných bratřích českých psáno jest na mnohých místech v historických knihách a přece ještě málo, neboť

nelze dosti posvítiti na lidi, jací byli a jaký život v XV. a XVI. věku v Čechách vedli, až 30tiletou válku s jinými odbojníky vyvolali. Po celou tu dobu nebylo příhodné chvíle k pokračování v soudném vyšetřování zavedeném v příčině veřejné úcty Anežčiny. A přece už r. 1436., tedy brzy po zakončení válek husitských, obnoveno jest v Římě snahou klarisek týneckých jednání o vyhlášení Anežky České za svatou. Tehdy arci marně hledáno ve zpustošeném klášteře na Františku posvátných ostatků a hrobu blah. Anežky, což Řím vyžadoval. Za tou příčinou bylo jednání r. 1450. opět zastaveno. Bylo to pak r. 1455., kdy zbožný muž, probošt litoměřický, Jan Papoušek, učinil prorocký výrok, že „zemi České nastane blahá doba pokoje a požehnání, až tělo blah. Anežky nalezeno bude.“

Mimo to není pochybnosti, že lid český ve svých strastech, jako se utíkal k sv. patronům a dědicům zemským, tak podobně k blah. Anežce, kterou také za svatou měl, právě v oněch neutěšených dobách. Svědectví máme úplně spolehlivá, jichž se také dovolává proces beatifikační.

Za starých časů [1]) míval každý biskup katolický právo ustanoviti, aby se v jeho diecési některému osvědčenému mučeníku neb vyznávači veřejná úcta církevní vzdávati mohla. Nazývalo se pak ustanovení toto svatořečení částečné (canonizatio particularis) nebo blahořečení (beatificatio). Pravomoc jednotlivých katolických biskupů vztahovala se ovšem jen na jejich vlastní diecése. Patrno jest, že

---

[1]) Památky Staroboleslavské, Jan Křt. Votka T. J. str. 407.

nemohl jednotlivý biskup ustanoviti, aby se některému mučeníku neb vyznávači veřejná úcta v celé církvi vzdávala. Právo toto měl od počátku církve sv. jediné papež římský, jehož pravomoc se na církev celou katolickou vztahuje.

Než papež Alexander III. (1159—1181) učinil r. 1170. přísný nález, aby žádný mučeník neb vyznavač bez dovolení papežské Stolice, třebas by i býval zázraky činil, úctou svatým příslušnou vyznamenán nebyl. Dále věhlasné jest v ohledu tomto ustanovení apoštolské Stolice za slavné paměti Urbana papeže VIII., které bullou ze dne 13. března r. 1625. a opět bullou ze dne 5. července r. 1634. vydanou přísně zakazuje, aby se lidu křesťanskému vůbec [1]) nijak více nedovolovalo veřejnou úctou velebiti služebníků Páně, dokud by je papežská Stolice za blahoslavené byla nevyhlásila a na oltář nepostavila.

Ustanovení toto se arci vztahuje toliko na dobu po roku 1634 následující, nikoliv pak na služebníky a služebnice Boží, kteří už před rokem 1634. aspoň celých sto let aneb více čili od časů nepamětných veřejné úcty požívali. A k posledním že přináleží naše blah. Anežka, t. j. že veřejná úcta jí prokazovaná jest starší než od roku 1534., dokázalo právě soudní vyšetřování o uctění jejím.

Tato veřejná úcta od časů nepamětných k některému služebníku Páně jakmile se apoštolské Stolici dokáže, neváhá sv. Otec vyhlásiti jej za

---

[1]) Prosperi Lambertini (Benedicti XIV. 1740—1758) de Servorum Dei beatificatione et beatorum canonizatione. Bononiae 1734.

blahoslaveného a tuto veřejnou úctu schválí; neboť předpokládá vždy všeobecnou pověst o hrdinských ctnostech a moci divů a zázraků téhož sluhy Páně. Tak se rozuměti má veřejné úctě, v níž slynula od své smrti naše Anežka Česká.

Že obrazy a sochami uctívá katolická církev svaté své, jest známo. Zdaž spůsobem tímto byla uctívána také naše Anežka od pradávné doby? Do XV. století, tudíž do doby před r. 1534., spadají dva starobylé obrazy blah. Anežky, které podnes v klášteře křižovníků pražských viděti jest. Historický malíř Josef Hellich takto se o jednom z nich, jsa přísahou zavázán podati svůj odborný úsudek o obrazech těchto, pronesl: „Obraz na dřevě malovaný pochází z XV. věku a představuje blah. Anežku jako královskou dceru s korunou na hlavě a zlatou září (aureola), jakou u světců vídáme. Spatřuje se obrácená na levo. Jí naproti snáší se anděl, oběma rukama nesoucí řeholní kříž. U nohou pak blah. Anežky klečí tehdejší velmistr Albert pán ze Šternberků, an přijímá chrám, který Anežka kněžna ještě ve svých rukou drží; před ním na zemi leží jeho vévodský klobouk. Celý obraz má zlatou půdu a co do umění není dílo všední, jmenovitě postava blah. Anežky s jejím vysokým čelem odporučuje se nemálo. Jelikož mimo obraz tento jsou v témže klášteře ještě obrazy sv. panen a mučenic sv. Kateřiny a sv. Barbory touže rukou malovány a obraz sv. panny Barbory nese rok původu svého 1484, soudí se vším právem, že i Anežčin obraz se září světice jest z téže doby.

Druhý obraz touže asi rukou mistrovskou na dřevě ve zlaté půdě malovaný představuje blah. Anežku, ana nemocnému a polonahému muži pokrmu podává. I tu má Anežka na hlavě korunu a zlatou záři světic Božích, přioděna jsouc v roucho dcery královské. Nemocný muž se na lůžku bolestném zdvihá a důvěrně a lítostivě se milé kněžně do tváře dívá.

Dřevěná tato deska po obou stranách pomalována jest. Na opáčné straně viděti jest 2 ozářené světice s korunami na hlavách, jednu v oděvu mnišském, druhou v oděvu královském se žezlem v ruce. Jeden ze svědků přísežných má za to, že v rouchu mnišském je blah. Anežka, kdežto v rouchu královském její sestřenice sv. Alžběta durinská malována jest. Týž přísežný svědek soudí o obraze tomto, že původ svůj má už ve XIV. věku.[1])

O obrazích bl. Anežky z pozdější doby, které nám ji představují všude jako světici se září neb s věncem kolem hlavy, zmíniti se také jest. V domácí kapli kláštera křižovnického v Praze jest oltářní obraz z počátku XVIII. věku. Obraz tento není však nic jiného nežli kopie obrazu prastarého, který v breviáři rukopisném řádu křižovnického se nachází a ze XIV. věku jest. Jeví se tu Anežka jako zakladatelka řádu křižovnického v královském rouše s korunou na hlavě a svatozáří nad ní. Služebnictvo provází ji a chlapeček drží okolek pláště. Před ní jsou 2 andělé držící štít řádu křižovnického s červenou hvězdou. Nad hlavou Anežčinou vznáší

[1]) Process. beatif. fol. 159., tamtéž fol. 74. přísežný svědek prof. V. Tomek, historiograf český.

se královna nebes Maria Panna s žehnajícím Ježíškem, v pravo pak klečí sv. Augustin jako patriarcha řádu drže ohnivé srdce, v levo sv. František Serafinský poroučeje Anežku do ochrany Marie Panny.

V pozadí obrazu viděti jest síň špitální, v níž Anežka osobně obsluhuje chudé muže a ženy nesouc nádobu s krměmi. Nad hlavou jí kmitá svatozář. Dále pak klečí tu kolik chudých s pozdviženýma rukama doprošujících se úpěnlivě almužny.

Na témže oltáři bývají mešní tabulky stříbrné z konce XVII. století, ozdobené obrázky polovypuklými blah. Anežky v rouchu řeholním s korunkou na hlavě a krucifixem v ruce. Představuje se tu jako světice.

Nade vchodem k obydlí převorovu v konventu křižovnickém zavěsen jest obraz blah. Anežky v barvách olejových z XVIII. století. Velikost jest životní. Viděti jest řeholnici s korunou na hlavě a se svatozáří. V pravé ruce drží lilii, v levé kříž s obrazem Spasitele. Nápis obrazu zní: „B. Agnes, Ottocari II. Bohemorum regis, III. filia.“ (Blah. Anežka, Otakara II. krále českého, třetí dcera.)

Zajímavé-li jsou památné obrazy Anežčiny a jakožto svědkové bývalé úcty veledůležité: zříme spolu na nich, pro jaké ctnosti uctívali křesťanští předkové v Čechách i mimo Čechy blah. Anežku. V knize P. Stoecklera nazvané „Tugendspiegel,“ která r. 1675. ve Vídni tiskem vyšla, nalézá se obraz, na němž uprostřed vypodobněn jest Kristus Pán, a po pravé i levé straně rozličné světice řádu sv. Kláry počtem 16. Po pravici Spasitelově první

klečí Anežka s nápisem: „B. Agnes Reg. Bohem.“ Na hlavě má korunu a svatozář, v levé pak ruce drží srdce plápolající.[1])

V universitní knihovně pražské nachází se Česká knížka: „Milá choť nebeského Miláčka, blah. Anežka Panna“ od J. Beckovského v Praze. Napřed jest vypodobněna Anežka naše jako královna v oblacích. Kristus Pán jí korunu méně vzácnou s hlavy béře a korunu krásnější na hlavu její klade. Pod obrazem čte se: „Choť Kristova, Anežko panno blahoslavená, buď naše při Bohu orodovnice věrná.“ Tentýž obraz nachází se v české knížce „Truchlící hrdlička“ nazvané, kterou vydal r. 1728. v Praze týž ctitel Anežčin. Obraz nese podpis „Bl. Anežka.“ V klášteře kapucínském Maria-Sorg blíže Jáchymova nalézá se obraz v olejových barvách; jesti kopie z XVIII. věku zhotovená dle originálu mnohem staršího. Anežka Přemyslovna představuje se jako klariska majíc na hlavě korunu a svatozáři, v levé ruce drží krucifix a lilie; obě ruce jsou ovinuty růžencem. Na obraze nahoře v pravo vykreslen jest znak řádu křižovníků s červenou hvězdou.

Mimo to ve špitálské síni pro oddělení ženské jest velký „obraz svaté Anežky,“ jakž jej špitálníci sami nazývají, z počátku XVIII. ne-li ze XVII. věku.

Blah. Anežka jest tu vypodobněna jako abatyše klarisek; v pravici má kříž, v levici berlu, na hlavě korunu. Anděl se k ní snášející nese

[1]) Schválení úcty blahosl. Anežky České, Dr. Borový, Časopis katolického duchovenstva r. 1876.

v jedné ruce lilii, v druhé růži. Po pravé straně pak má Anežka u nohou svých beránka. V pozadí jest viděti zahradu a průčelí kostela, a blah. Anežku v téže postavě obklopenou svými duchovními sestrami.

K obrazům se druží sochy.[1]) Z konce XVII. asi věku pochází socha blahoslavené Anežky na hlavním oltáři ve farním chrámu Páně klučenickém u Vorlíka. Socha tato jest ze dřeva. Anežka se nám tu představuje jako klariska v pozlaceném oděvu, okolo hlavy má 9 paprskův, u nohou korunu na znamení, že pohrdši královskou korunou stala se členem řádu chudých paní sv. Kláry. Taktéž nad vraty bývalého kláštera svaté Anežky čili sv. Františka v Praze na straně k řece Vltavě obrácené jest viděti sochu kamennou blah. Anežky polychromovanou ve výklenku. Blah. Anežka jest jako abatyše téhož kláštera, v pravé ruce drží berlu, v levé knihu, na níž jest koruna. Podobnou korunu má na hlavě, u nohou jejích leží beránek. Socha tato v životní skoro velikosti postavená jest na podstavec kamenný, uprostřed něhož jest štít s nápisem: „S. Agnes“ (Sv. Anežka) a rok „1703“; pod ním jest připevněna svítilna s lampou, kterou až podnes ctitelé blahosl. Anežky rozsvěcují a vydržují.[2])

Ještě více obrazů, jmenovitě z klášterů františkánských a kapucínských jakož i bratří menších, z věků minulých dalo by se uvésti na důkaz, v jaké úctě bývala vezdy naše blah. Anežka Česká v zemi

[1]) Jenč C. SS. R. Blah. Anežka Česká, str. 59.

[2]) Process. beatif. fol. 145.

české: než nám tyto autentické doklady ze samého soudního vyšetřování beatifikačního vzaté dostačí, aby patrno bylo, že vždy se úctě předků našich těšila. Výmluvná zajisté svědectví stále plápolající lásky a úcty věřícího lidu k pokorné Přemyslovně![1])

Na konec zpráv těchto se hodí výnos apoštolské Stolice, v němž sv. Otec, papež Klement X. r. 1675. obnovené toho času stanovy rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou potvrzuje. V příčině veřejné úcty blahosl. Anežky naší zavazuje řeholníky, aby každý rok slavili svátek její. V hlavě 4. je přikázáno: „Mimo postní dny, které církev bez toho zachovává dle nařízení svých, ustanovujeme, že členům postiti se jest ve svatvečery svátků nejblahoslavenější Panny Marie jako: svátku Očisťování, Zvěstování, Nanebevzetí, Narození, Neposkvrněného Početí, Navštívení a Obětování v chrámě; potom ve svatvečery slavností řádových jako: sv. Augustina, sv. Františka, Nalezení a Povzdvižení sv. Kříže, blahosl. Anežky a sv. Sebastiána.“ Učený pak Balbin ve své Bohemia sancta 1682 vydané uvádí mezi světci a světicemi, kterým lid československý v Čechách, na Moravě, v Lužici a Slezsku úctu dle domnění svatých vzdává, také blah. Anežku Českou, z řádu sv. Kláry, dceru královskou.

---

[1]) Pastýřský list Jeho Eminencí kníž. arcib. pražského Bedřicha Schwarzenberga dne 1. ledna r. 1875.

Hlava XXXVII.

Posvátný hrob a ostatky naší blahoslavené Anežky.

Jisté zprávy o hrobu blah. Anežky v kapli blah. Marie Panny. — Hledání posvátných ostatkův Anežčiných r. 1643. kardinálem Arnoštem z Harrachů a císařem Ferdinandem III. — Obnovená úcta blahosl. Anežky a milosti na přímluvu její r. 1642., 1657. a 1663. dosažené. — Ostatky, t. j. dolní čelisť blah. Anežky ve španělském Eskurialu.

Co jistého o hrobě blah. Anežky víme, vypravuje Petr opat zbraslavský ve své kronice, že totiž tělo její pochováno bylo v témže klášteře sv. Františka, v kterémž přebývala i zemřela. Týž se zmiňuje také o povodni, která kapli, v níž blah. Anežka pochována byla, vodou naplnila, řka: „Času jednoho Vltava, ježto pod klášter teče, tak se rozvodnila, že veliký díl kláštera i kapli též, v níž tělo svaté dívky bylo pochováno, naplnila; za tou příčinou přenesla jedna z řeholnic posvátné ostatky její na místo jistější, by necitelným živlem povodním nějak zneuctěny a poškozeny nebyly.“

Bollandisté pak zaznamenáno mají, že blah. Anežka Česká v kapli blah. Marie Panny, na pravé

straně chrámu sv. Františka či sv. Salvatora pochována byla. Delší čas ostalo tělo toto neporušeno, až časem vše na něm zetlelo a kosti jeho sebrány a do zvláštní schránky uloženy byly; neboť Anežka naše bývala před válkami husitskými velice ctěna a hrob její četně zbožným lidem navštěvován býval. Ob čas za příčinou rozličných slavností přenášívány ostatky tyto z hrobky na oltář, by veřejné úctě jak domácích řeholnic tak městského i venkovského lidu vystaveny byly.

Kdo uváží, jaké pohromy potkaly klášter blah. Anežky za husitských dob, nediví se, že od r. 1420., kdy zpustošen byl a hrobky královské rozházeny byly, nebylo ani hrobu blah. Anežky více. Teprve r. 1643. nalezeno v kapli Marie Panny při klášteře klarisek tělo, o němž dle rozkazu kardinála arcibiskupa pražského Arnošta z Harrachů jakož i samého císaře Ferdinanda III. pilné vyšetřování učiněno bylo, zdaž by tělem blah. Anežky bylo čili nic. Avšak nic bezpečného nebylo lze nalézti.

Obšírné o tom zprávy přináší vřelý ctitel blah. Anežky, křižovník Jan Beckovský, ve spise „Milá choť,“ také starý rukopis Strahovský, Bollandisté a jiní spisovatelé.

Beckovský [1]) vypravuje událost dle starého rukopisu strahovského takto:

R. 1643. dne 5. května nalezeno bylo v Starém Městě pražském v kostele duchovních panen sv. Kláry, vůbec u svaté Anežky zvaném, tělo v kapli Panny Marie po pravé straně

---

[1]) Milá choť nebeského miláčka blahosl. Anežka panna str. 202—216.

toho kostela, do které kaple blah. Anežka panna, zakladatelka téhož duchovních panen kláštera i kostela, dle starobylých letopisův, pohřbena byla; a jinak se přítomní nedomnívali, nežli že jest to tělo blahosl. Anežky, Přemysla Otakara toho jména I., krále českého, dcery, a zakladatelky kláštera, pro libou vůni, která z otevřeného hrobu vycházela. Z toho pak veliká radost vzešla, zvláště když obyvatelé Měst pražských k paměti sobě přivedli proroctví či slova, která někdejší probošt litoměřický, Jan Papoušek, asi před dvěma sty lety († 1455) muž jistě Bohu milý a sv. obcování, veřejně říkával: „Pokojné a šťastné časy v zemi české nastanou, když obyvatelé tělo blahosl. Anežky panny najdou.“ Když pak cihly nad hrobem vyzdviženy byly, spatřili kolem hrobu stojící tělo jedné řeholní panny, které velmi libou vůni z hrobu vysýlalo, jak přítomní všichni ucítili. I přikryli zase dvojími prkny otevřený hrob, aby co nejdříve o tom náležitou zprávu Jeho Eminenci nejdůstojnějšímu panu kníž. arcibiskupu pražskému, kardinálu Arnoštovi z Harrachů, podali. Byli pak při otvírání hrobu následující osoby přítomny: 3 kněží z řádu menších bratří od sv. Jakuba; totiž P. Štěpán, kvardián, P. Dydak, zpovědník klarisek, a P. Honorius, magister; z klášterních panen abatyše Anna Klára Stanická z Bystřice a sestry Ludmila, Klára, Madlena, Salome a Dorota. Z osob světských byli Jindřich Arnošt a malíř a měšťan pražský, Baltazar Dětřich. Ihned ustanoveni jsou komisaři, kteří by se na celý příběh náležitě vyptali a nejdůstojnějšímu arcipastýři dokonalou zprávu o tom podali. Jako komisaři byli činni: Josef z Zollegů, t. č. kardinálův správce dvora, Ondřej Klement Kocker z Kockenberků, děkan na hradě pražském u sv. Víta, Nefestin z Koberovic, děkan u Všech Svatých na hradě pražském a arcibiskupský sekretář. Dne 6. a 10. června téhož roku vzali celou věc k povážení. I tázali se pod přísahou svrchu jmenovaných osob: proč jsou hledaly, jakou příčinu ku hledání měly, a co nalezly? Na tyto otázky odpověděla ctihodná paní Anna Klára, abatyše, takto: „Poněvadž jsem od svých sester často slýchala, že se na tom místě ukazují světla, domnívala jsem se, že by tam nějaký skrytý poklad ležel; i byvši žádostiva jej nalézti a jím chudému klášteru nějakou pomoc učiniti, žádala jsem

důstojného p. P. kvardiana, by k hledání pokladu své dovolení dal.“ K čemuž také P. kvardian vyznal, že povolení dal.

Světla na tom místě viděly dvě duchovní panny téhož kláštera, totiž sestry Ludmila a Klára. Představená, Anna Klára, vidouc světlo toto u večer při modlení, nemyslila jinak, nežli že jest to nějaký klam; za to sestra Ludmila spatřila prý po nešporách světlo na způsob hořící pochodně. — Mimo tato světla přišla také do kůru nějaká panna klášterní všem neznámá, která se na všechny dívala pilně pozorujíc, jak se modlí: až pak po malé chvíli s jich očí se ztratila. — I hlas častý a silný byl slyšán tehdy i smích, čímž duchovní panna Dorota tak byla zastrašena, že i do nemoci padla. Pročež paní abatyše, Anna Klára, nevědouc, co by světla tato, jakož i do kůru příchozí panna, potom ten hřmot a smích znamenaly, po bedlivém toho povážení nařídila, by se duchovní panny horlivě k Bohu modlily a za vyjevení toho, co by se těmito věcmi vyrozumívati mělo, žádaly; konečně řeholnice na tom se usnesly, aby se v tom místě kopalo a hledalo.

Dále se pak tázali komisaři všech přítomných osob, které se při kopání a hledání domnělého pokladu nacházely, jaké se při tom věci sběhly a co v hrobě svědkové spatřili. Kteřížto jednomyslně odpověděli: „Spatřili jsme dřevěnou, velmi zpráchnivělou truhlu, v níž tělo odpočívá, mimo to 2 malá prkénka, z nichž jedno jest při hlavě a druhé při nohách. Podle těla ležel černý křížek, kterého jak jsme se dotkli, v prach ihned se rozpadl. Při těle také leželo roucho, kterého panny klášterní na hlavách užívají, více pavučině nežli plátnu podobné; neboť jak na ně větříček od našeho dosti lehkého pohybování zavál, ihned se před očima našima ztratilo. Když se pak hrob ten otevřel, velmi libá a tak silná vůně z něho vyšla, že nás všechny k velkému podivení pohnula, ano také zpovědník klášterní P. Dydak přítomných se tázal, zdaliž by kdo co voňavého při sobě měl, ale u žádného se nic takového nenalezlo. A vezmouce do rukou cihly, jimiž hrob přikryt byl, velikou vůni od nich všichni jsme cítili, kteroužto vůní oděv panny Ludmily tak byl naplněn, že nemohouc sílu jeho déle cítiti, přinucena byla jiný oděv na sebe vzíti. Rukavice pak Baltazara Dětřicha, jimiž se truhly dotekl, tou libou vůní

ještě čtvrtého dne silně voněly. To vše jedním hlasem všichni vyznali a přísahou stvrdili.

Po výslechu tomto vešli komisaři do kostela, prohlédli si hrob; načež dali truhlu z něho vyzdvihnouti, kosti do nové bílé skřínky vložiti, již pak konsistorní kancelista, Tomáš Javornický, arcibiskupskou pečetí zpečetil, a třem duchovním otcům svrchu jmenovaným z řádu bratří menších k opatrování svěřil. Schránka tato s kostmi zanesena byla do sakristie.

Dne 13. měs. června přijel p. kardinál z Harrachů ráno v 7 hodin s celým dvorem svým a s 3 již jmenovanými komisary do kostela na Františku; vstoupil do sakristie, načež kázal bílou skřínku, kde kosti tyto složeny byly, odpečetiti a P. kvardiánem otevříti. Předvolané řeholnice daly odpověď na několik otázek, a pak ze sakristie odejíti směly. Na to hned nastalo pozorné vyšetřování. Dvěma kněžím z řádu kapucínského k tomu povolaným dal kardinál rozkaz, aby u přítomnosti všech svědkův schránku s kostmi prstenem kardinálovým zapečetili a do velké jiné truhly v sakristii uložili a P. kvardiánovi k opatrování svěřili, dokud by jiné poručení nenásledovalo.

O záležitosti této psal P. Jan Tanner, kněz Tov. Ježíšova, ku svému příteli v týž právě čas následovně: „Spatřil jsem z toho těla nově nalezeného některé kosti, které dle zdání mého vidí se mi býti kosti sv. Anežky; neboť drže je v rukou svých, velmi libou a přívětivou vůni z nich vycházející jsem cítil.“ A mimo to dokládá Beckovský, že u přítomnosti p. kardinálově mluveno bylo, kterak tělo blah. Anežky dlouhý čas neporušené zůstávalo, až posledně vezmouc na se porušení, rozebráno jest a kosti jeho z hrobu vzaty a do nové truhličky složeny jsou. Avšak kam by se ona byla položila, žádné o tom památky není. Při této příležitosti pak doložil konsistorní kancelista Tomáš Javornický: „Viděl jsem nějakou skrovnou starodávní knížku, která krátce vypisovala smrt svaté

Anežky, i také ty nyní dotknuté věci, totiž, že tělo té svaté panny dlouhý čas neporušeno zůstalo, po jehož porušení kosti z hrobu vyzdviženy a do nové truhličky uloženy, kterážto knížka jedné urozené paní za času vpádu švédského do Menšího Města pražského se ztratila.“ Avšak zdali také v knížce této zmínka nějaká se dála o tom, kam truhlička s kostmi položena byla, žádné zprávy o tom dáti neuměl.

I také zbožný císař Ferdinand III. (1637—1657) dověděv se o události r. 1643. sběhlé nařídil, aby jeho nákladem pilně tělo blah. Anežky hledáno bylo. Ustanoveni jsou tudíž ku hledání ostatků blah. Anežky od J. Císařské Milosti jako komisaři: Ondřej Kocker z Kockenberku, František Tomáš Wisensteiner, P. František Wejhuben, provinciál bratří menších, Adam Raab z Kamery, kteří dne 14. října rovněž posvátné ostatky hledali; avšak co by byli toho i následujícího dne učinili, o tom nikde nic pamětihodného není. Až dne 16. října nalezen jest v kapli blah. Marie Panny hrob z bílého mramoru, $3^3/_4$ lokte dlouhý a $^5/_4$ široký, kterýž pro velikou hlubokost a úzkost na kusy byl rozebrán i vynesen. Mimo to nalezen byl také v kapli oltář, který stál na jednom prostranném mramoru; i ten z kaple vynesen byl. Kámen pak tento byl podoben kamenu hrobovému a měl délku $3^3/_4$ lokte, šířku $2^1/_4$, byl $1^1/_2$ lokte tlustý bez přidaného kamene vrchního na spůsob víka. Mezi prstí a kamením nalezla se loketní truhlička dřevěná, dvojími železnými sponami obtažená, jejíž všecko víko pro shnilobu do truhličky rovněž celé porušené vpadlo.

Komisaři ihned se dali do práce, při čemž Frant. Tomáš Wisensteiner odstraniv hlínu, nalezl následující kosti: lebku, rameno, hnát, dvoje dásně s 4 zuby, díl páteře a jiné malé kousky. Sebravše co byli koliv našli, položili vše do truhly nové a zanesli do sakristie a zapečetili pečeťmi 2 komisarů. Než kosti ty dle dobrozdání byly po některé královně neb císařovně v klášteře bydlící neb v kostele pohřbené, poněvadž mnohé vzácné osoby v témž klášteře při konci jich života svatě žíti a umříti volily a tu pohřbeny bývaly. Nenašlo se tudíž žádné stopy, po níž by lze bylo přijíti k posvátným ostatkům blah. Anežky České.

Nicméně mělo vyšetřování toto přece nějaký výsledek. Mezi věřícím lidem opět se probudila či spíše se obnovila úcta k Anežce Přemyslovně. Lid spěchal častěji k místu, kde hrob její býval, ano Bollandisté[1]) sdělují nám zprávy o 3 zázračných uzdraveních, která se od r. 1642—1663 na přímluvu blahosl. Anežky přihodila. Od jejího úmrtí skoro 400 let uplynulo a důvěra v ni nebyla sklamána jako před kolika stoletími, kdy se byla rozloučila se svými. K probuzení důvěry i za našich dob sloužiti mají příběhy tyto:

Roku 1642. byla v klášteře klarisek řeholnice na rukou i nohou tak ochromená, že ani těch ani oněch užívati nemohla. Vnuknutím vnitřním puzena prosí ctihodnou matku představenou, aby směla od svých sester zanesena býti na místo hrobu Anežčina. To když se stalo, žádala, by jí pomohly položiti se na hrob jako Ježíš Kristus na kříž se položil a přibit byl. Sotva že pak poklekly, aby se s nemocnou pomodlily, nemocná

---

[1]) Acta Sanctor. Vita B. Agnetis.

povstane jsouc zdráva na nohou i na rukou; ano od té chvíle nejen chodila, nýbrž pracovala, jakoby nikdy nemocná nebývala.

R. 1657. udál se příběh se sestrou Ludmilou Kateřinou Kozlovskou, pozdější abatyší. Jelikož jí nemohl žádný lékař z nemoci více pomoci, pojala důvěru k blah. Anežce a prosíc druhých sester duchovních za modlitbu k blah. Anežce, vzývala ji obětujíc k její úctě několik voskovic. A Anežka Přemyslovna osvědčila se, že má moc u Boha a pomohla.

Roku 1663. přinesla měšťanka pražská z Nového Města, paní Alžběta Roslerová, dne 21. září svou dcerušku do kláštera klarisek s prosbou, aby jí Anežka pomohla z nemoci, od kteréž jí nikdo už na světě odpomoci nemůže. Snad kdyby jí daly roucho klášterní, jaké druhdy blah. Anežka nosívala, možná, že by přišla pomoc, pravila s pláčem dobrá matka. Já ji volím zasvětiti blahosl. Anežce. Ajhle, jakmile řeholnice schválily úmysly matčiny a učinily dle jejího přání, dcerušce bylo lépe a za 2 dni se úplně pozdravila.

Příběhy tyto zaslali Bollandistům současní svědkové, muži to úplně spolehliví, tak že o jich pravdivosti pražádné pochybnosti není.

Ale jsou prý posvátné ostatky blah. Anežky Přemyslovny ve Španělích v kostele královského zámku v Eskurialu. Tak vypravuje dr. Jos. Chmelíček ve své knize „Cesta do Francouz a Španěl (II. díl. Brno 1872. str. 43),“ že „nalezl r. 1861. na dotčeném místě seznam ostatků svatých od r. 1754., na němž stálo, že ten chrám měl celých těl svatých 12 a mezi nimi také tělo blah. Anežky z Prahy.“ U věci této jsou z bezpečného pramene dány následující zprávy [1]) od tří španělských kněží z Tovaryšstva Ježíšova, kteří byvše přátelsky o to požádáni, prohledali v Eskurialu nejen všechny skříně se svatými

[1]) Jan Křt. Votka v Blahověstu r. 1876. str. 359.

ostatky, nýbrž i všechny knihy a jiné listiny o tamních sv. ostatcích svědčící. Výsledek pátrání pak byl, že aspoň jednu částku z ostatkův blahosl. Anežky České nalezli. Jesti to celá dolejší čelist, na kteréž ještě několik maličkých kousíčků suchého masa lpí. A čelist tato není v žádné skříni zadělaná aniž čím obložená. Španělský nápis, pod nímž se tento ostatek v památní knize eskurialské uvádí, zní dle starého pravopisu španělského doslovně takto: „Sta Ynes de Praga, quixada“ t. j. „Sv. Anežka Pražská, čelist.“ V této památní knize eskurialské nachází se též zpráva o tom, kterak se tam čelist blahosl. Anežky dostala.

Císař Maxmilian II., jenž r. 1527. narozen, r. 1562. na krále Českého korunován byl a r. 1576. v Pánu zesnul, měl za manželku španělskou kralevičku Marii, svou vlastní sestřenici. Po smrti manžela svého Maxmiliana II. císařovna Marie opustila Prahu a vrátila se r. 1581. s jednou ze svých dcer Markétou do Španěl. Markéta vstoupila v Madridě do řádu sv. Kláry, v němž naše blah. Anežka také byla žila a jemuž perlou se byla stala. Sestra matčina čili teta její, Johanka, založila právě klášter sv. Kláry v Madridě. V témž klášteře žila pak císařovna Marie se svou dcerou, jejíž klášterní jméno bylo Margaretha de la Cruz, až do své smrti, která dne 26. února r. 1603. se udála. V poslední vůli své nařídila císařovna Marie, zbožná paní, tak se právě čte až podnes v dotčených památných knihách eskurialních, aby ostatky svatých, jichž hojný počet měla, odevzdány byly do Eskurialu

a mezi těmito ostatky svatými byla také dolejší čelist blah. Anežky České. Major domus císařovny Marie, don Rodrigo del Aquila, vyplnil také poslední vůli císařovny, jak tomu nasvědčuje jeho vlastnoruční podpis s podpisem kralevičky Markéty, dcery císařovny. Od toho tudíž času nachází se čelist blah. Anežky České v Eskurialu španělském. [1])

---

[1]) Císařovně Marii, zbožné paní, dal v jedné kongregaci římské sám papež, sv. Pius V., velmi pochvalné svědectví. Ký div, že byla nemalou ctitelkou naší blahosl. Anežky v Praze a podporou klarisek pražských! Když pak její vlastní dcera klariskou se stala, sama také až do smrti v klášteře klarisek ve Španělích meškala. Proto snadno se jí mohly dostati do rukou ostatky blah. Anežky České.

Hlava XXXVIII.

Osudy klarisek v Praze a v zemích koruny svatováclavské vůbec.

České Assisi. — Řád chudých paní v Olomouci, ve Znojmě, ve Slezsku, v Panenské Týnici, Krumlově, Chebu a Vysokém Mýtě. — Doby husitské. — Osudy kláštera svaté Anežky po válkách husitských. — Roku 1624. vrátí se klarisky po 200 letech opět do Prahy. — Slasti a strasti jejich. — Život jejich v XVIII. věku. — Roku 1782. zrušen klášter blahosl. Anežky na Františku v Praze.

„Když prý se chorá ona myšlénka vloudila do křesťanství, jakoby život o samotě spojený s úmyslným sebe týráním zvláště Bohu se líbil, mnozí neobyčejné svatosti žádostiví lidé,“ tak napsal nevěreckým německým rationalismem prosáklý pisatel v Naučném slovníku o „klášteřích,“ „vydali se prý na pouště, do lesů, na vrchy, kdež buď v jeskyních a slujích, nebo v budkách z kor a v dutých stromech bydlíce, o hladu a nahotě často dosti lenivý život vedli. Než později nebezpečenství všelikého druhu přimělo je, že společně na jednom místě žili upravivše sobě bídnou vesničku (laura) anebo pevnější stavení ku společnému přebývání

(claustrum, klášter).“ Končí pak svůj výklad o klášteřích řka „jsouť to hroby osvěty a svobody, na svrch lesklé a ozdobné, uvnitř plny zpráchnivělosti.“

Takového ponaučení se má dostati lidu českému, křesťanskému o ústavech v církvi Boží, které jsou rozkvětem křesťanství a vrcholem dokonalosti křesťanské! Řeholní život přece se svými evandělickými radami od Ježíše Krista samého jest odporučen a jako dokonalejší nemálo chválen. Naše doba či spíše co za naší doby se světem jde, nemá arci ani tušení o křesťanské dokonalosti dle sv. Pavla:[1]) „Tělesný pak člověk nechápe těch věcí, které jsou Ducha Božího;“ než čtenáři naši mají pojem o křesťanském životě i dokonalosti jeho a pro ně jest kniha tato psána.

Blah. Anežka Přemyslovna zavedla panenský řád sv. Kláry do Čech, ba lze ji za zakladatelku řádu chudých paní v zemích koruny svatováclavské míti: proto nesmí scházeti alespoň kratičký přehled panenských klášterů sv. Kláry, které jako větve na Českém Assisi čili na klášteře blah. Anežky v Praze byly vyrostly. Vypravuje se, že do smrti její klášter pražský vzkvetl v té míře, že až na 100 duchovních sester, které pocházely skoro vesměs z domův urozených, žilo s ní. To byl prvý klášter klarisek v Čechách r. 1234. založený, do něhož Anežka naše po roce vstoupila, až se v něm za nedlouho abatyší stala; než pro svou velikou pokoru složivši úřad představené, jako starší sestra

[1]) I. Cor. 2. 14.

více příkladem a vůdkyní v dokonalosti nežli představenou druhým byla.

Z kláštera pak pražského na Františku vzrostla jako první větev olomoucká kolonie klarisek. Bývalý archivář Ditrichsteinský Frant. Schwoy dí o ní [1]) ve své topografii Moravské, že povstala r. 1242. ihned po přemožení Tatarův u Olomouce, kdežto Monasticon Moraviae uvádí jako rok založení rok 1248.[2]) Toť na jisto říci lze, že urozená paní Kunhuta rozená Plichtová z Žerotína, choť věhlasného úbijce Tatarů a Mongolů, Jaroslava ze Šternberka, klášter tento založila, jako vítězný Jaroslav založil a nadal řádu sv. Františka tamtéž klášter menších bratří. Založení tohoto Assisi na Moravě bylo díkůvzdáním za veliké vítězství nad sveřepými Tatary a památkou na vysvobození Moravy a západní Evropy vůbec od tak mocného a nebezpečného nepřítele.

K r. 1298. jest se dočísti, že král český Václav II. daroval ctihodným paním ostrov před Olomoucí ležící jmenem Lasec (Láska), roku pak následujícího vzal je s jejich poddanými do své bezprostřední ochrany. V letech napotomních vstupovaly víc a více do kláštera klariského v Olomouci dcerky rozličných urozených rodin, s nimiž přibývalo též dobrodinců, tak že i historicky známé jsou jisté odkazy jim činěné. Ani za dob husitských zdá se, že neutrpěly tolik jako jejich ubohé sestry v Praze; nebo r. 1430. prodala abatyše Dorota urozenému pánu z Prusinovic dvůr syravský

[1]) Schwoy's Topographie Mährens, 1793.

[2]) Wolný Gregor, Die Markgrafschaft Mähren topographisch, statistisch, historisch geschildert. Olmützer Kreis, pg. 92.

u Přerova. A opět za krále Vladislava II. r. 1497. se čte, jak král tento se jich ujímá a jejich výsady hájí, jakož i osobní ochranou je ubezpečuje.

Olomoucké klarisky mívaly jmenovitě ve 14. století hojně podpory na rodině zakladatelské urozených pánů ze Šternberka. Ani v 17. a 18. století se jim nevedlo příliš zle, tak že r. 1757. zakoupila abatyše Anežka od urozené paní Maxmiliánky provdané za p. z Bretonů velkostatek Ptín; mimo to se dala do stavění budovy klášterní. Avšak tím uvalila na klášter veliký dluh, z něhož nevyšel více, až dne 29. měsíce ledna 1782 zrušen byl. Počet členův obnášel při zrušení 28.

Vypravují Regesta Bohemiae et Moraviae, kterak r. 1287. také ve Znojmě se stavěl klariskám klášter a arcibiskup mohučský vyprosil všem stavbu kláštera podporujícím odpustky; z čehož vysvítá, že od té doby ve Znojmě řád sv. Kláry sídlo měl. Nevalně se jim tam asi vedlo; nebo k r. 1295. vyznává a nasvědčuje urozený pán Beneš z Vartenberka, že pro velikou chudobu na den sv. Anežky Římské prodala abatyše Benigna ve srozumění s konventem jeho choti Alžbětě ve vsi Zcyrnin (Černín) klášterní dědinu.

Kněžna slezská Anna, starší sestra bl. Anežky, byla jedna z největších dobrodějek řádu sv. Klary. Vynikajíc zbožností přála nemálo chudým paním. Do pražského kláštera posýlala krom almužen na penězích ročně vosku a ryb co spotřebovaly, mimo to chrámu sv. Salvatora věnovala drahocenné roucho mešní jakož i antipendium zlatem protkané, koberce a jiné ozdoby.

Brzy pak po zalidnění kláštera klarisského v královské Olomouci na Moravě vyprosila si kněžna tato ve spojení se svým synem Vladislavem, aby směli založiti klášter chudých paní s kostelem sv. Kláry ve hlavním městě slezském Vratislavi.

Než uskutečnění zbožného úmyslu tohoto nastaly překážky činěné se strany, odkud by se jich nikdo byl nenadál. Teprve r. 1257. směly se klarisky ve svém příbytku ubytovati. 3 léta už byly v městě vydržovány kněžnou Annou a pořáde ještě žádného pořízení neměly. Příčinou pak toho byli minorité, kteří usídlení toto nerádi viděli a se jemu bránili. Utrpěli zajisté r. 1241. za vpádu Tatarův a Mongolů minorité mnohé a veliké pohromy; avšak kněžna Anna po vůli zbožného chotě svého Jindřicha, jenž v boji o křesťanskou víru proti nepříteli padl, vystavěla jim chrám sv. Vincence znova i klášter. Z jaké asi příčiny byli proti usídlení klarisek ve Vratislavi, těžko jest uhodnouti. Jisto však jest, že kněžna sama, by ubohým klariskám nebyl ztrpčován déle život jejich, jednou až na kolena před nimi padla prosíc, aby ustali od sužování nevinných, které přece ničeho nezavinily. Menší bratří je takto přinutiti chtěli, by se do Prahy navrátily. A vskutku jediné úpěnlivé prosby kněžny zadržely je, že Vratislavi neopustily. Bezpochyby se minorité proto obávali založení kláštera, že by dva kláštery na chudobě založené neměly dostatečných almužen ve Vratislavi. Při kostele sv. Kláry vystavěla kněžna Anna kapli sv. Hedvice, v níž roku 1265. pak pohřbena byla téhož roku, kdy syn její Vladislav, sestřenec naší blah. Anežky, probošt vyšehradský

v Praze,[1]) se stal arcibiskupem solnohradským. Klášter tento se svou nadací trvá až podnes a jest v držení řeholnic sv. Voršily.

Také v Opavě se usadili synové sv. Františka r. 1269. a za nedlouho potom klarisky. Alespoň

[1]) P. Kruger T. J. píše v knize „Památky svatých a světic Božích“ dle rukopisu vyšehradského o knížeti Vladislavovi na den 24. dubna takto: „Kníže Vladislav vynikal zbožností i učeností. Studia svá konaje v Padově osvědčil svou pilnost, spolu pak příležitostně panickou čistotu a nevinnost. Staloť se, že chudý otec přivedl mu potaji dceru svou velmi sličnou, aby snad nezřízenou žádostí jsa rozpálen, nějak milostiv se jí býti prokázal. Než jinoch bezúhonný nemálo se zarazil nad úmyslem otcovým; na to pak milosrdenstvím jsa jat, obdařil otce tolika penězy, co zapotřebí bylo, aby dceru poctivě provdal. Ajhle, tak následoval Vladislav ve šlechetnosti Josefa Egyptského a v milosrdenství sv. biskupa Mikuláše. Věru Vladislav jest drahou perlou, třpýtící se hvězdou v kapitole vyšehradské.

A více ještě o něm se ví. R. 1265. stal se arcibiskupem solnohradským. Při této pak příležitosti píše mu svatý Otec Kliment IV. v bulle takto: „My na mysli uvážili chvalitebné skutky, kterýmiž ve ctnosti stále prospíváš a od dětinství se co den zdokonaluješ. A když si na mysl uvádíme ještě libost vůně tvé pověsti, jak veřejnost nasvědčuje, kterak se snažíš, by urozenost předků tvých bohabojností a úsilovnou prací oslavena byla: nelze nám jinak, než na tebe, syna požehnaného, obrátiti zřetel náš. A proto jsme dosadili tebe na stoličný prestol chrámu Páně v Solnohradě, majíce pevnou naději, že jsa pokrevní přítel mnohých knížat, k tomu dosti učený, mravný, vlídný a šlechetný i mnohými jinými ctnostmi obdařený, osvědčíš v duchovních záležitostech prozřetelnost, ve světských pak rozšafnost, aby mocným vlivem tvého jména jakož i moudrou vládou tvou církev sv. přítomných nehod zbavena a před budoucími byla chráněna. Zastávej proto nejen její zboží, její práva, její svobody a výsady, nýbrž zjednej jí vše, cokoliv by k duchovnímu blahu ba i k časnému poddaných tvých, jak kněžstva tak lidu, s pomocí Boží sloužilo.“

r. 1307. vypravují Regesta Bohemiae et Moraviae, že zemský kníže pán, Mikuláš, potvrdil nadace, které byl král Český Václav III. klášteru klarisek v Opavě učinil.

S mateřincem řádu chudých paní na Františku byl nejúžeji spojen klášter klarisek v Panenské Týnici. Asi r. 1280. založen a zřízen urozeným pánem, Habartem z Žerotína, na jeho statku Týnici, prospíval utěšeně po kolik věků až do konce XVIII. století, kdy zrušen byl. Jako v Olomouci choť Jaroslava ze Šternberka, rozená Plichtová ze Žerotína, tak i zde Žerotínové jsou zakladateli a potomci jejich dobrodinci a velebiteli kláštera týnického, ano několik dcerek z domu Žerotínů vstoupilo do řádu klarisek v Týnici. Následkem požáru, který roku 1382. klášter týnický byl zhubil, zaveženy byly řeholnice zatím do kláštera pražského; čímž sesterská láska jakož i sblížení se obou rodin duchovních nemálo získalo. Žerotínové stavěli znova, tak že řeholnicím řádný domov dříve byl upraven, nežli se zpět vrátily do Panenské Týnice.

I do Českého Krumlova byly uvedeny klarisky r. 1361., kamž se byli 4 léta před nimi minorité dostali. Klášter jejich spojený s kostelem minoritů založila urozená paní Anna, dcera Petra I. z Rožmberka, provdaná za Jindřicha z Lipé, s Anežkou chotí urozeného pána Jodoka, z Rožmberka. R. 1782. byl klášter zrušen a majetek jeho náboženské matici přidělen. Budovu pak zakoupila knížecí rodina ze Schwarzenberků, učinivši z ní útulek vdovám a sirotkům po úřednících knížecích.

Mimo to o Chebu jest v Regestách k r. 1287. list apoštolský, v němž se tamějším synům svatého Františka od krále Přemysla Otakara II. r. 1273. do Chebu zavedeným dává pravomoc, aby duchovní sestry podle řehole sv. Kláry žijící, avšak do řádu klarisek posud nepřivtělené, vskutku panenskému řádu sv. Františka přivtělili a vším potřebným opatřili.

Hammerschmied, Prodromus gloriae Pragenae, zmiňuje se o klášteře klarisek ve Vysokém Mýtě.

Bohumile zkvétaly duchovní rodiny tyto, až se přivalily bouře husitské, které ani těchto tichých stánkův ani jejich obyvatelů neušetřily.

Hrozná pohroma zastihla tehdy klášter svaté Anežky na Františku v Praze, hlavní sídlo českých klarisek. Ctihodné paní vypuzené r. 1420. z vlastního přístřeší byly zavedeny zprvu s ostatními řeholnicemi pražskými do kláštera dominikánek u sv. Anny na Starém Městě; načež se utekly v brzce ku svým milým sestrám do Panenské Týnice, kde klášter od husitů také poškozený přední jejich dobrodějci páni z Žerotínů opět obnovili; jmenovitě bratří Jaroslav a Plichta za abatyše Alžběty z Kladna r. 1443. bohatě obmyslili klášter týnický.

Zde bydlely řeholnice týnické a pražské pospolu, jelikož Assisi na Františku v Praze nebylo lze obývati. „Naň,“ tak píše Frant. Ekert v knize »Posvátná místa král. hlavního města[1]) Prahy,« „se obořil zástup pražské husitské luzy dne 1. září 1419 a vypudil z něho jeptišky. Purkmistr Jan

[1]) Svazek II., str. 432—436.

Bradatý ujal se sice řeholnic těch a uvedl je téhož ještě odpoledne zase do kláštera a nedal jim ublížiti; avšak v pondělí po nejsvětější Trojici r. 1420. vrazili opět husité do kláštera, vyhnali z něho řeholnice, hubili oltáře i hroby a pobrali kde co nalezli. Od úplného zboření byl klášter sv. Františka v bouřích těchto ušetřen jen tím, že konšelé učinili z něho zbrojnici uloživše v něm všelijaké válečné nástroje. Nějaký čas i mince tu raženy jsou z uloupených ozdob a klenotů chrámových; načež se stal obydlím chudiny a pustl víc a více."

Nádherný chrám Páně sv. Salvatora, nejkrásnější po celé Praze, pobořen tak, že po více než 100 let v ssutinách ležel, až jej císař a král Ferdinand I. nákladem ze své královské komory obnoviti dal: než toliko třetina obnovena jest, dvě třetiny úplně odkliděny jsou.[1]) Slavný klášter Anežčin zůstal pustý. Teprve r. 1555. převzali jej po vůli císaře římského a krále Českého Ferdinanda I. dominikáni a svolením papeže Julia III. (1550—1555) přestěhovali se z kláštera u sv. Klimenta ve Starém Městě pražském na František. Aby se spíše udržeti mohli a zpustlou část kláštera rozsáhlého obnovili, prodali velikou klášterní zahradu a místnosti, na nichž časem 46 městských domů vystavěno bylo.

R. 1611. vrazilo passovské vojsko do Prahy, kde plenili a loupili kláštery, mezi nimiž byl také klášter sv. Anežky. Zde opilá luza zasadila převorovi (byl to P. Zantes) tři smrtelné rány, ostatním

---

[1]) Václ. Tomka Dějepis Prahy. II. díl.

5 řeholníkům stáhli roucha řeholní; načež je z kláštera vyhnali. Bezbožníci pak vyloupili klášter a kostel, vykradli co bylo skvostných nádob kostelních, rozšlapali nejsvětější Svátost a jiných nepravostí spáchali. [1])

Roku 1613. vystěhovali se odsud dominikáni s povolením kapitoly svatovítské na Malou Stranu ke kostelu sv. Maří Magdaleny. Za to po více než 200 letech vrátily se řeholnice sv. Kláry ke klášteru i svatyním na Františku v Praze. Již v 16. století pomýšlely duchovní dcery blah. Anežky v Panenské Týnici na to, jakým způsobem by jim byl vrácen klášter pražský. I dosáhly toho, že jim císař Maximilian II. r. 1570. a Rudolf II. r. 1593. majestátnými listy právo ku klášteru i příslušenství jeho stvrdili. R. 1624. přišlo vskutku z Panenské Týnice do Prahy 8 klarisek, aby se co nejdříve v klášteře mateřském a původním na Františku usadily; což se stalo r. 1627. skutkem.

Avšak chudé paní sv. Kláry v Praze usedlé postrádaly v klášteře svém zdravého ovzduší. Ztuchlý vzduch a vlhké zdi klášterní nesloužily zdraví jejich, tak že je kardinál Harrach r. 1636. zase nazpět do Týnice poslal. Než r. 1638. vrátily se opět do Prahy pro válečný ryk v okolí týnickém. Tehdy opustily Panenskou Týnici vesměs a žily napotom v Praze berouce příjmy z usedlosti týnické. Arci že ani celá usedlost týnická nestačila ke skromnému životu jejich. Proto minorité jsouce jejich duchovními otci sbírali na ně také almužny, aby

---

[1]) Zimmermann Diplomat. Geschichte str. 89.

bez starosti ve dne v noci mohly Pánu Bohu sloužiti a za blaho církve Boží a království Českého se modliti.

R. 1668. bylo řeholnic na Františku počtem 19, které všechny přísný život dle stanov svých vedly.[1]) Ač v chudobě trvaly, byla jejich hlavní péče zanedbané svatyně na Františku pomalu ozdobovati a do pořádku uváděti. Než tu klášter jejich tolikrát již vypleněný stihlo hrozné neštěstí.

Požár francouzskými paliči v Praze dne 21. června 1689 založený zhubil kostel sv. Barbory a část kláštera, tak že se ve věži zvony rozlily; spolu pak vyhořel chrám sv. Jakuba s klášterem minoritským. Dle zápisných knih radních domů pražských přišlo tehdy ku zkáze za jeden den 285 domů na Starém Městě, na Novém 146, ve Městě Židovském mimo 10 škol 380 domův. A hle, podivným řízením Božím právě od té doby začal klášter zase neobyčejně vzkvétati. Zbožné nadace a odkazy, jakož i povolání dcer z rodin zámožných umožnily obnovu kláštera i chrámu Páně, usnadnily chudobu řeholní, tak že bez úzkostí o vezdejší potřeby žily. Zvláštním pramenem příjmů pro klášter Anežčin bylo asi od r. 1730. zhotovování druhdy velmi oblíbeného léku, tak zvané vody vlaštovčí (aqua hirundinum) či kapek sv. Anežky. Jakási cizí pocestná paní, kterou veliké neštěstí potkalo, usadila se v Praze mezi chudinou na Františku, a byla by tu v nemoci a bídě zahynula, kdyby se jí klarisky nebyly ujaly, kteréž ji přijaly do kláštera

[1]) Bollandi Acta Sanctor. Vita B. Agnetis.

i léčiti daly, až se pozdravila. V klášteře zůstala i potom, aniž známo bylo, odkud jest a kterak slove. Nevědouc jak by se odměnila za jejich velikou lásku, svěřila před odchodem svým do daleké vlasti své klariskám tajemství, kterak onen lék se připravuje a tím prokázala klášteru veliké dobrodiní.

V klášteře ctihodných paní klarisek žilo se v druhé polovici 18. věku modlitbě a práci a životu kajicnému v duchu blah. Anežky. Vstávaly o půl noci k hodinkám jitřním, mimo to čtyřikráte za den chodily do kůru, by se za živé i mrtvé modlily. Ostatní čas věnovaly nábožnému rozjímání, klášternímu zaměstnání a ruční práci. Slynuly též velkou dobročinností; samy neznajíce potřeb a stravujíce se chudobně, tím štědřeji obmýšlely ze přebytku svého chudinu. Tušíce, že i jim nebezpečí hrozí zrušením, zanášely se také úmyslem zříditi školy jmenovitě pro dítky chudé, avšak dvorní rozkaz císaře Josefa II. zastihl i tento starobylý slavný klášter, tak že dne 26. června 1782 zrušen byl. Osudný rozkaz tento přinesl jeptiškám Kristian hrabě ze Šternberka, předseda vyzdvihující komisse, osobně. Právě seděly za stolem v jídelně u oběda. Hrabě byl v klášteře dobře znám. I těšily se z jeho návštěvy. Když mu také předložily pokrm, vymlouval se; načež řekl: „Milé dítky, přinesl jsem vám něco; ale nejsem s to vám to přečísti. Čtěte to samy, až já odejdu, a lépe tomu porozumíte.“ Hrabě pak vstal a klarisky jej doprovázely až ku bráně. Zde ještě jednou na ubohé panny pohlédna tklivě s nimi se loučil, tak že mu hořké slzy po tvářích kanuly. Klarisky to vidouce nemálo se zarazily.

Vrátivše se do jídelny vyslechly osudný povel se zděšením, tak že se po klášteře rozléhal hlasitý pláč a kvílení. Všeliké prosby, by se směly alespoň do jiných panenských klášterův odebrati, byly marné; v pěti měsících měly povinnost se rozejíti. Namítaly slavné sliby: ale tu jim poukázáno jest na arcibiskupskou konsistoř, která sliby jejich prý rozvíže. A ještě se zdráhaly odejíti z kláštera, pokoušejíce se o to, zdali vzdorem něco dokáží; než tu pohrozeno jest jim vojskem, proti čemu se lid v nelibosti tak opřel, že se vzrůstající davy na ulici začaly jitřiti. Tu klášterní panny samy konejšily rozhněvaný lid, odešly bydlíce z počátku v domě „u Celestinů“ v dlouhé třídě společně, až se pomalu s těžkým srdcem rozešly.[1]) Tak žalostný konec vzalo slavné dílo naší blah. Anežky královské Přemyslovny!

A jak nyní vyhlíží ona část města druhdy tak velebná? Jdi, poutníče milý, a podívej se, v jakém stavu najdeš místnosti nám svaté! Spláčeš s prorokem Jeremiášem nad troskami Jerusaléma!

Nebude trvám zde od místa poukázati k tomu, že se stala v jedné příčině změna v řádu klarisek. Původně neměly ničeho a zdráhaly se čeho přijmouti vyjma almužnu, za pozdějších dob pak měly državy i panství a stálých příjmů. Zdaž to byly tytéž klarisky? Zajisté.

Už z počátku nutil takořka sv. Otec papež Řehoř IX. blah. Anežku, aby se nezpěčovala dbáti

---

[1]) Zimmermann, Diplomatische Geschichte str. 91., podotýká, že mu vše, co o posledních dnech na Františku napsal, vyprávěla stařenka 81letá, Marie Xaverie Sanderová, bývalá klariska na Františku.

o stálou výživu ze stálých pozemků, by nebyly časem vystaveny nouzi a hladu, jelikož samy nemohou nikam jíti a na dobrovolnou almužnu odkázány jsou. Tu časem se stalo, že, jako se nehodila přísnost chudoby v oděvu a pokrmech jižních krajin pro drsnost kraje severního, tak schválila apoštolská Stolice, by ne jednotlivé osoby, nýbrž konventy a kláštery t. j. společnosti směly majetek míti buď z dobrovolných odkazů, buď z toho, co si každá jako věno s sebou přinese; čímž ovšem jednotlivá osoba nijak nakládati nemůže a nesmí. Tak chudoba jednotlivců netrpí. Takové změny schválené apoštolskou Stolicí viděti jest na př. také v řádu sv. Norberta, cisterciáků, benediktinů a jiných, kteří všichni měli původně velmi přísnou řeholi. Podobně jest co do postní stravy a přísných postů v jistých řádech, jimž apoštolská Stolice rovněž mnohé úlevy z řádných příčin udělila a podnes uděluje.

Hlava XXXIX.

Stručné vypravování o soudním jednání beatifikačním, jímž služebnice Páně Anežka Česká na oltář postavena byla.

Průběh vyšetřování soudního v Praze roku 1872. — Přísežní svědkové. — Otázky a odpovědi. — Svědkové živí. — Spisy životopisné a historické. — Jiné památky ustavičné úcty. — Modlitby a obrazy. — Prosebníci u apoštolské Stolice. — Blahořečení Anežky České v Římě dne 3. prosince 1874. — Oslava blahořečení v Praze a po celých Čechách.

Ačkoli v jazyku českém vylíčen jest průběh soudního jednání v příčině vyhlášení ctihodné panny Anežky Přemyslovny za blahoslavenou, jak se bylo dálo za slavné paměti Jeho Svatosti Pia IX. a Jeho Eminencí pana kardinála knížete arcibiskupa pražského, Bedřicha ze Schwarzenbergů, nicméně zdá se vyžadovati toho životopis Anežčin, by se zmínka alespoň stala o soudním vyšetřování tomto. Zajímavé jest poznati, jak svědomitě si vede církev Boží, která, ač Duchem sv., duchem to pravdy, chráněna jest, přece všech prostředků lidských užívá, by ku poznání předepsaných vlastností a podmínek žádoucích přišla.

Bylo to v měsíci říjnu r. 1872., kdy se Jeho Eminence nejdůst. pán, kníže arcibiskup Bedřich, byl obrátil do Říma na příslušnou kongregaci posvátných obřadů, které ve jménu apoštolské Stolice záležitosti takové přiřčeny bývají, aby služebnici Páně Anežce České také učiněno bylo místo mezi blahoslavenci. Psaltě pak v tato slova:

„O svatosti, hrdinských ctnostech ano i divech služebnice Páně Anežky, dcery krále Přemysla Otakara I., řeholnice z řádu sv. Kláry a abatyše, která v Praze strávivši 46 let v zátiší klášterního života zbožně žila, až roku 1282. v Pánu zesnula, jest všady známo. Za tou příčinou jsem měl za to, že by slušné bylo a náboženství prospěšné, kdybych se dotčenými prosbami v záležitosti úcty služebnici Páně od nepamětných dob prokazované na Vaše Eminence obrátil žádaje, aby process kanonisační čili soudní vyšetřování o tom zavedeno bylo . . . .“

Prve však nežli se obrátila Jeho Eminence v záležitosti této do Říma, veden jest pod přísahou mlčelivosti process či soudní jednání v Praze, trvající od začátku roku až do měsíce července téhož roku 1872. Sudím od Jeho Eminence delegovaným byl v Pánu zesnulý nejdůst. p. biskup dr. Prucha, jenž dne 5. července pronesl konečný rozsudek v tento smysl:

„Služebnice Boží Anežka byla vskutku od nepamětných časův a sice již před r. 1534., tudíž sto let před vyjitím dekretu papeže Urbana VIII., veřejné církevní úcty účastna, obzvláště v diecési pražské, a tato úcta ani krutými bouřemi husitskými nebyla nikdy přerušena aniž podstatně zmen-

šena; ano naopak, když potom církev Boží v Čechách zase poklidu a pokoje nabyla, jmenovitě pak v novějším čase, vzrostla tato úcta znova a trvá až podnes, tak že bez překážky připočtena býti může k oněm případům, na které se dekrety svaté paměti papeže Urbana VIII. nevztahují."

Než prohlášení předcházelo vyšetřování toho, byla-li vskutku služebnice Boží Anežka téměř po 600 let od svého úmrtí r. 1282. až do naší doby, kdy úcta její zákonitě apoštolskou Stolicí schválena jest, ctěna úctou světcům vzdávanou. Odpověď příslušná na otázku tuto nebyla snadná. Proto ustanovena jest zvláštní komisse, do níž voleni jsou jako svědkové a odpovídatelé na otázky dotčené muži křesťanští učeností a zbožností spolehliví. Tito napřed skládali přísahu, že dle pravdomluvnosti u věci tak důležité svědčiti budou; což se i stalo.[1])

Těchto pak 6 přísežných svědků po důkladném obeznámení se s předmětem či otázkami, které jim předkládány byly, odpovídalo tak, že radostný byl výsledek práce nesnadné a obětavé, jmenovitě důstojného pána Jana Jenče, kněze kongregace nejsvětějšího Vykupitele v Praze, který ve jménu křižovnického řádu s plnou mocí jako „postulator causae" hlavní práce na se byl vzal.

Otázky předložené svědkům přísežným týkaly se nejprve vlastních osob, napotom světice naší a sice:

a) Zdali slyšeli jméno její, kdy, kde a od koho?

b) Kdy zemřela a kde byla pochována; zdali její tělo také časem přeneseno bylo a kam?

---

[1]) Jenč, Blah. Anežka, str. 66.

c) Byla-li v úctě křesťanského lidu, a jakým způsobem ji lid ctil, jakož i ctí-li ji až podnes?

d) Co se k úctě této dálo, jestliže oltáře stavěny, obrazy malovány, sochy stavěny, světla rozžehována a záře kolem hlavy jak u svatých obyčej jest činiti, jí dělána?

e) Zdali místo, kde pochována byla, obrazy bylo krášleno, zda její ostatky v úctě držány, na oltáře stavěny neb jakkoliv u veřejné úctě noseny byly?

f) Bývala-li na hrobě jejím světla rozžíhána neb oltáře stavěny?

g) Jaké knihy jednají o jejích ctnostech či jsou-li vůbec památky historické, svědčící jejím ctnostem a svatosti života?

h) Jsou-li životopisné knihy a jaké jsou, a jsou-li vydané s approbací církevní nebo bez ní?

i) Konečně co se ještě o úctě její ví, byla-li vskutku nepřetržitá a stálá po veškerou dobu od r. 1282. až podnes?

Celkem docíleno uspokojivých svědectví o tom, že blah. Anežka Česká po všecka svrchu uvedená staletí ctěna byla. Přísežnými totiž svědky na jisto postaveno bylo, že

a) Čechové a jmenovitě Pražané nazývají Anežku, dceru krále Přemysla Otakara I., z řádu svaté Kláry, vůbec „svatou“ a rozeznávají ji dobře od sv. Anežky římské, panny a mučenice, nazývajíce ji „Anežkou naší.“

b) Jak v českých tak v německých spisech úředních byl ode dávna nazýván klášter klarisek „klášterem svaté Anežky,“ „Sct. Agneskloster“,

ačkoliv dle chrámu sv. Salvatora, potom svatého Františka, své původní jméno míval. O klášteře nějakém neb kostele sv. Anežky římské nebylo nikdy ani slechu v místech těchto.

c) Křižovníci s červenou hvězdou oslavují jak v Praze tak i v jiných domech a chrámech jim podřízených od nepamětných dob každý rok dne 2. března (druhdy 6. března) blah. Anežku, zakladatelku pražského kláštera i špitálu. V den ten scházívá se lid pražský do chrámu sv. Františka blíž Karlova mostu, aby uctil památku milené světice své.

Blah. Anežku uctívají též chudí špitálníci, jimž ctihodný řád křižovnický v Praze a St. Kníně, v Chebu, v Mostě, na Chlumci Marianském v Čechách, v Hradišti (Poeltenberg) na Moravě a ve Vídni výživu poskytuje. Tito chudí konají každý den zvláštní modlitbu ku blah. Anežce, v jejíž den pak (2. března) přijímají sv. svátosti; načež při obědě štědře vyčastováni byvše dostávají ještě dvojnásobnou almužnu.

d) V Praze jest klášteru bývalému sv. Anežky nejbližší chrám farní u sv. Haštala. Zde se konává každý rok dne 21. ledna památka svaté Anežky římské, panny a mučenice, od ctitelů blah. Anežky za tím úmyslem, aby spolu uctěna byla památka blah. Anežky České.

e) Ano Pražané měli a mají vůbec Anežku Přemyslovnu za kanonisovanou a veřejnou úctu její za úplně správnou a dovolenou. K ní brávali a berou útočiště ve svých potřebách, jí na počest přinášejí svíce do chrámu sv. Haštala žádajíce spolu, by na přímluvu blah. Anežky modlitby byly konány.

Mimo tato svědectví svědků živých zaznamenává proces beatifikační množství spisů životopisných a děl dějepisných od XIII. až do XIX. století a sice:

I. Životopisy a to 1. velkolepé dílo „Acta Sanctorum“ od Jana Bollanda a jeho soudruhů, kněží Tov. Jež. vydávané, měsíce března svazek I., má obšírný životopis blahosl. Anežky „ex codice manuscripto Pragensi“ a jiné.

2. Život blah. Anežky v knize „Liber Memorabilium sacri ac militaris ordinis Crucigerorum cum rubra stella“, jejž sepsal kněz téhož řádu Ignatius Hettinger r. 1725. čerpaje zprávy své namnoze ze starých rukopisů archivu křižovnického.

3. Týž spisovatel a ctitel blah. Anežky vypravuje ve zvláštním spisku divy a zázraky, kterými svou moc u Pána Boha osvědčila „Miracula post mortem beatae Agnetis,“ 1725.

4. Ze životopisů k uctění Anežky České vydaných uvedeny ještě tři o sobě vydané: *a*) Život blah. Anežky Panny . . . . od starožitného spisovatele česky sepsaný . . . . l. P. 1666. *b*) Jana Beckovského: „Milá choť Kristova“ . . . l. P. 1701—1745; *c*) totéž dílo německy vydané 1758. a 11 v rozličných knihách stručně sepsaných, a sice: 1. Legenda B. Agnetis in Gynecaeo sacro, auctore Martyrologii Franciscanorum; 2. in Laherii S. J. Menologio sanctarum Virginum; 3. in Joannis Tanneri S. J. Bohemia Sancta; 4. in Bohuslai Balbini S. J. Bohemia Sancta, 1682; 5. Georgii Feri (Plachý) S. J. Vitae patronorum Bohemiae; 6. in Officiis propriis s. ordinis militaris Crucigerorum c. r. st., 1853; 7. in Martyrologio Seraphico, 1857; 8. Leben der Heiligen Gottes. Innsbruck 1863; 9. Drahé kameny z koruny svato-václavské, 1871; 10. Stadler, Vollständiges Heiligen-Lexicon, 1858.

II. Nemálo svědčí o dokonalosti života blah. Anežky listy papeže Řehoře IX., krále Václava I. a sv. Kláry.

III. Historických spisů na úctu blahosl. Anežky se vztahujících 16 počtem uvádí beatifikační proces od roku 1330—1871. vydaných, a sice: 1. „Chronicon Aulae Regiae“ od Petra Žitavského r. 1330.; 2. Series Ducum ex saeculo XIV; 3. Chronicon Joannis Marignolae r. 1353; 4. Chronicon Pulkavae ze 14. století; 5. Chronicon Anonymi z 15. století; 6. Daniel Adam z Veleslavína ve svém historickém kalendáři roku 1578. vydaném; 7. Jan Dubravius, biskup olomoucký, (1541—1553) ve své historii české roku 1602. (str. 142) vydané; 8. Jiří Pontanus, probošt svatovítský na hradě pražském, ve své historii české roku 1608.; 9. Annales ordinis Minorum roku 1662.; 10. Diurnale Braunovo de Braunthal r. 1665.; 11. Jiří Crugerius S. J. ve svých „Sacrae Memoriae regni Bohemiae“, „Sacri pulveres“ r. 1668.; 12. Antonín Stöckler, ř. sv. Frant., ve svém spise německém „Tugendspiegel“ r. 1675.; 13. Breviarium inceptum anno 1261 a M. Leone, anno 1356 kalendario instructum; 14. Palacký František ve svých dějinách českých roku 1866.; 15. Antonín Frind, Kirchengeschichte Böhmens r. 1866.; 16. Václav Tomek ve svém dějepise města Prahy roku 1871.

IV. Že slavnost blahosl. Anežky od dávných dob každým rokem a veřejně byla konána, stvrzují církevních služeb Božích pořádky u křižovníkův a sice die 2. Martii festum cum Missa et Officio divino, jmenovitě r. 1675. potvrdil papež Klement X. slavně stanovy rytířského řádu křižovnického s červenou hvězdou, a spolu také zavazuje ho, aby slavnost na den zakladatelky své blah. Anežky České konal.

V. Ve spisech svrchu uvedených starých i nových a kde se koliv jméno Anežky Přemy-

slovny uvádí, nejinak než s přívěskem „Svatá“ nebo „Blahoslavená“ jest nazývána.

VI. I kaple na jméno blah. Anežky Panny, dcery Přemysla Otakara I., byla r. 1693. zřízena a dne 6. března vysvěcena ve špitále křižovnickém na místě zvaném „Lázeň písečná,“ v Novém Městě pražském nedaleko kláštera voršilek; tak vypravuje Hammerschmied (kanovník Vyšehradský a farář Tejnský v Praze † 1735) ve svém „Prodromus gloriae pragenae“ str. 351. Špitál měl jméno „Agnesianum“ (Anežčin špitál); byl pak útočištěm chudým starým vdovcům. A r. 1699. zesnul v Pánu velmistr řádu, Jiří Hynek Pospíchal, jenž pochován byl v kapli blah. Anežky, která se na pravo od vchodu do nynějšího kostela křižovnického nacházela. Nyní tam stojí socha blah. Marie Panny.

VII. Jméno blah. Anežky se nalézá v kalendářích liturgických čili direktářích řádu křižovnického mezi jinými svatými a světicemi Božími napořád od r. 1356.

VIII. V Martyrologiích, zejména řádu františkánského se čte: „Pragae in Bohemia Beatae Agnetis virginis, regis Bohemorum filiae,“ kdežto v Martyrologium universale: „Beata Agnes filia regis Bohemiae Ottokari Virgo et abbatissa Pragae ex ordine s. Clarae defuncta 1282.“

IX. Jak uctívány byly posvátné ostatky její až do husitských válek, kdy všeobecným zpustošením kláštera i hrobka bl. Anežky s drahocenným tělem jejím za své vzaly, vypravováno jest napřed již: v úctě tudíž tělo její po smrti držáno bylo.

X. Právě pro vzácné dary, kterými ozdobovali ctitelé Anežčini hrob a místo, kde uloženo bylo posvátné tělo její, propadlo zhoubě roty zběsilé v XV. věku; z čehož patrno jest, jak se utíkali věřící k ní. Kaple marianská byla jim dvojnásob milá, že v ní pochována blah. Anežka.

XI. Ke cti blah. Anežky mají ode dávna křižovníci officia propria se zvláštní modlitbou církevní; duchovní sestry sv. Kláry se modlívaly zvláštní litanie k blah. Anežce, v nichž ji nazývaly: „serafem lásky Boží,“ „cherubem nebeské moudrosti,“ „andělem nevinnosti,“ „trůnem milosti Ducha sv.“ atd. Známa jest modlitba roku 1728. knězem Janem Beckovským vydaná v knížce „Truchlivá hrdlička“ v ten smysl, by Hospodin tělo bl. Anežky nalézti nám dáti ráčil.[1]) Špitál křižovnický v Praze má zvláštní modlitby k blah. Anežce r. 1817. od Jana Tatzela opsané, kde na str. 32. následující modlitba jest (Špitálníci se ji modlívají každý den ráno i večer): „Pojď, choti Kristova, přijmi korunu, kterou Tobě Pán přistrojil na věky.

℣: Oroduj za nás, blahosl. panno Anežko!

℟: Abychom hodni učiněni byli zaslíbení Kristových.

---

[1]) Kriste Ježíši, Slitovníče nebeský! jenž jsi blahoslavenou Anežku Pannu našim předkům za mocnou patronku a orodovnici u Tebe v nebesích věrnou zvoliti ráčil; uděliž pro zásluhy její tu milost, aby nám její svaté tělo, kde by dosavad skryté bylo, se objevilo a s ní věčné blaženosti se nám dostalo. Ó přemilá choti Kristova a naše vlastenko milá! vyžádej to na nebeském Choti svém, abychom Tvé svaté tělo šťastně uzříti, Tebe vroucněji nežli jsme dosavad činili zde ctíti a v nebesích s Tebou se radovati mohli. Amen.

Modleme se.

Všemohoucí věčný Pane a Bože, který veliký v slávě Své, nesmírný v milosrdenství Svém jsi, vzhlédni očima milosrdenství Svého na lid Svůj k Tobě volající a pro zásluhy a orodování blahosl. panny Anežky potěš smutné, uzdrav nemocné, posilni mdlé, ostříhej pocestné od zlého, chudým a potřebným ze štědrosti Své pomoci popřej, ode všeho zlého nás chraň, a všecky, kteří pro zásluhy její k Tobě volají, milosrdně vyslyš skrze Ježíše Krista, Pána našeho. Amen.“

Mimo to naskytli se lidé svědčící, že viděli častěji modlitební knížky, v nichžto zvláštní modlitby ku blah. Anežce vytištěny jsou.

XII. Úcta v obrazích a sochách představujících služebnici Páně Anežku naši jakožto blahoslavenou neb svatou taktéž prozkoumána.

Na základě tudíž akt procesu tohoto beatifikačního obsahujícího 194 listů in folio vynesen jest příznivě rozsudek soudní v Praze, že úcta blah. Anežce České od nepamětných dob prokazovaná vyhovuje všem požadavkům dekretů papežem Urbanem VIII. z r. 1625. i z r. 1634. vydaných.

Napotom poslány jsou prosební listy Jeho Eminence knížete arcibiskupa pražského jakož i světícího biskupa dra. Pruchy na kongregaci posvátných obřadů, by svědectví z Prahy obdržená bedlivě prozkoumati ráčila a dle uznání o schválení rozsudku pražského péči měla.

K žádostem těmto připojili své prosby i jiní katolíci stavu světského i duchovního, jmenovitě zbožná císařovna a korunovaná královna česká

Maria Anna, arcibiskup olomoucký, biskupové budějovický, královéhradecký, litoměřický a brněnský, kapitoly metropolitní a stoličné jakož i kollegiátní v Čechách a na Moravě, duchovenstvo světské a řeholní v Praze, mnozí přední členové rodin knížecích a urozených (vysokorodí páni ve dvou listech, vysokorodé paní též ve dvou zvláštních listech) skládajíce prosby své k nohoum Jeho Svatosti Pia papeže IX., aby úctu služebnice Páně Anežky od nepamětných dob jí prokazovanou schváliti ráčil.

Aj hle, v řádném sezení kongregace posvátných obřadů dne 28. listopadu r. 1874. v Římě o záležitosti této jednáno jest a rozsudek z Prahy apoštolské Stolici zaslaný schválen od téže svaté kongregace obřadů dne 3. prosince 1874.

Brzy na to schválila tatáž svatá kongregace posvátných obřadů sloužení mše sv. a konání církevních hodinek ustanovivši spolu, by církevní památka blah. Anežky v království českém dne 2. března byla slavena.

I vyplnily se tužby tisícův a tisíců, ba milionů předků našich po kolik století prahnoucích, aby sv. apoštolská Stolice na oltář postavila tu, která jako krásná hvězda osvěcovala svým životem svatým království České, která napotom svítila předkům našim a která až podnes s nebes svítí nám ku blahu časnému i věčnému. Ký div, že plesali všichni stavové duchovní i světští v zemích koruny svatováclavské a připravovali se na oslavu beatifikační, která se v Praze třídenními slavnostmi odbývala jakož i na den 2. března, kdy poprvé a proto co nejokázaleji konána byla památka blah.

Anežky Přemyslovny po celé vlasti naší. Vrchní pastýřové všichni vyzvali své věřící v Čechách na počátku roku 1876. v pastýřských listech, aby za takovou milost Bohu díky vzdali a se v pobožnostech k její úctě konaných súčastnili.

A vskutku porozuměli věřící hlasu arcipastýřů svých a spěchali, tak poznamenali očití svědkové, ve vlastech československých, zejména v královském hlavním městě Praze s radostí neobyčejnou do chrámů Páně, že to byla utěšená podívaná. I zdálo se mnohým, jako by zbožní předkové se svou živou věrou a úctou k sv. patronům našim byli z hrobů povstali, aby se radovali s námi. [1])

Zaznamenal jeden ctitel sv. patronů Českých, co byl na své oči viděl, když se konaly slavnosti v Praze na počest blahoslavené Anežky slavné Přemyslovny. an píše: [2])

Ti velcí zástupové zbožného lidu pražského, kteří naplňovali chrámy Páně, kde se slavné služby Boží konaly; ta četná a povznášející kázaní, v nichž lid tak přehojné účastenství bral; ta láska, kterou řehole závodily, aby blah. Anežku uctily a oslavily; ten velký počet obrázků, medailí a životopisů blah. Anežky i modliteb k ní, jichž v málo dnech do mnohých tisíců v Praze rozprodáno; či nejsou to zřejmí důkazové, že úcta k blah. Anežce nalezla u nás půdu dobrou, že zakotvila se hluboko v srdce lidu našeho? Nadchnula se srdce mnohých a láska si vymyslila sama nejeden něžný projev úcty k blah. Anežce. Na př. že obyvatelé bývalého

[1]) Zprávy má „Blahověst“ r. 1876. na mnoha místech.

[2]) Tamtéž na str. 113.

kláštera sv. Anežky na večer svátku jejího osvítili všecka okna chudých příbytků svých, že se zbožná mysl postarala o vkusnou obnovu sochy blahosl. Anežky nad severní branou kláštera, že se v první den slavnosti v chrámu Páně u sv. Jakuba dostavili staroměstští řezníci v počtu hojném, aby s planoucími svícemi uvítali nejdůstojnějšího pana kardinála a spolu obcovali slavným službám Božím, které ke cti a chvále Anežky České konal.

Byly to dni požehnané, v nichž ruch náboženského života došel netušeného úspěchu. Těch zkroušených srdcí ve svátosti sv. pokání! A těch vroucných duší přistupujících ke stolu Páně, jichž na tisíce bylo bez rozdílu pohlaví a stavu! Zajisté hojné milosti sestupovaly ve dnech oslavy Anežčiny na křesťanské obyvatelstvo královského našeho hlavního města.

Zaznamenány jsou také v „Blahověstu“ slavnosti, které se po venkově dály. Lze říci, že duchovenstvo závodilo s lidem křesťanským a lid s duchovenstvem, aby prokázalo Hospodinu vděčnost za neobyčejnou milost, a spolu na jevo dalo, že si umí vážiti nového drahého kamene v koruně svatováclavské.

Jakou teprve radostí oplývali ti, kteří dlouhá léta ždáli a v modlitbách svých úpěnlivě k Svrchovanému se obraceli, aby zbožná Anežka, slavná Přemyslovna, církví sv. postavena byla na oltář a veřejná úcta její apoštolskou Stolicí potvrzení svého nabyla. A dočkali se oné přešťastné chvíle; začež čest a chvála trojjedinému Bohu co nejvroucnější po všecky věky.

Hlava XL.

Osvěta křesťanská a rozkvět její za XIII. věku v Čechách.

Biskupský prestol a duchovenstvo v Čechách. — Práva jejich u porovnání s právy sousedních biskupův a kněží. — Školství v Čechách. — Učenost. — Vývoj českého písemnictví za vlivu církve latinské. — Spisovatelé. — Duch básnický. — Legendy čili Říkání. — Boj českého písemnictva s německým. — Význam básní Rukopisu kralodvorského. — Český zpěv. — Úsudek o tehdejší vzdělanosti u nás.

Od počátku četby této bylo trvám ctiteli blah. Anežky České patrno, že se v knize této nejedná toliko o poznání osobní svatosti Anežčiny, nýbrž o obraz historický z věku XIII., na němž slavná Přemyslovna arci na předním místě živými barvami se stkví. Proto vzpomenuto jest mnohých stránek světlých doby tehdejší, jakož i stínů; nebo mezi stíny světlo tím více vyniká. Scházelo by alespoň na pohled několik stránek knize této, kdyby v ní nebyla vytknuta zvláště osvěta křesťanská, jaká za života blah. Anežky v Čechách kvetla, jak zmohutněl za tehdejších dob duch lidský ve školách křesťanských vycvičený, jaká umění jmenovitě tehdy

ve vlastech našich československých byla pěstována, abychom měli obraz života z oné doby zaokrouhlený. A jestliže nejedno již vypravování znázorňovalo nám zemi naši v kulturním oděvu jejím, stručný nástin soustavný osvěty a výplodů jejích za oné doby výhradně křesťanské objasní nám vzdělanost tehdejší ještě patrněji.

Od počátku křesťanství v Čechách,[1]) najmě pak od té doby, kdy zřízena byla v Čechách stolice biskupská, mělo duchovenstvo jak oproti obecnému lidu tak oproti knížatům světským postavení důstojné. Ovšem že čím více se vzmáhala moc světská v zemi naší, tím více vrchním pastýřům církve Boží v zemi potřebí bylo opatrnosti, aby ve své právomoci zkráceni nebyli. Nebo má-li duchovenstvo podřízeno jsouc svému biskupovi až podnes svá práva, mělo je tehdy také a to v míře mnohem hojnější. Tehdy činil biskup se svým kněžstvem zvláštní stav v sobě uzavřený, ve svém postavení na královských úřadech nezávislý, v držení jsa zvláštních práv a povinností. Podobně bylo vyňato ze zákonů zemských a soudů světských jmění církevní, které si katolická církev spravovala sama; proto měli biskupové soudní a disciplinární moc nad duchovenstvem svým i lidem jemu na statcích církevních poddaným.

Příkladem pak předcházela arcipastýře vlastí našich říšská knížata církevní v Němcích s mocnostmi a právy svými, s nimiž ve styku biskupové zemí našich byli. A nad prestolem biskupským

[1]) Dějiny církevního práva — duchovenstvo — v Ottově N. Sl. VI. Čechy.

bděli jeho metropolita, a především apoštolská Stolice.

Třinácté století mělo na stolci svatovojtěšském výtečných biskupů, mezi nimiž veliký obhájce práv církevních biskup Ondřej, obrance sv. víry a jazyka českého Tobiáš z Bechyně najmě vynikali. Právě ve XIII. věku vzrostla moc panovníka českého nad míru, tak že se o jeho pomoc a přízeň ucházeli na předním místě papežové a císařové. Ký div, že ve štěstí a slávě snadno se přivěsí na srdce panovníkovo pýcha, v níž pak nerád šetří zákona Božího a svatého práva bližního svého!

Proto mluvívali jak biskupové vlastí našich tak papežové římští rozhodné slovo oproti tu a tam se vyskytující umíněnosti a nespravedlnosti a oproti jakýmkoliv přehmatům hlav korunovaných a ještě více sobeckých a panovačných úřadníků jejich.

Že by však do XIII. věku duchovenstvo vyšší v Čechách a na Moravě bylo stálo naproti duchovenstvu sousedních zemí v odvislosti nerovné ba nedůstojné na moci světské, z dějin církevních vlastí našich nijak nevysvítá. A vyjádřil-li se kníže český kdysi ve své rozhorlenosti o svém biskupovi, že jest jeho dvorním kaplanem, z toho pranic nelze souditi, jako by jím vskutku také býval. Arciže byli někteří biskupové povahy slabší a svému knížeti povolnější; za to jich nástupcové stávali se tím houževnatějšími. O to se nejvyšší Pastýř dobrý a viditelní náměstkové Jeho, papežové římští, starali.

Kde jest řeč o vzdělanosti, potřebí na předním místě vytknouti vzdělávací ústavy a působitele v nich. A takovými ústavy jsou školy. Dějiny cír-

kevní diecése pražské[1]) dí, že školství v Čechách ve XIII. století tak pokročilo, že při každém kostele farním obyčejně farní škola se nacházela. Ve škole této udílelo se mládeži vzdělání v potřebných vědomostech.

Než mimo to byly zřízeny pro žákovstvo dospělejší školy při chrámě biskupském, pak při kollegiatních kapitolách a klášteřích, kde se ponejvíce jinochové na stav kněžský a řeholní připravovali. A nad takovými školami jmenovitě v XII. a XIII. století bděli papežové sami; ano veliký papež Innocenc III. na čtvrtém sněmu církevním v Lateráně r. 1215, kdež i biskup pražský Ondřej přítomen byl, učinil nález, aby při každém chrámu metropolitním byl ustanoven „doctor theologiae“, při každém pak chrámu stoličném mistr svobodných umění „canonicus scholasticus,“ který by byl povinen zdarma žákovstvo kostelu příslušné a jiné vyučovati.

Na školách těchto vyučováno svobodným uměním a nazývány studie částečné „studia particularia.“[2]) Avšak mimo to byly také studie všeobecné „generalia studia“ ve všech odborech věd a umění.

K roku 1248. vypravuje historie česká,[3]) že v bouři tehdejší zanikly školy, aniž by opět byly se v brzce obnovily. Jaké asi školy to byly, nikdo

---

[1]) Borový, Dějiny diecése pražské str. 160.

[2]) Studia particularia obsahovala výhradně mluvnici, básnictví, řečnictví, myslitelství, počty, přírodopis a hudbu.

[3]) Palacký, Dějiny české I. 2. str. 193—288. — Školy I. 1. str. 405.

neumí nám pověděti. Bylo to prý jakési „studium generale minus.“ Za panování Přemysla Otakara II. opět zvelebeny byly školy pražské v té míře, že i z dalekých zemí, z Rakous totiž, Štýrska, Bavor a odjinud přijížděli jinochové do Prahy na učení. Školy na Vyšehradě, v Břevnově, na Strahově se dávno již osvědčily, na př. ve škole vyšehradské vyučováno gramatice, rhetorice a logice.

Za posledních let Otakarových činí se zmínka o mistrech Očkovi a Bohumilovi, kteří učili znamenitě gramatice a logice, o mistru Řehoři z rodu pánů Zajíců z Valdeka, jenž později na biskupský prestol dosedl. Týž přednášel o věcech přírodních jako silozpytu a j. dle Aristotela. To byli sami rození Češi. [1])

Není pochybnosti, že ve XIII. věku, kdy filosofie aristotelická [2]) dobyla si neobyčejné obliby ano vrcholu slávy všady, i u nás totéž učení bylo pěstováno. Tehdy bylo obyčejem vykládati spisy Aristotelovy, následkem čehož vzkvetla tak zvaná křesťanská filosofie aristotelicko-scholastická, jejíž hlavním ústrojníkem a takořka zákonodárcem svatý Tomáš Akvinský jest. Zajisté otevřeli duchovní synové sv. Dominika brzy po příchodu svém do

---

[1]) Učený opat admontský Engelbrecht napsal o sobě, že r. 1271. se odebral do Prahy, aby tam mistry svrchu jmenovanými se vzdělati dal. A praví, že se tolik naučil „quod inter socios non fui minimus reputatus,“ že ho řeholní bratří neměli za nejposlednějšího. Podobně mnich fürstenfeldský, kronikář bavorský, známý jako opat Volkmar, studoval za oněch let v Praze.

[2]) P. Jana Křt. Votky T. J. O byti a bytnosti str. LXXX.

Prahy školu filosoficko-theologickou. R. 1239. připomíná se pražská staroměstská škola latinská dominikánů u sv. Klimenta. A za nedlouho po nich učinili nepochybně taktéž minorité u sv. Jakuba na Starém Městě pražském; nebo jak oni mají z tehdejšího věku dva velikány ve sv. Tomáši Akvinském a jeho učiteli blab. Albertu Velikém, tak tito ve svatém Bonaventurovi, učiteli serafinském, a Alexandru z Hallů své veliké vykladatele filosofie Aristotelovy. Oba řády pěstovaly vědu tuto.

Mimo to dle tehdejších zvykův ubírali se leckteří jinochové čeští, žádostivi jsouce ještě vyšších vědomostí nežli jim domácí učiliště poskytovaly, i do dalekých zemí na vysoké školy, jmenovitě do Vlach, Francie, Nizozemí a jinam; čehož máme četné doklady na mužích v cizině vzdělaných. Na př. už za století XII. vzdělával se rodilý Čech, nejstarší náš letopisec Kosmas, muž učeností a láskou k církvi sv. i vlasti proslulý, v Luttichu pod slovutným tehdáž mistrem Frankem, studovav napřed v Praze pod proboštem Markem.

Čteme v historii české, že prý se zdá, jakoby v XII. věku u nás mnohem zdárněji bylo pečováno o literaturu a vzdělání naučné než ve století následujícím. Mužům, jakoví byli Kosmas prvý dějepisec český a syn jeho Jindřich Zdík, biskup olomoucký, pak biskup Daněl a jeho tajemník kronikář Vincentius, ba i sám učený kníže biskup Jindřich Břetislav a jeho chvalitel Jarloch, opat milevský, století XIII. prý v Čechách nemá téměř koho postaviti na roveň.

Jak se to srovnává s všeobecnou osvětou v Čechách tehdy vzkvetlou? Naopak čteme jinde, že vývoj českého písemnictví od věku XIII. vykazuje tolik významných památek, kolik u žádného jiného národa slovanského neshledáváme.

S touto pak předností souvisí také bohatost její na svědectví o kulturní a politické historii národa českého po celé Evropě střední i západní. Byl-li před tím v rozkvětu směr proudu řecko-slovanského, vyvinul se víc a více směr západoevropský či latinskořímský, ač i národní písemnictví takořka na vrcholu dokonalosti se býti vidí, jak ze zlomků nám zachovaných v kralodvorském Rukopise souditi lze.

Spisovatelé sami výhradně duchovní byli v držení škol i písemnictví. Jsouce odkázáni na latinskou literaturu v knihách duchovního obsahu, tlumočili lidu v jazyku českém jak Písmo sv. tak věrouku a krásné ctnosti života křesťanského. Proto se nám zachovaly písemné památky ze XIII. věku v zlomcích překladů Písem svatých.

Mimo to bylo tehdy obyčejem ku knihám latinským si činiti všelijaké poznámky (glossy) a výklady; a takové máme přímo české z oné doby dosti četné. I úplné překlady sv. evangelií se nám zachovaly z XIII. věku, jakož i pokusy o překlad žaltáře, jejž se tehdy nejen řeholníci a kněžstvo, nýbrž i někteří nekněží, jmenovitě v urozených rodinách, dobrovolně s vroucnou nábožností modlívali.

Na snadě bylo, že se duch básnický krásných zpěvů latinských jak v hodinkách církevních tak

při mši sv. zpívaných ujímal v mysli zbožné, tak že zcela přirozeně se vyvinula duchovní poesie česká.

Tato pak poesie česká nejpřirozeněji se objevovala v písni nábožné. Aj hle, naše rozmilé písně, na př. nejznámější a zároveň nejoblíbenější Vánoční „Narodil se Kristus Pán“ a svým jadrným a vroucím obsahem i nápěvem proslulá Velikonoční „Vstalť jest této chvíle“ mají původ svůj v XIII. století.[1])

Podobně píseň svatováclavská, ač původem svým do staršího věku spadá, dokonalosti nabyla ve XIII.. věku. Nejsvětější tajemství, jakož vůbec cokoli vynikalo přelíbeznou vůní svatosti, stávalo se předmětem básnickému duchu.

Tak zvané legendy t. j. říkání k duchovnímu povzbuzení jsou charakteristikou doby oné v katolické církvi. Zbožný jejich obsah líčí vzory křesťanských ctností a zve k horlivému následování. Lze říci, že jest to křesťanská prostonárodní poesie v nevázané řeči. Říkání pak toto nalézalo tehdy u všech národů hojné obliby: tím více u národa od jakživa četby žádostivého, jakým národ československý jest.

Z počátku arci i naši čeští světcové jako sv. Václav, sv. Ludmila, sv Vojtěch a j. bývali velebeni jazykem latinským; než záhy obdržely legéndy jejich roucho jazyka českého. Na př. „Umučení sv. Václava,“ jehož zlomky české přináležejí XIII. století a v rozmanitých skládáních se objevují, jest tak výborné, že mu ceny i básnické upříti

---

[1]) Konrad Karel Dějiny posvátného zpěvu staročeského I. str. 50.

nelze. Jakého vynikajícího ducha básnického jest říkání o sv. Kateřině, jest známo všem v staré literatuře poněkud zběhlým.

Sbírky životopisův a utrpení svatých a světic Božích bývaly říkáním velice oblíbeným všady. A české vzdělání jejich se stalo podle známé Zlaté legendy (Legenda aurea) Jakuba de Voragine nejspíše asi v polovici XIII. věku, čehož zlomek až podnes zachován jest v knihovně českého musea.

Všeho si všímali předkové naši, probuzeni jsouce v životě křesťanském. Ani středověké hry slavnostní ať veselé ať žalostné nescházely, aby vzdělanost národa českého se měřiti směla se vzdělaností jiných národů křesťanských.

Veškeré pak dramatické básnictví staročeské odnášelo se ponejvíce ku zvelebení duchovního života, majíc probuditi horlivost v krásných ctnostech křesťanských. Srdce plesá radostí vidouc rozkvět života nadpřirozeného, jenž vypučil ze semene sv. evangelia vloženého do srdce, které milostí Boží svlažováno a láskou Boží ohříváno bylo ve XIII. věku.

Jistí lidé naší doby vidí ve směru tomto církve latinské vliv život národní prý umořující; což zajisté každému soudnému a nepředpojatému duchu jest holou pomluvou a křivdou kolikráte až do nebe volající a černým nevděkem, „jelikož sv. církvi jest povinen národ náš vděčností po Bohu nejpřednější za neocenitelné poklady, které máme v životě časném i věčném.“

Co vezdy se bylo prokázalo býti nebezpečno národu českému, bylo vání větrův od severozápadu

do vlastí našich jednak pro výbojnou povahu sousedů mocných jednak pro kazení řeči naší živé. Od dávných dob byly vážné a oprávněné obavy vlastenců českých, aby národ český, nemoha snad odolati, nepodlehl vlivu cizímu. A toho se obávati bylo právě v XIII. století nemálo, jelikož vliv tento pěstován byl na královském dvoře a v urozenstvu vůbec.

Ovšem že to bylo už v X. století také, jak dokládá staré svědectví, že již při uvedení biskupa Dětmara pouze lid zpíval česky, kdežto šlechta a kníže pěli německy; než v XIII. století obdrželi cizozemci oproti domorodcům tolik výsad, že si zakládali města a obchody, čímž nemálo poškozeni byli původní obyvatelé země české.

Z té příčiny nelze nepozorovati, kterak literatura tehdejší, věrný to obraz období, se nám objevuje i v přímém boji proti proudu tomuto. Skladby spisovatelské směřují k tomu, aby obecenstvo české mělo obrození vlastní. Tak povstal český skladatel Alexandreidy asi v polovici XIII. věku proti Ulrichovi z Eschenbachu, žijícímu při dvoře v Praze.

Nejrázněji a spolu nejzdařileji se ozývá duch tento v proslulých básních Rukopisu kralodvorského. Zlomky sbírky této nám Hankou v Králové Dvoře objevené mají do sebe takovou cenu básnickou i kulturní, že přímo za klassické po širošírém světě v literatuře slovanské vůbec je míti sluší. Jaká to kultura, jaký stupeň vzdělanosti národní, která takové svědectví o sobě dává!

Jaký duch nás ovívá, čteme-li na př. překrásné národní epos „Jaroslav“ čili „O velikých bojech křesťan s Tatry.“ Vznešená idea křesťanství nad sveřepým pohaństvím září nám z každého verše jakož i z celého díla. A epos toto jest výkvět ducha křesťanského, epos křesťanské. Jak mohutný dojem tu činí na křesťana, an uvažuje cesty Prozřetelnosti Boží, která po trapných zkouškách se smilovává nechtíc zahynutí národův a to na přímluvu nejsvětější Bohorodičky Marie Panny, a proto vysýlá Jaroslava jako anděla, by vyprostil lid křesťanský z rukou nepřítele ukrutného. Podobně by se mohlo ještě více napsati o výplodech ducha křesťanského ve XIII. století.

Založením tolika klášterů v Čechách za tehdejší doby, při nichž zpěv církevní dnem i nocí chválil Hospodina, pěstován byl týž zpěv ve školách příslušných. I tento rozvoj zpěvu církevního měl nemálo vlivu na zpěv český vůbec, jakož až podnes máme památky nejstarších zpěvů českých v „Hospodine pomiluj ny.“ Toť jisto, že prozpěvování žalmů a chorálů s prostonárodní náladou písní českých dodalo zpěvu rázu úplně nového.

Zaznamenali nám předkové naši, jakou zásluhu[1]) na př. o zvelebení zpěvu církevního v Čechách v XIII. věku měli při chrámě svatovítském v Praze děkan kapitolní Vít († 1271) a kanovník Eberhard. Onen zdědiv nemalého jmění po rodičích věnoval velkou část na církevní zpěv, nové stavby chrámové, mistrné malby, zpěvné knihy, zejména nová

[1]) Konrad Karel, Dějiny posvátného zpěvu staročeského I. str. 43, 58.

psalteria, hymnaria, ano r. 1255. dal postaviti v chrámě svatovítském nové varhany. Kanovník pak Eberhard učinil nadaci při témže chrámě na chování 12 zpěváků (bonifantes), jejichž povinností bylo při hodinkách církevních přisluhovati.

Jedním slovem, úsudný čtenář pozoruje, že byl rozkvět kultury křesťanské až na obdiv velebný.

Vším právem proto napsal historik český, že za XIII. století Čechové a Moravané rovnali se „vzdělaností a ušlechtilostí ducha i nejvýtečnějším sousedům svým a předcházeli mnohé jiné dobrým příkladem.“ [1])

---

[1]) Palacký č. I. 2. str. 289.

Hlava XLI.

Umění malířské a stavitelství XIII. století v Čechách.

Umění malířské. — Miniatury v knihách. — Antifonář sedlecký. — Mater verborum. — Stěnomalba. — Stavitelství. — Sloh XIII. věku. — Chrám sv. Františka s kaplí svaté Barbory. — Odpověď na otázku, odkud se pokroku toho Čechám dostalo. — Působení řeholníků v Čechách za XIII. věku.

Přehled písemnictví XIII. století v předešlé hlavě několika črtami podaný vyžaduje pokračování o malířství a stavitelství z doby Anežčiny.

O malířství dávají odborní umělci svědectví, že v Čechách již tehdy kvetlo umění toto v té míře, že ke konci XIII. věku založeny byly umění malířskému a písařskému zvláštní české školy, které prospívaly dál a dále až za doby otce vlasti císaře Karla IV. staly se světoznámými.

Alespoň některé památky, nám jako zbytky zachované, které zhoubná ruka husitův umění vše napořád hubících nezničila, uvésti je dlužno. Ze zbytků těchto viděti jest, jak pokročilé bylo umění toto. Jesti několik obrazů převzácných blah. Marie Panny Bohorodičky, jako vyšebrodský, zbraslavský,

krumlovský či zlatokorunský, o jejichž původu na jisto lze říci, že výplodem školy umělecké tehdy založené jsou. Obdivuhodný výraz ve tváři jeví zbožnost a nadpřirozenou dokonalost, jaká na Rodičky Boží nevýslovnou výsost sluší, tak že každý z nich jest na slovo vzatě umělecké dílo až podnes.

Za to se nám z uměleckých výtvorů doby oné četněji zachovaly knihy miniaturami zdobené. V universitní knihovně pražské jest Antifonář sedlecký, který druhdy cisterciensḱému klášteru u Kutné Hory přináležel. Umělci soudí o původu jeho, že asi r. 1250. psán byl a krásné začátečnice tehdy malovány byly. Na př. vizme, jak na štědrý den před Božím hodem vánočním malována jest iniciálka H(odie nobis coelorum rex de virgine nasci dignatus est t. j. Dnes se nám ráčil nebes Král z Panny naroditi.) Na celé stránce (23×18·6 cm.) uměle pomalované jsou ve 3 rozích hlavy svatých patriarchů, ve čtvrtém pak je písmena H, kde krásný obrázek Matičky Boží s Ježíškem se spatřuje, an pravicí žehná, kdežto levou ručkou drží stuhu, na níž psáno: „Sum quod eram primo, eram quod sum modo primo“ (t. j. „Jsem co jsem byl zprvu, byl jsem co jsem právě zprvu.“)

Podobně dle rozličných svátků jsou malované písmeny či úvodní strany, jichž jest velký počet. Kniha čítá přes 470 stran dovednou rukou psaných.

Mnohem větší ještě dokonalostí se honosí kniha „Mater verborum,“ do níž nahlédnouti lze v knihovně musejní v Praze. Představujeť naučný slovník spa-

dající původem do začátku XIII. století a čítá 242 stran na pergameně.

Kdykoliv začíná nové písmeno v slovníku, uvádí je krásná malba inicialní, na př. A zaujímá celou stranu (37·2×25·1). Na zlaté půdě se pěkně nesou v rozličných barvách okřídlení draci, mimo to sova, jíž posluhují 2 opice, pak ďábel ve své obyčejné postavě držící nějakého muže za pačesy, hudec ve vybraném kroji hrající na housle, konečně osoba s kyticemi v rukách. To vše uměle rozestavené nese jediné písmeno A, jemuž po obou stranách stojí 2 hodnostáři církevní, po pravici s biskupskou berlí, po levici kněz ve fialovém taláru.

Ještě si začátečnice G všimněme. Strana 125. má ve zlaté půdě písmenu barvy modré, v níž se představuje Zvěstování Marie Panny. Archanděl Gabriel v rouše červeno-zeleném blíží se k nejsvětější Panně pravici maje pozdviženou, a v levici drže stuhu s nápisem: „Ave Maria G(ratia plena.“) Maria Panna nese se v rouše modrém, přes které splývá od hlavy až dolů bohatý řásný plášť. V pravici drží stuhu, na níž psáno: „Ecce An(cilla“), patrně odpověď na pozdravení andělské.

Vše to vydává svědectví o době přechodní z umění řeckého do latinského, což také se pozoruje na obrazech samých, které co do výzdoby nesou známky doby nastávající západní, kdežto osoby a nájmě hlavy mají ještě sledy umění byzantského.

Obrázky legendy Velislavovy o sv. Václavu z konce XIII. věku mají také svůj velmi umělý ráz.

Nemalé oblibě se těšila stěnomalba za tehdejší doby, kterou malovány byly chrámy Páně. Vy-

pravuje se, kterak proslulý kapitolní děkan Vít a biskup pražský Mikuláš mnoho peněz věnovali na vymalování kapitolního dómu na hradě pražském r. 1244. Dne 30. března r. 1253. započato se stěnomalbou kůru stoličného chrámu Páně svatovítského na útraty biskupovy. Ze stěnomaleb XIII. století však zachovaly se nám toliko zlomky ve věžní kapli u sv. Jiří v Praze na straně jižní.

Jako básnictví plasticky pěstováno bylo, tak že se nám zdá, jako bychom viděli a slyšeli, co se opěvuje v kralodvorském Rukopise, podobně plastika v umění sochařském a pracech vypouklých pěstována byla. Relief u sv. Jiří představující Bohorodičku na trůnu a po stranách Přemysla Otakara I. s jeho sestrou abatyší svatojirskou Anežkou jest uměním takovým z počátku XIII. věku.

S radostí zaznamenati dlužno, že stavitelství v Čechách od počátku doby historické ve stavění chrámů Páně vynikalo.

Majíce na zřeteli věk XIII. zajímáme se pro sloh století tohoto. Sloh XIII. věku jest sloh přechodní z romanského či starokřesťanského,[1]) jenž má stavby okrouhlé, do gothického. Kdo nahlédne do dějin stavitelství církevního, diví se, kolik překrásných chrámů Páně během XII. a XIII. věku po vlastech našich stavěno bylo. To však pozorovati jest, že co nebylo dostavěno v století XII., nýbrž teprve v XIII. století, že bralo na se útvary doby této. Na př. portál s lomeným obloukem velice krásných umělých tvarů nalézá se jako

[1]) Msgr. Lehner, „Method“ časopis věnovaný umění křesťanskému, pracuje až posud hlavně o romanské stavbě.

zbytek chrámu kdysi cisterciensk ého opatství na Klášteře u Mnichova Hradiště.

Ve slohu přechodním čili ranní gothikou nazývaném zachovalo se nám několik chrámů neporušených v dokonalosti a kráse, že až podnes k mistrovským dílům je řaditi lze, a stavby jsou provedeny s takovým vkusem a nádherou spolu, že se s každou soudobou stavbou po vší Evropě střední měřiti mohou. Čtenář patrně už myslí na klenoty, které ve svatyních Anežčiných v královské Praze máme.

Nám prvé poukazovati jest na 2 velkolepé chrámy toho slohu, totiž na Moravě v Třebíči a Tišnově. Oba jsou vzory stavitelství českého XIII. věku. Kdežto v mohutném chrámu Páně bývalých benediktinů v Třebíči stavěném na konci XII. věku viděti jest stavbu co do základní formy romanskou, ač v ornamentice přibrala již z gothiky: pozoruje se ve trojlodní svatyni cistercianek tišnovských (1233—1240), že základní formy jsou gothické, ač v křížové lodi a u výzdobě velkolepé stavby namnoze po románsku stavitel si vedl.

A nyní jest se zmíniti o svatyních, které se přímo blahoslavené Anežky týkají, chrámech totiž sv. Františka a sv. Barbory při bývalém klášteře řádu chudých paní čili klarisek v Praze.

Postaralť se slavný výbor Dědictví svatoprokopského v Praze o to, by po stránce umělecké řádně oceněn a popsán byl klášter blah. Anežky s kostely a kaplemi přiléhajícími. [1])

---

[1]) Klášter blah. Anežky v Praze. V ohledu dějepisném i uměleckém sepsali V. V. Tomek a J. Mocker. Dědictví sv. Prokopa č. 33. r. 1892.

Na slovo vzatý stavitel stoličného chrámu Páně svatovítského v Praze pan architekt Jan Mocker podal na jedenácti tabulkách zdařilé výkresy jednotlivých částí kláštera, zejména chrámu svatého Františka, svaté Barbory, kaple Marianské a j., jež opatřil spolu archaeologickými výklady.

Nejznamenitější budovou kláštera blah. Anežky jest arci kostel sv. Františka Seraf. vystavěný v slohu gothickém, jehož částky ozdobné jsou tvaru románského.

Co nyní kostelem svatého Františka slove, jest vlastně presbytář čili třetina obdélného chrámu, který až ke věži sahal. Pne se vzhůru bez opěracích pilířů. Ve dvou čtvercích má klenbu křížovou, v poli pak nad hlavním oltářem pozoruje se pět stran pravidelného osmiuhelníku. Prostičké prohlédnutí jedenácti tabulek knihy p. Mockrovy naplňuje pozorovatele úžasem. Na př. na tabulkách páté a šesté jsou mistrně okresleny nádherné sloupy a sloupky, které jsou podkladem článků klenbových, nesoucí ozdobné hlavice. Košíkový tvar jejich jest pokryt ozdobou ploché ornamentiky listové, která bohatostí a rozmanitým skladem se vyznamenává.

Hlavice pak tyto vzletného skladu a mistrného díla jsou nejkrásnějším vzorem ornamentální plastiky, pokud kdy v Čechách kvetla, a řadí se k nejlepším pracím podobným v ostatních zemích evropských, praví stavitel svatovítského dómu v Praze. A hlavicím těmto co do skladby a umělého provedení vyrovnávají se svorníky, z nichž jeden ozdoben jest

révovím u věnec složeným, druhý znázorňuje basiliška, jak sám sebe usmrcuje.

Kaple Marianská, kde blah. Anežku pochovali, byla vlastně poboční loď na pravo a rozprostírala se po délce lodi kostelní, překlenuta jsouc ve třech čtvercích. Jak dokonalá a bohatá byla úprava kaple, tomu svědčí dva sloupky na jižní stěně pozůstalé a bohatými hlavicemi ověnčené.

Ještě se zmíniti jest o kostele sv. Barbory, jehož budova ze všech částí kláštera nejlépe se zachovala. Nespadá už tak ve svém slohu do doby přechodní; proto nese patrné znamení pozdějšího původu. Tomu nasvědčují veškeré umělecké tvorby architektonické uvnitř. Úprava pak jeho jest tak nádherná, že až obdiv vzbuzuje.

Jenom zase na př. se podívejme na hlavice, o kterých svrchu jmenovaný znalec dí, že se takořka ozdobou až plýtvalo; jsoutě celé pokryté nejvybranějším listovím a představují starý romanský tvar, kdežto hlavice menších sloupků jsou štíhlejší a nesou tvar gothický. Ač veliký je počet hlavic, má každá jinou tvářnost zdobenou překrásným listovím a podobami květin, při čemž vespolek tvoří mile kvetoucí čeleď v oboru domácí ornamentalní plastiky.

Přední okrasou mistrně zbudovaného kostela sv. Barbory jest portál vyzdvižený na spůsob vítězného oblouku a s obou stran bohatě roubený, kterým se z konventní síně do kostela vchází. Na vnitřní straně portalu stojí proti sobě dva mohutné sloupy, které skvostné hlavice, zcela původní to

práce, ověnčují. Na hlavicích těchto spatřují se reliefy hlav druhdy polychromované, po levé ruce hlavy mužů, starších i mladších, po pravé hlavy žen také rozličného stáří. Na hlavách pak jest i ve tvářích i v úpravě vlasů patrný ráz osobitý, tak že badatel uzavírá ihned na osoby historické a dohaduje se toho, kdož asi byli, již tuto zobrazeni jsou. Listové koruny na hlavách opatřené podobou drahých kamenů poukazují patrně na královský rod Přemyslovců, jemuž blahosl. Anežka, zakladatelka a první abatyše kláštera, jako vzácný skvost přináležela. Proto není pochybnosti, že hlavy tyto mužův a žen představují spoluúdy panovnické rodiny České a nejbližší příbuzné blahoslavené Anežky.

Řádky tyto postačí, aby v čtenáři vzbudily po velebných místech těchto touhu. Doufáme, že nadejde doba, kdy se veleslavné památky tyto našeho hlavního města Prahy zaskví opět ve své kráse. Kdo by nesouhlasil s oprávněným výrokem umělce stavitelského, jenž dí, že „klášter blahosl. Anežky“ jest neocenitelným pokladem umění domácího z prvé polovice XIII. století a spolu oné doby jediným a nejdůležitějším památníkem stavitelským královského města Prahy.

Jednota pro obnovu kostela i kláštera blahoslavené Anežky, o jejíž založení mají ctitelé blah. Anežky v Praze nemalou zásluhu, zaručuje nám obnovu památky tak vzácné. A byť i po letech teprve se obnova a úmysly s ní spojené uskutečnily — a bohda že neuplyne drahně let, nýbrž dříve za-

počne se dílem předsevzatým — lze říci, že alespoň každému krajanu naděje tato potěchou jest. Nepotřebí více oplakávati beznadějnou ztrátu drahocenné perly z koruny země České.

Zbývá ještě odpověď na otázku, odkud se rozkvětu umění křesťanského zemím československým dostalo. Jisto jest, že nebylo tehdy daleko široko tak bohaté země, jako byly země naše. Kde pak bohatství a blahobyt, tam se umění daří; proto zcela přirozená jest věc, že se v Čechách za XIII. věku vyvíjelo umění křesťanské, a to ve všech odborech. Říkají sousedé naši, že prý bylo veškero umění naše v království Českém od nich a skrze ně pěstováno. Jest tomu tak?

Nepředpojatého badatele o vzdělanosti XIII. století trvám není tajno, jak se tehdy vůbec umění po střední Evropě šířilo; vnikaloť jak do Němec tak do Čech dílem z Vlach dílem z Francie podobně jako do ostatních zemí evropských. Neboť jako Římanům starým od Řeků se bylo učiti vzdělanosti a osvětě pohanské, tak se bylo učiti křesťanskému světu od národů dříve pokřesťaněných kultuře křesťanské. A učili se všemu, co křesťanská osvěta s sebou nesla.

Ovšem že si nesmí nikdo národy ty představovati jako haluze suché bez životní síly; víť každý, jak se štěp časem na větev přirozeně zdravou vroubený ujímá a přináší květ a ovoce v hojnosti. Podobně národové tito pokřesťanění sami se rozvíjeli v umění a vzdělanosti, jíž se byli zprvu naučili od druhých.

Prozřetelnost Boží vyhlídla si Řím za sídlo viditelné hlavy církve Boží a Řím je v Italii; proto lze říci, že vlašská země byla kolébkou křesťanského umění, k níž se přidružila jako sestra téhož kmene romanského Francie. Odtud se tudíž roznášelo pravé světlo osvěty křesťanské za středověku po ostatní Evropě.

A nyní porozumíme tomu, proč za oněch dávných dob tolik jinochův a mužů jako na př. v 12. a 13. století z království českého navštěvovalo vysoká učiliště v rozličných městech vlašských a francouzských jako v Bologni a v Paříži a j., tak že na př. v Bologni tvořili rození Čechové podle druhých národů své zvláštní odvětví. Nejinak bylo co do výtvarných umění, jako stavitelství a malířství a sochařství a j.; načež titíž sami buď jako mistři zakládali školy, buď jako jednotlivci pěstili umění, jemuž se byli přiučili, až do smrti.

Mimo to, kolik mužů křesťanských ze šlechty i lidu vypravilo se do sv. země za doby křižákův, odkudž si drahocenné věci na památku ze svaté země, jmenovitě z Jerusaléma, přinášeli. Kolik poutníků putovalo rok co rok na místa křesťanu nejsvětější?

Dobře také si povšimnuto jest umění křesťanského jak vypěstěno bylo v církvi řecké, která tehdy spolu kvetla s církví latinskou nejsouc ještě odtržena od katolické. Z té příčiny mužové umění milovní navštěvovali se zvláštní zálibou metropoli řeckou Cařihrad, aby tu okoušeli, co krásného na východě duch křesťanský vykouzlil.

Pravda jest, že umění křesťanské ne méně než věda pěstovány byly v bohatých klášteřích. Aniž jest, kdo by soudně upíral, že tehdy nově založené kláštery i v Čechách byly mohutnou oporou křesťanskému umění.

Než, namítá se: z toho právě se vidí, že jako nové osady tyto obsazeny byly z nejbližších kolonií německých, podobně prý i vědy a umění odtud přesazeny k nám do vlasti naší, ba od nich prý i potom výhradně pěstěny jsou. Jakou odpověď lze dáti na námitku tuto? Nebyli ovšem v zemi české samí mniši cisterciáci, o nichž nejvíce by se říci mohlo, že výhradně nadržovali cizozemským obyvatelům a jejich kultuře; byly tu také rozličné kláštery benediktinské dávno již usedlé a kanonie premonstrátské a povstaly právě v XIII. století kláštery dominikánské a františkánské.

Avšak i v řeholi mnichů cisterciensk ých mnoho-li bylo pěstěno kultury ryze německé? Zdaž se neřídilo více méně vše dle původního mateřince Citeau-ského, sv. patriarchou Bernardem ve Francii založeného, k němuž s úctou všichni duchovní synové sv. Bernarda odevšad zření své měli? V Citeau se shromážďovali mniši cisterciénští z celé střední Evropy k valným hromadám a častým poradám. Arciže pak s sebou nazpět přinášeli dle potřeb a bohatství náčiní umělecké ba i samých umělců si najímali berouce je s sebou do rozličných zemí, odkud byli přišli. Tak se dálo v království českém za mocných a slavných králů, jakými byli ve XIII. století Přemysl Otakar I., Václav I., Přemysl Otakar II. a jmenovitě Václav II.

Ostatek nebude trvati dlouho, že se dočkáme spisu důkladně a střízlivě dle pravého křesťanského stanoviska vypracovaného, který nám objasní křesťanskou vzdělanost národa československého z brusu. Křesťanští předkové naši byli trvám dosti schopni duchem a v práci čili, že za doby blahobytu požehnaného, jakého mívali, dovedli si všímati také umění a vzdělávati se v nich se zdařilým prospěchem.

Závěrek.

Životopis tento lze mimoděk také nazvati obranou křesťanství v zemích koruny svatováclavské, jimž toliko pod štítem sv. kříže vzkvétá blahobyt a zdar. Blahoslavená pak Anežka Česká, slavná Přemyslovna naše, jest patrným toho dokladem, že požehnaný jest život, který se vyvinuje na základě svaté víry a milosti Boží. V pravdě neocenitelný jest život křesťanský!

V Dědictví Cyrillo-Methodějském vypsán jest tímto spisem lidu křesťanskému život blahoslavené Anežky dle pramenů nejspolehlivějších; neboť na předním místě procesu beatifikačního schválením papežským učiněného použito jest.

Zajisté slušelo se, aby blah. Anežka, které sv. víra, dědictví to Cyrillo-Methodějské, bezčetných dober přinesla, velebena byla Dědictvím, jež si vytklo za účel přispívati k rozkvětu zděděné víry spisy vhodnými.

Kdo si s pozorností životopis její přečetl, nejednou trvám pomyslil sám u sebe: Anežko milá, jak šťastna's byla sobě, jak šťastna's byla lidu svému! A byla šťastna sobě; a to proto, že se štědrou býti osvědčila k Bohu svému. Věru, čím

kdo štědřejší jest k Bohu, tím štědřejší jest Dárce všech, dober na vzájem k němu. Ejhle, šťastnou byla na zemi v bohumilém životě a na nebi teprve vzala odplatu velikou velmi v blaženosti věčné.

Ale blahosl. Anežka naše byla také šťastna a velice šťastna v působení svém. Viděli jsme ji a obdivovali jsme se jí, s jakým prospěchem na národ a vlast působila tím, že byla milenou sestrou a důvěrnou rádkyní bratru svému a králi Václavu I., tak že, dokud se jí držel, byl Václav král vladařem zbožným a mocným a šťastným sobě i poddaným svým.

Nemalých zásluh o vlast a národ český vydobyla sobě vlivem, který měla na bratrovce svého Přemysla Otakara II. A když v druhé polovici XIII. století navštívil Hospodin lid svůj, aby ho zkoušel, tu vynikala Anežka Česká jako rekyně neznajíc mezí v obětavosti za lid český. Mnoho přemnoho zakoušel tehdy dobrý lid český, tak že nejen od nepřátel cizozemců stísněn byl, ale i hladem a morem hynul. V těchto pak dobách hrozných bděla starostlivá matka vlasti, slavná Přemyslovna, ve dne v noci na modlitbách, přinášela ustavičné posty a kajicné skutky Bohu za oběť, aby odvrátiti ráčil od ubohého lidu metly hněvu svého, ba i život položila na oltář jako oběť úsmiřnou.

A naši předkové uznávali vděčně po všechny časy vzácnou oběť její. Zemřelať, kdy bylo vlasti naší nejhůře: a od té chvíle slitoval se Hospodin a ustal ve zkoušení lidu svého. Smrti Anežčině přičítali předkové naši záchranu svou. Přijaltě

Hospodin oběť úsmiřnou života Anežčina a opět žehnal Čechám na přímluvu Anežčinu v nebi.

Ještě po jedné stránce, jak v úvodu bylo napověděno, o požehnané pravici její zmíniti se jest. Čím bohatší otec, tím bohatší také jeho děti. Zlatým králem pro veliké bohatství zvali krále Přemysla Otakara I. historikové.

Jak bohatá tudíž byla jeho milá dcerka Anežka? A k čemu vše vynaložila v životě svém? Kniha života přede vším nese zapsány všecky skutky její. Jedno pak dílo výhradně vyniká, na které věnovala věno své chtíc nadati a zbudovati Hospodinu a vyvoleným Jeho, totiž opuštěným a ubohým krajanům, milý stánek.

Špitál čili chudinec s nově v Čechách povstalým řádem křižovnickým jest dílo toto. A jelikož velkolepé dílo toto až po naši dobu se bylo zachovalo (přes 600 let již trvá a bohda dále trvati bude), proto vysoce zasloužilý rytířský řád křižovníků s červenou hvězdou v zemích koruny svatováclavské vezdy nesl u vděčné památce blahosl. Anežku Českou, zakladatelku svého nejstaršího kláštera v Praze. A kolikráte měli příležitost osvědčiti se, že jsou si vědomi dědictví po blah. Anežce zděděného, vezdy skutky dobročinnosti ne jednou až rekovné toho dokazovali. Historie česká na nejedné stránce nás poučuje, kdy a jaké zájmy církve Boží v Čechách podpory z dědictví jejího potřebny byly.

Za nejpřednější zajisté vytknouti sluší, co týž řád křižovnický z dědictví Anežčina poskytl cír-

kevní hlavě království českého, biskupům totiž a arcibiskupům pražským v dobách zlých. Tak na příklad sloužilo dědictví Anežčino u mostu pražského k tomu, že za ukrutného Oty Brandeburka, kdy veliký bojovník za svatou víru a zemi českou, biskup pražský, Tobiáš z Bechyně, po dvě léta nesměl překročiti ani prah sídelního chrámu Páně u sv. Víta, ani prah své residence, oloupen jsa o všecko, vydržován byl biskup od křižovníků s červenou hvězdou po celý ten čas. Tak se stalo, kdy Anežka Česká byla ještě živa.

A neocenitelných služeb prokázalo dědictví Anežčino církvi Boží v Čechách v XVI. a XVII. století, když po 150leté osiřelosti stolce svatovojtěšského obdržely Čechy opět svého arcipastýře. Tento nemaje ničeho, z čeho by sebe a potřebné své pomocníky v apoštolském úřadě svém vydržoval, býval spolu velmistrem rytířského řádu křižovnického s červenou hvězdou, aby z důchodů velmistrovských mohl býti živ. A to trvalo od roku 1561—1694. S jakými obětmi vlastního řádu v ohledu mnohém byla vysoká důstojnost tato spojena, vypíše bohda historie řádu samého.

Historie pak česká vypravuje na svém místě, jak v brzce po tolikerých bědách za zbožného krále Václava II. Čechy se netoliko zotavily, nýbrž šťastnou a bohatou zemí se staly. Ejhle, Anežčiny modlitby v nebi to byly a jejich požehnání, že za 15 let po oněch hrozných dobách ukrutenství brandeburských vlast naše se zotavila v té míře, že, když král Václav II. slavil svou svatbu, země česká blahobytem daleko široko nevídaným opět

vynikala. A hosté z cizích zemí zavítavší na hlučnou svatbu, obdivovali se bohatství a nádheře vlasti naší.

Kdo si tu nepřipomíná milého knížete našeho sv. Václava, jehož přímluva u Boha za vlastního bratra Boleslava také divy činila, že se stala s ním a po vší jeho zemi taková změna. A opět Anežčina přímluva na nebi to dokázala, že panovník české říše, Václav II., byl jeden z nejšťastnějších a nejpožehnanějších králů země České.

Toť jenom některé z velkolepých činů jejích. Věru šťastna byla blah. Anežka lidu svému!

Než základ k požehnanému životu svému po milosti Boží položila slavná Přemyslovna naše tím, že v duchu křesťanského středověku vychována byla. Arci že se pěstil duch tento najmě ve školách klášterních. Co týž duch křesťanský v ústavech klášterních pěstěný dokázal ve vědách a uměních, na doklad toho stačí opakovati slova historika Františka Palackého, o nichž v úvodu již zmínka byla: „Ústavové[1]) tito," praví, „sloužili středověkosti za semeniště netoliko náboženství, ale i nauky a umy, osvěty a průmyslu; ba i hospodářství, sama i řemesla všeliká jimi se víc a více vzdělávaly. Tatáž ušlechtilá snaha lidská, která za našeho věku libuje si v zakládání a podporování spolkův a akademií učených, uměleckých atd. vedla také v život středověké ony ústavy (totiž klášterní), jen že

[1]) Palacký, Dějiny České, I., č. 2., str. 41.

účely ústavů těchto bývaly ještě vyšší a rozsáhlejší, prostředky ústavů těchto ještě účinnější, a tudíž veškero postavení a působení jejich ještě blahodárnější.“

A v životě blahoslavené Anežky České jest ještě i to vidno, co dokázala osoba klášterní v působení svém ku blahu země a národa a chudiny. Zajisté oprávněn byl František Palacký na základě důkladných svých studií k úsudku svému o středověku a kulturních pracích jeho. Jediné bylo by přáti, aby český historiograf byl také odůvodnil, proč kulturní práce středověké byly tak požehnané. Byl by trvám nucen doznati, že požehnání shůry sprovázelo kulturní práce tehdejšího věku vůbec a blahoslavenou Anežku naši zvláště, protože se k práci družila modlitba. Právě, že se blahoslavená Anežka modlila a modlitba vůbec tehdy u veliké platnosti byla, byly práce oněch věků požehnanější.

Naše doba pracuje také, ba s úsilím pracují mnozí až do předčasného kolikráte vysílení. A přece všeliké snahy nepotkávají se s úspěchem žádoucným. Kde stojíme co do stanoviska vědeckého! Jak po skrovnu prospívají učiliště naše v rozličných odborech pravého umění! Jak málo se pociťuje obyvatelstvo vlasti naší v tak bohaté zemi šťastným! Jako bývalo, tak bude až do konce světa nezbytným heslem každého učence i umělce: „Modli se a pracuj!“

Avšak právě proto, že vrstvy člověčenstva vědám a uměním moderním holdující poměrně povinnosti náboženské nejméně konají: ký div, že také málo střízlivi jsou vůči pravdě a málo zdaru

a požehnání díla jejich sprovází. Zdaž není všeliké dání výborné a každý dar dokonalý shůry sstupující od Otce světel?

Než naděje kmitá katolické církvi i v zemích československých. Doufáme tak s pomocí Boží a na přímluvu Bohorodičky Marie Panny a svatých našich dědicův a patronů, že dobrý duch křesťanský opět pronikne všecky vrstvy člověčenstva v zemích koruny svatováclavské. Jako kvas si přizpůsobí vše, tak bohda žíti bude lid náš životu časnému po vůli Boží, aby sklidil za své námahy požehnání časné a po smrti radost věčnou.

Dejž to Hospodin, prosíme, na přímluvu Rodičky Boží a svatých patronů našich!

Obsah.

Strana

Předmluva 5
Úvod 7

Hlava I. Narození blah. Anežky České 19
Hlava II. Blahoslavená Anežka v klášteře Třebenickém (1211—1214) a Doksanském 1215 27
Hlava III. Anežka Přemyslovna u dvora Rakouského (1216—1221) 44
Hlava IV. Setkání se otce Anežčina, krále Přemysla Otakara I., s biskupem pražským Ondřejem II. na křižovatce 54
Hlava V. Blah. Anežka Česká po svém návratu z Vídně 71
Hlava VI. Blah. Anežka u své matky Konstancie až do smrti královského otce Přemysla Otakara I. . . . 81
Hlava VII. Blah. Anežka Česká působí blahodatně na bratra svého krále Václava I. 90
Hlava VIII. Anežka Česká zasnoubena císaři římskému Bedřichu II. jakožto vzácnějšímu krále anglického Jindřicha III. 101
Hlava IX. Blah. Anežka působí na krále Václava I., aby minority do Prahy povolal (1232) 116
Hlava X. Anežka Česká zakládá nynějšímu rytířskému řádu křižovníků s červenou hvězdou špitál čili chudobinec v Praze u sv. Františka r. 1233. 126
Hlava XI. Blah. Anežka Česká zakládá v Praze České Assisi r. 1234. 143
Hlava XII. Anežka Přemyslovna slaví na svátek Zvěstování Marie Panny slavně svoji obláčku l. P. 1235. 156

Strana

Hlava XIII. Anežka Přemyslovna skládá o letnicích roku 1236. slavné sliby. Styky její se sv. Klárou . 167
Hlava XIV. Styky blah. Anežky s apoštolskou Stolicí, jmenovitě s papežem Řehořem IX. 186
Hlava XV. Pokorná Anežka vymůže si na papeži, že se vzdáti smí úřadu „abatyše“ r. 1238. 196
Hlava XVI. Anežka oplakává úmrtí své zbožné matky Konstancie (1240) 208
Hlava XVII. Blahoslavená Anežka za hrozného vpádu Mongolův a Tatarů r. 1241. 220
Hlava XVIII. Bolestné se rozejití bratra se sestrou . . 234
Hlava XIX. Anežka vidí bratra svého ku jeho vlastní škodě víc a víc se jí vzdalovati 249
Hlava XX. Odboj Přemysla Otakara II. proti králi otci Václavu I. r. 1248. 260
Hlava XXI. Anežka se raduje z převzácného klenotu posvátných ostatků, které jí roku 1251. papež Innocenc IV. poslal 272
Hlava XXII. Anežčino setkání se s bývalou sokyní, Markétou babenberskou 284
Hlava XXIII. Přemysl Otakar II. vyniká slávou křesťanského krále v tažení křižáckém proti pohanským Prusům r. 1255. 294
Hlava XXIV. Blah. Anežka se modlí za bratrovce svého 303
Hlava XXV. Pokorná Anežka oproti hrdé ženě za pádu Otakarova 316
Hlava XXVI. Doba bezkráloví a hrozné hospodaření Braniborců v Čechách od r. 1278—1282. 328
Hlava XXVII. Blahoslavenou Anežku vyznamenává Bůh viděním 339
Hlava XXVIII. Blahoslavená Anežka má ducha prorockého, ano činí divy a zázraky v životě pozemském 347
Hlava XXIX. Anežka se k smrti hotoví 354
Hlava XXX. Anežka požívá úcty světice Boží od úmrtí svého 363
Hlava XXXI. Blahosl. Anežka se přimlouvá v nebi za Českého krále a lid jeho 372

Strana

Hlava XXXII. Blahosl. Anežka osvědčuje po smrti zázračnou moc na rodině královské 385
Hlava XXXIII. Blahoslavená Anežka osvědčuje zázračnou moc na duchovních dcerách svaté Kláry na Františku 391
Hlava XXXIV. Blah. Anežka osvědčuje zázračnou moc na svých krajanech 396
Hlava XXXV. Řešení otázky, kdy počala veřejná úcta blahoslavené Anežky 403
Hlava XXXVI. Další zprávy o veřejné úctě neustále prokazované Anežce České jako světici 413
Hlava XXXVII. Posvátný hrob a ostatky naší blahoslavené Anežky 422
Hlava XXXVIII. Osudy klarisek v Praze a v zemích koruny svatováclavské vůbec 432
Hlava XXXIX. Stručné vypravování o soudním jednání beatifikačním, jímž služebnice Páně Anežka Česká na oltář postavena byla 446
Hlava XL. Osvěta křesťanská a rozkvět její za XIII. věku v Čechách 459
Hlava XLI. Umění malířské a stavitelství XIII. století v Čechách 471
Závěrek 483

Abecední registřík.

(Čísla znamenají stránky.)

Abatyše 173, 177, 191, 197, 199.
Absolon 261 — český 261, 262, 265.
Adela míšenská 212, 214, 215.
Almužna 48, 50, 124, 144, 172, 218, 445.
Alžběta sv. durinská 28, 76—80, 88, 102, 104, 117, 123, 148.
Alžběta z Liběšic 395.
„Anděl Páně“, modlitba 228.
Andělé 202, 205, 370.
Anežky blah. ctitelé 386—388, 431, 450; „beata“, „sancta“ vezdy ctěná 403, 412, 449, 452; ctnosti 173; činnost 186—190, 483; chvála 177, 194, 206, 352, 370; hrob 369, 386, 389, 393, 397, 399, 411, 414, 422—429, 440, 454; kaple 453; láska k apoštolské Stolici 190, 192, 265, k chudině 11, 34, k chudobě 148, k vlasti 72, 265; moc 351, 353, 357, modlitby k ní 454; oběť 338, 484; moudrost 113; obrazy 101, 416—419, 455; ostatky 370, 367, 395, 398, 411, 414, 422—431, 453; jimi požehnané víno, voda 393, 397, 399, 400; pás 400; plášť 392; přímluva 401, 428, 381, 382, 486; sláva 179, 184; slavnost 452, 457: sochy 420, 455; „starší sestra“ 199, 200; svatost 186; špitál 126, 133, 137, 279, 283, 332, 450, 485; úcta veřejná 72, 364, 382, 397, 403—421, 428. 447—458; úmrtí 356—362; závoj 163, 350; zázraky 385—401, 406, 428; životopisy 402, 408, 419, 423, 426, 451—453.
Anežka sv. Římská 20—22, 153, 435 — ostatky 114.
Anežka, dcera Otakara II. 322, 382, 383 — Václava II. 382 — francouzská 226 — sestra sv. Kláry 146 — svatojirská abat. 75 — z Říškovic 394.

Anna slezská, sestra Anežčina 24—26, 45, 138, 224, 435 — hrob 436.
Apoštolská činnost 57, 55, 137 — mzda 55, 61.
Apoštolská Stolice 11, 15, 108, 153, 273, 445, 456 — k Čechám 17, 65, 68, 282 — k blahosl. Anežce 113, 192, 194, 275 — k Otakarovi II. 301, 308, 309, 314, 312, 299 — nepřátelé 312; — světici psané listy 405, 455, 456.
Apoštolský muž 38, 60, 64, 84, 190, 242, 264, 330, 333, 340, 369, 373, 375, 437.
Archa úmluvy 228.
Archiv biskupský 59.
Assisi 149—156 — české 166, 174, 176, 305, 439.
Augustiani bosáci 329.
Babenberský rod 281 — vymřel 75.
Básnictví 256, 465, 468, duchovní 466, národní 96, 469; básník 244, 256.
Baživost po penězích 119 — pohodlí 119.
Beatifikační process 403, 414, 446—458.
Bedřich II. císař 51, 102, 105, 108—114, 153, 176, 179, 188, 223, 236 — jeho listy k blah. Anežce 114.
Bedřich rakouský 191 — Bojovný 281, 293 — Svárlivý 74.
Beneš z Dědic 324.
Benediktini 117, 161, 482.
Berengaria portug. 214.
Berthold řezenský 237, 244.
Betlémští křižovníci 131, 136 viz křižovníci.
Bezbožnost 240.
Bezděz, hrad 333, 335.
Bezpráví 4 na církvi svaté v Čechách 58, 60, 62.
Bída v Čechách 334 — blahobyt 109, 113.
Biskupství české 460, 461, 486.
Bitva u Kressenbrunu 289.
Blažena sv. (Božena) kastilská 113, 177.
Blažena (Vilemína) dcera Přemysla Otakara I. 23.
Blaženost věčná 236, 371.
Bludaři 243, 239.
Bohatství 362, 487 — účel 255 — věčné 180, 371 — v Čechách 97, 105.

Boj duchovní 46, 257 — o chudobu 199, 203.
Boleslav Stydlivý 222 — polský 29.
Božena, sestra Otakara II. 331.
Božství Ježíše Krista 237 — Boží Tělo 228.
„Brána nebes“ 210.
Braniborci 334, 335.
Bruno, biskup olomoucký 265, 266, 276, 313, 332.
Brunsberg 300.

Cíl člověka 168.
Církev Boží 94, 95, 221, 381, 480 — v Čechách 55, 57, 467.
Cisterciáci 380 — v Čechách 290, 380, 472, 475, 481.
Cisterciánky 28, 209, 211 — mařidolské 211, 209.
Ctižádost 262, 302 — bezměrná 92 — osudná 311, 315.
Ctnosti 98, 153, 206, 309, 466, 467 — chvála 105, 112, 214 — sídlo 42.

Četba 466 — špatná 243, 256.
Čistota 83, 153, 437, 164 — andělská 263, 347 — řeholní 168, 175, 179.
Člověk, obraz Boží 172.

Ďábel 258 — pokušení 111.
Dagmar, královna Dánská 213 — dáňané 213, 214.
Daně nesprávné 58, 61.
Daněl, biskup pražský 215.
Dary 179, 184 — vzácné 102, 106,
Dědičný hřích 118.
Diplomat 64.
Dispens pap. 288, 212, 214.
Dívky za XIII. věku 243.
Dítě dobré 394 — pohanské 226 — v žaláři 387 — Martin 396 — šťastné 44, 49.
Divy 146, 350, 357, 367, 368, 385—401.
Dobré skutky 217.
Dobročinnost 25, 34, 443.
Dobrota 98, 100 — Boží 406.
Dobrodružství 255.
Dobroslava ze Slaného 400.
Dojmy 244, 246.

Dokonalost 9, 34, 40, 75, 82, 167, 175, 183, 217, 364, 303 — křesťanská 122, 211, 433, 437.
Doksany 59.
Dominikáni 100, 116, 120, 161, 279, 440, 463.
Dominikánky 293.
Domka ze Škvorce 392, 394.
Dopuštění Boží 289.
Duha 373.
Duch lidský 295, 459.
Duchovenstvo 64, 242, 267, 460, 461, 465.
Duchovní stav 240, 263 — život 320.
Duše čistá 294, 347, 353 — kajicná nekajicná 356 — spravedlivá 382 — v očistci 344 — veliká 242, 11, 28, 79, 54, 173, 183, 196, 199: 201, 208, 250, 259, 330, 355, 356, 365, 374 — zbožná 86.
Důvěra v Boha 49, 51, 103, 107, 111, 228, 305, 373, 401 — v Marii Pannu 226, 228, 230, 357, 491 — v blah. Anežku 351, 358 — ve svaté vůbec 385—401 — nepravá 255.

Eberhard braniborský 334.
Eliška, dcera Václava II. 387, 389, 404, 409.
Epos křesťanské 469.
Ěskurial španěl. 429.
Esther královna 164.

Falšování 244, 254.
Filosofie aristotelicko-scholastická 463—465.
František sv. z Assisi 120, 170, 359.
Františkánské řády 121, 122, 197, 150, 159, 237, 464.

Hedvika sv. 24, 28—34, 45, 49, 86 — kaple 436.
Helena portugalská 148.
Historie 308, 381 — česká 413, 479.
Historik 381, 383 — umělec 329 — strannost 380, 381 — svědomitost 380.
Hlad 329, 334, 337, 373, 484.
Hlas s nebe 342.
Hloubětín 133.
Hluboká, hrad 379.
Hněv 325, 333.

Holubička nevinná 164, 247, 257, 263, 268.
Hody královské 86 — na Františku 165, 270 — světské 257.
Horšení se nepravé 344 — hořkost v srdci 262.
Hospodaření zlé 285.
Hostie sv. divy 229.
Hostýn posvátný 230.
Hra dramatická 467.
Hra a kejkle 240, 244, 250, 256.
Hradů účel 245, 253.
Hrdlička truchlící 354.
Hrdost 329 — hrdinský duch 228 — hrdý 379.
Hrobka na Františku 285, 378, 382.
Hrozné časy 324.
Hřích 42, 356 — zhouba 241, 243, 247, 251.
Husité 13, 28, 410, 413, 423, 471 — války 131, 137, 141, 410, 423, 439.
Hvězda 373, 456.
Hynek z Dubé 399.
Hýření 248, 250.

Charismata (milosti) 339, 340, 347.
Choť nebeský 164, 166, 179, 206, 354 — spojení 303.
Choť Ježíše Krista 87, 178, 179, 101, 103, 104, 111.
Chrám Páně 242, 334, 474, 475—480 — sv. Františka 276, 279, 477, 152, 156, 157, 440 — sv. Barbory 475, 442 — sv. Haštala 450.
Chud duchem 118, 169, 179 — chudoba 99, 143, 164, 166, 198, 206, 240, 304, 359 — dobrovolná 120, 122, 159 — královna světa 172 — řeholní 168, 369, 371, 442, 445, 170, 171, 175, 178 — Ježíše Krista 199.
Chudobinec 129, 134, 154, 99, 172 — svatého Františka 187, 191, 197, 200.
Chyby osudné 307.
Chytrost 72.

Ideal života 196, 199, 202, 205.
Investitura církevní 60, 61, 63.
Isabela, sestra sv. Ludvíka 148.

Jablko 350, 351.
Biskupové pražští:
Jan II. 100, 159, 162, 176, 190, 311 — Jan III. 330 — Jan IV. 405.
Jana Křt. sv. den 228 — úcta 212.
Jaroslav ze Šternberka 226, 229, 231, 233, 282.
Jazyk 207 — český 468 — ostříhaní 242.
Jerusalem 205.
Ješitnost 254.
Jihlava 331.
Jindřich: syn Bedřicha II. 51, 71, 102, 109, 292 — Bojovný 286 — král anglický 102 — durinský 191 — míšenský 191 — Pobožný 224 — Ukrutný 72, 292 — vratislavský 331.
Jitka: choť Václava II. 378, 279, 386 — choť Závišova 378 — dcera Eliščina 387, 389.
Jitřní hodinky 88.
Jizlivé slovo 320.
Johannité 132, 162.
Josef egyptský 437.

Kajicnost 25, 34, 41, 48, 53, 83, 122, 144, 164, 217, 218, 241, 247, 355, 371.
Kališnictví 413.
Kanonisace svatých 16, 105, 385, 386.
Karel IV. 10, 140, 387, 409 — ctitel svatého Mikuláše 277.
Kataři 119.
Kázaní 237, 242, 244 — kazatelství 122.
Kedruta: královna česká 37, 39 — uherská 216 — babenberská 286.
Kejklíři 244, 246, 256.
Klára sv. 143, 145, 151, 164, 166, 178, 201, 205, 207, 359 — listy k blah. Anežce 178—185, 201—206 — věhlas 147.
Klarisky 100, 134, 147, 152, 154, 159, 166, 173, 177, 198, 274 — chebské 439 — krumlovské 438 — olomoucké 230, 434 — opavské 437 — pražské 196, 433, 441, 443 — týnecké 366, 414, 438, 441 — vysokomýtské 439 — vratislavské 436 — znojemské 435.
Kláštery 334, 481 — účel 8, 12, 28, 32, 55, 242, 243, 268, 432, 63, 88, 117, 122, 123, 481, 487 — blahosl. Anežky

478, 192, 268, 320, 382, 389, 410 — sv. Ambrože 150 — panenské 243.
Kletba církevní 65, 59, 109, 328, 264, 267 — světská 74.
Kněz 99, 244 — obětavost 338 — Anežčina úcta k němu 193.
Kobylky 334 — egyptské 241.
Kongregace posvát. obř. 456.
Konkordát v Čechách prvý 65.
Konrad: z Vechty, arcibiskup pražský 141 — bisk. olomoucký 264, 275.
Konstancie: matka blah. Anežky 18—26, 104, 132, 138, 162, 208, 211, 217 — matka Bedřicha II. 108, 126, 128 — abatyše na Františku 393.
Koráb 164.
Koruna 196, 202, 75, 306 — blahosl. Anežky 103, 104 — věčná 308.
Kořen dobra a zla 172, 188.
Kralodvorský rukopis 469, 227, 229, 256.
Královaní 172, 196, 198, 200.
Krása Ježíšova 203 — pravá 371 — krasouma 96, 256.
Kralovec 300.
Krč 277.
Kristian, bratrovec svatého Václava 127.
Křištán, probošt Vyšehrad. 57.
Kristina Šafářová 394.
Kroj národní 106.
Krucifix historický 326, 327.
Křest sv. 299 — hody 378.
Křesťanství 299.
Křivda 215 — Křivopřísaha 324, 323.
Křižáci 251.
Křižácké války 118 — výpravy 109, 224, 296, 298, 332, 480.
Kříže sv. znamení 301, 345, 352, 358 — rozjímání 352 — utrpení 308.
Křížek 358.
Křižovníci 100, 128, 130, 134, 138, 141, 162, 197, 209, 187, 282, 450, 485 — červená hvězda 279 — ordo militaris 136.
Kultura 109, 118, 244, 459—470 — historie 465, 479, 487 — falešná 245, 251 — cizozemská 307 — křesťanská 93—96,

140, 235, 374 — moderní 211 — pravá 294, 295 — západní 307 — prameny v Čechách 96 — prostředky 94.
Kunhuta sv. 148. — Kunhuta: choť Václava I. 75, 130, 162, 189 — choť Otakara II. 124, 260, 263, 266, 306, 315, 319, 331, 335, 377, 378 — dcera Otakara II. 320, 351.
Kuřívody 335.
Kyjev 222.

Lakota 239, 329, 331.
Láska: Boží 129, 203, 99, 175, 181, 359 — bratrská 34, 99, 194, 200, 269, 286 — duchovní 207 — Ježíšova 179, 371, — k církvi sv. 190 — k chudým 129, 140 — k Ježíši Kristu 42, 45, 80, 84, 86, 114, 117, 148, 154, 175, 179. 185, 200, 203, 206, 250, 371 — křesťanská 122, 128, 158, 247, 309 — ke kříži 42, 80 — k Marii Panně 164 — k nemocným 174 — k vlasti 72, 188, 233 — útrpná 277 — účinná 391 — sesterská 97, 247 — světská 115, 202 — u lidu 292.
Lateránský sněm 58, 62 — chrám 119.
Legendy 466 — latinské 465 — o svatém Václavu 466 — o svaté Kateřině 467 — Alexandr. 468 — Veleslavova 473.
Lenivost 119.
Lež 189 — lhář 110.
Licoměrnost 240, 262, 311.
Lidskost 79.
Lid český 414, 421, 428, 444, 457 — nevůle 264, 255.
Lidka z Turnova 393.
Lipolt VI., vévoda rakouský 46, 48, 71, 73, 51, 292.
Lišák 110.
Lítost 241.
Loučení se 323.
Loket, město 387.
Lovy 257.
Lup 240.
Ludmila, dcera Václava I. 353.
Lůžko Anežčino 85.
Lyonský sněm 264, 313.

Malířství 416—418, 471 — miniatury v knihách 472 — historie v Čechách 479 — Antifonář sedlecký 472 — mater verborum 472 — Veleslavova legenda 473 — stěnomalba 473.
Manželství 105, 112, 315, 183, 377 — nerozvížitelné 212 — šťastné 29—31, 46, 77, 351 — nešťastné 289 — překážky 212, 291 — rozvod 215, 291.
Maria Panna bl. 33, 35, 203, 230, 233, 469, 471, 474 — úcta 86, 160, 251, 230, 380, 341, 418 — ochrana 380 — svátek Narození 320 — Nanebevzetí 230, 270 — Zvěstování 50, 107, 160 — Sněžná 230 — vartská (na Stráži) 225 — kaple na Františku 369, 364, 380, 386, 390, 395, 398, 422, 427, 477.
Markéta sv. kortonská 149.
Markéta: babenberská 46, 48, 51, 71—75, 289, 281, 292, 287, 304 — dcera Václava II. 386 — dcera Eliščina 387 — choť sv. Ludvíka 148.
Marnivost 202 — marnost 362, 193, 303.
Mater verborum 472.
Matka 199, 207, 389 — poddaná dceři 147.
Mdloby blah. Anežky 326, 328.
Mělník 335.
Mikuláš svatý 437 — prst 277 — ostatky a obraz 278.
Mikuláš, biskup pražský 264, 266, 276, 474.
Milosrdenství 218 — skutky 137.
Milost Boží 247, 148, 154, 182, 185, 201, 203, 218, 258, 295, 359, 362, 371, 483 — Ježíše Krista 164.
Milota z Dědic 324, 376.
Milování: duše své 109 — nebeských věcí 149 — srdečné 371.
Minorité 100, 116, 122, 151, 156, 161 — olom. 230 — praž. 124, 278 — vratislav. 434.
Missie zámořské 122.
Míšenský biskup 162.
Mladotová z Litomyšle 401.
Mnichovo Hradiště 335, 475.
Moc: církve svaté 188 — světcův 385, 388—400 — světská 108, 110 — země české 374, 375.
Modlitba 9, 35, 34, 41, 50, 52, 86, 98, 104, 107, 113, 171,

184, 188, 217, 233, 259, 242, 247, 258, 263, 268, 270, 294, 303, 316, 319, 326, 330, 381, 443, 385—401, 488 — za rodiče 82 — za zemřelé 82, 87, 343, 344 – úmysl 394, 398 — vroucná 341, 349, 353, 358 — účel 98, 145.
Mojžíš 188, 330.
Mongolové 220—230.
Mor 329, 337, 373, 400.
Morava l. P. 1253: 280, 281.
Moravské pole 322.
Moudrost křesť. 24, 40, 97, 112, 252, 302, 362, 307, 320.
Mravy 236 — moderní 243 — středověké 243, 249 — úpadek 238.
Mrtvení těla 258, 179.
Msta zažehnaná 114 — mstivost 273 — křesť. 258 — mstitel 333 — vlasti 375.
Mše sv. 85, 193, 224, 228, 309, 382, 397, 392 — za zemřelé 87, 219, 364, 286.
Mužské pohlaví 243, 252.
Náboženství 488.
Naděje 218 — spásy 164.
Nádhera chrámů 99, 158, 487.
Náhrada 202.
Nanebevstoupení Páně 225, 342.
Národ 51 — šťastný 94, 374, 382 — národnost 221.
Narození Páně 206.
Narozeniny svatých 361.
Náruživosti lidské 91.
Následování 218, 252, 254 — Ježíše Krista 182, 200, 202 — sv. Václava 83, 84, 87, 98, 126.
Nástrahy 380.
Návštěva chrámů Páně 83, 88.
Nebe 345, 353, 362, 371 — zahrada 370.
Nebešťané 382.
Nectnosti ženské 214.
Necuda 241, 243.
Neduh prsní vyléčen 366.
Nedůvěra 262 — lidu 235.
Nemluvňátka sv. 333.

Nemoc 343, 350, 356, 382 — růže 400 — v hrdle 399, 400 — nemocní 204 — nemocnice 172.
Nenávist 240.
Neohroženost 99, 111, 112.
Nepřátelé 329 — církve svaté 236 — člověka 97, 258, 345, 346 — duše křesť. 118, 121, 202, 203.
Neřesti Východu zaneseny na Západ 118.
Nesmrtelnost 365.
Nesvornost 223.
Nešlechetnost 325.
Nešťastný král 322, 325.
Neštěstí 260, 263, 316, 388 — odkud 98.
Nevděk 79, 108.
Nevěra 120, 243.
Nohou bolení 358.
Noviciat 167.
Obcování s duchy 343, 345.
Občanstvo 250.
Oběť bohumilá 269, 271, 488.
Obchod 97.
Obláčka 199, 394 — bl. Anežky 161 — řeholní 145, 160, 320.
Obrácení hříšníků 242.
Obraz posvátný 276, 202, 205, 416 — umění 471—473.
Obročí církevní 59.
Obřady sv. círk. 193.
Odboj 260, 262, 265, 273, 324 — proti otci 292.
Odměna 184.
Odplata 340.
Odpor 334.
Odpustky 163, 240, 242.
Odpuštění 271—273.
Odumření světu 198, 201, 202.
Ochoz klášterní 326.
Ochrance církve sv. 188.
Olomouc l. P. 1253: 281.
Omrzelec čl. 262.
Ondřej II., král uherský 61.
Ondřej, biskup pražský 65, 67, 54, 57, 461.

Opatrnost 202, 205, 192 — života 183.
Opava 335.
Opičení se 236.
Opovrženost 184.
Osecký klášter 40, 272.
Osidla světa 104, 107, 111.
Ostatky svatých 166, 274, 240, 104, 276, 333 — bratří svatého Vojtěcha 76.
Osvěta 211 — křesťanská 7, 70, 117, 93—96, 100, 235, 295, 459—470.
Osvoboditel 333 — vlasti 375.
Ota: bavorský 190 — braniborský 191, 331.
Otčím 378.
Palestýna 118, 122.
Památka 205 — na blah. Anežku 366, 367.
Panenství 21 — slib 49, 53, 113, 114.
Pancíř křesť. 258.
Panstvíchtivost 262.
Papežové viz Apoštolská Stolice — Alexander III. 415 — Alexander IV. 301 — Honorius III. 59—62, 65, 69, 119 — Innocenc III. 58, 108, 119, 215, 216 — Innocenc IV. 139, 144, 187, 282, 264, 267, 274, 221, 297 — Jan XXI. 321 — Jan XXII. 405 — Julius III. 440 — Kliment IV. 437 — Kliment X. 452 — Pius IX. 456 — Řehoř IX. 111, 129, 133, 153, 109, 155, 177, 187, 194, 198 — Řehoř X. 312, 321 — Urban IV. 291, 309 — Urban VIII. 410—420, 450 — láska a úcta k blahosl. Anežce 275 — ku králům českým 275, 321 — listy 177, 186, 187, 191, 193, 275, 267 — listy k Otakarovi II. 301, 309 — listy k nim 405, 455, 456 — péče 191, 192.
Patronové sv. 289, 87, 457 — úcta 233, 271, 289.
Peklo 345, 346.
Pláč 333, 444.
Pelhřím, biskup pražský 69.
Peníze 240.
Perla 437.
Pieta blah. Anežky k otci 82.
Písemnost XIII. věku 13, 70 — národní 465—469.

Píseň nábožná 466.
Plastika v umění 474.
Pobožnost 193, 194.
Počaple u Berouna 283.
Podivín blah. 83 — Podivín, hrad na Moravě 66.
Pohanství 222, 243 — ukrutnosti 226, 250.
Pohodlí 170.
Pohoršení 215, 242, 252, 259.
Pohrdání světem 85, 165, 179, 181, 371, 391, 394 — bohatstvím 166, 179, 180 — marnostmi 42, 49.
Pohřeb církevní 328 — blah. Anežky 369 — královský 286.
Pokání 242, 258, 268.
Poklad pravý 180, 202, 333.
Pokoj svatý 164, 268, 271, 282 — obhájce 267, 271.
Pokora 41, 78, 99, 122, 163, 153, 157, 166, 173, 177, 183, 196, 198, 200, 203, 205, 243, 259, 263, 355, 359.
Pokoření sebe 269, 271, 315, 319, 346, 351, 357.
Pokušení 140, 265.
Pokuty církevní 282.
Pomluva 244.
Pomsta 318, 320, 322, 325.
Populárnost 123, 288 — pravá 214.
Pořádek nepořádek 308.
Poslušnost 153, 197, 200, 240, 259, 243, 359 — řeholní 168, 175, 182.
Posty 48, 50, 84, 86, 171, 192, 217, 220, 274, 258, 355, 445 — přísné 275 — klarisek 201, 204, 274.
Pošetilost 202, 203.
Povaha lidská 252, 262, 312, 376, 379.
Pověst dobrá 437.
Povídkář 244.
Povolání nepovolání 263, 145, 160, 320, 351, 394.
Povýšení sv. kříže 401.
Požitkářství 119.
Požehnání 373.
Práce 175, 200.
Pravda 98, 295, 381.
Právo bezpráví 307 — pěstní 238, 384 — právomoc 188.
Premonstráti 76, 161. 227.

Profess sv. 176, 178.
Prokop sv. na Sázavě 16, 290.
Pronásledování církve svaté 108, 109, 211, 223.
Proroctví 347, 348, 369 — pravé nepravé 348.
Prorokyně 322.
Prostnost 240.
Protestantism 381 — války 131.
Protivenství 99.
Provodní neděle 224.
Prozřetelnost Boží 50, 53, 71, 73, 78, 80, 103, 107, 120, 188, 232, 305, 308, 330, 359.
Průmysl 95, 97, 253.
Prusové XIII. věku 297.
Přátelství Boží 202.
Přemáhání sebe 144.
Přemysl Otakar I. 14, 16, 19, 40, 46 — povaha 54—70, 76 — zásluhy 82, 90, 102, 212, 236 — smrt 81, 89, 92.
Přemysl Otakar II. 260, 262 — povaha 296 — pán Rakous a Štyrska 281, 287 — koruna císařská 302, 310, 312 — v slávě 296—302 — otec jeho 280 — apoštolská Stolice 321 — smrt 325, 328.
Přemysl, bratr blahoslavené Anežky 23, 209, 218.
Přepych 119, 255.
Přeštický újezd 12, 151.
Přetvářka 110.
Převrat 249.
Přibík 397.
Přijímání sv. 163, 228 — v nemoci 241.
Přikázaní Boží 168, 183.
Přikázaní IV. 72, 263, 271, 289, 292, 316 — se strany rodičů 387, 389, 397, 143.
Příklad 171 — shůry 88.
Přimda, hrad 273.
Přímluva svatých 276, 366, 367, 381.
Příprava na smrt 92, 208, 211, 218, 282, 357.
Přísnost k tělu 201, 204, 258 — řeholní 445.
Pulcherie sv. 97.
Pýcha 99, 175, 188, 202, 240, 332, 383, 461.

Rada 113, 225 — dobrá 32, 100, 190, 220, 258, 264, 269, 286, 236, 330, 373, 378, 311, 313, 320 — zlá 236, 311, 376, 387, 98, 259, 262, 264, 272, 265.
Rady evandělické 168, 175.
Ranní vstávání 84.
Reforma pravá 148.
Rekovnost 257.
Rodina 46, 262, 263, 351.
Rouhání se 256, 110.
Roucho 206 — řeholní 163, 201.
Rozjímání 41, 48, 50, 83, 201, 207 — umučení Páně 352, 354.
Rozklad 329.
Rozkošmi pohrdání 149, 153, 236, 362.
Rozšafnost 98, 111.
Roztrpčenost lidu 255.
Rudolf Habsburský 312, 321, 323, 331, 373, 377.
Rusové 222 — kněžna 306.
Růžena sv. viterbská 149.
Rytířstvo 250, 251.

Řádu III. význam 148, 151, 117.
Řečnictví 100, 244
Řetízky kajicné 355.

Samota 248, 273, 356 — řeholní 164 — světská 257.
Samuel a matka jeho 217.
Sebezapírání 83, 121, 185 217, 259, 171.
Sedání v Čechách 97.
Sedlec 382, 472.
Sen 103, 163, 217.
Síla duše 317, 319.
Sirotek 99, 108.
Skála černoleská 127
Skeptik v náboženství 110.
Skromnost 41, 45, 33, 240.
Skutky dobré 282, 259.
Slasti 180, 187 — duchovní 164, 200, 202, 206, 371.
Sláva 292, 300 — nepravá 245.

Slib 104, 167, 230, 444 — řeholní 175, 291, 293 — vstoupiti do řádu 394.
Služba 174, 197, 200.
Slzy 112, 351, 443 — radosti 163 — vroucnosti 263, 268, 271.
Smír otce se synem 271.
Smlouva 315, 318 -- neplatná 267.
Smrt: hořem 260, 263, 266, 292, 330 — nenadálá 241, 256 — prvorozenstva 241 — touha 354, 357.
Smyslnost 119, 251, 273.
Sobec 331, 334.
Sochy svatých 416 — sochařství 474.
Sokyně 288, 292, 72.
Soud: církevní 58 — Boží 282, 344, 355 — spravedlivý 98.
Soustrast 330, 355.
Spása 201, 208, 193.
Spokojenost 288, 320.
Společný život 350.
Spravedlnost 252, 361, 374 — studnice 313.
Srdce lidské 273, 277 — oltář a oběť 173, 175, 188.
Statečnost 252.
Státník 377, 384.
Statky pozemské 175, 180.
Stavitelství 474—478, 480, 210.
Strasti 320, 340, 355, 371.
Studie 462, 464, 480.
Svatba 331 — Otakara II. s Markétou 287 — podivná 293, 377.
Svátosti umírajících 392, 357, 338, 349.
Svatost 164, 242, 356, 385, 177, 179, 182, 185 — v Čechách 100, 159, 406.
Svědomí 189, 242, 350 — výčitky 212, 216, 270, 380.
Svět 42, 48, 258, 352, 356, 362, 304, 433 — pohrdání 153, 113, 263 — výhost 320 — duch 240.
Světlo 301.
Svoboda 253, 170, 62 — světská 153, 244.
Škodolibost 240, 325.
Školy 260, 461—464, 487 — beznáboženské 95.
Šlechetné srdce 194, 198, 308, 315, 323.

Šťastný život 288, 292, 306, 361.
Štěpána sv. den 373.
Ze Šternberka: Albert 136, 280 — Jaroslav 434, 220—233, 282 — Kristian 443 — Zdislav 381.
Štěstí 99, 104, 483, 488 — světa 317, 461 — nestálé 76, 257, 267.

Tajnosti 349.
Tas, rytíř 399.
Tělo 247, 258, — poslušnost 236, 84, 85, 144 — žádostivost 175 — přísnost 355, 356.
Templáři 100, 132, 161.
Theodosius, císař 97.
Theologie 125.
Tchýně svatá nesvatá 45, 77.
Tichost 33, 41.
Tišnov 127, 209, 218, 475.
Tmy egyptské 241.
Tobiáš z Bechyně, biskup pražský 332, 336, 373, 461, 486 — zásluhy o jazyk český 375.
Toulaví zpěváci 240, 244—246.
Tresty Boží 73, 261, 262.
Trpělivost 41, 79, 334, 343, 346.
Truchlivost 202.
Třebenice 27—29.
Třebíč 475.
Týřov, hrad 273.

Úcta svatých 385, 111.
Učenost 242.
Uher zalidňování 282.
Úchvaty 340.
Umění 100, 242, 462, 488 — křesťanské 41, 93, 95, 459—478 — historie v Čechách 479 — školy 471—480.
Úsmiřná oběť 217.
Úsudek křivý 334.
Útěcha 99 — utěšitel 181.

Václav sv. 83, 84, 289, 466, 473, 487 — den 409 — úcta Anežčina k němu 83 — kaple na hradě 333.

Václav I., bratr Anežčin 75, 92, 95, 97, 99, 130, 133, 138, 157, 162, 189, 191, 194, 210, 217, 220, 223, 255, 273 — básník 97 — poručník sv. římské říše 236 — jednooký 257 — povaha 278 — úcta a láska k bl. Anežce 194, 199 — strategie 223 — listy 194, 223, 232 — vliv Anežčin 278 — smrt 283.
Václav II. 310, 330, 333, 336 — zásluhy, tichost, moudrost, zbožnost 372, 375 — vděčnost k blahosl. Anežce 382, 486 — smrt 382.
Valdemar 213.
Válka občanská 255.
Vanka 398.
Vášně osudné 315.
Vážnost Anežčina u papežů 186, 191.
Vděčnost 87, 89, 191, 230, 233, 209, 273, 279, 367, 330, 387, 389, 392, 399, 409, 443.
Vdova 78, 99, 217.
Věčnost 211, 352, 355, 282.
Věda 93, 95, 100, 462, 464, 488.
Velebná svátost 269, 340.
Velehrad 68, 222.
Veliká duše viz duše veliká.
Velikonoce 397.
Věrnost 323.
Veselá mysl 305, 371.
Vězeň 99.
Vidění 217, 326, 339, 388.
Vincenciáni 142.
Víra sv. 99, 170, 164, 180, 242, 294, 381, 483.
Vítek z Růže 379 — Vítkovci 317, 376, 379.
Vítězství 201, 220, 289 — vítězství duch. 259, 235, 229 — nad světem 148.
Vladislav: syn Václava I. 256, 262 — syn Anny slezské 437.
Vlastenectví 86, 96, 264, 269, 307, 294, 305, 330, 333, 374, 381, 468.
Vojska nekázeň 227 — nepřátelská 440, 442.
Vojtěch sv. 290.
Vok z Rožmberka 380.

Vracka z Újezda 392.
Vratislav, syn Adelin 216.
Vrtkavost 273.
Vrtochy 145.
Vůle Boží 259, 349.
Vůně sv. 205 — líbezná 365, 370, 392, 424—226.
Výbava 437.
Výchova křesťanská 8, 28, 30—35, 37, 41, 43, 95, 108, 210, 243, 235, 253, 262, 330, 336, 437.
Výstraha 293, 322, 326.
Vyšehrad 19, 266, 437.
Vyšňobrodský klášter 380.
Výtky nespravedlivé 383.
Vytrvalost 202.
Vzdělanost 109, 221, 235, 294, 460—488.
Vzkříšení 352.
Vzpoura 318.

Zábrdovice 76.
Zádumčivost 262.
Záhuby cesta 110 — národu 384.
Zápas o spásu duše 181.
Zář svatá ve tváři 341, 359.
Zásluhy Anežčiny 233, 366 — o Čechy 9, 70, 483—489.
Zasnoubení 49, 52, 105, 331 — duchovní 183.
Zastaveníčko 201, 206.
Zášť 240, 255, 325, 329.
Zatvrzelý syn 269.
Zaujatost 262.
Závisť 108, 240, 252, 325, 330, 288.
Záviš z Růže 318, 376 - 380.
Závoj pověstný 379.
Zázraky viz divy.
Zažehnání 400.
Zbožnost 46, 82, 209, 230, 309 — Přemyslovců 89, 98, 375, 382.
Zbraň duchovní 99.
Zbraslavský klášter 380.
Zdeňka Pavlíková 395.
Zdik, biskup olomoucký 38.

Zechbová z Prahy 400.
Země svatá 109, 135, 250.
Zhýralost 257.
Ziskuchtivost 240.
Zjevení 339, 373, 388 — v přírodě 329, 336.
Zkouška 78 — zlata 304.
Zloba lidská 240, 273 — na posvátném místě 333.
Znamení nebes: před a po narození 20, 22 — při zasnoubení 47.
Znojm 335.
Zpěv církevní 466, 469.
Zpověď sv. 224, 356, 122.
Zrada 323, 324 — zrádce 317, 318.
Zrcadlo 201, 202, 206.

Žaltář 243, 465.
Žehnání 351, 353, 358, 364, 366.
Ženské pohlaví 243, 246, 251 — povaha 198 — vášně 225, 238, 240 — bojechtivost 319, 384 — nářky 317.
Žerotínův rod 434, 438, 439.
Žibřid, arcibiskup mohučský 60.
Žíněnka 355.
Život: křesťanský 235, 294, 295 — národní 467 — řeholní 175, 179, 433, 442 — věčný 168, 180, 181, 218, 296, 300, 361, 357.

A. M. D. G.

Oslava

25. ročnice úmrtí Sušila a odhalení nového pomníku Sušilova a Procházkova na ústředním hřbitově brněnském.

Rok 1893. památným jest pro údy Dědictví sv. Cyrilla a Methoda zvláště oslavou dvou prvních starostů Dědictví, Františka Sušila a Matěje Procházky, slavením 25. ročnice úmrtí prvního a slavnostním odhalením nového pomníku oběma společného. Pětadvacetiletá památka úmrtí Sušilova, toho roku právě připadající, oslavena byla zvláště na dvou místech, v Novém Rousinově, jeho rodišti, a v Brně, kde jest pohřben.

I. Oslava v Novém Rousinově.

Slavnostní výbor v Novém Rousinově vydal v „Hlasu“ č. 224. dne 1. října 1893 následující provolání: Čilý ruch pro národopisnou výstavu, kterouž chceme zbudovati obraz a památku minulosti našeho národa, na paměť nám uvádí slavného muže, kterýž nemálo oslavil a zvelebil náš národ a písněmi sebranými, milými to kvítky lidového básnictví, valně k tomu přispěl, aby zjevno bylo, jak ušlechtilými byli předkové naši. Je to František Sušil, rodák novorousinovský, pilný spisovatel, nadšený sluha Páně, neunavný sběratel národních písní, buditel národa! Letos tomu pětadvacet let, co zesnul v Pánu v Bystřici pod sv. Hostýnem. I hodláme oslaviti památku tuto v neděli 8. října a takto

přispěti rovněž ku povzbuzení vlasteneckému. Slavnosť uspořádána bude v tomto pořádku: *a*) o 10. hodině kázaní s pontifikální mší sv. venku před kostelem; *b*) oběd v záložně po 12. hodině; *c*) o 3/4 3. zpívané litanie lor. s požehnáním venku před kostelem, po něm odchod před radnici se zástavkou u rodného domu Sušilova; *d*) slavnostní řeč; *e*) směs písní národních a provádění různých národních a cechovních zvyků.

Dle provolání toho, jak psal „Hlas“ č. 232., oslava ta skutečně v neděli 8. října 1893 provedena a možno říci vším právem slavně dle hesla: Slavme slavně slávu slavných Slávů. Byla to v pravdě slavnosť vzácná, utěšená a povzbuzující, slavnosť nižádným rozruchem nekalená, v níž měly podíl nesčetné davy ctitelů Sušilových všech stavův a povolání.

Již na svatvečer slavnosti této v sobotu Nový Rousinov vkusně byl okrášlen, prapory ozdoben, načež večer osvětleno vzácně celé městečko; i židé skvěle osvětlili domy své. Mnoho domů vyzdobeno transparenty, mezi nimiž zvláště vynikal bohatou okrasou dům, v němž se narodil Sušil náš. Zároveň proveden průvod městečkem od slavného obecního výboru, sl. hasičského spolku, školní mládeže, kterýž na zpáteční cestě u rodného domu Sušilova se zastavil, kdež pan naďučitel J. Růžička vzletnou řečí připomenul rodákům novorousinovským zásluhy Fr. Sušila, oslavu, která nastává, a takto posluchače vhodně na ni připravil. V neděli ráno proveden byl budíček se střelbou; milé bylo vstávání, ano nebe nejkrásnější pohodu přichystalo ku slavnosti.

Záhy se všech stran hrnuli se hosté, spolky z blízka i daleka; železnice rovněž přivážela hosty z různých stran, kteréž slavnostní výbor vítal. Krátce před desátou hodinou zahájen průvod slavnostní. Krásný a milý pohled byl na průvod ten. Zahájily jej malé i velké družičky v kroji národním, školní mládež, za nimi kráčeli: správce hejtmanství p. Šťastný, říšský poslanec dr. Ct. Helcelet, pan školní inspektor Vorel, zástupce ústředního výboru učitelstva ředitel Slaměník z Přerova, pan prof. Horváth, příbuzný Sušilův, ctěné učitelstvo, spolek „Libuša“ z Lulče, katol. tovaryšské spolky bučovický, vyškovský, brněnský, veteránský spolek starorousinovský a slavíkovický, cech žalkovské strany z Dědic, čtenářský spolek z Habrovan, hasičský spolek místní, velešovický a pozořický, pěvecký spolek „Sušil“ ze Slavíkovic, čtenářský spolek z Tučap a z Nemojan atd.

I uveden jest vdp. p. prelát mons. J. Raus do chrámu místním p. farářem Uhýrkem, assessorem Svobodou, kons. radou Riedlem, kons. radou Kudou, dpp. faráři Čamkem, Oplatkem, Pospěchem, Přichystalem a jinými duchovními s pěti bohoslovci brněnskými do chrámu.

Zatím před chrámem uvítal p. Osolsobě, starosta novorousinovský, všechny přítomné a podal návrh, aby zaslán byl holdující telegram Jeho apošt. Veličenstvu, věhlasnému císaři a králi, jakož i telegram nejd. p. biskupu brněnskému, dru. Fr. Bauerovi. Oba návrhy přijaty s nelíčenou nadšeností, provoláváním slávy a hymnou národní. Nejdůstojnější p. celebrant vyšel s duchovenstvem

k oltáři před kostelem zřízenému; na kazatelnu vystoupil dp. A. C. Stojan, kons. rada a farář Dražovský. Dovodil, že Sušil horoval o to, aby národ se trvale povznesl; proto chtěl, aby zveleba národa našeho založena byla na Kristu, na úctě Marianské. Líčil lásku Sušilovu ke Kristu, k Matce Boží, kterak jiskry lásky té vrhal do srdcí budoucích kněží, kterak i my přilnouti máme ke Kristu a Matce Jeho přemilé, ana odjinud nám spása nekyne. Připomenul, kterak by zárodek jistého úpadku do národa se vnesl, kdyby povznesen býti měl mimo Krista nebo dokonce proti Kristu. Trefně dokázal, kterak člověku, když na tomto základě, na Kristu staví, a vše dobrým úmyslem posvěcuje, kterak i zábava i píseň slušná světská jest mu zásluhou; vybízel přítomné, aby obnovili starý zvyk a hodně zpívali svaté i slušné světské písně, a takto sebe povzbuzovali a mnohých pokušení se uvarovali.

Po kázaní byla pontifikální mše svatá; velmi mile překvapil přítomné a povzbudil nejd. p. celebrant v pravdě krásným zpěvem; mnohý vzpomněl si na Emausy a jak rozuměti rubrice, že třeba vocem, cantum castigare (hlas a zpěv mírniti).

Byla to pobožnosť, v níž nesčetné davy podíl měly, v pravdě unášející, povzbuzující. O vzorný pořádek staral se slavnostní výbor, slavný výbor obecní, místní p. farář a hasiči. Po službách Božích odebral se nejdůst. p. celebrant s honoracemi do rodného domu Sušilova; ve bráně domácí pán, p. Frank st. a ml. s rodinou a hostinským uvítali všechny a podali dle krásného zvyku hostům chléb a sůl, což učinilo na přítomné milý dojem. Ač

jednoduchý to zvyk, přece významný, budiž i na dále pěstován. Hosté pobyli chvíli ve světničce, kdež Fr. Sušil spatřil světlo světa; jakýsi zvláštní cit úcty uchvátil každého na místě tom. Jelikož zde hospoda, připili na povzbuzení nejd. p. monsignora na zdraví domácího pána s prosbou, aby dům ten ve vší počestnosti byl zachován.

O polednách přibyli hosté z Brna, mezi nimi p. školní rada Fr. Bartoš, assessor Dr. Schneider, kons. rada V. Šťastný, kons. rada Klinkáč, pp. prof. Vávra a Mádr, pp. far. Kleveta a Novotný, deputace atd.

Před obědem v záložně společná modlitba po způsobě našem národním vykonaná připomněla krásný zvyk, který dosud v rodinách se zachovává. Po krátkém občerstvení, při němž přiměřené přípitky proneseny, byly venku před kostelem zpívané litanie loretanské, kteréž s obvyklou vroucností a dovedností zpívala chvalně známá cyrillská jednota ze Slavkova za řízení p. ředitele Šerého, vpp. P. Kosíka a J. Flašara, načež uděleno všem nesčetným účastníkům sv. požehnání.

Průvod seřadil se a šlo se k rodnému domku, kdežto dp. rada A. Stojan před oknem rodné světnice, kdež stál kříž se svícemi hořícími, připomněl význam místa toho, a na srdce vložil přítomným, by řídili se heslem: „Když jsi se narodil, plakal jsi, radovali se druzí; i žij tak, aby, když zemřeš, ty jsi se radoval a druzí plakali.“ I vyzval na to přítomné, aby se pomodlili za † Františka Sušila, rodáka novorousinovského, a všechny křísitele na-

šeho národa. Byl to úchvatný okamžik, když tisícové veřejně krátkou tuto pobožnost vykonávali.

Před radnicí ctěné učitelstvo zahájilo slavnostní schůzi sborem nadšeně pěným, čteny přípisy vzácné a telegramy došlé, mezi nimiž p. t. p. dra. rytíře Šroma, J. Exc. hr. Egberta z Belcredi, síd. kanovníka vyšehradského Beneše M. Kuldy, dra. Ot. barona Pražáka, P. Halabaly, professorů theologie z Hradce Králové, Fr. Poimona z Polné, katolicko-politické jednoty boskovské, čtenářského spolku Žerotína ze Šaratic, sochaře Jana Tomoly z Brna, rodáka novorousinovského, s věnováním velkého poprsního modelu na budoucí pomník Sušilův v Rousinově, literární jednoty bohoslovců olomouckých, starosty Cyrillské jednoty brněnské dra. Kolíska, assessora J. Vychodila a kaplana Skalíka ze Želechovic, kons. rady V. Kosmáka a kaplana Zháněla z Prostoměřic, děkana Slámy, ředitele Uhlíře, poslance Rozkošného, faráře Špičky, starosty Sládečka od schůze Řikovické s přislíbením věrnosti Sušilově duchu křesťanskému i lásce vlastenecké, atd. Mezitím přišli noví hosté: p. sudí Nečas s chotí, starosta národn. odboru p. Konopka s p. ředitelem Tebichem a s p. zvěrolékařem Koudelkou za národní odbor z Vyškova, p. dr. Sedláček, p. komisař Péza, p. sudí Buriánek, p. kontrolor Batek a pp. úředníci cukrovaru ze Slavkova.

Po té vystoupil na řečniště dp. farář Al. Hlavinka z Kučerova a v převzácné, od nesčetného posluchačstva s velkou pozorností a s velkým zájmem vyslechnuté řeči promluvil o Sušilovi jakožto spisovateli, sběrateli národních písní a vla-

steneckém vychovateli. Poukázal na jeho literární činnosť převelikou, neumornou píli a vytrvalosť při sbírání písní národních, čímž, jak trefně poznačila kdysi žena z lidu, chtěl oslaviti národ; v písních těch zachován povšechný ráz předků našich, jsou nám zrcadlem, v němž vidíme, jak ušlechtilými byli předkové naši. Písně tyto i v daleké cizině obdiv vzbudily a národu slávu nemalou zjednaly. Lásku, kterou srdce Sušilovo naplněno bylo, vléval do srdcí bohoslovců, které po třicet roků vyučoval; tito vštěpovali jiným touž lásku, a tak můžeme říci, co máme, má za původce Sušila, máme od Sušila, pravého to buditele našeho.

Připomněl, že i zde přítomni jsou, kteří v duchu Sušilově pracují, v díle jeho pokračují, poukazuje při tom na přítomného p. školního radu Fr. Bartoše a třetího nástupce Sušilova jakožto starosty C. M. Dědictví, kons. radu V. Šťastného, jimž učiněna srdečná ovace. Řeč ta nemine se zajisté s účinkem.

Po té připravil milé překvapení cech žalkovské strany z Dědic, který má cechovní artikule od císaře a krále Karla VI. stvrzené a kterýmiž se doposud spravuje a řídí. Provedl různé zvyky cechovní a přijímal tovaryše do cechu. Řemeslníci přítomní vzpomínali dávných vzácných dob a radostí jim oko zářilo. Cyrillská jednota slavkovská přednesla krásně směs písní Sušilových a společně zapěna píseň: „Kde domov můj!“

S radostí nelíčenou pozdravena odpověď telegrafická nejd. p. biskupa brněnského, jenž dlel při konsekraci kostelní v Praze: „Za projevenou

lásku a úctu všem přítomným srdečně děkuji a žehnám.“

Bude zajisté všem požehnání to zárukou zdárné činnosti, k níž přítomní různých stavův a povolání se odhodlali; vždyť cesty mohou býti rozličné, jenom vůli mějme všichni stejnou!

NB. „Hlas“ již dne 4. října 1893 č. 226. přinesl velmi poutavý slavnostní feuilleton: „Poslední chvíle života Sušilova.“ Popsal Dr. Pavel Vychodil O. S. B. v Rajhradě.

II. Nový pomník Sušilův a Procházkův na ústředním hřbitově brněnském.

Když dne 29. listopadu 1889 jsme pochovali svého nám tak nenadálou smrtí vyrvaného „patriarchu“, kanovníka monsign. Dra. Matěje Procházku, sestoupili se ku všeobecnému přání členové výboru Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v odbor ku zbudování pomníku tomuto výtečnému knězi, učenci a spisovateli vlasteneckému. I vydali provolání s prosbou o laskavé příspěvky ku členům Dědictví C. M., jemuž zvěčnělý hned od počátku neocenitelné služby prokazoval a jehož správu po jedenadvacet let vedl, ku všem ctitelům a žákům M. Procházkovým, kteří vděčnou paměť na výborného učitele zachovali, k důstojnému kněžstvu našemu vůbec, jemuž zvěčnělý byl ušlechtilým příkladem všelikých kněžských ctností, hlavně pak vzorem nezištné a neúmorné práce ve prospěch církve a národa, a konečně ku všemu národu, jemuž

Pomník Fr. Sušila a Matěje Procházky v Brně.

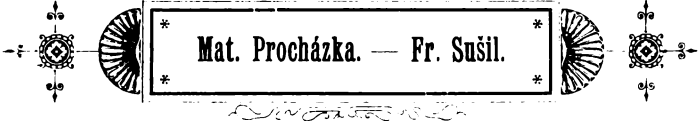

Mat. Procházka. — Fr. Sušil.

Procházka jako druhdy Sušil celým srdcem byl oddán a pro jehož ušlechtění a povznesení pracovati mu bylo až do poslední chvíle snahou jedinou.

Provolání zní:

Když roku 1868. roznesla se po vlastech našich žalostná zpráva: „Sušila již není!“, sestoupil se ihned po slavném pohřbu proslaveného Mistra našeho odbor ze členů Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, jehož zakladatelem a prvním starostou byl Sušil, aby postaral se o provedení všeobecného přání: postaviti Sušilovi na hrob pomník důstojný velikého jména jeho. Dílo se zdařilo. Za krátkou dobu sešlo se příspěvků tolik, že mohl býti zbudován pomník krásný a umělecký, jenž stal se od té doby cílem, k němuž zaputovati neobmeškal nikdo, jenž význam působení Sušilova vystihnouti dovedl a památku jeho v srdci choval.

Nedávno odešel nám za Sušilem nenadálou smrtí nerozlučný přítel jeho a společník práce na roli Cyrillo-Methodějské, — Mons. kan. Dr. Matěj Procházka, přečkav Sušila o více než 20 let. Jako před tisíci roky na Moravě sv. Methoděj po bratru Cyrillovi — tak pracoval Procházka v duchu Sušilově neúmorně dále na líše Bohem mu svěřené, požívaje všeobecné úcty a lásky jak všeho kněžstva, tak i svých přátel a bývalých žáků vůbec, jakož i všeho národa.

Ký div, že když slavně jsme pochovali tělesné ostatky drahého zesnulého, jako druhdy po pohřbu Sušilově ozvalo se přání všeobecné: „Postavmež i Procházkovi pomník, jakého se dostalo Sušilovi!“ —

Za tou příčinou sestoupili se členové výboru Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, aby přání to skutkem učinili a zvolili ze sebe užší odbor, jemuž přípravné práce ke zbudování pomníku vykonati uloženo.

Vydávaje provolání toto obrací se tudíž podepsaný „Odbor pro zbudování pomníku Matěji Procházkovi“ o laskavé příspěvky:

ku všem členům Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, jemuž zvěčnělý hned od počátku neocenitelné služby prokazoval a jehož správu po jedenadvacet roků vedl; —

ku všem ctitelům a žákům M. Procházkovým, kterým zajisté vděčná paměť na výtečného učitele v srdci nevyhasla, kterou tak slavně již r. 1881. v den jeho sedmdesátin osvědčili; —

k důstojnému kněžstvu našemu vůbec, jemuž zvěčnělý byl ušlechtilým příkladem všelikých kněžských ctností, hlavně pak vzorem nezištné a neúmorné práce ve prospěch církve a národa; a konečně

ku všemu národu, jemuž Procházka jako druhdy Sušil celým srdcem byl oddán a pro jehož ušlechtění a povznesení pracovati bylo mu až do poslední chvíle snahou jedinou. —

Kdyby každý, kdo může, jen málem přispěl oslaviti památku výtečného kněze, učitele a spisovatele Dra. M. Procházky, zajisté brzy by se vypínal nade hrobem jeho pomník důstojný, kterým by nejen poctěna a uznána byla památka a činnosť zvěčnělého, ale jenž by také ke cti sloužil těm, kdož dovedli význam Procházkův oceniti a laskavým příspěvkem to dokázali.

Příspěvky buďtež posýlány pokladníku Dědictví svatého Cyrilla a Methoděje, důst. pánu Ant. Adamcovi, spirituálu v bisk. Alumnatě.

Dr. **Jak. Hodr,** jednatel.	**Vlad. Šťastný,** starosta.	**Ant. Adamec,** pokladník.
Dr. **Fr. Zeibert,** prelát.	**Jan Kř. Vojtěch,** kanovník.	**Robert Šuderla,** kanovník.
Frant. Maršovský, č. kanovník.	Dr. **Josef Pospíšil,** prof. theol.	**Jak. Procházka,** spiritual.
Theodor Wolf, c. k. professor.	**Alois Hrudička,** c. k. okr. školdozorce.	

Nuže, výbor Dědictví C. M. se nezklamal v důvěře své; příspěvky na pomník i s úroky dosáhly výše 1852 zl. 25 kr., pomník důstojný již pořízen a ku všem přispívatelům a jmenovaným vrstvám našeho národa může již odbor pomníkový dnes učiniti pozvání, aby se přišli súčastnit slavných pontifikálních služeb Božích, které dne 30. t. m. sloužiti bude J. M. nejdůstojnější velepastýř náš též na památku 25leté ročnice úmrtí kan. dra. Františka Sušila, jenž nyní v jednom hrobě s Procházkou odpočívá, s nímžto jakožto druhdy nejdůvěrnějším přítelem svým také o pomník se rozdělil.

Když totiž ve výboru Dědictví C. M. jednalo se o to, jaký pomník zvěčnělému M. Procházkovi pořiditi, tu všeobecného souhlasu našla myšlénka vdp. kanovníkem Kmentem nejprve pronesená, by ti, kteřížto za živa nerozlučnými byli spojenci a

přátely ve práci životní, také v ostatcích svých spojeni byli, a společný hrob jejich aby též společným pomníkem byl ozdoben.

Myšlénka ta zamlouvala se tím více, když se shledalo, že pomník Sušilův již nutné opravy potřebuje a zrušením starého hřbitova přenesení jeho i ostatků Sušilových nutným bude. Proto návrh ten bez odporu přijat a provedení jeho svěřeno chvalně známému a osvědčenému sochaři brněnskému p. Tomolovi, jenž podal i nákres nového či vlastně obnoveného pomníku a ihned také dal se do prací přípravných. Dle plánu p. Tomolova byla ponechána ze Sušilova pomníku část zevnější, totiž arkáda slavným Hansenem překrásně navržená, a jen zvětralé a porušené částky její byly důkladně obnoveny. Vnitřek pak jesti zcela nový, ale v duchu Hansenově provedený. Mramorové poprsí Sušilovo, jež pak darováno bylo brněnskému alumnátu bohosloveckému, ustoupilo krásné soše božského Spasitele dle Thorwaldsenova originálu, z kararského mramoru vzorně provedené, na nové tumbě pak zasazen medaillon bronzový, obsahující zdařilé podobizny hlav obou oslavenců. Pod tumbou vtesána do mramoru jména obou oslavenců, rok narození a úmrtí, pak známé heslo Sušilovo, jež se tak výborně hodí též pro Procházku. I kříž horní, jímž vrchol pomníku významně jest zakončen, jest zcela nový z mramoru. Hrob uzavřen deskami z dřívějšího pomníku a ohrazen mříží; celý pomník pak opírá se o zeď z pískovcových kvádrů provedenou, jež něco málo ode zdi hřbitovní odestává. Jednalo se nyní o místo, kam nový hrob a pomník umístiti.

Ke hrobu Procházkovu zakoupeno sice hned o pohřbu i sousední místo,[1]) ale pro tento pomník bylo přece malým a krom toho vyžaduje celá soustava pomníku zeď za pozadí. Za tím účelem nabízeno výboru několik míst, avšak počkáno raději až bude upravena střední terassa, nade kterou nová část hřbitova se rozkládá, a při této terasse vyhlídnuto místo zajisté překrásné, které také na osobní žádosť nejdůst. pana preláta dra. Zeiberta obec ochotně pro pomník postoupila. Vede k němu široká cesta stromořadím, která poskytuje pěkný prospekt na nádherný pomník. Místo to obsahuje tři čísla hrobová a do prostředního přeneseny a pochovány dne 25. října 1893 ostatky obou zvěčnělých kněží a oslavenců našich.

Jako pomník vůbec tak i medaillon s podobiznami bronzovými jest velmi zdařile proveden dle nákresu akademického malíře p. Šichana. Jako svého času poprsí Sušilovo bylo v sádrových odlitkách rozmnožováno, tak lze u p. Tomoly dostati též sádrové odlitky nového medaillonu, jež jsou zajisté vzácnou památkou na slavné naše nebožtíky a z jejichž výtěžku složí se fond na zachování pomníku potřebný; k tomu účelu také i sbírky dále se povedou.

(Vl. Šťastný v „Hlase“ 29. října 1893 č. 248.)

---

[1]) Na místě tom odpočívá nyní † dp. Jakub Procházka.

III. Oslava v Brně a odhalení pomníku.

Ve středu dne 25. října 1893 o půl sedmé hod. ráno vyzdviženy byly ostatky Fr. Sušila na starém hřbitově a převezeny na centrální hřbitov, kdežto vyzdvižena též rakev Matěje Procházky, načež nový společný hrob vykropen a pozůstatky obou do něho pochovány. Obřad církevní vykonal starosta Dědictví C. M. prof. Vl. Šťastný za assistence dvou členů výboru Dědictví C. M., dra. Josefa Pospíšila a dra. Jak. Hodra; načež ihned hrob deskou uzavřen, aby hotový již pomník mohl dostavěn a upraven býti. O věci té pak sepsán jest následující

Protokol

o přenesení mrtvol Františka Sušila a Matěje Procházky do nového hrobu společného na ústředním hřbitově v Brně.

Dne 25. října 1893 o 6½ hodině ranní dostavili se na starém hřbitově městském v Brně:

1. MDr. J. Igl, městský fysik, jako zástupce úřadu zdravotního;
2. Vladimír Šťastný, kons. rada a professor náboženství na c. k. č. gymn.;
3. Dr. Josef Pospíšil, assessor bisk. kons., regens a professor bohosloví;
4. Dr. Jak. Hodr, assessor bisk. konsist. a professor bohosloví, jakožto zástupcové výboru Dědictví sv. Cyr. a M.;
5. Zikmund Horváth, professor na c. k. české reální škole v Brně, jakožto příbuzný Sušilův.

Na základě povolení městské rady Brněnské ze dne 22. října 1893 č. 48.790 otevřen hrob č. 2962 na starém hřbitově městském, ve kterém pohřben byl vys. dp. kan. dr. Fr. Sušil († 31. května 1868). Nalezena dvojitá rakev stlačená, dosti zachovalá; vložena do uzavřeného vozu a vezena na nový hřbitov ústřední.

Pomník na hrobě Sušilově v r. 1871. postavený byl již dříve rozebrán, od p. Jana Tomoly, majitele závodu kamenického v Brně, důkladně opraven a přeměněn na společný pomník dvou přátel nerozlučných, Frant. Sušila a Matěje Procházky. Postaven jest nyní na novém hřbitově ústředním pod vysokou zdí příční nade hrobem jich společným.

K tomuto hrobu č. 40. přivezena rakev a otevřena. Nalezlo se tělo v poloze docela přirozené, oděné posvátným rouchem kněžským; blíže rukou byl křížek dřevěný, úplně zčernalý, s kovovým obrazem Ukřižovaného. Drahé ostatky přeloženy do menší rakve kamenné, která pak deskou mramorovou se uzavřela a cementem zalila; napříč zapuštěny dva pruty mosazné a do cementu vtisknuty pečetě bisk. konsistoře Brněnské, Dědictví sv. Cyr. a Meth. a soukromá Dra. Jos. Pospíšila. Na to rakvička jménem Františka Sušila označená spuštěna do hrobu do hloubky asi 8 střevíců.

Nyní vyzvednuta rakev vys. dp. kan. Dra. Matěje Procházky († 26. listopadu 1889) ze hrobu č. 15. skupiny XI. na novém hřbitově ústředním. Rakev byla docela zachovalá a jen málo stlačena. Přenesena ku hrobu společnému, aniž se otevřela, a spuštěna do země tak, že leží v obyčejné hloubce 6 stop nad kamennou rakví Sušilovou.

Na hřbitově novém mimo výše uvedené osoby přítomen byl také p. Jan Tomola, dříve jmenovaný, správce hřbitova a pomocníci hrobařovi. Jen p. Z. Horváth zde již nebyl.

Pravdivost tohoto protokolu vlastní ruky podpisem dosvědčují:

Vladimír Šťastný,
prof. náboženství.

Dr. **Josef Pospíšil.**
regens alumnátu a prof. bohosloví.

Dr. **Jakob Hodr,**
prof. bohosloví.

Přenesení ostatků vykonáno zcela soukromě a potichu. Za to slavně konána byla slavnosť zádušní za oba a zároveň památka 25leté ročnice úmrtí Sušilova v pondělí dne 30. října na Petrově v kathedrálním chrámu Páně. O 10. hodině měl Dr. Robert Neuschl, kons. rada a professor bohosloví v Brně, slavnostní řeč, ve které mistrným způsobem vytknul zásluhy obou oslavenců: 1. Jako pravdou Boží nadšených učitelů, kteří své posluchače dovedli stejnou láskou k Bohu a ctnosti nadchnouti slovem a příkladem; 2. vytkl zásluhy jejich jako pravých křesťanských vlastenců, dovodiv zároveň, že bez Krista a jeho nauky nelze si mysliti vlastenectví pravého. Ku konci vybízel přítomné k následování těchto dvou hvězd na ob-

zoru vlasti. — Úchvatná řeč ta otisknuta jest v „Kazateli,“ homiletickém čtvrtletníku, vydávaném od professora dra. Jana Kubíčka v Olomouci r. 1894. č. 2. a 3. — Na to sloužil nejdůst. p. biskup dr. Frant. Sal. Bauer pontifikální requiem, při němž ct. pp. bohoslovci za spolupůsobení ředitele kůru p. Nesvadby chorálně a velebně zpívali. Po absoluci, již vykonal nejdp. biskup, bral se průvod na hřbitov k společnému pomníku obou zvěčnělých. Na hřbitově cestou ke hrobu zpíván byl střídavě od kněžstva a bohoslovců chorálně a polyfonicky žalm „Miserere mei Deus“, načež u hrobu nejdůst. p. prelát dr. Fr. Zeibert vykonal církevní modlitby a bohoslovci zapěli dojemnou skladbu Chmelíčkovu, kterou byl složil ku pohřbu Sušilovu před 25 léty. Účastenství duchovenstva jakož i jiného obecenstva bylo četné. Mezi přítomnými byla čtyřčlenná deputace z Rousinova, rodiště Sušilova. („Hlas“ 1893 č. 245, 247, 249.)

Kéž novým pomníkem a celou slavností obnoví se mezi námi památka obou mužů převzácných, jejichžto život zasvěcený Bohu a vlasti, život to zbožný, čistý a neunavně činný, život jedním slovem ideálně kněžský — budiž nám všem nejen chloubou, ale též vzorem nikdy nehynoucím.

IV. Účet ze sbírek na pomník Sušilův a Procházkův.

Č.		zl.	kr.
	Příjem:		
I.	Odkaz od vdp. msgr. M. Procházky na pomník po zapravení pohřebních výloh od dědiců splacený	336	74
II.	Zbytek z prvních sbírek na pomník Sušilův od vdp. kan. Fr. Maršovského odvedený	580	05
III.	Sbírky od 6. února 1890 do 30. říj. 1893*)	1303	28
IV.	Úroky z peněz uložených	235	15
V.	Doplatek z Dědictví sv. Cyr. a Meth. .	13	53
	Souhrn příjmů .	2468	75
	Výdaj:		
I.	Kolky	1	25
II.	Upravení a ošetřování prozatímního hrobu M. Procházky	15	—
III	Za místa a povolení nového pomníku Sušila a Procházky	99	50
IV.	Za vykopání a přenesení tělesných ostatků Sušila a Procházky	40	—
V.	Odměny hrobařům a lidem p. Tomolovým	17	—
VI.	Výlohy slavnostní za tramvay a povozy	41	—
VII.	Účet p. J. Tomoly, majitele závodu pro sochařství a kamenický průmysl v Brně, za práce při exhumování 44 zl. 50 kr. a za nový pomník 3229 zl. 50 kr., dohromady 3274 zl.; z toho daroval p. J. Tomola „jakožto rodák Novo-Rousinovský a krajan Sušilův, jenž byl jeho † otce přítelem," 1024 zl., začež jemu Výbor D. C. M. zvláštním přípisem povinné díky vzdal — zaplaceno tedy	2250	—
	Souhrn výdajů .	2463	75
	Bilance. Odpočítá-li se od příjmů .	2468	75
	vydání .	2463	75
	zbývá pro fond na zachování pomníku	5	—

Robert Šuderla, t. č. zkoumatel účtů. **Vlad. Šťastný,** t. č. starosta. **Ant. Adamec,** t. č. pokladník.

*) Značněj i příspěvky od 20 zl. počínaje věnovali: p. t. p. J. M. nejd. p. biskup Dr. Fr Bauer 25 zl., Karel Papoušek, děk. v Třebíči 100 zl., Dr. Em. Bässraug, lékař v Brně 25 zl., Čtení spolek na Velehradě 25 zl. 50 kr., i něžt děkanství Jedovnického 30 zl., Svatováclavská záložna z Praze 50 zl., Cyrillo-Methodějská záložna v Brně 50 zl., Občanská beseda ve Val. Meziříčí 36 zl. 80 kr., nejd. p. Ant. Hauber, prelát řádu praemonstrátského v Nové Říši 20 zl., Družstvo »Vlasť« v Žižkově u Prahy 50 zl., B. M. Kulda, kan. na Vyšehradě 30 zl., Ferd. Kment, č. kanonník a vice-děkan v Brně 20 zl. Ostatní četné příspěvky oznámeny byly svého času v »Hlasu«. — NB. R. 1894. pro fond na zachování pomníku sebráno 17 zl.

STANOVY
Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje
v Brně.

§ 1. Účel Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.

Dědictví pečuje o zvedení lidu moravského, jakého náš čas požaduje; o zvedení všestranné, avšak na základě víry katolické s vyloučením všeliké politiky.

§ 2. Prostředky k dosažení účelu tohoto.

Spisování a vydávání knih a sice netoliko výhradně náboženských, nýbrž vůbec vzdělávacích a k duchovním potřebám věku našeho prohlédajících, zvláště dějepisu, zeměpisu, poznání vlasti, přírody, řemesel a orby, atd. — I v zábavných spisech obsažena býti má buď obrana, buď utvrzování pravdy některé katolické, jížto se odpor časový dotýká.

Vydávati se budou Dědictvím, pokud jmění stačí:

1. Obšírné životopisy svatých,
2. Spisy poučné,
3. Spisy zábavné,
4. Časopisy a všeliké listy božné,
5. Předměty umělecké, ku př. obrazy, zeměvidy čili mapy atd.

Poznámka: Orgánem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje jest „Hlas“, časopis církevní.

§ 3. Šetření zákonův tiskových.

Při vydávání časopisův, knih běžných, obrazův atd. budou se stávající zákony tiskové zevrubně zachovávati.

§ 4. *Zřízení Dědictví.*

1. Spoluúdem Dědictví státi se může každý, kdo za sebe jedenkráte na vždy položí 10 zl. r. m.

2. Vklad tento může se zapraviti buď najednou, aneb ve dvou po sobě jdoucích ročních lhůtách po 5 zl. r. m., které až do dne 30. září každého roku vyplaceny buďtež. Kdo by do té doby vklad nezaplatil, přestává býti údem Dědictví.

3. Kdo však témuž ústavu 100 zl. věnuje, považován bude za spoluzakladatele a obdrží 4 výtisky věcí Dědictvím vydaných zdarma.

4. Kdo jednou na vždy dá 50 zl., bude téhož ústavu spoluúdem I. třídy a obdrží 3 výtisky. Kdo 20 zl. dá, stane se spoluúdem II. třídy a obdrží 2 výtisky. Kdo 10 zl. r. m. položí, bude spoluúdem III. třídy a obdrží 1 výtisk zdarma.

Spojí-li se manžel s manželkou v jeden toliko základ o 10 zl., vydávati se jim budou knihy jen do úmrtí toho, který první v diplomu poznamenán jest.

Poznamenání. Bylo-li by potřebí druhého nebo třetího vydání některé již vydané knihy, spoluúdové jí dostávati nebudou, nýbrž knihy ty prodávati se budou ve prospěch pokladnice Dědictví, aby se nákladnější díla vydávati mohla.

Aby úmrtí spoluúda přišlo ústavu tomuto ve známosť, žádají se vpp. duchovní pastýřové, aby úmrtí takové pokladníkovi Dědictví, třebas přímo poštou oznámiti ráčili. Podobného oznámení písemného potřebí jest, kdykoliv spoluúd některý buď k vyšší důstojnosti vynikl, nebo se jinam přestěhoval.

5. Řehole, děkanství (vikariáty), osady, knihovny, školy, rodiny, spolky, bratrstva atd. vstupují dvojnásobným vkladem za spoluzakladatele nebo za spoluúdy věčné do Dědictví podle tříd svrchu jmenovaných.

6. Každému volno, doplněním vkladu u vyšší třídu postoupiti. Zašle-li tudíž ku př. spoluúd III. třídy k prvním 10 zl. opětně 10 zl., stane se spoluúdem II. třídy atd. Avšak spoluúdství postoupiti jinému nedovoluje se

7. Každý přistupující račiž jméno a místo přebývání svého, jakož i biskupství a děkanství (vikariát) a poslední poštu zevrubně udati.

8. *Každý kněz, který jest údem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, béře na sebe povinnost, buď ve slavnost, buď některý den v oktávě sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje každoročně sloužiti mši svatou za všecky živé a mrtvé spoluúdy dotčeného Dědictví; a bude-li libo a možno-li jinou mši sv. za obrácení národů slovanských od jednoty církevní odloučených, kterouž pobožnosť jistě každý spoluúd jakožto věrný katolík spolu konati neopomine.*

9. Zemřelí, za které někdo vklad k Dědictví učinil, tak jako ti, kteří na smrtelné posteli nejméně 10 zl. za sebe do Dědictví odkázali, stávají se účastnými duchovních milostí, v předešlém (8.) čísle jmenovaných.

Každý, jenž byl vklad ten učinil za mrtvého, pokud živ jest, knihy bez ohledu na velkosť vkladu, ovšem nejméně 10 zl. r. m., po jednom výtisku dostávati má.

10. Správu Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje vede výbor sestávající z kněží, kteří buď v Brně, buď na blízku přebývají.

11. U jiných osob a úřadů zastupuje Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje starosta, a nemá-li prázdně od jiného zaměstnání, jeden z jednatelů.

12. Výbor scházívá se čtvrtletně a k vyzvání starosty i častěji v Brně, aby, čeho potřebí, v poradu bral, a většinou hlasů přítomných výborníkův o nálezích pro celé Dědictví platných rozhodoval. — Výbor má právo, počet údů svých odcházejících doplniti nebo i rozmnožovati, avšak ne jinak než katolickými kněžími, a každoročně uveřejňuje zprávu o činnosti své.

13. Každý spoluúd Dědictví má právo, písemné návrhy své činiti a přání svá projevovati dotčenému výboru, kterýžto při svých shromážděních zavázán jest, jich svědomitě v úvahu bráti a dle nich, pokud potřebno, prospěšno a možno jest, se zachovati.

14. Ve sporech, z poměru spolkového snad vzniklých, děje se odvolání k starostovi, a v domněle nedostatečném vyhovění ku příslušícím c. k. úřadům.

15. Kdo témuž Dědictví obětuje práce své literární neb umělecké, obdrží na výslovnou žádosť honorář podle výbornosti, obšírnosti a důležitosti spisu svého, o čemž výbor úsudek pronese.

§ 5. Rozesýlání knih a výtvorův uměleckých.

O rozesýlání knih, spisův a jiných předmětů Dědictvím vydaných, postará se výbor. Každý přistupující k Dědictví hned račiž oznámiti, ze které z ustanovených expedicí si knihy bráti bude.

Poznamenání I. Pravidlem v této věci zůstane, co na lístku tištěno jest: že na poukázání lístku svého každý spoluúd v hlavní komisi u p. K. Winikera, knihkupce v Brně, v Cyrillo-methodějském knihkupectví Gustava Francla v Praze a u Bedřicha Grosse, knihkupce v Olomouci, knihy sobě vybírati má. Kdo by však chtěl poštou knihy své dostati, račiž se obrátiti frankovaným listem na jmenovaná knihkupectví a přiložiž 3 kr., kterýžto peníz přísluší knihkupci za práci a obálku, mimo to ještě 6 kr. na kolkovaný list nákladní.

Poznamenání II. Všeliké dopisy v záležitostech Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje buďtež posýlány pod adresou: Vdp. Vladimír Šťastný, konsist. rada, professor gymn. v Brně, starosta Dědictví Cyrillo-Methodějského; zásylky peněz pak buďtež činěny v listech frankovaných pod adresou:

Pokladnictví Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje
v Brně, ulice Dominikánská, biskupský alumnát.

§ 6. Poměr k vládnímu řízení.

1. Vládnímu řízení se ponechává, nahlédati v jednání spolku, bdíti nad zachováním nařízení v propůjčeném potvrzení daných, anebo všeobecnými předpisy stanovených, a uzná-li toho potřebu, přidati spolku od příslušícího úřadu určeného císařského komisaře.

2. Kdyby se spolek rozejíti měl, rozhodne výbor o jmění v duchu Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, a podá o tom předběžnou zprávu vys. c. k. místodržitelství a svému P. T. nejdůstojnějšímu panu biskupovi.

Stanovy tyto potvrzeny jsou výnosem nejd. bisk. konsistoře v Brně ze dne 7. srpna 1879, č. 2297, a výnosem vys. c. k. místodržitelství v Brně ze dne 2. srpna 1879, č. 23376.

Poznámka redakce. Dle §. 5. stanov přijímají se rody položením 20 zl.; k tomu podotknouti třeba, že rod se béře, dokud jméno se netratí. Dcery provdané, není-li synů, odebírati budou knihy, pokud žijí; dítky pak jejich, jiné jméno nesoucí, nemají už práva tohe.

* * *

Údů stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak stanovami určeno jest, a jak veškeré údstvo očekává, o slavnosti sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje, nebo v některý den v oktávě téže slavnosti mši sv. za živé a zemřelé spoluúdy sloužili; mimo to, je-li možná a libo-li, druhou mši sv. za obrácení národů slovanských od jednoty církve odloučených. Ostatní údové nekněží konejtež s týmže nábožným úmyslem v naznačeném čase vroucí modlitby.

Nesmí se také mlčením pominouti fundace, kterouž učinil první starosta Dědictví František Sušil u ctih. otců Minoritů v Brně, aby totiž v jejich chrámě každoročně v oktávě sv. Cyrilla a Methoděje dvě mše sv. za údy Dědictví se sloužily.

Údům, kteří o slavnosti sv. Cyrilla a Methoděje nebo v oktávě téže slavnosti svátosti hodně přijmou, některý kostel navštíví a na úmysl sv. Otce se pomodlí, udělil papež Pius IX. brevem ze dne 21. listopadu 1856. plnomocné odpustky, které se i duším v očistci přivlastniti mohou.

Prosba k velebnému duchovenstvu.

Stává se nejednou, že po úmrtí horlivého šířitele knih našeho Dědictví, jenž pro všechny jeho členy ve farnosti a v okolí obstarával vyzvedání ročního podílu v knihkupectví k tomu ustanoveném, odběrací lístky na tyto podíly přicházejí na zmar a že tím členové, kteří dle stanov povinni jsou na odběrací lístky své v dotčeném knihkupectví roční podíl vyzvednouti, ve veliké nesnáze uvedeni bývají, nevědouce, co sobě počíti. Obrátí-li se podílníci ti na představenstvo Dědictví, na starostu a pokladníka, jsou i tito v nemenších nesnázích, zvláště ztratily-li se podílníkům ve větším počtu i diplomy, v nichž čísla podílníkův a rok, v němž do Dědictví vstoupili, zaznamenány jsou. Pak nezbývá, leč pracně vyhledávati v repertoiru jména podílníků těch, vystopovati v matrice Dědictví rok a vklad jejich, a v knihkupectví, k němuž přikázáni byli, vyšetřovati, kolik ročních podílů již sobě vyzvedli a kolik ještě vyzvednouti právo mají. To vše však s velikou ztrátou času a spolu s výlohami poštovními i s výlohou za nově vystavený lístek odběrací spojeno jest. A což teprve, když se ztratily nejen lístky a diplomy s čísly podílníků, nýbrž i jména jejich nejsou známa a na představenstvu Dědictví se žádá, aby najednou veliký počet všech údů Dědictví z celého okolí anebo celé rozsáhlé farnosti, jichž ani jména ani čísla nebyla udána, v matrikách vyhledalo a jim nové lístky vydalo!

Aby se takovýmto zmatkům a obtížím předešlo, prosíme velebné duchovenstvo, kteréž vyzvedání ročních podílů pro členy Dědictví z děkanství, z farnosti nebo z okolí obstarává, aby lístky odběrací na bezpečném místě, totiž v archivu farním uschovávalo a k němu i úplný seznam všech tamních členů Dědictví i s čísly diplomů přiložiti a tak zachovávati ráčilo. — Zároveň se p. t. velebné duchovenstvo československé snažně žádá, aby Dědictví Cyrillo-Methodějské opět, jak bývalo jindy, mezi lidem hojně šířiti, rovněž i samo do Dědictví hojně přistupovati ráčilo.

Vladimír Šťastný,

starosta Dědictví.

K laskavému povšimnutí p. t. údům!

1. Každý úd nechť sobě lístek odběrací buď u sebe nebo na farním úřadě uschová, poněvadž toliko na poukázání jeho díla Dědictvím vydaná obdrží.

2. Kdo by list odběrací ztratil anebo komu dochází, nechť ve vyplaceném psaní (franko) od „Pokladnictví Dědictví sv. Cyrilla a Methoda v Brně“ nového listu sobě vyžádá a k témuž cíli číslo listu ztraceného udá, které v diplomu zaznamenáno nalézá, a nemá-li ani toho, aspoň nechť řádně jméno své a rok přistoupení k Dědictví oznámí; na poštovní výlohy a za zhotovení nového lístku nechť 10 kr. (nejlépe v poštovních známkách) přiloží.

3. Každoročně na podzim, když to oznámeno bude „Hlasem“, nechť každý úd list odběrací dá podepsati od svého duchovního pastýře na důkaz, že na živě jest a právo má, díla odebírati, a takto podepsaným listem nechť se vykáže v knihkupectví na listě zpředu naznačeném, kde se mu kniha vydá.

4. Od vydávání a zaobalení zásilky každoročně platí se v knihkupectví za knihu po 3 kr. r. č. Kdo však ve dvou letech díla svá z knihkupectví nevyzdvihne, bude se za to míti, že se práva svého vzdává a je Dědictví věnuje.

5 Radno jest, aby všichni údové farnosti neb i celého dekanátu (vikariátu) se společně o svá díla v náležitém knihkupectví přihlásili, jelikož jim takovým způsobem povozných útrat ubude; ovšem musejí všichni své odběrací lístky od duchovního pastýře podepsané neb aspoň čísla těch lístků s připojenými jmény a s potvrzením vel. duchovního pastýře na své knihkupectví zaslati, zároveň i poplatek vypadající za vydání oněch knih po 3 kr. za knihu (jakož nad to 6 kr. za poštovní lístek, děje-li se zásylka poštou) připojiti a útraty zasláním způsobené sami zapraviti. Kdo by chtěl, aby mu byla jednotlivě podílná kniha poslána pod křížovou obálkou, nechť ve vyplaceném listě svému knihkupectví pošle svůj odběrací lístek a přiloží ve známkách poštovních kromě 3 kr. za knihu ještě 15 kr. na poštovné.

6. Pro uvarování všelikého zmatku jest každý úd povinen, knihy své odebírati z toho knihkupectví, kteréž mu zpředu vykázáno jest; přestěhuje-li se však blíže jiného, jemu přístupnějšího knihkupectví, nechť to „Pokladníkovi Dědictví cyrillo-methodějského“ oznámí, a stane se po vůli jeho.

7. Úmrtí každého úda nebo vymření rodiny za úda zapsané račtež vel. pp. duchovní správcové nebo p. t. příbuzní zemřelého pokladníkovi laskavě oznámiti

Příjem a výdaj Dědictví sv. Cyr. a Meth.

od 1. ledna do 31. prosince 1893.

Číslo	Příjem a výdaj	Na úpisech	Na hotovosti	
		zl.	zl.	kr.
	Zbytek od roku 1892.:			
	A) Ve veřejných fondech . . .	88200	—	—
	B) Na hotovosti	—	1698	06½
	Nový příjem:			
I.	Úroky	—	3829	48
II.	Vklady nových údů, doplatky, dary a odkazy*)	—	1313	16
III.	Za prodané knihy	—	157	70
IV.	Rozličné příjmy	—	24	28
	Souhrn příjmů . . .	88200	7022	68½
	Výdaj:			
I.	Za tisk a papír	—	4427	68
II.	Honorář	—	828	55
III.	Za vazbu	—	1176	60
IV.	Daně (aequivalent popl.)	—	130	96
V.	Poštovné a povozné	—	63	89
VI.	Rozličné výdaje	—	264	43
	Souhrn výdajů . . .	—	6892	11
	Bilance:			
	Když se od příjmů	88200	7022	68½
	odpočítá vydání	—	6892	11
	zbývá koncem roku 1893. . . .	88200	130	57½

V Brně, dne 31. prosince 1893.

Vladimír Šťastný,
t. č. starosta.

Robert Šuderla,
t. č. zkoumatel účtů.

Antonín Adamec,
t. č. pokladník.

*) Nejmenovaná darem 50 zl., J. kníž. Mil. Dr. Theodor Kohn, arcibiskup v Olomouci, darem 50 zl., J. S. d. v L. darem 2 zl., Marie Pokorná, nádennice v Kunčinově, odkazem 11 zl., vdp. Jakub Procházka konsist. assessor, professor bohosloví, spiritual Uršulek v Brně, odkazem 100 zl., Fieber Josefa v Pešti darem 4 zl. 16 kr.

Řídící výbor „Dědictví sv. Cyrilla a Methoda“.

Vladimír Šťastný, biskup. rada, professor gymn. v Brně, starosta. — Dr. **Jak. Hodr**, bisk. rada a konsist. assessor, professor bohosloví v Brně, jednatel. — **Antonín Adamec**, kons. rada, regens bisk. bohosloveckého ústavu v Brně, pokladník. — **Vilém Ambrož**, katecheta při vyšší dívčí škole v Brně. — Dr. **Karel Eichler**, kons. rada, katecheta v Brně. — **Tomáš Hájek**, farář v Nezamyslicích. — **Ferd. Harna**, farář ve Chvalkovicích u Olomouce. — Dr. **Fr. Hošek**, kons. rada, emer. prof. bohosloví v Meranu. — **Alois Hrudička**, kons. rada, děkan a farář v Telči. — **Ed. Karlík**, kanovník a děkan v Mikulově. — **Josef Klíma**, kons. rada, farář v Bystrci. — **Fr. Klinkáč**, kons. rada a farář v Telnici. — Dr. **Fr. Kolísek**, konsist. rada, vikář při síd. bisk. chrámu P. v Brně. — **František Korec**, farář v Řeznovicích. — **Václav Kosmák**, kons. rada, člen c. k. okr. škol. rady, děkan a farář v Prostoměřicích. — **Beneš Method Kulda**, kanovník na Vyšehradě v Praze. — Dr. **Jos. Kupka**, prof. bohosloví v Brně. — **Fr. Maršovský**, č. kanovník kr. kapitoly Brn., arcikněz, rada bisk. a konsist. assessor, děkan a farář u sv. Maří Magdaleny v Brně. — Dr. **Robert Neuschl**, kons. rada a prof. bohosloví v Brně. — **Jan Novotný**, emer. farář a hlavní redaktor Hlasu v Brně — **Fr. Poimon**, kons. rada. č. děkan a farář na odpočinku v Polné. — **Em. hrabě Poetting**, prelát inful. a probošt kapitoly Olomoucké, protonotář apošt., arcib. gener. vikář v Olomouci. — Dr. **Jos. Pospíšil**, sídelní kanovník král. kapitoly, prof. theologie a regens bisk. alumnátu emerit. v Brně. — **Fabian Roháček**, kons. rada, děkan a farář ve Fryšavě. — P. **Alois Slovák**, novicmistr řádu svatého Augustina v Brně. — **Jos. Svoboda**, biskupský rada a konsist. assessor, děkan a farář v Lulči. — Msgr. **Robert Šuderla**, sídelní kanovník král. kapitoly Brněnské a pap. komoří, revisor účtů Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje. — **Jos. Šum**, dom. prelát Jeho Svatosti papeže Lva XIII. a protonotář apošt., rytíř c. k. rak. řádu železné koruny III. třídy, skut. rada kons. olom., inful. probošt, arcikněz a děkan v Opavě, člen rytířského řádu něm. — **Fr. Weber**, farář v Miloticích, posl. zemský a na radě říšské. — **Jan Kř. Vojtěch**, síd. kanovník král. kapitoly, emerit. prof. theologie v Brně. — **Theodor Wolf**, bisk. rada a konsist. assessor, c. k. prof. v Brně. — **Ignát Wurm**, vikář Olomoucký, kons. rada Ďakovarský a Stanislavský. — Msgr. Dr. **Fr. Zeibert**, prelát inful. a kapitolní děkan stol. chrámu Páně v Brně, papežský komoří, rytíř c. k. řádu Františka Josefa.

Seznam spisů,

které Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje v Brně za 44 roků své činnosti vydalo:

R. 1851. —	Moravan, kalendář na r. 1852. (pořadatel v r. 1852 až 18 9 B. M. Kulda)	ve	5.000 výt.
R. 1852. —	Moravan, kalendář na r. 1853, .	„	2.000 „
	Obraz sv. Ludmily od Jos. Hellicha,	„	2.000 „
R. 1853. —	Moravan, kalendář na r. 1854, .	„	2.000 „
	Podíl č. 1. Procházka Tom., Putování Krista Pána po sv. zemi .	„	2.000 „
	Mapa Palestiny od Jana B. Fáborského	„	2.000 „
R. 1854. —	Moravan, kalendář na r. 1855, .	„	4.000 „
	Podíl č. 2. Fr. X. Škorpík, Missie tichomořské, ...	„	3.000 „
	Mapa Černé Hory od Jana B. Fáborského	„	3.000 „
R 1855. —	Moravan, kalendář na r. 1856, .	„	4.500 „
	Podíl č. 3. Procházka J., Montalembertův Život sv. Alžběty, .	„	3.500 „
	Manes Josef, Diplom pro údy D. sv. C. a M. (umělecká mědirytina) dává se každému novému údu.		
R. 1856. —	Podíl č. 4. Sušil Fr., Josefa Flavia O válce židovské	„	4.000 „
	Moravan, kalendář na r. 1857, .	„	8.000 „
	Mapa Palestiny 2. vyd.	„	2.000 „
	Procházka Jak., Život sv. Alžběty 2. vyd.	„	2.000 „
R. 1857. —	Moravan, kalendář na r. 1858, .	„	10.000 „
	Podíl č. 5. Štulc V., Život sv. Cyrilla a Methoděje	„	8.000 „
	Obraz sv. Cyrilla a Methoděje od Jos. Hellicha	„	8.000 „
	Podíl č. 6. Novotný V., Fabiola od Wisemana	„	8.000 „
	Mapa Italie stř. od Jana B. Fáborského	„	8.000 „
	Obrázek sv. Cyrilla a Methoděje (8⁰) od Jos. Hellicha	„	24.000 „

R. 1858. — Moravan, kalendář na r. 1859. . ve 10.000 výt.
Podíl č. 7. Valouch Fr., Život sv. Jana Kapistrana . . . . „ 10.000 „
Podíl č. 8. Dudík Ant., Pravé dějiny sv. mučeníků vých. . . . . „ 10.000 „

R. 1859. — Moravan, kalendář na r. 1860, (poř. B. M. Kulda a Ig. Wurm) . . . . „ 12.000 „
Podíl č. 9. Dr. Bílý Jan, Dějepis sv. kat. církve . . . . . „ 12.000 „
Obraz sv. Vojtěcha od Jos. Hellicha, „ 12.000 „

R. 1860. — Moravan, kalendář na r. 1861, (poř. v r. 1861—1866 Ig. Wurm) . . . . „ 15.000 „
Podíl č. 10. Procházka Jak., Život sv. Františka Borg. . . . . „ 13.000 „

R. 1861. — Moravan, kalendář na r. 1862, . „ 15.000 „
Podíl č. 11. Procházka Mat., Život Bl. Jana Sarkandra . . . . „ 15.000 „

R. 1862. — Moravan, kalendář na r. 1863, . „ 14.000 „
Podíl č. 12. Procházka Jak., Život sv. Angely z Mer. . . . . „ 13.000 „

R. 1863. — Moravan, kalendář na r. 1864, . „ 14.000 „
Podíl čís. 13. Dr. Hošek Fr. X., Život a spisy sv. Augustina . . „ 13.000 „

R. 1864. — Moravan, kalendář na r. 1865, . „ 13.000 „
Podíl č. 14. Ronovský Fr., Hospodářská kniha . . . . . „ 13.000 „

R. 1865. — Moravan, kalendář na r. 1866, . „ 15.000 „
Podíl č. 15. Dr. Chmelíček Jos., Cesta do sv. země I. . . . . „ 13.000 „

R. 1866. — Moravan, kalendář na r. 1867, (poř. Ig. Wurm a Jan Kř. Vojtěch) . . . . „ 12.000 „

R. 1867. — Moravan, kalendář na r. 1868, (poř. v r. 1868—1873 Jan Kř. Vojtěch) . . „ 14.000 „
Podíl č. 16. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do sv. země II. . . . . „ 13.000 „

R. 1868. — Moravan, kalendář na r. 1869, . „ 12.000 „

R. 1869. — Moravan, kalendář na r. 1870, . „ 14.000 „
Podíl č. 17. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl I. „ 13.000 „

R. 1870. — Moravan, kalendář na r. 1871, . „ 13.000 „

R. 1871. — Moravan, kalendář na r. 1872, . „ 15.000 „

R. 1872. — Podíl č. 18. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl II. „ 13.000 „

(Moravan, kalendář na r. 1873. vydán byl již nákladem Bedřicha hraběte Sylva Tarouccy.)

R. 1873. — Podíl č. 19. Dr. Chmelíček Josef, Cesta do Francouz a Španěl III. a Soukop Jan, Výlet do Solnohradu . . . . . ve 13.000 výt.

R. 1874. — Podíl č. 20. Poimon Fr., Žena křesť. dle Marchala . . . . . „ 12.000 „

R. 1875. — Podíl č. 21. Procházka Mat., Křesť. muž od Marchala . . . . . „ 12.000 „

R. 1876. — Podíl č. 22. Kosmák V., Kukátko I. „ 13.000 „

R. 1877. — Podíl č. 23. Dumek J., Hospodářská čítanka . . . . . „ 11.800 „

R. 1878. — Podíl č. 24. Kosmák V., Kukátko II. „ 11.500 „

R. 1879. — Podíl č. 25. Procházka Jak., Život sv. Františka Sal. I. . . . . „ 10.000 „

R. 1880. — Podíl č. 26. Procházka Jak., Život sv. Františka Sal. II. . . . . „ 10.000 „

R. 1881. — Podíl č. 27. Hakl Boh., Cesta do Říma . . . . . „ 9.500 „

R. 1882. — Podíl č. 28. Dobrý J., Haringera Život cth. Klem. M. Hofbauera „ 9.500 „

R. 1883. — Podíl č. 29. Kosmák V., Kukátko III. „ 9.500 „

R. 1884. — Podíl č. 30. Procházka Mat., Sborník sv.-Methodějský . . . . . „ 9.550 „

R. 1885. — Podíl č. 31. Rejzek A., Sv. Josafat „ 9.050 „

R. 1886. — Podíl č. 32. Dr. Procházka Mat., Missie jesuitské . . . . . „ 9.050 „

R. 1887. — Podíl č. 33. Eichler K., Poutní kniha I. díl, Poutní místa 1. část . . „ 9.050 „

R. 1888. — Podíl č. 34. Eichler K., Poutní kniha I. díl, Poutní místa 2. část . . „ 9.050 „

R. 1889. — Podíl č. 35. Rejzek A., Bl. Edmund Kampian . . . . . „ 9.050 „

R. 1890. — Podíl č. 36. Kosmák V., Kukátko IV. „ 9.100 „

R. 1891. — Podíl č. 37. Jos. Koudelka, Život sv. Aloisia . . . . . „ 9.100 „

R. 1892. — Podíl č. 38. Kosmák V., Kukátko V. „ 9.100 „

R. 1893. — Podíl č. 39. Korec, Poutní kniha II. díl, Modlitby a písně . . . „ 15.000 „

R. 1894. — Podíl č. 40. Rejzek A., Blahoslavená Anežka Česká . . . . . „ 9.500 „

Výprodej knih

z našeho Dědictví za cenu velmi sníženou.

Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje má, jak z níže položeného seznamu spatřiti lze, hojnosť knih na skladě, kteréž za velmi levnou, v témž seznamu naznačenou cenu prodává. I vybízí všechny ušlechtilé podporovatele dobrého čtení, aby si neobtěžovali tu neb onu knihu aneb i více knih z našeho Dědictví buď pro sebe nebo pro místní knihovnu objednati. Poslouží tím předně sobě samým, neboť obdrží knihy obsahu dobrého, velmi poučného a namnoze i mile zábavného, na nichž spolu nelpí nic z onoho kalu jedovaté nevěry a nemravnosti, jímž za našich dnů mnohé knihy potřísněny jsou; poslouží tím však také našemu Dědictví a umožní, aby se budoucně údům větší podíly dávati mohly. — Kdo si řečené knihy opatřiti hodlá, ať se obrátí ústně nebo písemně na pokladníka téhož Dědictví, vlp. **Antonína Adamce,** regenta v bohosloveckém ústavě v Brně, Dominikánská ulice, biskupský alumnát. — Kdo již napřed peníze posýlá, přidejž, objednává-li se více knih, ku ceně knih také 6 kr. na kolkovaný nákladní list, objednává-li se jen jedna kniha, 10 kr. na vyplacenou zásylku pod křížovou obálkou. — Zároveň vybízí ctěné příznivce dobrého tisku, aby hojně za údy přistupovali. Vklad III. tř. pro osobu doživotně obnáší 10 zl., pro rod, pro knihovny a podobné věčné údy na vždy 20 zl., a mohou vklady i v ročních lhůtách po 5 zl. aneb i v menších jakýchkoli lhůtách dle možnosti se spláceti. Každý nově přistouplý úd obdrží ihned kromě posledního podílu ještě 3 knihy nádavkem v odměnu, a členové kněží slouží každoročně za všechny živé i zemřelé spoluúdy mše sv.

Seznam knih, které Děd. sv. Cyr. a Meth. na skladě má a za snížené ceny prodává.

Jméno díla	Počet exempl. na skladě	Pův. cena zl	Pův. cena kr	Sníž. cena zl.	Sníž. cena kr.
Život sv. Alžběty, II. vydání	85	—	70	—	50
Život sv. Jana Kapistrána	405	1	60	—	50
Děje sv. mučeníků východních	226	—	70	—	30
Dějepis církve katolické	667	2	—	—	80
Život sv. Františka Borgiáše	340	1	20	—	50
Život bl. Jana Sarkandra	1526	2	—	—	80
Život sv. Angely	200	—	60	—	30
Život sv. Augustina	76	2	—	—	80
Hospodářská kniha	148	1	—	—	50
Cesta do svaté země, I. díl	200	1	50	—	50
„ „ „ „ II. „	202	1	50	—	50
Cesta do Francie a Španěl, I. díl	264	1	—	—	40
„ „ „ „ „ II. „	1350	—	75	—	30
„ „ „ „ „ III. „	1349	—	50	—	20
Žena křesťanská	705	—	60	—	20
Muž křesťanský	706	—	80	—	50
Hospodářská čítanka od Dumka	1516	—	80	—	50
Život sv. Františeka Sales., I. díl	418	—	80	—	50
„ „ „ „ II. „	619	—	80	—	50
Cesta do Říma a do Neapole	568	1	—	—	70
Život bl. Klem. Hofbauera	306	—	90	—	70
Sborník svato-Methodějský	578	—	90	—	70
Život sv. Josafata	638	1	—	—	80
Missie	860	—	90	—	70
Poutní kniha, I. díl. P. místa 1. část	628	—	80	—	60
„ „ I. „ „ „ 2. „	1024	1	20	1	—
Život bl. Edmunda Kampiana	1089	1	20	1	—
Kukátko, IV. díl	843	1	20	—	—
Život sv. Aloisia	1648	1	20	—	—
Kukátko, V. díl	1726	1	20	—	—
Poutní kniha II. díl. Modlitby a písně. (Při objednání většího počtu této Poutní knihy poskytne se přiměřené snížení ceny, při počtu nejméně 30 výt prodává se po 1 zl.)	7599	1	50	—	—
Život blah. Anežky České	9500	1	20	—	—
Mimo to je na skladě:					
„Moravan“, kalendář od roku 1863	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1864	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1865	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1867	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1868	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1869	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1870	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1871	—	—	36	—	15
„ „ „ „ 1872	—	—	36	—	15
Obraz svatého Vojtěcha	—	—	36	—	20
Mapa Černégory	—	—	36	—	8

Statistický výkaz údů Dědictví sv. Cyrilla a Methoda podle roků, kdy vstoupili.

Roku	přistoupilo údů	z nichž jest zakladatelů	I. třídy	II. třídy	III. třídy	Rodů a údů věčných	Kněží
1850	59	5	6	5	43	4	45
1851	350	10	5	17	318	61	168
1852	535	8	5	5	517	161	147
1853	745	—	—	4	741	221	71
1854	799	—	—	1	798	144	67
1855	1247	1	—	6	1240	268	137
1856	1228	1	—	2	1225	287	122
1857	1697	—	—	3	1694	276	259
1858	1291	—	—	2	1289	201	95
1859	1475	1	—	2	1472	352	107
1860	1041	1	—	—	1040	184	50
1861	831	—	—	1	830	186	70
1862	695	—	—	1	694	122	22
1863	593	—	—	—	593	77	25
1864	205	—	—	—	205	55	5
1865	126	—	—	—	126	14	2
1866	130	—	—	2	128	34	2
1867	151	—	—	—	151	50	10
1868	170	—	—	2	168	48	28
1869	106	—	—	—	106	36	10
1870	78	—	—	1	77	5	6
1871	40	—	—	—	40	—	2
1872	48	1	—	—	47	1	5
1873	50	1	—	—	49	2	9
1874	68	1	—	1	66	1	12
1875	49	1	—	9	39	—	11
1876	45	—	1	6	38	—	14
1877	47	1	—	9	37	2	10
1878	21	1	—	10	10	—	5
1879	64	1	—	13	50	8	12
1880	51	4	—	—	47	12	11
1881	56	1	—	—	55	3	14
1882	59	—	—	—	59	8	22
1883	54	—	—	—	54	7	14
1884	57	—	—	—	57	10	22
1885	162	1	—	—	161	32	36
1886	47	—	—	1	46	13	6
1887	38	—	—	—	38	8	4
1888	61	—	—	—	61	11	25
1889	66	—	—	—	66	13	27
1890	105	—	—	—	105	15	57
1891	140	—	—	—	140	13	78
1892	183	—	—	—	182	16	114
1893	154	1	—	—	154	15	76
Souhrn	15217	41	17	103	15056	2976	2034

Seznam zemřelých údů

Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje.*)

Z diecése Brněnské:

Bednářová Veronika v Telči.
Berkova Rosalie z Ivančic.
Bohuňovský Karel v Bystřici.
Buchtová Teresie v Jiříkovicích.
Cetl Dominik v Židlochovicích.
Čechova Františka z Cetkovic.
Čermák Jan ve Vel. Meziříčí.
Daněk František z Králova Pole, zakladatel rodu.
Vdp. Derka Leopold, konsistorní rada a farář v Milonicích.
Durai Eduard ve Vicomělicích.
Durajova Johanna v Milonicích.
Dvořák František v Bračicích, zakladatel rodu.
Dvořák Václav ve Vitochově.
Fiša Augustin v Bystřici.
Fišova Františka v Bystřici.
Florian Jan ve Staré Říši.
Fraňkova Marie v Šitbořicích.
Nejd. Monsg. Fritsch Jan, pap. komoří a kanovník v Brně.
Gále Vincencie v Tvarožné.
Gardovská Anna v Židlochovicích.
Grosmann Benedikt v Rajhradě.
Halouskova Marie v Čeladicích.
Havelka František v Žadlovicích.
Hloupý Josef v Jeteřově.
Hložek František a Marie v Habrůvce, zakladatelé rodu.
Dp. Hönel Gallus, kněz řádu Minoritského v Brně.
Charvátova Marie z Tuřan.

*) Uctivě žádáme všech p. t. příznivců našeho Dědictví, aby úmrtí spoluúdů správě Dědictví rychle oznamovali, jelikož se to u mnohých teprve po letech stávalo.

Jadrný František v Hostěhrádkách, zakladatel rodu.
Jahoda Matěj ze Křtin, zakladatel rodu.
Jakeš Josef v Újezdě, zakladatel rodu.
Janoušek Vincenc s manželkou Marií v Bučovicích.
Jelínek Ignác ve Vel. Meziříčí.
Jelinek Josef v Žebětíně, zakladatel rodu.
Jung Jiří s manželkou Rosinou v Sokolnicích.
Juračkova Anna ve Stražcích.
Just Jan, c. k. okr. sudí v Hrotovicích.
Kadlec Jakub v Čučicích.
Kadlec Matěj v Čučicích.
Kadlecova Marie v Čučicích, zakladatelka rodu.
Kalinova Kateřina z Vel. Meziříčí.
Kallova Kateřina v Šošůvce.
Kartusova Petronila v Křižanovicích.
Dp. Kašpárek Ignát, farář v Komíně.
Keller Dominik v Milonicích.
Klíma Václav z Ketkovic, zakladatel rodu.
Klimeš František v Syrovicích, zakladatel rodu.
Kocmánek Tomáš v Šitbořicích.
Kočí František s manželkou Annou v Bystřici.
Konečný Jiří a Františka v Blažovicích, zakladatelé rodu.
Kučka Martin a jeho manželka Anna ve Voděradech, zakl. rodu.
Kučera Jakub a Rosalie ve Zlatkově, zakladatelé rodu.
Kuchař Josef v Ostrově.
Kunc František v Malé Bukovince, zakladatel rodu.
Kvizda Jan a Magdalena v Líšni, zakladatelé rodu.
Lebloch Václav v Bilovicích.
Luža Jakub z Kovalovic.
Mach Antonín v Rajhradě.
Malotova Františka v Nové Vsi.
Man František z Vážan.
Mandátová Marie ve Slatině.
Metelkova Marie v Rajhradě.
Mikšík Josef ze Žabovřesk.
Mlčoušek Matouš v Dobročkovicích.
Mol Karel v Třebíči.
Montagova Marie z Lipůvky.

Mrkvica Matěj a Rosalie v Sokolnicích, zakladatelé rodu.
Navrátilová Františka z Předklášteří.
Nesvalova Františka v Rudici.
Nečova Františka v Kloboučkách.
Neužil Jakub v Mokré.
Neužil František ve Křtinách.
Novák Antonín s manželkou Barborou ve Střelicích.
Novák Jiří v Budkově.
Novákova Josefa z Měrotína.
Novákova Teresie v Nové Vsi, zakladatelka rodu.
Novotná Filoména Kat., dcera ředitele v Ivančicích.
Novotný Martin ze Žabčic, zakladatel rodu.
Ondráček Josef, domkař ve Slatině.
Ondruškova Voršila z Lýsek, zakladatelka rodu.
Opálkova Kateřina v Rájci.
Ctihp. Paták Hubert, sakristán v klášteře Minoritů v Brně.
Paulík Martin a Františka v Blažovicích, zakladatelé rodu.
Paulík Pavel v Blažovicích, zakladatel rodu.
Pěnoch František ve Slavkově.
Pepkova Teresie v Miroslavě.
Peterka Vincenc v Šitbořicích.
Plihova Františka ze Střebenic.
Pokorná Marie v Kunčinově, úd odkazem.
Přerovský Martin v Kavriánově.
Vdp. Procházka Jakub, kons. assessor a spiritual u ctih. Voršilek v Brně, zakladatel Dědictví vkladem i odkazem a člen výboru.
Půlkrábek Karel z Valovýho s manželkou Marií.
Rychlík N. v Brně.
Rýpal Ferdinand v Mouřinově.
Severa Adam z Kovalovic.
Smutná Františka ve Střelicích, zakladatelka rodu.
Snihota Ignác z Klenovic.
Sobotka Bedřich a Kateřina v Líšni, zakladatelé rodu.
Stejskal Bartoloměj v Puntovicích, zakladatel rodu.
Stoklásková Františka v Syrovicích.
Svoboda Jiří v Hozdci, zakladatel rodu.
Svoboda Josef s manželkou Josefkou v Bystřici.
Šalomoun František ve Slatině.

Škarda Jindřich, lékař ve Slavkově.
Škeřík Josef v Sloupnici.
Školařova Barbora z Vel. Meziříčí.
Škrabalová Anna z Pavlova.
Šmídek Antonín v Bystřici.
Šmídova Františka v Nebovidech.
Špaček Antonín a Rosina v Čebíně, zakladatelé rodu.
Šťastná Barbora v Milonicích.
Šťastný Tomáš ve Stražovickém dvoře.
Štěpánek Antonín v Blažovicích.
Dp. Švandrlík Matouš, farář v Hodušíně.
Švestka Antonín ve Střelicích, zakladatel rodu.
Švestka Bartoloměj a Marie ve Střelicích, zakladatelé rodu.
Tesařova Josefa a Marie v Domášově, zakladatelé rodu.
Továrek Martin v Komíně, zakladatel rodu.
Traurich Michal s manželkou Teresií v Líšni.
Urbánkova Petronilla v Šitbořicích.
Urbánek Václav v Popovicích.
Vaněk Josef v Rudě.
Dr. Vašátko Sigmund z Vel. Meziříčí.
Vašíček Ignát ze Skoronic.
Vávra Josef v Bosonohách, zakladatel rodu.
Vidlák František, celoláník v Balinách.
Vlk Josef z Nesovic.
Zahradníčkova Barbora v Juliánově.
Vdp. Zažímal Jakub, děkan v Oslavanech.
Zedníkova Josefa v Pohořelicích.
Zycha Jan v Drásově.
Vdp. Životský Antonín, kanovník a farář v Letovicích.

Z arcidiecése olomoucké:

Bartoš František v Hotětíně.
Běhounek Václav v Hotětíně.
Bendova Anna ve Vrahovicích.
Benka Martin v Opavě.
Bernatova Anežka z Drahovic.
Bolikova Veronika z Hoštic v Pruském Slezsku.
Bouchalova Barbora z Malých Prosenic.
Černá Johanna z Lešunek.

Dopita František z Drahanovic.
Dopitova Marie z Drahanovic.
Vdp. Dudík Antonín, děkan ve Vyškově.
Durčák Jan ve Světlově.
Dvořák Jan z Mohelnice.
Ficek Adam v Mor. Ostravě.
Fraňkova Marie v Šitbořicích.
Gajdova Marie z Kunovic.
Garlík František v Přerově.
Gazarek Josef v Předměstí Veselském.
Gazarek Martin z Lideřovic.
Gorčicova Paulina z Opavy.
Hanák Matěj v Něm. Prusích.
Herber Jan z Opavy.
Hofšnajdr Jan z Opavy.
Homolova Františka z Holice.
Horšínova Albertina z Hranic.
Houštová Marie z Mrštína.
Jahoda Jan, učitel v Zlamanci.
Jančařík Jan z Bojkovic.
Dp. Kaňka Floribert, kněz řádu Františk. v Uher. Hradišti.
Kocmank Tomáš z Opavy.
Kokeš Antonín ze Staré Běly.
Kolečkář Filip v Šardicích.
Konečný Jakub z Merovic.
Konečný Viktorin z Merovic.
Vdp. Křepelka Konstantin v Zásmukách.
Krč František z Bojkovic.
Košatíkova Kateřina z Těšánek.
Kouřil Ignác z Drahanovic.
Kouřilova Josefa z Drahanovic.
Kuncova Eleonora ze Zdounek.
Kvasničkova Marie v Něčicích.
Lev Josefa z Opavy.
Loučný František.
Ludíkova Anna z Přerova.
Malotova Františka v Nové Vsi.
März František z Kout.

Mazor Jan s manželkou Františkou z Herotic.
Miketova Marie z Opavy.
Mušálkova Františka z Roštína.
Nováková Teresie v Nové Bělé, zakladatelka rodu.
Vdp. Novotný Martin ze Strážnice.
Nejd. p. D'Orsay Ant. Mar., hrabě, kanovník v Olomouci.
Omasta Martin v Hulíně.
Pavezova Marie z Opavy.
Pešatova Magdalena z Opavy.
Pobial Jan, naďučitel v Mor. Ostravě.
Poteš Tomáš z Opavy.
Pospíšilova Františka v Olomouci.
Pospíšilova Kateřina z Měřovic, zakladatelka rodu.
Přikrylova Josefa z Popovic, zakladatelka rodu.
Procházkova Marie z Litovle.
Provazník Jakub v Želči.
Richtrova Barbora ze Štarnova.
Richtrova Josefa z Drahanovic.
Roter Jan v Opavě.
Rusňák Šimon z Bojkovic.
Rychlý Teresie z Holice.
Říčný Teresie z Vršovic.
Řihák Petr z Vacenovic.
Schenk Jan v Životicích.
Sedláček Jakub v Brankovicích.
Segeťova Magdalena z Vlčnova.
Sekaninova Kateřina z Drahanovic.
Smékal Josef z Duban.
Sosnova Klára z Opavy.
Spurný Václav z Litovle.
Srovnal Ignác z Drahanovic.
Stach Matěj ze Stachů.
Svozil Jiří v Ustíně.
Špaček Valentin z Brušperku.
Štěrba František v Kunovicích.
Štípek Václav v Malém Lomci.
Šustova Josefa z Bojkovic.
Tjoka Jan ze Žerotína.

Válkova Eleonora v Jáchimově.
Valla Petr ve Světlově.
Vidrova Eleonora z Litovle.
Msgr. Josef Vykydal, kons. rada, pap. komoří, děkan v Cholini, člen výboru D. C. M.

Z arcidiecése Pražské:

Bucek Václav ze Sedlce.
Nejd. p. Ehrenberger Josef, kanovník na Vyšehradě.
Dp. Křepelka Konstantin, kněz řádu františk. v Zásmukách.
Dp. Kubíček Matěj, farář v Česticích.
Rubeš Jan z Kratusína.
Schwarz Eduard v Dobrušce.
Dp. Slavík Jan, farář v Sebranicích.
Dp. Stifter Jan, farář v Hořičkách.
Voborník Jan z Pohoře.
Voborník Václav v Krčíně.

Z diecése Královéhradecké:

Cibulka Josef s manželkou Annou v Ústí nad Orlicí.
J. M. nejd. pán Dr. Hais Josef, biskup v Hradci Králové.
V. Mater M. Klecanská Laurentia, řádu sv. Uršuly v Kutné Hoře.
Kadlický Román, boh. v Hradci Králové.
Pertkova Anna v Semilech.
Dp. Šafránek Jan Bapt., kněz řádu františkánského v Turnově.

Z diecése Budějovické:

Borek František z Předslavic.
Kus Matěj ze Stachu.
März František z Kout.
Dp. Švandrlík Matouš, Ord. Praem., farář v Hodušíně.

Z diecése Litoměřické:

Anna Jandourková z Křešic.

Z jiných diecésí:

Nejd. p. Hórník Michal, vikář v Budišíně v Lužici.

Tito v Pánu zesnulí údové poručeni buďtež nábožným modlitbám údův živých.

Modleme se. Bože, všech věrných Stvořiteli a Vykupiteli, duším služebníkův a služebnic svých odpuštění všech hříchů rač dáti, aby prominutí, kterého vždycky žádali, pobožnými prosbami dojíti mohli. Skrze Krista Pána našeho. Amen.

Odpočinutí věčné dejž jim, Pane, a světlo věčné ať jim svítí! Ať odpočívají v pokoji. Amen.

STANOVY

Apoštolátu sv. Cyrilla a Methoda pod ochranou bl. P. Marie.

§. 1. Jméno a účel.

Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda pod ochranou bl. Panny Marie jest církevní spolek pobožný i missijní, který za účel sobě klade sv. katolickou víru mezi Slovany rozšiřovati, hájiti a zvelebovati, následovně všecko podnikati a podporovati, co by k tomu konci prospěšným se vidělo, přihlížeje ku platným při tom církevním předpisům.

§. 2. Ústřední sídlo.

Ústřední sídlo Apoštolátu jest na Moravě, a sice jako na nejpřednějším působišti sv. Cyrilla a Methoda, na posvátném Velehradě.

§. 3. Prostředky.

Prostředky k účelu Apoštolátu jsou: modlitba a almužna.

a) Každý spoluúd Apoštolátu pomodlí se každodenně jednou Otčenáš a Zdrávas Maria s přídavkem: „Svatá Panno Maria, sv. Cyrille a Methode, orodujte za nás!“

Údové stavu kněžského uvolují se nad to na úmysl Apoštolátu a za živé i zemřelé údy a dobrodince jeho ročně okolo 14. února nebo 6. dubna nebo 5 července — památných dní sv. Cyrilla a Methoda — aspoň jednu mši svatou obětovati a tam, kde spolek údy má, věřícím v čas ohlásiti.

Také se jim doporučuje první sobotu každého měsíce ke cti Neposkvrněného Početí Panny Marie sloužiti mši svatou za sjednocení Slovanů ve víře.

b) Údové Apoštolátu sv Cyr. a Meth. přispívají nejméně 1 kr. r. č měsíčně čili 12 kr. r. č. ročně. Ku sbírání příspěvkův utvoří se po farnostech skupiny se sběratelem nebo sběratelkou v čele. Sebrané jimi příspěvky půlročně odvedou se vždy farnímu úřadu a tímto diecésnímu odboru (§. 6. *b*) a §. 11.) Kde toho není, odvedou se přímo výboru ústřednímu (§ 6. *a*) a §. 10).

Kdo Apoštolátu jediné modlitbou nebo jen peněžitou podporou slouží, mimo spolek stojíce, jako dobrodinci jeho váženi jsou a ve všech přímluvách a zásluhách spolku podíl mají.

§. 4. Přístup.

Přihlášky k Apoštolátu konají se z pravidla u příslušného farního úřadu, jemuž náleží nové údy do spolkové knihy zapsati, příspěvky od sběratelův a sběratelek přijímati a úhrnný počet údů spolu s příspěvky (§. 3, *b*) půlročně odváděti.

§. 5. Výhody, práva a povinnosti údův.

Údové Apoštolátu mají:

1. podíl *a*) ve všech přímluvách a zásluhách spolku; *b*) ve všech duchovních výhodách a milostech, jichžto spolek získá;
2. právo *a*) ve všech valných schůzích spolkových (§. 12) se

súčastňovati a hosti a známé do nich uváděti, *b*) u správy spolkové (§. 6.) návrhy ohlašovati;

3. povinnost *a*) zájmy spolkové všemožně zastávati a zvláště *b*) modlitbou a almužnou k dosažení spolkového účelu napomáhati.

§. 6. Správa spolková a její zřízení.

Správa Apoštolátu náleží výboru ústřednímu a odborům diecésním.

a) Dokud nejsou zřízeny aspoň dva odborové diecésní, zůstává ústředním výborem výbor zařizující, jenž v případě, že by některý člen jeho odstoupil, vlastní volbou se doplňuje; volbě této třeba opatřiti schválení Olomúckého kníže-arcib. Ordinariátu.

Jakmile diecésní odborové zřízeni jsou aspoň dva, postará se ústřední výbor posavadní o zvolení ústředního výboru nového.

Ústřední výbor vždy sestávati bude z 9 členův a 3 náhradníků.

K volbě ústředního výboru vyšle každý odbor diecésní dva delegáty. Volba vykoná se na tři léta, při čemž přihlížeti slušno k tomu, aby zvolení členové mohli bez velkých obtíží a obětí dostavovati se ke schůzím. Volba děje se nadpoloviční většinou hlasů přítomných delegátův. Odstupující členové mohou býti znova zvoleni.

Zvolení členové volí ze sebe starostu, místostarostu, jednatele a pokladníka. Starostou výboru budiž z pravidla zvolen člen duchovenstva na Velehradě nebo v okolí.

Uprázdní-li se v ústředním výboru za úředního jeho období které místo, nastoupí náhradníci v tom pořadí, v němž zvoleni byli. Uprázdněné místo starosty zaujme místostarosta; jiné uprázdněné úřady obsadí starosta (resp. místostarosta) z ostatních spůsobilých členů výboru.

Volbě členův i funkcionářův ústředního výboru náleží zjednati potvrzení Olomúckého kníže-arcibiskupského Ordinariátu

b) Diecésní odbory sestávají z 5 členův a 2 náhradníků, které na dobu tří let jmenuje vždy biskup. Jmenovaní členové zvolí sobě tři funkcionáře: starostu, jednatele a pokladníka.

Místa diecésního odboru před uplynutím úředního jeho období jakkoliv uprázdněná znova obsadí se jako při výboru ústředním, vyjma toliko uprázdněné místo starosty, které novou volbou se doplní.

c) Také pro arcidiecési Olom., kdežto Apoštolát má své sídlo ústřední, třeba vyžádati jmenování zvláštního odboru diecésního.

d) Aby ústřední výbor se usnášeti mohl, potřebí, aby nejméně pět údů přítomno bylo;

aby diecésní odbor se usnášeti mohl, potřebí, aby nejméně tři údové přítomni byli.

Při hlasování ústředního výboru, jakož i odborů diecésních rozhoduje nadpoloviční většina hlasů přítomných údů. Jsou-li hlasy rovny, rozhoduje hlas starostův.

§. 7. Správní rok, úřední období.

Správní rok začíná 1. červencem, úřední období 1. říjnem.

§. 8. Správní útraty.

Útraty správní Apoštolátu uhražují se z prostředků spolkových.

§. 9. Vyhlášky.

Listiny a vyhlášky podepisuje starosta a ještě jeden z funkcionářův.

§. 10. Úkoly ústředního výboru.

Starosta ústředního výboru zastupuje Apoštolát na venek.

Ústřednímu výboru náleží:

a) pečovati o zvelebení Apoštolátu vůbec, zvláště pak žádati o zřízení odborů diecésních aspoň v oněch diecésích, jež příslušníky mají národnosti také slovanské;

b) vymáhati Apoštolátu duchovní milosti a výhody;

c) přijímati příspěvky od diecésních odborův a pokud se týče jednotlivých farností (§. 3. *b*) a odváděti je po uhražení vzešlých útrat (§ 8.) Apoštolské Stolici k vytknutým účelům;

d) sbírati roční zprávy odborů diecésních a sestavovati zprávu povšechnou;

e) podávati roční zprávu povšechnou všem biskupským Ordinariatům, v jejichž diecésích Apoštolát jest zaveden, i všem diecésním odborům a o rozšíření téže zprávy všemožně se zasazovati;

f) po každém správním roce svolávati po dvou delegátech odborů diecésních k řádné schůzi výroční, přednésti jí zprávu o činnosti Apoštolátu povšechnou a účetní, a zaříditi rokování a usnášení se o spolkových záležitostech i ohlášených snad návrzích;

g) svolávati po dvou delegátech odborů diecésních ke schůzím mimořádným, žádá-li toho aspoň 5 členův ústředního výboru;

h) připravovati a zařizovati společné spolkové pobožnosti a svolávati i valné schůze ústřední Apoštolátu (§ 12.);

i) konečně zaříditi volbu nového výboru ústředního (§. 6. *a*) a zažádati o schválení stanov odvětví spolkových a o jmenování nových odborů diecésních.

§. 11. Úkoly odborů diecésních.

Diecésním odborům náleží:

a) rozšiřovati a oživovati Apoštolát ve svých diecésích;

b) sbírati příspěvky z diecése (§. 3. *b*);

c) po zapravení vzešlých útrat dodávati polovici z nich ústřednímu výboru, spravovati a obraceti druhou polovici ve srozumění biskupského Ordinariátu na potřeby diecésní;

d) podávati zprávy roční biskupům svých diecésí i výboru ústřednímu;

e) vysýlati delegáty své ke schůzím Apoštolátu řádným i mimořádným (§. 10. *f*, *g*), jakož i k volbě ústředního výboru (§. 10. *i*);

f) svolávati valné schůze diecésní (§. 12.);

g) ohlašovati u ústředního výboru nastalou dobu i potřebu svého znovuzřízení.

§. 12. Schůze.

Schůze spolkové jsou dvojí: schůze členstva Apoštolátu valné, a schůze ústředního výboru, rozšířeného skrze vyslané delegáty odborů diecésních.

Valné schůze, jichžto súčastniti se volno jest údům Apoštolátu vůbec, jsou buďto:

a) valné schůze ústřední, k nimžto mají přístup všickni členové Apoštolátu i jejich hosti a známí (§. 5. 2. *a*), aneb

b) valné schůze diecésní, v nichžto volno jest shromážditi se členům Apoštolátu té které diecése i jejich hostem a známým.

Schůze tyto valné, ústřední i diecésní, jsouce rázu pouze slavnostního, nemají rozhodujícího vlivu na správu spolkovou, ježto zařizují se, aby se účely, podniky a úspěchy Apoštolátu uvedly ve známost veřejnou a zájem pro Apoštolát se zvýšil. Předsedati v nich náleží starostovi, po případě místostarostovi výboru ústředního, resp. odboru diecésního. Není-li ani starosta ani místostarosta přítomen, může předsedati kterýkoliv člen ústředního výboru, resp. diecésního odboru. Usnášení v nich se neděje. Schůze ústředního výboru, rozšířeného delegáty odborů diecésních, právomocí svou rovnají se valným hromadám u jiných spolkův obvyklým; pročež platí o těchto schůzích plnou měrou ustanovení §. 15. a 18. zákona spolkového o ohlašování spolkových schůzí a o vyslání vládního zástupce. Jsou pak dvojí: řádné a mimořádné.

Ve schůzi řádné, jež jest výroční (§. 10. *f.*),

a) přednese se výroční zpráva o činnosti Apoštolátu povšechná i zpráva účetní;

b) zařídí se rokování o záležitostech spolkových i ohlášených snad návrzích (§. 5. 2. *b*); jí náleží též

c) vykládati smysl stanov i usnášeti se o změně jejich aneb i o zrušení spolku;

d) o lhůtě své ustanoviti výbor ústřední (§ 6 *a*).

Návrhy a záležitosti pilné pojednají se a rozhodnou ve schůzích mimořádných.

Všeliké usnášení děje se nadpoloviční většinou hlasů členů ve schůzi přítomných; při rovném počtu hlasů rozhoduje hlas předsedův. O návrhu na změnu stanov nebo na rozejití se spolku lze usnášeti se jenom tehdy, když návrh takový i s důvody svými aspoň 14 dní napřed výboru ústřednímu přísemně byl oznámen.

§. 13. Uklízení sporů.

Spory vzniklé z poměrů spolkových všecky rozhoduje výbor ústřední; tehda toliko, když jednou ze stran sporných jest ústřední výbor sám, rozhoduje arcibiskup Olomúcký, jakožto biskup ústředního sídla Apoštolátu.

§. 14. Ustanovení o rozpuštění spolku.

Kdyby Apoštolát sv. Cyrilla a Methoda jako spolek měl zaniknouti, připadne jmění jeho ve smyslu hořejších ustanovení (§. 10. a 11.) z polovice sv. Apoštolské Stolici, z polovice příslušným biskupům k účelům, jež Apoštolát byl sledoval.

Na Velehradě, v oktávě Nanebevzetí P. Marie, 22. srpna 1891.

Zařizující výbor.

Nr. 1187. Haec statuta »Apostolatus SS. Cyrilli et Methodii sub titulo B. M. V.« nomine Ordinariatus Nostri tenore praesentium approbamus.

Cremsirii, die 12. Octobris 1891.

L. S. **Fr. Cardinal. Fürstenberg,** m/p., Pr. Archiepiscopus Olomucensis.

Nr. 1260. Item **Brunae,** die 30. Novembris 1891.

L. S. ✝ **Franciscus Salesius,** m/p., Episcopus.

Stanovy tyto schváleny jsou výnosem vys. c. k. ministerstva vnitra ze dne 15. července 1892, č. 15285

Škola božského Srdce Páně

v Brně, Dominikánská ulice č. 4.

Časopis pro katolický lid, zvláště však pro bratrstva.

Vychází měsíčně o dvou arších velké osmerky, s četnými obrazy a v hezké úpravě. Celoročně i s poštovní zásylkou 1 zl. 60 kr. — Přílohy ku „Škole B. S. P.“ bývají ve zvláštním předplacení následující:

Hlídka literarní. Vychází každého měsíce o dvou arších v barevné obálce a předplácí se na ni celoročně 2 zl.

Zábavná bibliotéka, sbírka povídek, vedených v duchu katolickém, vychází v seriích o 10 sešitech tříarchových a předplácí se na jednu serii (10 sešitů) 1 zl. Předplatitelé na serii (řadu 10 sešitů) mohou si za prémii vybrati za doplatek 80 kr. jeden z našich obrazů barvotisku, které na obálce jednotlivých sešitův uvedeme.

Ascetická bibliotéka, sbírka spisů vedoucích a povzbuzujících ku zdravé zbožnosti, vychází v ročnících v předplacení za 2 zl., krámské ceny 3 zl.

Anděl Strážný, časopis pro křesťanskou mládež, hojně obrázky vykrášlený, vychází mimo prázdniny měsíčně o 2 arších v barevné obálce a stojí v předplacení celoročním 80 kr. Za prémii (bez doplatku) dán krásný obraz v barvotisku.

Květy Marianské, list měsíční ctitelů Panny Marie. Vychází měsíčně o $1^1/_2$ archu v barevné obálce a stojí v předplacení celoročním 80 kr.

Přítel dítek, časopis pro vychování a zachránění křesťanské mládeže. Každý sešit má přílohu pro děti. Ročně vyjdou 4 sešity. Předplatné 40 kr. ročně

Obecné Noviny a Dělník, listy čtrnáctidenní, vycházejí střídavě každý týden po sobě. Celoroční předplatné s pošt. zásylkou na každý list 1 zl., za oba 2 zl.

U administrace „Školy“ a „Zábavné bibliotéky“ jest též na skladě:

Výběr rozmanitých menších obrázků, vzpomínek na první sv. zpověď a přijímání, sv. biřmování, sv. křtu, symbolických názorův oběti mše sv., měsíční sv. patronové atd., jakož i medailky sv. Otce Benedikta, Srdce P. Ježíše, bl. Sarkandra a Anežky České, Neposkvr. P. M. Lúrdské, růžence rozmanité atd.

Roč. 47. „HLAS“, 1895

časopis věnovaný zájmům našeho lidu vůbec a jednotlivých stavů zvláště, psán jest slohem řízným, srozumitelným a jasným.

„HLAS“ přináší články úvodní o všech událostech sběhnuvších se na poli politickém, národním, církevním, národohospodářském a společenském, dále přehledy politické, různé zprávy, dopisy, články hospodářské, literární, bursu, trhy, loterii atd. — Části zábavné věnuje se obzvláště péče. Jmenovitě píší pod čáru oblíbení u našeho lidu proslulí spisovatelé V. Kosmák, Dostál, Veselý, Křen a m. j.

Pro velikou svou rozšířenosť hodí se „HLAS“ pp. obchodníkům, živnostníkům k ohlášení inserátů nejrozmanitějšího druhu. Ceny levné.

„HLAS“ vychází jako denník a týdenník.

Denník stojí poštou měsíčně 1 zl. 25 kr., ročně 15 zl., týdenník čtvrtletně 1 zl., ročně 4 zl.

Administrace „HLASU“ v Brně, v Besedním domě.

Roč. 18. „OBZOR“, 1895

časopis zábavně-poučný.

Vychází dvakráte každého měsíce.

Předplatné celoročně s poštovní zásilkou 2 zl. přijímá administrace „OBZORU“ v Brně.

„OBRANA PRÁCE“.

Časopis

věnovaný všeobecným zájmům řemeslnictva a dělnického lidu.

Vychází jednou za 14 dní.

Předplatné celoročně s poštovní zásilkou 1 zl.

Redakce i administrace v Brně, Cejl č. 45.

Oznámení.

Dědictví sv. Cyrilla a Methoda vydalo a hojnému šíření doporučuje:

POUTNÍ KNIHU.

Modlitby a písně.

Sestavili Fr. Korec, farář v Řeznovicích, a Dr. Tomáš Korec, katecheta na c. k. II. českém gymnasiu v Brně.

Prodává se u pokladníka dp. Ant. Adamce, regenta bohosl. ústavu v Brně, za 1 zl. 50 kr.

Při objednání 10 výtisků dává se 10% slevení ceny.
„ „ 20 „ „ „ 20% „ „
„ „ 30 „ a více prodává se po 1 zl.

Poutní knize dostalo se církevního schválení a doporučení od nejdůst. bisk. konsistoře v Brně:

Přihlížejíc k žádosti ze dne 26 listopadu 1893 schvaluje biskupská konsistoř předloženou sobě „Poutní knihu“ a přeje, aby dílo toto dlouhé a úsilovné práce hojného užitku mezi věřícím lidem přineslo. Spolu pak dosvědčuje, že odpustkové modlitby, v knize této uvedené, jsouce věrnými překlady modliteb v „Raccoltě di orazioni e pie opere“ obsažených, spolehlivými a správnými jsou a že odpustky za modlitby tyto — jak na str. 27. udáno jest — i dušem v očistci způsobem přímluvy přivlastniti lze.

Dáno v biskupské konsistoři v Brně dne 30. listop. 1893, č. 5346.

Dr. Fr. Zelbert, kapit. děkan. **Homolka,** sekretář.

Od nejdůst. arcibiskupské konsistoře v Olomouci:

Librum ab Haereditate SS. Cyrilli et Methodii pro anno 1893 editum „Poutní kniha“ attentioni Ven. Cleri recomendamus. (Currenda Consistorialis IV, a. 1894, n. 5577.)

Zvláště pak schválila a vřele odporučila „Poutní knihu“ nejdůst. biskupská konsistoř v Hradci Králové:

Vyřizujíce žádost ze dne 31. března 1894, klademe sobě za čest sděliti, že v nejbližším čísle zdejšího Ordinariatního listu bude uveřejněno:

Poutní kniha. Modlitby a písně. Sestavil František Korec, farář v Řeznovicích, a Dr. Tomáš Korec, katecheta na c. k. českém gymnasiu v Brně. Tiskem Benediktinů Rajhradských v Brně.

Po předmluvě a úvodu, ve kterém jest velmi dobré poučení o pouti a o odpustcích, následuje na 837 stranách veliký výběr krásných, v duchu církevním sepsaných modliteb, rozjímání, promluv a notami opatřených písní. Účelem knihy jest odstraniti rozjímání, promluvy a písně nevhodné a nevkusné, které uvádějí samu poutní pobožnost v lehkost a nevážnost, a podati vůdcům poutníkův a jednotlivým poutníkům pobožnosti dobré. Kniha tato vyhovuje tomuto účelu dokonale. Vřele ji odporučujeme a žádáme, aby duchovní správy na ni důtklivě upozornily obzvláště vůdce poutníkův, aby si ji opatřili a jí jako nejlepší příručky užívali. Úprava jest velmi slušná, cena (1 zl. 50 kr.) mírná.

Biskupská konsistoř v Hradci Králové, dne 12. dub. 1894.

Ed. Prašinger, gen. vikář. **Fr. Hampl,** rada.

Z časopisů velmi příznivě posoudili a důtklivě doporučili „Poutní knihu“ „Obzor“ a „Hlas“ v Brně, „Vlasť“ a „Čech“ v Praze.

Oznámení.

Pan **Jan E. Tomola,** majitel ústavu sochařského a kamenického v Brně, v silniční třídě č. 43, jenž provedl pomník Sušilův a Procházkův, zhotovil ve prospěch téhož pomníku zdařilé sádrové odlitky medaillonu v průměru 41 cm s dvojitým poprsím Sušila a Procházky. Medaillon ten bude milou památkou na oba naše slavné muže, pěknou ozdobou pokoje, a čistý výtěžek bude věnován na uhrazení výloh za pomník a na fond pro budoucí trvalé zachování pomníku; protož zvou se ctitelé obou našich oslavencův, aby sobě medaillon ten hojně objednávali.

Ceny medaillonu na místě u pana Tomoly v Brně jsou:

medailonu bílého	2 zl.	40 kr.
„ bílého lakovaného	2 „	60 „
„ bronzovaného nebo pozlaceného	2 „	70 „

Kdo by sobě přál zásilku poštou, nevyplacenou, dlužno, aby poslal kromě ceny za medaillon ještě 1 zl. 20 kr. za bednu, balivo a nákladní list.

Objednávky zprostředkuje

Ant. Adamec,
pokladník »Dědictví sv. Cyr. a Meth.« v Brně.